

Universitat de Girona

ESTRATÈGIES DE FINANÇAMENT DELS MUNICIPIS TURÍSTICS I COMPETITIVITAT: EL CAS DELS MUNICIPIS CATALANS

Ernest RUIZ GARCIA

ISBN: 978-84-694-2183-3

Dipòsit legal: GI-187-2011

<http://hdl.handle.net/10803/7941>

ADVERTIMENT. La consulta d'aquesta tesi queda condicionada a l'acceptació de les següents condicions d'ús: La difusió d'aquesta tesi per mitjà del servei TDX (www.tesisenxarxa.net) ha estat autoritzada pels titulars dels drets de propietat intel·lectual únicament per a usos privats emmarcats en activitats d'investigació i docència. No s'autoritza la seva reproducció amb finalitats de lucre ni la seva difusió i posada a disposició des d'un lloc aliè al servei TDX. No s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant al resum de presentació de la tesi com als seus continguts. En la utilització o cita de parts de la tesi és obligat indicar el nom de la persona autora.

ADVERTENCIA. La consulta de esta tesis queda condicionada a la aceptación de las siguientes condiciones de uso: La difusión de esta tesis por medio del servicio TDR (www.tesisenred.net) ha sido autorizada por los titulares de los derechos de propiedad intelectual únicamente para usos privados enmarcados en actividades de investigación y docencia. No se autoriza su reproducción con finalidades de lucro ni su difusión y puesta a disposición desde un sitio ajeno al servicio TDR. No se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al resumen de presentación de la tesis como a sus contenidos. En la utilización o cita de partes de la tesis es obligado indicar el nombre de la persona autora.

WARNING. On having consulted this thesis you're accepting the following use conditions: Spreading this thesis by the TDX (www.tesisenxarxa.net) service has been authorized by the titular of the intellectual property rights only for private uses placed in investigation and teaching activities. Reproduction with lucrative aims is not authorized neither its spreading and availability from a site foreign to the TDX service. Introducing its content in a window or frame foreign to the TDX service is not authorized (framing). This rights affect to the presentation summary of the thesis as well as to its contents. In the using or citation of parts of the thesis it's obliged to indicate the name of the author.

TESI DOCTORAL

Estratègies de finançament dels
municipis turístics i
competitivitat: el cas dels
municipis catalans

Ernest Ruiz Garcia

2010

Departament d'organització, gestió empresarial i disseny del producte.
Programa interuniversitari d'organització i administració d'empreses

TESI DOCTORAL

ESTRATÈGIES DE FINANÇAMENT DELS
MUNICIPIS TURÍSTICS I COMPETITIVITAT:
EL CAS DELS MUNICIPIS CATALANS

Ernest RUIZ GARCIA

Dirigida per: Jaume GUIA JULVE

Memòria presentada per optar al títol de doctor per la Universitat de Girona

Dedicatòria

Dedicada a la meva família.

A l'Esther, l'Oriol i en Pau, perquè encara que no sabien exactament que feia el pare a l'ordinador, m'han alliberat pacientment d'altres obligacions el temps suficient com per enllestir aquesta tesi.

A tots tres, moltes gràcies per la vostra comprensió.

Universitat de Girona

El Dr. Jaume Guia i Julve, professor del departament d'organització, gestió empresarial i disseny del producte de la Universitat de Girona

CERTIFICO:

Que aquest treball, titulat *Estratègies de finançament dels municipis turístics i competitivitat: el cas dels municipis catalans*, que presenta Ernest Ruiz Garcia per a l'obtenció del títol de doctor, ha estat realitzat sota la meva direcció.

Girona, octubre de 2009

Agraïments

Feta, com és habitual, la menció a la clàusula d'exoneració de responsabilitat sobre els possibles errors en el present treball, que han de recaure únicament sobre l'autor, vull deixar constància dels següents agraïments.

A Carlos Prieto i a José Antonio Zapardiel, Director d'assumptes econòmics de la Federación Española de Municipios y Provincias i Sots-director general d'Anàlisi i estadística de la Direcció general de coordinació financiera amb les entitats locals del Ministerio de Economía y Hacienda, respectivament, haig d'agrair-los haver-me facilitat les dades de les liquidacions pressupostaries de les entitats locals, desglossades per municipis i amb el nivell de desagregació necessària per escometre aquest treball amb el grau de detall perseguit.

Agraeixo sincerament la sessió que em va dedicar el Dr. Germà Coenders, professor de la UdG, sobre la part metodològica i per endinsar-me en el coneixement bàsic de l'anàlisi factorial. Així mateix, haig d'agrair la col.laboració de l'Albert García, tècnic de sistemes d'informació geogràfica de l'Ajuntament de Roses, en la realització dels mapes inclosos en l'anàlisi gràfica i d'en Richard Elelman en la correcció de la versió anglesa del resum de la tesi.

Molt especialment, haig d'agrair la tasca realitzada pel meu director de tesi, el Dr. Jaume Guia. Sense la seva implicació i col.laboració, aquest treball no hagués estat possible. El seu suport permanent i els consells que ha sabut donar-me en els moments clau del treball han estat decisius per a la seva finalització amb èxit.

Publicacions derivades d'aquesta tesi doctoral

- Ruiz Garcia, E. i Guia Julve, J. (2004): *Introducción a la problemática financiera del municipio turístico*. Tributos locales, núm. 37, pp. 11-25, Febrer 2004.
- Ruiz Garcia, E. i Guia Julve, J. (2004): *Financiación del municipio turístico y competitividad: estudio de los municipios turísticos de Catalunya*. Papers de turisme, núm. 35, pp. 59-75.
- Ruiz Garcia, E. (2004): *Financiación y competitividad del municipio turístico*. Treball presentat al IV premi Fermin Abella i Blavé (2004) per a treballs d'estudi i investigació sobre la reforma administrativa en l'administració local, convocat per l'Instituto Nacional de Administración Pública i al premi Observatorio Foro local (2004), convocat per Foro local i el Banco de Crédito Local. Premiat amb la menció especial segona del premi Fermin Abella i Blavé i amb una menció especial del premi Observatorio Foro local.
- Guia Julve, J. i Ruiz Garcia, E. (2005): *Visió comparada de la problemàtica financera del municipi turístic i de les fórmules de compensació adoptades en el marc de la Unió Europea*. Projecte guardonat amb l'ajut per a l'elaboració de treballs sobre administració local i Unió Europea convocat pel Patronat Català Pro Europa (convocatòria 2003)

Contribucions a jornades i congressos derivades d'aquesta tesi doctoral

- Ruiz Garcia, E. i Guia Julve, J. (2004): *Apunts sobre el finançament del municipi turístic*. Debat Costa Brava. Congrès: un futur sostenible, Blanes, 2 d'abril 2004.
- Ruiz Garcia, E. i Guia Julve, J. (2004): *Financiación del municipio turístico y competitividad: estudio de los municipios turísticos de Catalunya*. II Col·loqui doctoral europeu de turisme i oci, celebrat dins del XIII Simposium Internacional de Turisme i Oci d'ESADE – Fira de Barcelona. Barcelona, 21 i 22 d'abril de 2004. Treball guardonat amb el premi a la millor comunicació presentada al col·loqui,
- Ruiz Garcia, E. i Guia Julve, J. (2004): *Possibles ingressos per al finançament del municipi turístic*. Congrès de turisme de Catalunya (Jornada IV), Barcelona, 2 de novembre de 2004
- Ruiz Garcia, E. (2005): *El finançament del municipi turístic*. Congrès Internacional de Turisme de l'Euram. El turisme del segle XXI. Palma de Mallorca, 17 de novembre de 2005

Índex

1. Introducció	1
a) Justificació	5
b) Objectius	7
c) Estructura del treball	8
2. La competitivitat de la destinació turística	11
a) El concepte de competitivitat	13
b) Factors explicatius de la competitivitat turística.....	21
c) La competitivitat del sector turístic espanyol	37
3. Competències i finançament del municipi turístic	49
a) El sistema de competències municipals	52
b) L'estatut del municipi turístic en la legislació autonòmica	57
c) El sistema general de finançament dels municipis	70
d) El finançament específic del municipi turístic	84
4. Plantejament del problema i metodologia	93
a) Plantejament del problema	95
b) Definició de les hipòtesis i metodologia utilitzada	99
5. Estudi empíric: el cas dels municipis catalans	113
a) Delimitació del municipi turístic	115
b) Característiques del municipi turístic	128
c) Anàlisi de l'indicador pressupostari més representatiu	135
d) Resultats de la investigació	139
1) Contrast de la hipòtesi H1: L'orientació turística dels municipis turístics, i l'increment de població que això suposa, es tradueix en una major necessitat de despesa	139

2) Contrast de la hipòtesi H2: Els municipis turístics no disposen de figures financeres compensatòries per atendre aquestes necessitats..	144
3) Contrast de la hipòtesi H3.1: Aquesta situació es tradueix en l'existència de dèficits pressupostaris	154
4) Contrast de la hipòtesi H3.2: Es produeix un increment de la pressió fiscal del municipi	166
5) Contrast de la hipòtesi H3.3: Es produeix una subprovisió de serveis públics	175
6. Discussió i avaluació d'algunes possibles solucions	191
a) La possibilitat d'una fiscalitat municipal sobre el turisme	197
b) La reforma de l'impost sobre béns immobles	204
c) La modificació del criteri de repartiment de la participació en els ingressos de l'Estat	208
d) L'establiment de criteris específics en la distribució de la participació en els ingressos de les Comunitats autònomes	217
e) La cooperació públic-privada per a la gestió turística de la destinació ...	226
7. Conclusions	235
8. Bibliografia	251
Annexs	269
1. Base de dades de població, habitatges i allotjament turístic dels municipis catalans de població superior a 5.000 habitants	271
2. Classificació dels municipis en funció del seu grau d'especialització turística	277
3. Classificació funcional de la despesa municipal	281

Índex de quadres

Núm.	Denominació	Pàg.
1	Un model de la competitivitat de les empreses	20
2	Els components del producte turístic global	23
3	Cicle evolutiu d'una destinació turística	27
4	El diamant de la competitivitat d'una destinació turística	29
5	El model de Calgary	31
6	Un model integrat de la competitivitat de la destinació turística	32
7	Nombre d'arribades de viatgers internacionals i ingressos per turisme	38
8	Serveis mínims a prestar pels Ajuntaments	55
9	Lleis d'ordenació del turisme	59
10	Estructura dels ingressos dels municipis catalans 2004	73
11	Relació entre tipus de despesa i sistema de finançament local	84
12	Estadístics descriptius	117
13	Matriu de correlacions	117
14	Índex de KMO i prova de Bartlett	118
15	Matrius anti-imatge	118
16	Comunalitats	119
17	Variància total explicada	119
18	Gràfic de sedimentació	120
19	Matriu de components	120
20	Correlacions reproduïdes	121
21	Matriu de coeficients pel càlcul de les puntuacions en els components	122
22	Distribució dels municipis per grups	124
23	Estadístics descriptius dels grups	125
24	Taula resum de l'ANOVA	125
25	Distribució geogràfica dels municipis turístics	129
26	Distribució municipal de l'índex de població estacional	130
27	Distribució municipal de l'índex de segones residències	131
28	Distribució municipal de l'índex d'allotjament turístic	132
29	Població, allotjament turístic i habitatges dels municipis turístics	133
30	Variació de la població i els habitatges	134
31	Nivell renda familiar i atur	134
32	Correlació entre les dades pressupostàries i els habitants censats i la població assistida	137
33	Representativitat de la mitjana del grup	137
34	Despeses de l'exercici 2004 dels municipis de 5.001 a 20.000 habitants	140
35	Despeses de l'exercici 2004 dels municipis de 20.001 a 50.000 habitants	141

36	Evolució de les despeses entre 2001 i 2004 dels municipis entre 5.001 i 20.000 habitants	142
37	Evolució de les despeses entre 2001 i 2004 dels municipis entre 20.001 i 50.000 habitants	143
38	Ingressos de l'exercici 2004 dels municipis de 5.001 a 20.000 habitants	145
39	Detall ingressos de l'exercici 2004 dels municipis de 5.001 a 20.000 habitants	146
40	Ingressos de l'exercici 2004 dels municipis de 20.001 a 50.000 habitants	148
41	Detall ingressos de l'exercici 2004 dels municipis de 20.001 a 50.000 habitants	149
42	Evolució dels ingressos entre 2001 i 2004 dels municipis entre 5.001 i 20.000 habitants	151
43	Evolució dels impostos directes entre 2001 i 2004 dels municipis entre 5.001 i 20.000 habitants	152
44	Evolució dels ingressos entre 2001 i 2004 dels municipis entre 20.001 i 50.000 habitants	153
45	Evolució dels impostos directes entre 2001 i 2004 dels municipis entre 20.001 i 50.000 habitants	154
46	Compte financer de l'exercici 2004. Municipis de 5.001 a 20.000 habitants	156
47	Compte financer de l'exercici 2004. Municipis de 20.001 a 50.000 habitants	158
48	Evolució indicadors compte financer exercicis 2001-2004. Municipis 5.001 a 20.000 habitants	159
49	Evolució indicadors compte financer exercicis 2001-2004. Municipis 20.001 a 50.000 habitants	159
50	Endeutament i càrrega financera exercici 2004 dels municipis de 5.001 a 20.000 habitants	161
51	Endeutament i càrrega financera exercici 2004 dels municipis de 20.001 a 50.000 habitants	161
52	Evolució indicadors endeutament a llarg termini exercici 2001-2004. Municipis de 5.001 a 20.000 habitants	162
53	Evolució indicadors endeutament a llarg termini exercici 2001-2004. Municipis de 20.001 a 50.000 habitants	162
54	Relació entre tipus de despesa i sistema de finançament local. Municipis de 5.001 a 20.000 habitants	165
55	Relació entre tipus de despesa i sistema de finançament local. Municipis de 20.001 a 50.000 habitants	165
56	Competències dels municipis turístics i sistema de finançament	165

57	Càrrega fiscal de l'exercici 2004 dels municipis de 5.001 a 20.000 habitants	167
58	Càrrega fiscal de l'exercici 2004 dels municipis de 20.001 a 50.000 habitants	167
59	Principals magnituds de l'IBI 2004. Municipis de 5.001 a 20.000 habitants	168
60	Principals magnituds de l'IBI 2004. Municipis de 20.001 a 50.000 habitants	168
61	Principals magnituds de l'IVTM 2004. Municipis de 5.001 a 20.000 habitants	170
62	Principals magnituds de l'IVTM 2004. Municipis de 20.001 a 50.000 habitants	170
63	Principals magnituds de l'IAE 2004. Municipis de 5.001 a 20.000 habitants	171
64	Principals magnituds de l'IAE 2004. Municipis de 20.001 a 50.000 habitants	171
65	Principals magnituds de l'IIVTNU 2004. Municipis de 5.001 a 20.000 habitants	173
66	Principals magnituds de l'IIVTNU 2004. Municipis de 20.001 a 50.000 habitants	173
67	Principals magnituds de l'ICIO 2004. Municipis de 5.001 a 20.000 habitants	174
68	Principals magnituds de l'ICIO 2004. Municipis de 20.001 a 50.000 habitants	174
69	Diagrames de caixa dels costos operatius per càpita	176
70	Correlació entre les dades pressupostàries (classificació funcional) i els habitants censats i la població assistida	177
71	Representativitat de la mitjana del grup	177
72	Grau de vinculació de les diferents competències municipals amb el turisme	179
73	Despesa operativa de l'exercici 2004 dels municipis de 5.001 a 20.000 habitants	180
74	Despesa operativa de l'exercici 2004 dels municipis de 20.001 a 50.000 habitants	180
75	Despeses funcionals exercici 2004 dels municipis de 5.001 a 20.000 habitants segons la seva vinculació amb el turisme	181
76	Despeses funcionals exercici 2004 dels municipis de 20.001 a 50.000 habitants segons la seva vinculació amb el turisme	182
77	Resultats dels models de regressió plantejats	186
78	Rectes de regressió lineal del model COP	188

79	Rectes de regressió lineal del model DAVT	188
80	Rectes de regressió lineal del model DBVT	189
81	Els ingressos locals en la Unió Europea	196
82	Simulació dels ingressos potencials d'un impost turístic	203
83	Simulació dels ingressos potencials per la modificació dels tipus de gravamen de l'IBI	207
84	Simulació dels ingressos potencials per la modificació del criteri de distribució de la PIE	216
85	Comparativa de la participació en els ingressos de l'Estat per càpita	217
86	Simulació dels ingressos potencials per la modificació del criteri de distribució de la PICAS	222
87	Simulació dels ingressos potencials per l'aplicació d'un model de compensació financera als municipis turístics en l'àmbit de la CA	225
88	Simulació dels ingressos potencials per la creació d'organismes de cooperació públic-privada per a la gestió turística de la destinació	233
89	Resum dels resultats de les diferents opcions analitzades	249

Resum

La problemàtica del finançament dels municipis turístics és un assumpte present en el món local des de fa anys, tot i que no ha trobat una adequada resposta, ni de les administracions, ni des d'un punt de vista acadèmic. Aquest treball pretén avaluar si les finances locals representen un problema per l'activitat turística i quines serien les possibles solucions.

Per això, l'estudi comença amb la classificació dels municipis de Catalunya entre turístics i no turístics mitjançant una anàlisi factorial. L'estudi de les característiques dels municipis turístics permet constatar les importants repercussions sobre el territori de la destinació turística que comporta la gran concentració geogràfica del turisme, com el ràpid creixement demogràfic d'aquest municipis i un important augment dels habitatges, tant dels principals, com, especialment, dels allotjaments secundaris.

Dels resultats de la investigació es desprèn que els municipis turístics no tenen ni unes despeses, ni uns ingressos per càpita superiors als dels no turístics. Conseqüentment, tampoc presenten problemes de dèficit especials. El que es produeix és una redistribució interna de la despesa en perjudici de la despesa amb una baixa vinculació amb el turisme, que bàsicament té per destinatària a la població resident.

Com a possibles solucions a aquesta problemàtica, l'estudi avalua algunes solucions alternatives, com la possibilitat d'una fiscalitat municipal sobre el turisme, la reforma de l'impost sobre béns immobles, la modificació del criteri de participació en els ingressos de l'Estat i de les Comunitats autònomes i, finalment, la creació de mecanismes de cooperació públicoprivada per a la gestió turística de la destinació.

Abstract

The problem concerning the funding of tourist destinations has been a problem which has been present at a local level for many years, although a satisfactory answer has never been forthcoming be it from the public administrations or the academic world. This thesis has as its objective to evaluate if local funding represents a problem for tourism and what could constitute possible solutions.

As a result the present study commences with a classification of those municipalities in Catalonia which may be considered as 'touristic' by use of a fact-based analysis. The study of the characteristics of tourist destinations allows one to perceive that the important geographical concentration of tourism results in important collateral effects on the territory in question such as a rapid increase in population, a growth in the number of households including second residences.

The research throws light on the fact that a tourist resort has neither higher costs nor higher income per capita in comparison to non-touristic towns and cities. Consequently, they do not present specific problems of deficit. However what does appear is an internal redistribution of costs to the detriment of local budgetary needs not necessarily linked to tourism but rather to those destined to the local population.

The study evaluates a number of possible solutions to these situations such as the imposition of a municipal tourism finance programme, the reformation of real estate tax, the modifying of criteria with regards to the participation in the income of the State and autonomous communities and finally, the creation of mechanisms of both private and public cooperation for the management of the tourism of the destination in question.

Capítol 1.

Introducció

1. Introducció

Escollir el tema d'investigació, especialment per doctorants no vinculats directament a la universitat, és segurament la primera qüestió a considerar.

Seguint la recomanació del Dr. Jaume Valls, director del programa de doctorat, tres van estar les raons que em van ajudar a centrar l'àmbit d'interès, iniciat amb el treball de recerca, i que també em serveixen per justificar la realització d'aquesta tesi. L'existència en la UdG de línies o grups de recerca relacionats amb l'àmbit de la investigació a realitzar, que el tema escollit tingui un cert interès, especialment per a la zona on es realitza el treball, així com, eventualment, que presenti una certa connexió amb la preparació o especialització personal prèvia.

Pel que fa a la primera qüestió, la UdG ha demostrat l'interès en la investigació en l'àmbit del turisme amb la creació de diferents línies i grups de recerca de caràcter pluridisciplinar¹.

L'interès de l'estudi que desenvolupa aquesta tesi es justifica plenament al nostre país, que és una de les principals potències turístiques del món, perquè és innegable que el sector turístic constitueix un dels motors més importants de l'economia, alhora que presenta moltes llacunes d'informació.

¹ Alguns exemples són: el grup de recerca en estratègia, competitivitat, innovació i territori sobre el sector turístic i la potencialitat del territori en el Departament d'organització, gestió empresarial i disseny de producte. La recerca en economia del turisme en el Departament d'economia. L'anàlisi i planificació ambiental, territorial i turística en el Departament de geografia, història i història de l'art. El Laboratori multidisciplinari d'investigació en turisme de l'Escola oficial de turisme de Catalunya. El programa de recerca d'innovació i competitivitat en la indústria turística (IcIt), nascut dins del Departament d'organització, gestió empresarial i disseny de producte de la UdG, amb l'objectiu d'analitzar i avaluar la importància de la innovació per mantenir i millorar la competitivitat de la indústria turística.

Finalment, encara que acadèmicament no pressuposi absolutament res, gaudir la investigació d'una certa connexió amb l'especialització professional permet al doctorant abordar amb més seguretat els problemes que van sorgint al llarg del treball. En aquest sentit, la meva vinculació amb la gestió econòmica d'un municipi turístic em suposa viure en primera persona la problemàtica objecte d'estudi.

El primer pas d'aquesta tesi doctoral va ser el treball de recerca, *Introducció a la problemàtica financera del municipi turístic: estudi dels municipis turístics de Catalunya*, presentat el setembre de 2003, en el Diploma d'estudis avançats i dirigit pel Dr. Jaume Guia. L'interès per esbrinar les possibles causes del problema financer que representa pels ajuntaments turístics l'afluència de visitants va començar en aquest treball. Intentar contrastar aquesta hipòtesi que, malgrat no estar empíricament contrastada, està present sistemàticament en les reivindicacions dels responsables municipals, ha estat el repte a assolir.

El resultat d'aquesta inquietud, que s'ha anat desgranant al llarg dels darrers sis anys, aprenent poc a poc, deixant transcórrer un cert temps per pensar i madurar la idea inicial, és la present tesi doctoral. Enfrontar-se al tema escollit, tractant d'aportar alguna novetat sobre allò més o menys conegut, suposa començar una experiència personal que requereix esforç i perseverança per fer realitat el projecte inicial. He de dir que vaig trigar força temps en decidir quina seria la millor forma d'aproximació al problema plantejat. Si bé el problema era conegut, arribar a una reflexió estructurada del mateix m'ha suposat una important dedicació.

Tanmateix, això no hagués estat possible sense un temps de maduració prèvia de les hipòtesis i la metodologia a utilitzar. La traducció d'algunes idees i resultats preliminars en forma de publicacions i ponències en

diferents publicacions i fòrums especialitzats² m'han permès, a banda d'engrescar-me encara més en l'estudi, anar concretant l'abast del tema plantejat inicialment.

a) Justificació

La problemàtica del finançament dels municipis turístics, així com la necessitat de trobar un estatut singular que els permeti complir adequadament el conjunt de competències que la Llei els hi atribueix, és un assumpte relativament antic i persistentment reivindicat, que mai ha trobat solució³.

² Veure l'apartat de publicacions i aportacions a congressos i jornades derivats d'aquesta tesi doctoral.

³ Alguns exemples no exhaustius d'aquestes reivindicacions els podem trobar a:

- Girona, novembre–desembre de 1976, conclusions del Debat Costa Brava: *es proposa potenciar les hisendes locals tenint present les particulars necessitats i l'estacionalitat en els municipis turístics.*
- Sitges, octubre de 1981, reunió d'ajuntaments turístics: *es demana una major participació en els impostos estatals i que les transferències estatals es determinin per la població equivalent.*
- Costa del Sol, abril 1983, I Congrés Internacional de Municipis turístics: *es planteja la necessitat d'un estatut especial pels municipis turístics.*
- Benidorm, juliol de 1990, conclusions del I Congrés de Municipis turístics: *la distribució proporcional del Fons general d'hisendes locals, que es distribueix en un 80% d'acord amb la població censada, deteriora la situació financera dels municipis turístics en disminuir el percentatge d'ingressos no vinculats a cap activitat generadora de taxes i contribucions especials.*
- Gijón, 29 i 30 de novembre de 1996, III Congrés de l'AECIT: *es demana el reconeixement de la singularitat funcional, l'especificat dels serveis i les dificultats intrínseques de finançament del municipi turístic.*
- Tarragona, 20 i 21 de febrer de 2001, conclusions del Congrés de turisme de Catalunya: *cal exigir amb urgència una reforma de la legislació de finances locals que doni una solució justa i viable al finançament dels municipis turístics per tal que puguin atendre en condicions òptimes la prestació de serveis a un col·lectiu de visitants molt superior a la seva població de dret.*
- Sant Feliu de Guíxols, 16 d'abril de 2004, conclusions del Debat Costa Brava: *convé augmentar la suficiència i la flexibilitat dels ingressos locals i deixar més marge per atendre les demandes específiques dels municipis amb perfil turístic.*
- Girona, 15-17 de desembre de 2004, conclusions del II Congrés de turisme de Catalunya: *cal una millora del finançament dels municipis turístics per tal d'evitar que els ajuntaments supleixin els ingressos que no reben per una recaptació basada excessivament en l'activitat immobiliària i urbanística, la qual no és compatible amb un model de turisme sostenible i pot posar en perill la qualitat i bellesa del territori, que és un dels principals recursos turístics de Catalunya.*

L'argument plantejat és senzill: els municipis amb majors nivells de població turística tenen una major demanda de serveis i, per tant, una major necessitat de despesa, però, fins ara, el sistema de finançament local, generalment insuficient, no ha previst instruments per compensar econòmicament l'orientació turística d'aquests municipis⁴. Per això, a priori, es genera un desequilibri que pot derivar en un dèficit crònic o bé en una subprovisió de serveis públics, ja sigui en quantitat o qualitat (Fluvià et al, 2001), i en la pèrdua de competitivitat d'una determinada oferta turística.

El finançament local és bàsic perquè els municipis puguin desplegar adequadament les competències i activitats que tenen atribuïdes per satisfer les necessitats dels seus habitants. En el cas dels municipis turístics aquest finançament és indispensable, a més a més, per determinar la qualitat dels béns i serveix que s'ofereixen al turista que arriba a aquests municipis.

El que pretén aquest estudi és conèixer si els municipis turístics tenen una major necessitat de despesa i, en el seu cas, d'on surten o d'on haurien de sortir els recursos per finançar-la. Abans, però, analitzarem el paper municipal en la competitivitat turística de la destinació amb la finalitat de valorar adequadament la incidència de l'actuació local sobre la mateixa.

Malgrat el seu innegable interès econòmic i social, són pocs els treballs realitzats per estudiar empíricament aquest fenomen⁵. Tanmateix, la

⁴ La Llei 51/2002, de 27 de desembre, de reforma de la Llei 39/1988, de 28 de desembre, reguladora de les hisendes locals, configura per primer cop un finançament diferencial a favor dels municipis turístics, encara que, com veurem més endavant, les seves conseqüències han estat molt limitades.

⁵ Cal remarcar els treballs de Candela (1996), Fluvià et al (2001), Costa (2003) i Rigall (2004).

insuficient informació estadística de base dificulta la formació d'una opinió basada en dades reals.

És evident que per avançar en el coneixement d'aquesta realitat municipal, identificar els possibles problemes i proposar millores, resulta imprescindible conèixer aspectes com els plantejats per aquest treball. Confiam que els resultats obtinguts permetin avançar en la millora del coneixement d'aquestes qüestions i aportin informació objectiva per al debat i la presa de les decisions que es considerin adients.

b) Objectius

Un cop justificat l'estudi a realitzar, passem a explicitar l'objectiu d'aquesta tesi, que no és altre que intentar avaluar si les finances locals representen un problema per l'activitat turística.

Aquest objectiu general, que es desenvoluparà mitjançant l'anàlisi del cas dels municipis catalans, es pot descompondre en tres objectius específics que són els següents:

- 1) El primer és naturalment realitzar una classificació dels municipis de Catalunya entre turístics i no turístics. Per tant, la primera qüestió consistirà en determinar si un municipi és turístic o no, analitzant quins són els indicadors o característiques que permeten realitzar aquesta delimitació.
- 2) El segon objectiu d'aquest treball serà verificar l'existència de la problemàtica financera exposada. Concretament, s'intentarà contrastar en els municipis de Catalunya les hipòtesis que de forma general pretenen explicar aquesta problemàtica i que hem plantejat així:

- H1. L'orientació turística dels municipis turístics, i l'increment de la població que això suposa, es tradueix en una major necessitat de despesa

- H2. Els municipis turístics no disposen de figures financeres compensatòries per atendre aquestes necessitats

- H3. Aquest increment de la demanda de serveis es tradueix en:
 - H3.1 L'existència de dèficits pressupostaris

 - H3.2 Un increment de la pressió fiscal del municipi

 - H3.3 Una subprovisió de serveis públics

3) Finalment, el tercer objectiu serà, a la vista dels resultats anteriors, discutir i avaluar possibles solucions per resoldre la problemàtica exposada.

c) Estructura del treball

Aquesta tesi consta de quatre parts diferenciades:

- 1) La primera part del treball constitueix el seu marc teòric i està estructurada en dos capítols. El primer, el capítol 2, es dedica a analitzar el paper municipal en la competitivitat turística de la destinació, repassant el concepte de competitivitat i els factors

explicatius de la competitivitat turística, així com la situació competitiva del sector turístic espanyol.

Per la seva part, el capítol 3 repassa el marc legal que regula les competències materials dels municipis turístics, analitzant el sistema de competències dels municipis, tant el general com el que preveu específicament la legislació autonòmica, i el seu sistema de finançament.

- 2) La segona part, formada pels capítols 4 i 5, està centrada en el contrast de les hipòtesis proposades exposant els resultats obtinguts per a cada una d'elles. En primer lloc, el capítol 4 es dedica a plantejar el problema a analitzar per, a continuació, apuntar les hipòtesis a estudiar i els aspectes metodològics de la investigació.

A continuació, el capítol 5, que està centrat en l'estudi empíric, comença per realitzar la classificació dels municipis entre turístics i no turístics, a través d'una anàlisi factorial, i l'estudi de les principals característiques dels grups resultants. Seguidament, a través de l'anàlisi descriptiva de les liquidacions pressupostaries dels exercicis 2001 i 2004, es compara el comportament dels municipis turístics i no turístics per veure fins a quin punt tenen estructures pressupostaries i fiscals diferenciades, amb l'objectiu de contrastar les hipòtesis de la investigació. Finalment, mitjançant uns indicadors de cost estàndard es realitza una aproximació a la possible subprovisió de serveis públics per part dels municipis turístics.

- 3) La tercera part, formada pel capítol 6, es dedica a discutir possibles solucions alternatives, avaluant econòmicament les mateixes en la mesura que la informació disponible ho permet. Les alternatives analitzades s'estructuren en cinc apartats:

- a) La possibilitat d'una fiscalitat municipal sobre el turisme
 - b) La reforma de l'impost sobre béns immobles
 - c) La modificació del criteri de repartiment de la participació en els ingressos de l'Estat
 - d) L'establiment de criteris específics en la distribució de la participació en els ingressos de les Comunitats autònomes
 - e) La cooperació públic-privada per a la gestió turística de la destinació
- 4) Finalment, la quarta part d'aquest treball, el capítol 7, està dedicada a exposar les conclusions principals del treball, apuntant possibles línies d'investigació futures.

Capítol 2.

La competitivitat de la destinació
turística

2. La competitivitat de la destinació turística

a) El concepte de competitivitat

El concepte de competitivitat, que literalment significa capacitat per competir, es va introduir en la dècada dels 80 i pren la seva rellevància per les inquietuds que provoquen els dinàmics canvis als que està sotmès l'entorn de l'empresa, especialment en els mercats exteriors, sobre els dirigents empresarials.

Malgrat això, la competitivitat constitueix un concepte imprecís i complex, en el que intervenen factors macroeconòmics, sectorials i empresarials (Salas, 1993). La seva definició, així com els instruments utilitzats per analitzar-la, s'han anat modificant amb el pas del temps en consonància amb el desenvolupament de noves formulacions teòriques. Així, el concepte de competitivitat ha evolucionat des d'un enfocament basat essencialment en la teoria de l'avantatge comparatiu, que associa l'assoliment d'uns bons resultats comercials a la dotació de recursos, a un enfocament fonamentat en l'avantatge competitiu, que fa referència a la capacitat per afegir valor a aquests recursos (Bravo i Gordo, 2003).

Tradicionalment, quan es parla de competitivitat d'una empresa hom es refereix a la capacitat d'aquesta per vendre els seus productes en el mercat, créixer, guanyar quota de mercat i generar beneficis adequats en relació al capital invertit d'una manera sostinguda en el temps (Salas, 1993). Si el terme competitivitat l'utilitzem en referència a l'economia d'un país, ens solem referir a la capacitat d'incrementar a mig i llarg termini la renda per càpita dels seus ciutadans (WEF, 2008). Normalment, aquest fet s'assoleix gràcies a una major presència en els mercats exteriors aprofitant els avantatges comparatius del país, a causa de la dotació relativa de factors, els increments de productivitat d'aquests i altres

elements que potencien els avantatges competitius de les empreses (Gual i Torrens, 2004).

Tanmateix, més enllà de la seva definició precisa, en la mesura que la competitivitat és la capacitat de les empreses per obtenir uns beneficis superiors a la mitjana de l'entorn de referència, amb el temps aquest concepte s'ha anat ampliant per tal d'incorporar, junt amb els preus i els costos, altres elements que poden ser determinants en la diferenciació d'aquests productes: qualitat, disseny, imatge de marca, ...

La dificultat de trobar un sol mercat que compleixi les condicions del model econòmic neoclàssic de competència perfecta, fonamentat en la inexistència de situacions d'avantatge competitiu de les empreses gràcies a la perfecció dels mercats de factors de producció i de béns finals, ha impedit que el model sigui aplicable a la immensa majoria de situacions reals i que l'anàlisi dels factors determinants de la competitivitat i, especialment, les raons que determinen que algunes empreses gaudeixin de posicions d'avantatge competitiva, hagin constituït la principal preocupació de la literatura estratègica (Rumelt et al, 1994).

En les darreres dècades han estat varis els paradigmes teòrics que han influït en la forma d'explicar aquest fenomen. En funció de la seva base explicativa, podem estructurar aquesta síntesi de l'evolució de l'estudi de la competitivitat empresarial analitzant els tres tipus de factors que tradicionalment s'han utilitzat per explicar la capacitat d'una empresa per competir a nivell internacional: els avantatges país, els avantatges sector i els avantatges empresa (Canals, 1994).

L'economia industrial proporciona el suport teòric de la línia d'investigació denominada teoria estructural, a partir de la qual es pretén explicar la capacitat competitiva de les empreses d'un país per una sèrie de factors

relacionats amb el seu entorn econòmic general i amb la política macroeconòmica governamental i que afecten al conjunt de les empreses d'un país (Monfort, 2000).

Inicialment, aquesta visió s'aborda des de la idea dels avantatges comparatius que tracta d'explicar les raons de la competitivitat internacional d'un país en funció dels avantatges que aquest posseeix en relació a altres països, com costos salarials, preus o tipus de canvi.

Segons aquesta teoria, l'explicació de l'especialització dels països en determinats tipus d'activitats econòmiques, que resulten ser aquelles en les quals un país es mostra comparativament més eficient, està relacionat amb les diferents dotacions de recursos de cada país. Aquest és un enfocament tradicional en la teoria del comerç internacional que remarca el paper dels factors productius i el seu cost en la competitivitat internacional i que presenta certes limitacions, especialment per la seva visió estàtica (Canals, 1994).

Una visió més desenvolupada considera que la competitivitat internacional és un fenomen complex on interaccionen governs i empreses. Pel que fa a aquest enfocament, destaca especialment el denominat diamant de la competitivitat de Porter (1991), segons el qual els determinants de l'avantatge competitiu nacional es configuren per la interrelació de quatre grans atributs que conformen l'entorn en el que les empreses d'un determinat sector han de competir. El diamant serveix per analitzar tots els determinants competitius agrupats en quatre grans àrees: les condicions dels factors, on s'agrupen els factors productius més tradicionals (recursos humans, capital, recursos naturals, infraestructures,...), les condicions de la demanda (volum, estructura, exigència i sofisticació de la demanda domèstica), les xarxes d'empreses afins i auxiliars (proveïdors, serveis especialitzats,...) i l'estratègia, estructura i grau de rivalitat del sector.

Porter afirma que les nacions tenen més probabilitats d'assolir l'èxit en sectors, o segments de sectors, en els quals aquest diamant sigui més favorable.

Sota aquest enfocament la capacitat competitiva de les empreses no depèn exclusivament dels preus dels factors, sinó de la seva qualitat, eficiència en la seva utilització i cost. Dins d'aquest concepte es distingeix un nou tipus de factors, els factors creats, que a diferència dels bàsics (recursos naturals, capital o recursos humans no especialitzats), sorgeixen d'una decisió unívoca orientada a la seva creació. Exemples de factors creats són el sistema educatiu, el sistema científic o el sistema financer d'un país. Quan més especialitzats siguin, més valuosos seran, ja que són més difícils d'obtenir i de replicar per altres països (Canals, 1994).

La limitació principal d'aquests models radica en què en pretendre explicar la competitivitat dels països, tot i reconèixer que els avantatges que ofereix el país poden ser importants, el paper de l'empresa i les causes de l'heterogeneïtat empresarial no s'analitzen a fons.

El segon tipus de factors utilitzat per estudiar la competitivitat estan relacionats amb el sector al que l'empresa pertany. Segons l'economia industrial, l'existència d'imperfecions en els mercats de productes determinarà l'estructura i el potencial de beneficis d'una empresa. En aquest context, Porter (1982 i 1987), com a màxim exponent, postula que la construcció d'una posició competitiva avantatjosa i sostenible a llarg termini depèn bàsicament de la posició en els mercats de productes, posant un èmfasis especial en la relació de l'empresa amb el seu entorn i com aquest pot afectar i condicionar les seves decisions estratègiques.

Porter (1982), defineix les cinc forces competitives que determinen el potencial de beneficis d'un mercat: l'amenaça d'ingrés de nous

competidors, els possibles productes substitutius, la força negociadora de clients, el poder de negociació dels proveïdors i la rivalitat exercida entre competidors existents. L'acció conjunta d'aquestes forces determina la intensitat competitiva, així com la rendibilitat d'un sector. Addicionalment a aquestes forces, han de considerar-se les anomenades barreres d'entrada i barreres de sortida del sector.

L'estratègia competitiva comprèn una acció que té com a objectiu la creació d'una posició defensable contra les cinc forces esmentades. Porter identifica tres estratègies genèriques per crear l'esmentada posició a llarg termini i sobresortir per sobre dels competidors en el sector: lideratge en costos (obtenció dels costos més baixos del sector), diferenciació (oferir un producte percebut com a únic pel mercat) i alta segmentació (especialització en un mercat geogràfic concret o en un grup específic de clients). Tot i que un dels mèrits del model de Porter és que proporciona un marc ordenat, senzill, però alhora potent, per classificar les característiques rellevants de l'estructura d'un sector i predir les implicacions que tenen pel comportament competitiu, el model té algunes limitacions crítiques. En particular, no té en compte el caràcter dinàmic de la competència i l'estructura sectorial, ni explica la dispersió de resultats dins dels sectors industrials (Grant, 1996).

Al marge dels debats que s'han suscitat en els últims temps sobre la importància del sector com a determinant dels beneficis que poden obtenir les empreses, és generalment reconegut que, en major o en menor mesura, l'estat del sector, així com l'efecte país, afecta decisivament a la seva capacitat de competència. No obstant això, l'anàlisi de l'heterogeneïtat de resultats assolits per empreses situades en un mateix sector i, per tant, amb idèntiques possibilitats per aprofitar-se dels mateixos avantatges, no es poden explicar mitjançant aquests models.

Finalment, el tercer tipus de factors competitiu, que han estat els menys estudiats, són els desenvolupats per la pròpia empresa en crear nous productes, innovar en processos i, en darrer terme, servint millor als seus clients (Canals, 1994). Sorgeixen per trobar un nou marc explicatiu de l'origen, persistència i significació econòmica de les diferències de rendibilitat no atribuïbles a factors sectorials o de país. Aquest enfocament presenta un creixent interès per explicar l'avantatge competitiu de l'empresa en termes d'eficiència, adoptant així una perspectiva molt més interna en l'anàlisi de la competitivitat empresarial. Destaquen la teoria de l'agència (Ross, 1973), la teoria dels drets de propietat (Grossman i Hart, 1986) i la teoria dels costos de transacció (Williamson, 1975 i 1985). Compten amb un valor inqüestionable per l'explicació de resultats intraindustrials, però encara presenten algunes limitacions, com el seu caràcter estàtic i les seves dificultats per explicar les eficiències organitzatives.

Més recentment, però, la unitat bàsica de l'anàlisi de l'avantatge competitiu prové de la teoria de recursos i capacitats, que situa a l'empresa i als seus recursos en l'element central de l'anàlisi. Segons aquesta perspectiva, la competitivitat de l'empresa depèn de què aquesta sigui capaç de configurar un conjunt únic de recursos difícilment imitables pels seus competidors i mobilitzats amb l'ajuda de sistemes d'organització i de gestió, que li conferiran una sèrie de capacitats o de competències distintives. La clau de l'estratègia es basa en identificar quins són els recursos capaços de proporcionar a l'empresa un avantatge competitiu sostenible i un corrent de renda sostingut a llarg termini. Amb l'aparició d'aquesta teoria, l'origen de l'avantatge competitiu dependrà de la defensa de posicions de recursos, en lloc de dependre de la defensa de posicions de mercat.

Segons la teoria de recursos, cada empresa està constituïda per un conjunt de recursos i capacitats. Les diferències en la utilització eficient de

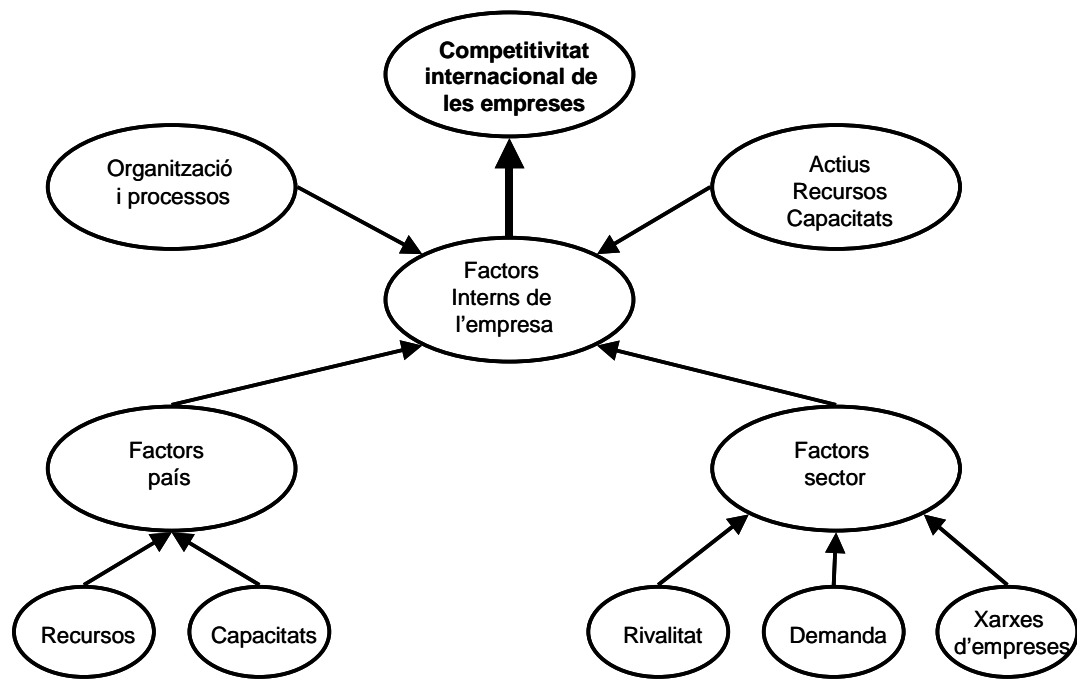
cadascun d'ells seran les que explicaran l'heterogeneïtat intraindustrial de resultats. Mentre que, en sentit ampli els recursos fan referència a qualsevol factor de producció que estigui a disposició de l'empresa, per capacitats entenem les activitats o tasques realitzades a partir de la utilització d'aquests recursos amb l'objectiu de transformar-los en outputs comercialitzables. És a dir, els avantatges no depenen exclusivament dels actius de l'empresa, sinó també de la seva pròpia habilitat per combinar-los, integrar-los i mobilitzar-los a través de diverses rutines organitzatives (Grant, 1996).

Segons Prahalad i Hamel (1991), una capacitat essencial es crea a través d'un procés d'aprenentatge col·lectiu i de millora continua de l'organització en relació a la forma de coordinar les diferents tècniques de producció i integrar les múltiples corrents tecnològiques. Una competència essencial ha de complir tres condicions: permetre a l'empresa un accés potencial a una ampla varietat de mercats, una contribució significativa als avantatges del producte final percebudes pel client i una certa protecció contra la seva imitabilitat per empreses competidores.

En els darrers anys, amb l'objecte de corregir el caràcter merament estàtic que presenta la versió inicial de la teoria de recursos i capacitats, aquesta adopta una perspectiva dinàmica. En un entorn turbulent i dinàmic, l'acumulació i explotació d'actius superiors no és suficient per sostenir un avantatge competitiu i per tant les empreses hauran de demostrar, a més a més, capacitat d'innovació per orientar de forma efectiva en el temps les competències distintives que sustenten la seva activitat. En aquest context, la capacitat per identificar i configurar de forma apropiada els recursos i capacitats actuals es converteix en un factor clau per a la direcció d'una empresa (Teece et al, 1997).

Podem generalitzar totes aquestes aportacions assenyalant que els avantatges generats per una empresa tenen el seu origen en uns factors productius bàsics i en factors creats i especialitzats (quadre 1). L'eficiència en l'ús dels recursos bàsics i en la generació dels recursos especialitzats dependrà de l'estructura i processos organitzatius i de decisió, on el paper de la innovació esdevé un factor clau com a element generador d'avantatge competitiu sostenible. En aquest procés, la generació d'avantatges competitius no serà sempre independent del país o del sector empresarial, que podrà ajudar o perjudicar les estratègies i resultats empresarials. Un model explicatiu de la competitivitat internacional de l'empresa ha de recollir aquests factors, que interaccionen, reforçant-se o contrarestant-se mútuament, mitjançant mecanismes diversos i complexos (Canals, 1994).

Quadre 1. Un model de la competitivitat de les empreses

Font: Canals (1994)

b) Factors explicatius de la competitivitat turística

L'activitat econòmica turística es desenvolupa en un mercat internacional molt competitiu i globalitzat a conseqüència dels avanços tecnològics i l'abaratiment dels mitjans de transport. Els importants beneficis econòmics del turisme internacional⁶ han estimulat una cursa creixent entre destinacions per assolir majors quotes de mercat. Això ha suposat un increment del nombre i atractiu de les destinacions turístiques i una creixent dificultat per competir en el mercat global d'una forma sostenible (Bravo, 2004).

Malgrat que la competitivitat turística presenta unes característiques particulars derivades dels trets específics d'aquesta indústria, com el caràcter transversal de les activitats i la naturalesa específica del producte que comercialitzen (Bravo, 2004), el concepte de competitivitat, que apareix especialment vinculat a l'empresa industrial, sigui individualment o sectorialment, també ha tractat d'aplicar-se a la destinació turística d'una forma global. L'objectiu principal, però, és el mateix: intentar desvetllar els factors bàsics que determinen la competitivitat d'unes destinacions turístiques sobre d'altres.

Així, resulta difícil descriure la pròpia indústria turística degut a la seva estructura excepcionalment heterogènia. Combina un gran nombre de petites empreses amb un grup més reduït de grans companyies, que actuen en el mercat dels viatges de negoci i lleure, prestant serveis als sectors d'atraccions, transports, instal·lacions, serveis, informació i promoció (Go, 1992).

⁶ La Organització Mundial del Turisme (OMT, 2002) calcula que l'any 2001 el turisme internacional va moure quasi 700 milions de turistes amb una despesa d'uns 463.000 milions de dòlars. La mateixa organització preveu que l'any 2020 el moviment de turistes internacionals serà de més de 1.500 milions. Bull (1996), estima que les xifres del turisme internacional poden duplicar-se si afegim les derivades del turisme nacional.

Per altra banda, el turista pot escollir cada any entre diferents destinacions potencials i, a part del factor preu, la valoració es determina pels serveis privats que contracta directament (transport, hotel, restaurant,...), però també per altres components que afecten a la seva experiència turística (neteja, carreteres, comunicacions, seguretat, informació, sanitat, platges, patrimoni cultural,...) i que no s'integren en el preu del paquet adquirit a l'empresa comercialitzadora (Pedreño i Monfort, 1996).

Així, per exemple, una determinada oferta hotelera en un municipi del litoral està íntimament lligada amb l'existència d'unes platges òptimes pel bany, entorns naturals, passeigs públics,.. i, malgrat que s'englobi conjuntament, sobretot pel mateix turista que adquireix el gaudi d'una determinada experiència global, tenen un tractament econòmic diferenciat. Una sentència ho resumeix bé: *Un hotel de quatre estrelles necessita un entorn de quatre estrelles* (Fluvià et al, 2001)⁷.

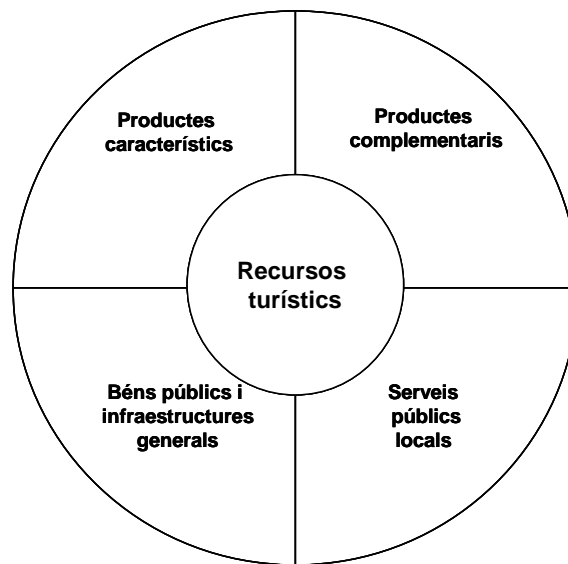
Segons Ritchie i Crough (2000), en turisme el producte fonamental és l'experiència viscuda en la destinació⁸, i això depèn en gran mesura dels sistemes de negoci i serveis dels quals disposa la destinació per poder proporcionar aquestes experiències, de la qualitat dels paisatges, l'hospitalitat, la seguretat, la neteja, els atractius naturals i culturals,... (Murphy et al, 2000) i del grau de satisfacció de les expectatives prefixades a l'hora de triar una determinada destinació.

⁷ Els efectes de la localitat turística en els preus de l'oferta turística privada, concretament dels hotels, han estat tractats per Rigall (2004) posant de manifest que les diferents dotacions de béns i serveis públics, capital natural i imatge de marca dels municipis tenen un efecte destacable en els preus de l'oferta privada.

⁸ Encara que no existeix una posició unànime per definir la destinació turística, en general, les diferents aportacions tenen en comú la seva perspectiva territorial, considerant-la com a un espai o contenidor potencial de recursos, serveis i empreses turístiques, en l'interior del qual el turista compona la seva experiència turística (Nacher, 1999; Valls, 2004).

Aquest plantejament que relaciona el producte turístic amb la utilitat i que incorpora tots els elements que determinen la satisfacció de l'experiència turística del viatger és el que definim com *producte turístic global* i està prenent una significació important en el món del turisme (Morant et al, 1996), ja que emfatitza la incapacitat d'explicar la satisfacció del turista exclusivament a través dels serveis turístics privats.

Quadre 2. Els components del producte turístic global

Font: Elaboració pròpia a partir de la idea de Morant et al, 1996.

Seguint a Valls (1996), el producte turístic es presenta com un conglomerat d'elements tangibles i intangibles. Entre els tangibles es troben els béns, els recursos, les infraestructures i els equipaments; entre els intangibles, els serveis la gestió, la imatge de marca i el preu. El producte turístic global constitueix, des d'aquesta interpretació teòrica, un tot interrelacionat, en el que s'incorporen tots els elements (béns, serveis i entorn) ja siguin de provisió privada o pública, que proporcionen la satisfacció de l'experiència turística del consumidor i els avantatges

competitius a l'empresa (Go, 1992). Si tenim en compte el paper central que ocupa l'existència de recursos turístics, així reconeguts per la demanda, podem deduir la importància de la destinació turística i, per tant, del territori pel desenvolupament d'aquesta activitat econòmica.

D'acord amb el que hem vist fins ara el producte turístic (quadre 2) estaria conformat per:

- a) **Els recursos turístics**, constituïts per tots aquells recursos essencials que serveixen de base per a la creació i funcionament del producte turístic, ja siguin naturals (clima, paisatge, platges, muntanya,...), culturals (festivitats, peregrinacions, museus, gastronomia,...), o històrics (monuments arqueològics, catedrals, cascos antics,...).

- b) **Els béns i serveis de provisió privada**, que podem subdividir-los en:
 - 1) **Els productes característics** que són aquells que, en la majoria de països, deixarien d'existir o el seu consum es veuria sensiblement disminuït en absència de turisme (allotjament, restauració, transports, agències de viatge i serveis culturals i recreatius) (INE, 2002).

 - 2) **Els productes complementaris** que són consumits en quantitats importants pels visitants, encara que no figuren en la llista de productes característics (oci i espectacles, establiments comercials,...) (INE, 2002).

- c) Finalment, **els béns i serveis de provisió pública** que segmentem en:
 - 1) **Béns públics i infraestructures de caràcter general:** serveis sanitaris, carreteres, autopistes, aeroports, energia, sistemes de

seguretat,... proveïts normalment per les administracions centrals o autonòmiques.

- 2) **Els serveis públics locals:** conservació urbana, medi ambient local, aigua potable i sanejament, seguretat ciutadana, recollida i eliminació de residus, informació turística,... proveïts pràcticament en exclusiva per l'administració local.

En una primera aproximació els fonaments de la competitivitat internacional del turisme descansen en la teoria dels avantatges comparatius. No obstant això, establir estratègies de creixement només sustentades en factors de dotació natural no garanteix directament l'èxit de la mateixa, en la mesura que les rendes de localització basades en aquests recursos són fàcilment apropiables per destinacions competidores que gaudeixin de condicions similars. Per tant, la supervivència de la competitivitat turística⁹ ha de basar-se en altres tipus d'avantatges més forts que els anteriors: els avantatges competitius (OMT, 2001).

Diferents autors han intentat aplicar el concepte de competitivitat a la destinació turística proposant models que integren tots aquests factors. A continuació es destaquen quatre dels més coneguts: el model de cicle de vida proposat per Butler (1980); el model del diamant de Porter (1991); el model Calgary de Ritchie i Crouch (1993, 1999 i 2000) i finalment el de Dwyer i Kim (2003).

Malgrat que es poden establir diferents paral·lelismes entres ells, els models que es presenten a continuació tenen la particularitat d'abordar aquest fenomen des d'òptiques diferents. Així mentre el model de cicle de

⁹ Hassan (2000), defineix la competitivitat de la destinació turística com *la capacitat d'aquesta per crear i integrar productes amb valor afegit que protegeixin els seus recursos i, al mateix temps, mantinguin la posició competitiva entre destinacions competidores.*

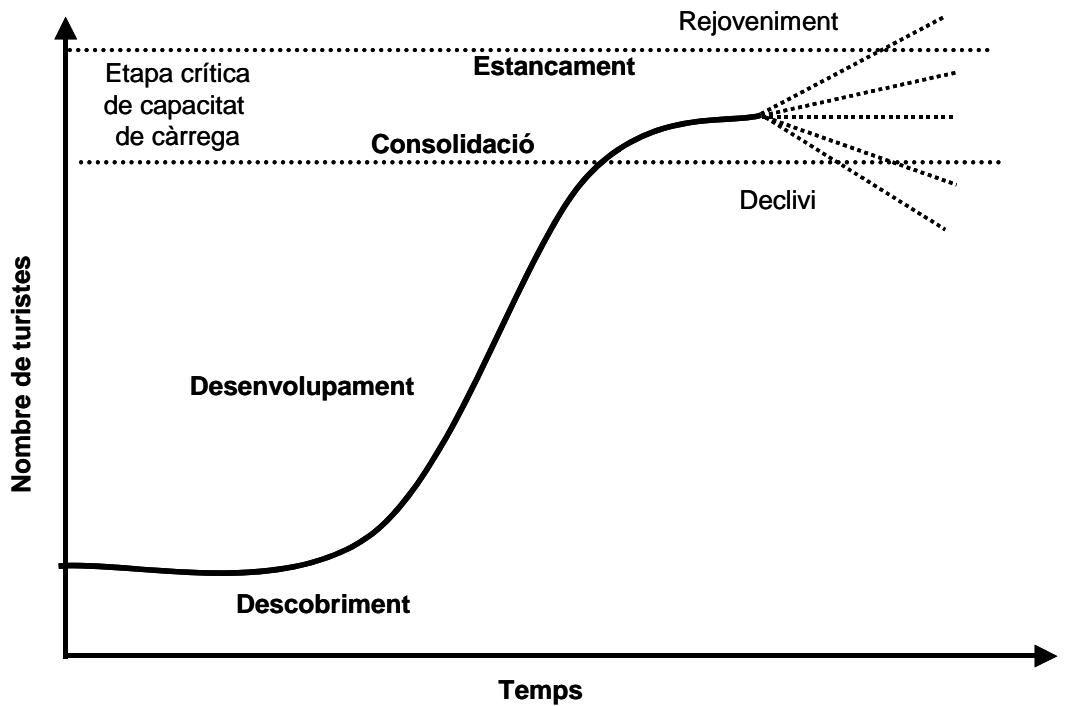
vida de Butler s'apropia del concepte de cicle de vida del producte o de la indústria, el model del diamant de Porter parteix dels seus reconeguts estudis d'estratègia empresarial, mentre que els models de Calgary de Ritchie i Crouch i el de Dwyer i Kim integren i relacionen tots els factors que determinen la posició competitiva de la destinació turística.

El model de cicle de vida de la destinació turística (quadre 3), proposat per primera vegada pel turisme per Butler (1980), es basa en les pautes de comportament de la demanda i en la capacitat de càrrega dels centres turístics. El concepte de cicle de vida resideix en la premissa de què els productes, igual com els organismes vius, passa per diferents estadis al llarg de la seva vida: naixement, creixement, maduresa i declivi (Go, 1992). El model, que utilitza una corba en *s* per demostrar el creixement i disminució subsegüent de la popularitat dels centres turístics, proposa una evolució temporal de la destinació turística en quatre etapes: descobriment, desenvolupament, consolidació, i estancament, que eventualment podrà conduir a diferents alternatives (rejuveniment o declivi) en funció de les actuacions adoptades per la destinació.

Cada destinació defineix un producte turístic basat en una sèrie d'atributs: preu, qualitat, factors mediambientals,... La demanda de cada destinació experimenta una evolució en el temps que es pot observar en les sèries temporals de fluxos de visitants, ingressos turístics i nombre de pernотacions (De Rus i Leon, 1997). Les primeres etapes de fort creixement es deuen a la novetat del producte, apareixen els primers turistes, les empreses s'interessen en la destinació i es produeix un ràpid desenvolupament econòmic. L'etapa de la consolidació arriba amb un important increment de les instal·lacions. S'arriba a l'ocupació màxima i apareixen els problemes territorials i ambientals. Les etapes de saturació i declivi tenen el seu origen en la massificació del nombre de visitants i

l'obsolescència de l'oferta, amb la consegüent reducció de la qualitat dels serveis i del medi ambient (Bravo, 2004).

Quadre 3. Cicle evolutiu d'una destinació turística

Font: Butler (1980)

La fase crítica d'estancament es produeix quan apareixen símptomes de saturació. A partir d'aquest punt, la incapacitat de competir porta a la destinació al declivi total o parcial, malgrat que el model admet que, segons quines siguin les decisions dels agents econòmics, es pugui desembocar en una fase de rejuveniment o revitalització del producte. Una de les principals aportacions del model és que anticipa l'arribada d'aquesta etapa i permet l'aplicació d'una estratègia per allargar, més enllà de l'inevitable, l'èxit de la destinació. Així, des d'una perspectiva a llarg termini, és possible l'aplicació d'estratègies per evitar els excessos de capacitat d'un destí i la davallada del nombre de turistes, com la regeneració dels nuclis

antics, el rejuveniment de l'oferta i la millora de les condicions ambientals i ecològiques, entre d'altres.

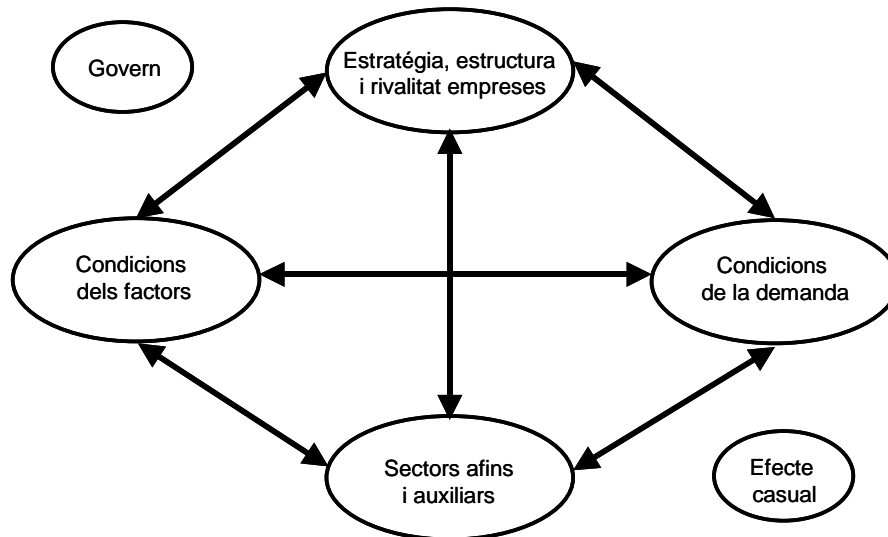
Entre les limitacions del model, Cooper (1996) ha destacat que es tracta d'una proposta monosectorial, que presenta els destins turístics com a productes singulars, quan, de fet, són, un mosaic de productes diferents, cadascun d'ells amb el seu propi cicle. Tanmateix, no contempla la possibilitat de diversos cicles d'evolució i ignora el paper dels factors externs. Tot i això, el model ha estat àmpliament utilitzat com a marc de referència per a la realització d'estudis empírics. Així mateix, s'han pogut establir relacions entre les fases del cicle de vida, les característiques del destí i les respostes estratègiques per a cadascuna d'aquestes fases.

Porter (1991), aborda l'estudi de la competitivitat de la destinació turística a partir del seu interès en el sector serveis, en el qual ja trobem referències al sector turístic. Una aplicació més directa d'aquesta metodologia cluster¹⁰, que s'identifica amb un grup d'empreses i serveis turístics relacionats geogràficament, comercialment i tipològicament al sector turístic, es recull a l'estudi Reforçament de l'avantatge competitiu del sector turístic a Catalunya (Monitor Company, 1992).

En síntesi, el model de diagnosi de la situació competitiva s'articula sobre la base del diamant de la competitivitat. Recordem que aquest model (quadre 4) estableix que l'avantatge competitiu nacional es configura per la interrelació de quatre grans atributs que conformen l'entorn en el que les empreses d'un determinat sector han de competir, així com els efectes addicionals de dues variables externes: els esdeveniments imprevists (atemptats terroristes, catàstrofes, embargaments polítics,...) i les influències dels governs (polítiques econòmiques, restriccions legals,...).

¹⁰ Els conjunts o clusters turístics es poden definir com els espais geogràfics, més o menys delimitats i organitzats, en el que té lloc la totalitat de l'experiència turística (OMT, 2001).

Quadre 4. El diamant de la competitivitat de la destinació turística

Font: Porter (1991)

Els quatre grans factors inclosos al diamant són els següents:

- a) Les condicions dels factors (qualificació dels professionals, coneixement, possibilitats de finançament empresarial, recursos naturals, entorns urbanístics, infraestructures relacionades,..)
- b) Les condicions de la demanda (volum, perfil, sofisticació i exigència del turista, promoció oficial,...)
- c) Les xarxes d'empreses afins i auxiliars (proveïdors, tipologies de serveis,..) i
- d) L'estratègia, estructura i grau de rivalitat del sector (oferta d'allotjament, poder de negociació,...)

Una vegada identificats els punts febles es dissenyen les actuacions per reforçar-los, mitjançant accions tant d'iniciativa pública com privada. No

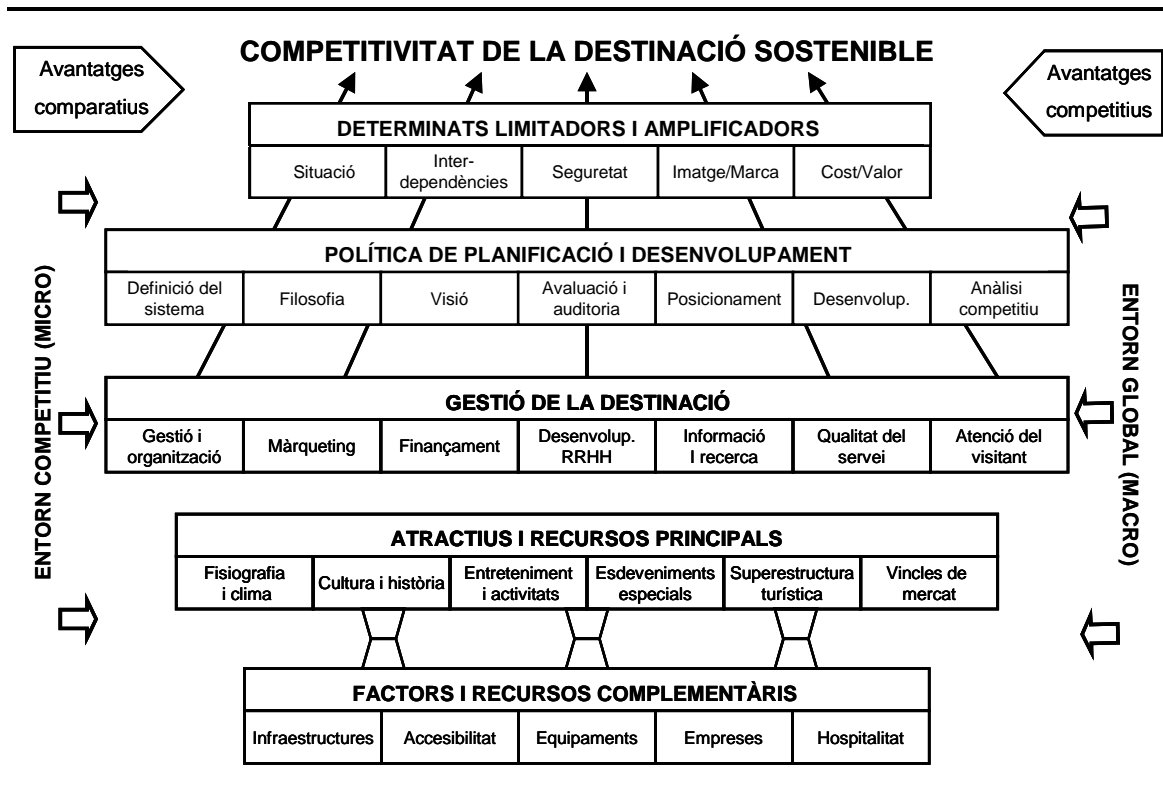
obstant, encara que aquest model ha estat útil per facilitar el consens entre administracions i empreses turístiques sobre les grans línies de la política turística, resulta palès la seva manca d'especificitat turística i de capacitat de quantificació dels resultats previsibles (Fayos-Solà, 1994).

Un model més específic que l'anterior és el de Calgary (Ritchie i Crouch, 1993, 1999 i 2000) que proposa un model quantitatiu per a l'anàlisi de la competitivitat d'una destinació turística (quadre 5), en contraposició amb els models anteriors molt més genèrics (Fayos-Solà, 1994).

Segons aquests autors, l'èxit i la rendibilitat de la destinació depenen fonamentalment dels denominats factors d'atracció primària (fisiografia i clima, cultura i història, activitats i esdeveniments, entreteniment, superestructura turística i vincles de mercat). Bàsicament, d'aquests factors dependrà el naixement de la destinació i un primer estadi de desenvolupament. Per consegüent, serà necessari articular una adequada direcció sobre tot el conjunt d'activitats que poden reforçar l'atractiu de la destinació, així com sobre aquelles activitats que incideixen en la millora i efectivitat dels factors de suport (infraestructures, accessibilitat, equipaments, empreses i hospitalitat).

En la gestió de la destinació estan implicades totes aquelles activitats de gestió que amplifiquen i milloren els recursos i factors essencials: organització, màrqueting, finances i capital risc, gestió de recursos humans, informació i recerca, qualitat del servei i atenció del visitant. El model es complementa amb la introducció d'un apartat relatiu a la política de planificació i desenvolupament de la destinació, que té com a missió establir clarament els objectius a assolir en aquest procés de desenvolupament turístic.

Quadre 5. El model de Calgary

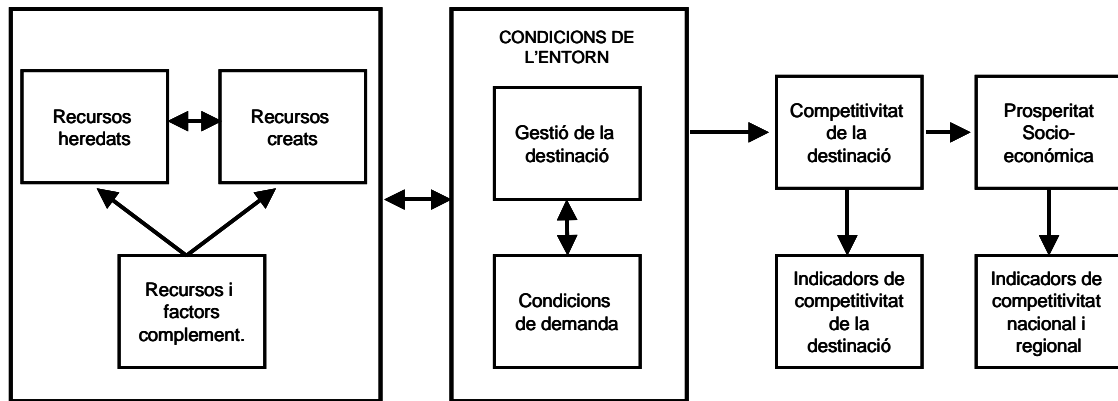

Font: Ritchie i Crougth (2000)

El potencial competitiu d'una destinació turística està condicionat o limitat pel darrer grup de factors (situació, seguretat, imatge i cost/valor). Pels autors, aquests són els recursos que inicialment indueixen als turistes a la realització del viatge i, per tant, condicionen el potencial competitiu. A la seva vegada, els cinc grans grups de factors estan influenciats pels entorns competitius (micro i macro) que estan interrelacionats i condicionaran la competitivitat de la destinació.

Finalment, el model de Dwyer i Kim (2003) procura recollir els principals elements que determinen la competitivitat de les nacions i de les empreses destacats per la literatura, així com els de la competitivitat de la destinació turística, en especial els proposats per Ritchie i Crougth, en un model integrat.

Quadre 6. Un model integrat de la competitivitat de la destinació turística

Font: Dwyer i Kim (2003)

Aquest model (quadre 6) identifica una sèrie de factors recollits en les categories següents:

- a) En el primer grup trobem tots aquells factors que proporcionen les diverses característiques que fan atractiva la visita d'una destinació. Són els recursos heretats (recursos naturals, patrimoni artístic i cultural,...), els recursos creats (infraestructura turística, activitats recreatives, comerç,...) i els factors i recursos complementaris (infraestructures generals, qualitat dels serveis, accessibilitat, hospitalitat,...).
- b) Els factors de gestió de la destinació són aquells que permeten incrementar l'atracció pels recursos, reforcen la qualitat i eficàcia dels factors complementaris i milloren l'adaptació a les condicions de l'entorn. El grup inclou les activitats de gestió de les organitzacions, màrqueting, desenvolupament de recursos humans i gestió mediambiental. Les condicions de demanda comprenen el coneixement

de les preferències del turista i la percepció sobre la imatge de la destinació que tenen els consumidors. L'adequada relació entre expectatives i experiència influirà en la capacitat per atreure i satisfer als visitants. Les condicions de l'entorn són forces que poden afectar, positivament o negativament, la competitivitat de la destinació moderant la influència d'altres grups de factors.

- c) La competitivitat de la destinació que apareix condicionada per tots els factors exposats i a la seva vegada condiciona el nivell de prosperitat socioeconòmica de la regió. A la seva vegada s'estableixen indicadors per a la mesura de la competitivitat (quota de mercat, ingressos per turisme,...) i la prosperitat dels residents (ocupació, renda per càpita,...).

La novetat introduïda pels dos models anteriors és la integració de tots els factors que determinen la competitivitat de la destinació turística, així com la possibilitat d'establir indicadors per mesurar la competitivitat en el temps i l'espai, encara que la manca de les dades en determinades destinacions i de ponderació del pes d'aquests indicadors dificulta la seva aplicació pràctica (Garau, 2006).

La complexitat i dificultat de quantificar alguns d'aquests aspectes és, sens dubte, una de les raons que expliquen l'important distància existent entre les nombroses aportacions teòriques a la competitivitat turística i les escasses referències a una metodologia pràctica per valorar-la. Això ha provocat l'actuació d'algunes organitzacions turístiques per intentar quantificar el nivell competitiu del sector en una àmplia sèrie de destinacions. Aquest és el cas del Competitiveness monitor elaborat pel Consell mundial del turisme i viatges (WTTC) o el Travel & Tourism Competitiveness Index realitzat pel Fòrum econòmic mundial (WEF). En ambdós casos es tracta d'abastar la naturalesa multidimensional de la

competitivitat del sector turístic, identificant i construint una sèrie d'indicadors de mesura.

El Competitiveness monitor es basa en 23 indicadors que s'agrupen en 8 grans grups: competitivitat de preus, factor humà, desenvolupament d'infraestructures, medi ambient, desenvolupament tecnològic, desenvolupament humà, obertura i desenvolupament social.

Per la seva banda, el Travel & Tourism Competitiveness Index (TTCI) es construeix al voltant de tres grans categories formades per 14 pilars, que a la seva vegada recullen un total de 70 variables. Aquest índex mostra una alta correlació amb el nombre d'arribades de turistes internacionals i amb els ingressos rebuts per turisme, cosa que mostra que el TTCI captura factors que tenen importància pel desenvolupament de la indústria turística (WEF, 2009). La composició de les tres categories és aquesta:

- a) Marc regulador: normativa i regulació, sostenibilitat ambiental, seguretat, sanitat i higiene i prioritat del sector turístic
- b) Infraestructures i entorn sectorial: infraestructures aèries, terrestres, turístiques, tecnològiques, i competitivitat-preu del sector turístic
- c) Recursos humans, culturals i naturals: recursos humans, afinitat pel turisme i recursos culturals i naturals

De la mateixa forma que en el cas de la competitivitat empresarial, podem intentar sintetitzar les aportacions anteriors assenyalant que els determinats de la competitivitat de la destinació turística depenen d'una ampla gamma de factors que resideixen tant en els seus avantatges comparatius, com en els competitiu (Ritchie i Crouch, 2000).

La majoria dels factors que determinen l'avantatge comparatiu estan relacionats amb la dotació de recursos existents en la destinació turística,

entre els que trobem el clima, el paisatge, les muntanyes, les platges, la qualitat de l'aigua, la riquesa cultural i la distància als països emissors. Es tracta d'aquells elements que condicionen la situació de partida i que han constituït el nucli del paradigma del desenvolupament turístic predominant fins al moment (Sancho, 1998).

Per altra part, l'avantatge competitiu estarà determinat per l'eficient utilització d'aquests recursos al llarg del temps, També influirà l'adequada coordinació i cooperació dels agents del sector turístic, la gestió de les seves empreses, les característiques de l'entorn en el que aquestes operen (Bravo, 2004), així com la seva capacitat d'identificar i reaccionar davant els canvis que es produeixen en ell (Go, 1992).

En definitiva, la competitivitat d'una destinació turística resulta de la combinació i les sinèrgies entre un ampli conjunt d'elements. La consideració de tots aquests factors en un marc coherent permetrà identificar les estratègies apropiades per garantir la viabilitat i el manteniment de la quota de mercat d'una destinació turística. Igualment, cal tenir en compte que la capacitat de creixement d'una destinació és limitada i que la seva posició competitiva només serà sostenible a llarg termini si es protegeixen els elements, recursos i entorn, en els que està fonamentada (Bravo, 2004). Així, la conservació de l'entorn ha deixat de ser un element que limita el desenvolupament per convertir-se en el recurs principal que sosté l'activitat turística i del que depèn positivament la seva competitivitat (Poon, 1993, Cals, 1998, Go i Govers, 2000).

Tanmateix, no és possible assolir la competitivitat sostenible d'una destinació turística des del punt de vista econòmic o des de l'ecològic exclusivament, sinó que aquesta sostenibilitat ha d'abastar també consideracions socials, culturals, polítiques, i, molt especialment, la creació de benestar pels seus residents (Ritchie i Crougth, 2000).

Als nostres efectes, d'aquest repàs de la literatura queda palesa la importància del paper municipal en la competitivitat turística perquè, a la pràctica, el producte turístic, com a suma de recursos d'atracció, establiments i empreses dels diferents subsectors de l'economia de l'oci i els serveis, equipaments, béns i infraestructures de titularitat pública que fan possible la satisfacció de la motivació turística, es configura essencialment en l'escala municipal (Bote et al, 1999).

Com hem vist, el producte turístic està format tant per serveis privats, com per infraestructures i serveis públics, d'entre els que es constata una forta presència de béns públics locals que possibilitaran, encara que no determinaran, l'aparició d'una sèrie d'activitats econòmiques relacionades amb el turisme i, consegüentment, el potencial desenvolupament turístic d'una àrea concreta (Furió, 1997). Al mateix temps, diferents estudis (Murphy et al, 2000, Monfort, 2000) mostren que una gran part dels factors que justifiquen el desplaçament del turista a una destinació turística es corresponen amb components inclosos en aquest àmbit.

Aquesta naturalesa específica del producte turístic requereix, així mateix, una actuació mixta privada i pública. Si bé el paper central de la iniciativa privada és inqüestionable, ja que és difícil imaginar una destinació turística competitiva on el sector privat no tingui una posició clau (Fayos-Solà, 1995), l'actuació de les administracions públiques pot incidir, positivament o negativament, en la competitivitat de la destinació. Els Estats, les regions i les ciutats consideren molt seriosament el seu paper en la gestió de la destinació i realitzen un esforç considerable en la promoció de la seva imatge, la provisió de determinats béns i serveis, així com l'estímul i coordinació de les estratègies de la destinació.

Les raons genèriques de la intervenció pública en l'economia (correcció d'imperficcions del mercat i provisió de béns públics) són absolutament

aplicables a l'activitat turística. A diferència d'altres sectors econòmics, en el cas del sector turístic l'entorn físic, el paisatge, les infraestructures,... traspassen l'entorn general en el qual actuen les empreses i els seus productes, per esdevenir crucials per a la competitivitat del mateix. El continent es constitueix en part del contingut (Cals, 1998). Un continent que disposa d'una capacitat de creixement limitada, pel que la seva posició competitiva només serà sostenible si es protegeixen i preserven els elements (recursos i entorn) en els que està fonamentada (Bravo, 2004).

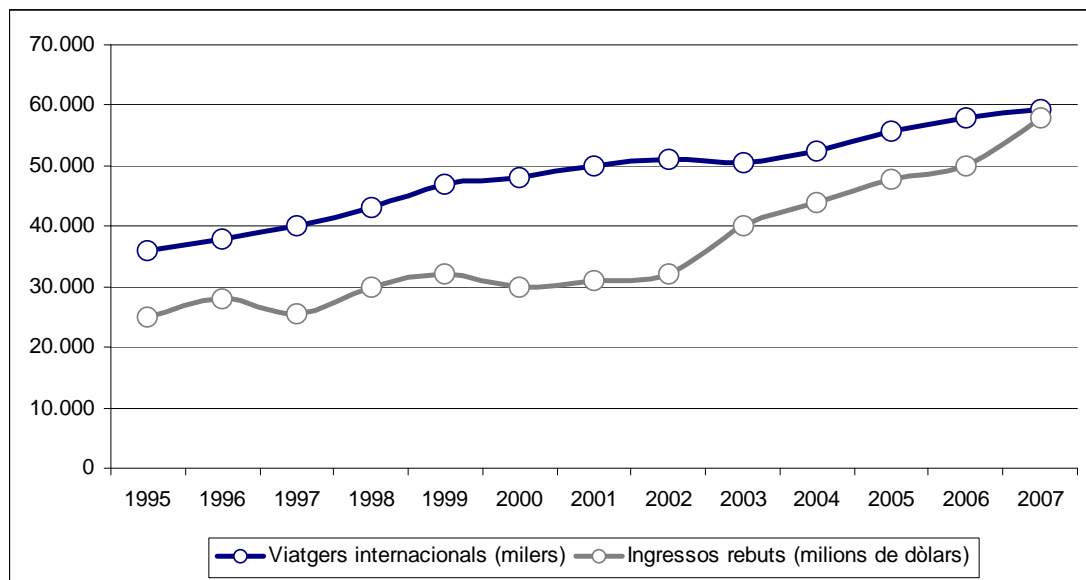
c) La competitivitat del sector turístic espanyol

Segons la Organización Mundial del Turismo (OMT, 2006), en 2005 l'arribada de turistes internacionals va sobrepassar els 800 milions, amb un creixement del 5,5% sobre el 2004, i va reportar uns ingressos d'uns 680.000 milions de dòlars. Europa, tot i tenir unes taxes de creixement més moderades que la resta de regions, continua amb el lideratge mundial amb una quota de mercat superior al 50%, tant en turistes com en ingressos rebuts.

En el mateix exercici, España es va situar en el segon lloc del rànquing mundial, tant pel que fa al nombre de turistes com als ingressos rebuts. L'any 2005, Espanya va assolir 55,6 milions d'arribades de viatgers internacionals i una participació del 6,9% en el flux internacional de turistes. Això va suposar uns ingressos de 47.900 milions de dòlars, la qual cosa representa prop d'un 7% del total mundial i més del 13% sobre el mercat europeu. Com podem veure en el quadre 7, amb el pas del temps Espanya ha obtingut un important i sostingut increment de les xifres

d'arribades de viatgers internacionals i dels ingressos per turisme, superant en els anys 2006 i 2007 les xifres anteriorment citades¹¹

Quadre 7. Nombre d'arribades de viatgers internacionals i ingressos per turisme

Font: WEF (2009)

D'acord amb les dades aportades per la Cuenta Satélite de Turismo de España¹², en 2005 la demanda turística va arribar als 99.183 milions d'euros, cosa que significa una aportació a l'economia espanyola d'un 11% del Producte interior brut (PIB), destacant-se com el primer sector productiu nacional. Aquesta aportació s'ha mantingut pràcticament estable al llarg de la darrera dècada (1995-2005) gràcies al dinamisme del consum turístic receptor, que ha passat de 21.009 milions d'euros en 1995 a 43.941 en 2005, és a dir, amb un creixement mig anual proper al 8% i una contribució del 4,9% del PIB.

¹¹ Segons podem veure en el quadre 7 existeix una important correlació positiva entre el rànquing d'arribades de turistes internacionals i d'ingressos per turisme, amb un coefient de Pearson de 0,8908.

¹² <http://www.ine.es/inebase/cgi/um?M=%2Ft35%2Fp011&O=inebase&N=&L=>

El caràcter d'Espanya com un dels principals països receptors de fluxos turístics internacionals suposa una important injecció d'ingressos, cosa que posa de manifest la importància del turisme per a l'economia espanyola com element de diversificació econòmica i equilibrador de la balança de pagaments. La comparació d'aquesta xifra d'ingressos amb la dels pagaments vinculats al turisme emissor, els realitzats pels espanyols a la resta del món, que ascendien a 16.572 milions d'euros en 2005, ofereix un saldo positiu del turisme sobre l'economia espanyola de 27.369 milions d'euros, equivalent al 3,1% del PIB. Per això, aquest paper del turisme esdevé encara més rellevant en compensar significativament el saldo exterior d'Espanya per la resta de les operacions corrents (balança comercial, altres serveis, rendes i transferències corrents) tradicionalment de signe negatiu.

No obstant això, per obtenir una imatge global del paper del turisme en l'economia espanyola, resulta convenient recollir també els denominats efectes indirectes que són gairebé tan importants com els directes. Gràcies a aquest efecte multiplicador, l'any 2005 es passa d'un impuls o aportació inicial a la producció de 73.519 milions d'euros, cosa que equival al 5,8% de la producció total de l'economia, a 130.889 milions d'euros, és a dir, un 10,3% del total. O sigui, per cada euro consumit turísticament, la nostra economia genera altres 78 cèntims, amb un multiplicador turístic de 1,78 € produïts per cada euro consumit en l'activitat turística. Per tant, la indústria turística té un doble efecte positiu que no tenen altres sectors econòmics: ajuda a reequilibrar la balança de pagament i té un efecte multiplicador sobre les economies locals, regionals o estatals (Solé, 2004)

Des de l'òptica de l'oferta, la característica més destacada és la petita dimensió de les empreses dedicades a l'activitat turística. L'any 2005, el 98,06% de les més de 585.000 empreses dedicades a aquesta activitat tenia menys de 20 assalariats. L'ocupació generada per aquestes empreses

és molt rellevant, com ho indiquen els 924,7 milers de llocs de treball directes, que es tradueixen en 1.729 milers de llocs de treball totals, cosa que suposa el 9,8% de l'ocupació total de l'economia. Aquestes dades situen al turisme com un dels sectors econòmics que més contribueixen a la utilització del factor treball, tant en termes absoluts com relatius.

En relació a Catalunya, que s'ha convertit en una de les comunitats turístiques més especialitzades, el pes del turisme sobre el PIB se situa a l'entorn del 10% (Saló, 2007). L'any 2005 apareix com una de les destinacions més dinàmiques del territori nacional amb una xifra total d'arribades de turistes estrangers que, per primera vegada, sobrepassa lleugerament els 14 milions, un 12,3% més que en 2004. En termes absoluts, el creixement ha estat d'un milió i mig de turistes, cosa que explica pràcticament el 50% del creixement espanyol. Aquest fort creixement la consolida com a la primera destinació nacional, amb el 25,25% del mercat de turistes internacionals (IET, 2006).

D'acord amb el Travel & Tourism Competitiveness Index (WEF, 2009), Espanya se situa en el 6è. lloc en el rànquing de competitivitat turística mundial, quan l'any 2007 va obtenir el número 15è. del mateix rànquing. Aquesta posició l'assoleix principalment per la seva riquesa cultural, la seva infraestructura turística, així com la prioritització del sector turístic dins de les polítiques governamentals. En sentit contrari, els indicadors que penalitzen la posició competitiva d'Espanya són la baixa competitivitat en preus, les regulacions administratives, la seguretat i la sostenibilitat ambiental.

I és que l'activitat turística, especialment tal i com s'ha desenvolupat durant les darreres dècades, produeix també altres efectes, no tant desitjats, en el territori, l'entorn i el medi ambient. Segons Vera i Marchena (1996), el desenvolupament turístic espanyol ha seguit un model quantitatiu

caracteritzat pel creixement continuat de l'oferta i la demanda, amb un fort component immobiliari i basat en avantatges comparatius (sol i platja) i preus baixos. El litoral espanyol s'ha beneficiat de la seva situació geogràfica i de la seva proximitat als països europeus més desenvolupats, obtenint així una valuosa *renda de situació*, però, al mateix temps, una restricció potencial ja que aquesta capacitat de proporcionar atraccions bàsiques de sol i platja a preus baixos per als turistes procedents de països amb divises fortes, implica que és difícil evitar un turisme de masses a preu baix, cosa que pot imposar alts costos a l'economia en comparació amb els rendiments obtinguts (Bull, 1996)¹³.

En un entorn tant favorable per aquest model de turisme de masses o *fordià*, anomenat així per les seves similituds amb els conceptes de producció industrial, la fortalesa de la demanda va condicionar l'evolució de l'oferta. Aquesta es va orientar a satisfer uns objectius de volum amb la pretensió de maximitzar els visitants i l'ingrés turístic total, contribuint, com s'ha dit abans, a l'equilibri de la balança de pagaments, la millora dels nivells de renda, la creació d'ocupació i, en definitiva, al desenvolupament col·lectiu del país (Fayos-Sola, 1995).

El progressiu equilibri de costos amb els mercats emissors, l'aparició de nous competidors, la progressiva degradació de l'entorn, el creixent nivell d'exigència dels visitants i la manca de professionalització del sector, han capgirat la situació amenaçant seriosament la competitivitat del sector (Monitor Company, 1992). En aquesta segona fase adquireix molta més rellevància la política turística de producte, tant pel que fa a la seva expansió quantitativa com a l'ordenació d'aquest (Fayos-Sola, 1995).

¹³ Segons Vera i Marchena (1996), en l'any 1990 per cada llit turístic es feia necessari invertir 9.000 €, pel que en un anàlisi cost/benefici global entre el que s'ingressa i els costos econòmics i socials que produeix, la seva rendibilitat era pràcticament nul·la.

L'especialització del nostre país en turisme litoral, i en el seu producte predominant de sol i platja, permeten constatar l'existència de grans contrastos en la distribució d'aquest turisme que mostra un desigual panorama, tant en l'espai, amb una important concentració geogràfica en els municipis litorals¹⁴, com en el temps, amb una elevada estacionalitat concentrada en els mesos d'estiu. Aquest comportament té importants repercussions: una important congestió, tant de l'oferta privada, com de les infraestructures i serveis públics; la concentració de l'oferta (hotels, càmpings, segones residències,...) en uns pocs municipis¹⁵; el progressiu deteriorament del paisatge i medi natural i una pressió urbana addicional sobre el territori produïda pel ràpid creixement demogràfic d'aquests municipis.

La congestió dificulta la gestió de l'oferta privada (baixa estabilitat laboral, elevats costos fixos, dificultat per amortitzar les inversions,...), però també provoca que les infraestructures i serveis públics es trobin congestionats durant curts períodes per passar posteriorment a una situació d'infrautilització, amb municipis i urbanitzacions buides en temporada baixa (Hidalgo, 1996)¹⁶.

La dotació d'infraestructures i serveis s'enfronta a la paradoxa que comunitats poc poblades, amb recursos limitats, s'ha d'enfrontar amb la necessitat de dotar-se d'infraestructures i serveis que no es justificarien

¹⁴ Les regions costeres del litoral mediterrani i l'àrea insular, només cinc comunitats autònomes, concentren més del 85% del turisme rebut i el 77% de les places d'allotjament (IET, 2002).

¹⁵ En tan sols el 12% de municipis dels 946 que té Catalunya, es localitzen el 80% de les places d'allotjament turístic (Jiménez i Gordillo, 2004). El 75% de les segones residències de la província de Girona estan situades en els municipis de la Costa Brava (Saló, 2005)

¹⁶ El 72% de la capacitat d'allotjament turístic de Catalunya no s'utilitza. En concret, la mitjana de no utilització del conjunt de la capacitat d'allotjament és de 263 dies a l'any (Jiménez i Gordillo, 2004).

per a la seva població resident, però que són totalment necessaris quan aquesta població es multiplica per l'efecte de l'estacionalitat. Els recursos utilitzats no només estan compromesos, sinó que solen ser indivisibles, de forma que pot ser impossible adaptar la seva utilització a diferents nivells estacionals de demanda (Bull, 1996)¹⁷. En aquest àmbit, la gestió de les infraestructures presenta dos tipus de problemes: d'una banda, el problema de les puntes màximes, motivades per l'increment puntual de la població, que marquen el nivell mínim per al qual cal dimensionar les mateixes i, de l'altra, l'escurçament de la seva vida prevista (Ajenjo et al, 1994).

La creació d'allotjaments (hotels i segones residències) pel desenvolupament de l'activitat turística genera una relació directa amb el sector immobiliari i de la construcció amb importants conseqüències territorials¹⁸. El deteriorament del paisatge i la densificació dels vials en tot el recorregut de la costa són alguns dels efectes més visibles (Jiménez i Gordillo, 2004). D'acord amb el darrer informe de competitivitat del sector turístic (WEF, 2009), aquest increment d'infraestructura turística en determinades regions s'està realitzat a costa de la congestió d'aquestes zones i de la seva qualitat ambiental.

En general, la implantació de la segona residència i del turisme en una àrea concreta produeix un impacte que es pot valorar de forma positiva o negativa, encara que generalment l'impacte és tan gran, tan ràpid i tan intens que difícilment encaixa amb el model d'organització territorial preexistent. Mentre fa uns anys, només s'enumeraven avantatges,

¹⁷ Per exemple, una xarxa de proveïment d'aigua o unes zones enjardinades tenen aproximadament el mateix nivell de manteniment i costos, independentment de si la temporada és alta o baixa.

¹⁸ Segons el MOPTMA, el 30% del litoral espanyol està ocupat per usos turístics-recreatius, però en algunes Comunitat autònoma la xifra és més alta: Catalunya, 60%, Andalusia, 41%,... (Vera i Marchena, 1996).

darrerament l'excés de segones residències¹⁹ provoca que el nombre dels inconvenients (pèrdua de valors tradicionals, augment exorbitant dels preus del sòl i de la construcció, increment de les despeses a càrrec dels pressupostos municipals, destrucció del paisatge i de l'entorn,...) sobrepassa llargament el dels avantatges (Fraguell, 1994). Sens dubte, aquest és el gran problema del municipi turístic: la gestió econòmicament viable, territorialment sostenible i institucionalment possible del territori sota pressió turística o immobiliària – turística (Bote i Marchena, 1996).

Un altre problema que impacta en el territori és el derivat del creixement. En poc més de 30 anys s'ha passat d'una situació on els pobles costaners es dedicaven a activitats tradicionals, a la situació actual, on l'activitat turística ha guanyat un alt grau d'especialització, amb una gran dependència del turisme, existint un gran nivell de correspondència entre nuclis turístics i els grans nivells de creixement, demogràfic, urbanístic i de renda generats²⁰. Durant aquest període s'ha triplicat la pressió humana induïda per l'expansió dels nuclis urbans, industrials, portuaris i turístics localitzats en les seves costes, sense oblidar els conflictes socioculturals que provoca aquest ràpid creixement (Picornell, 1993).

Tots aquests símptomes reflecteixen una causa comuna: la gran pressió exercida sobre el territori, especialment la costa²¹, com a recurs, la qual

¹⁹ Tres de cada quatre places d'allotjament turístic de Catalunya corresponen a segones residències (Jiménez i Gordillo, 2004). El 33% dels habitatges a Catalunya són segones residències (Saló, 2007).

²⁰ Rigall (2004) destaca el fet que els municipis turístics catalans més grans de 500 habitants tenen de mitjana una renda per càpita un 11,3% superior als municipis no turístics dels mateix estrat de població. Segons aquestes dades, l'any 1999 la renda mitjana dels municipis turístics és d'1.892.973 pessetes i la dels municipis no turístics és d'1.767.243. La renda mitjana total dels municipis catalans per a l'any 1999 va ser d'1.787.419 pessetes.

²¹ L'any 1957 l'espai urbanitzat a la Costa Brava ocupava 1.139 Ha, un 1,72% de la superfície total dels municipis. L'any 1980 havia crescut fins les 5.200 Ha. Actualment les construccions ocupen 8.800 Ha, havent-se multiplicat per 8 el valor de l'any 1957 (Nogué, 2004).

cosa indica que la capacitat de càrrega²² d'algunes zones per suportar les activitats turístiques podria haver estat excedida en alguns casos (Tintoré et al, 2003). Sempre i quan es mantingui un criteri estricte sobre el nombre de turistes que pot assumir un determinat destí, aquesta massificació no és dolenta per ella mateixa (Valls, 1996), ja que el destí estarà capacitat per regenerar-se i assimilar positivament l'allau de visitants.

Aquesta idea condueix al denominat desenvolupament sostenible. Un concepte que fou introduït el 1987 per la Comissió mundial pel desenvolupament del medi ambient (Comissió Brundtland), i que es pot definir com aquell que permet satisfer les necessitats actuals, sense comprometre la capacitat de les generacions futures per satisfer les seves pròpies necessitats. Aquest concepte ha estat criticat per la seva ambigüitat, però està sent útil per orientar noves estratègies econòmiques més respectuoses amb el medi ambient. A més té la virtut de plantejar la qüestió dels límits al creixement, molt especialment en una activitat com la turística que consumeix espai físic en una dimensió rellevant (Cals, 1998, Fluvià i Mena, 1998).

En aquest context, la indústria turística s'enfronta a importants reptes, especialment lligats a la necessitat de competir en un entorn més global i competitiu. El sector turístic espanyol, fortament caracteritzat per un producte dominant (sol i platja), està reconegut internacionalment per una competitivitat sostinguda al llarg de dècades i compost per empreses innovadores que s'han anat adaptant a un entorn canviant. Malgrat això, en els darrers anys s'observa una moderada caiguda de la quota de mercat mundial, així com del ritme de creixement dels visitants i de la despesa

²² El concepte de capacitat de càrrega suggereix un desenvolupament turístic compatible amb creixement del nombre de visitants i del volum de serveis dins d'uns límits acceptables. La capacitat de càrrega és el llindar de tolerància més enllà del qual es saturen les instal·lacions (capacitat de càrrega física), es degrada el medi ambient (capacitat de càrrega ambiental) o disminueix el benestar del visitant o del resident (capacitat de càrrega perceptual o psicològica) (Picornell, 1993).

mitjana per turista, cosa que significa una pèrdua de capacitat adquisitiva del visitant que arriba a les nostres fronteres (Bravo, 2004).

Els resultats positius de les darreres dècades s'han basat en un model competitiu madur que, tot i que manté encara diferències de certa importància en relació als països del mediterrani en vies de desenvolupament, que constitueixen la nostra principal competència, comença a percebre les conseqüències potencialment negatives dels canvis que està experimentant la indústria turística (Bravo, 2004).

L'empresa turística espanyola sofreix actualment el deteriorament dels tradicionals avantatges comparatius, lligats a les dotacions de recursos naturals i a les rendes de localització, i a l'encariment d'inputs i productes i, conseqüentment, una progressiva disminució de la taxa de benefici de les operacions (Camisón, 1996). Tanmateix, la desaparició de les millores en els preus relatius a causa d'una apreciació més accentuada de l'euro ha suposat una pèrdua de posició competitiva en preus (Costa et al, 2006).

En definitiva, el *model turístic* ha fonamentat el seu desenvolupament en el producte sol i platja, amb el risc que ara comença a declarar-se obsolet²³ i en un turisme de masses i residencial que ha generat una relació directa amb el sector immobiliari i de la construcció amb importants conseqüències territorials, sense que hagi generat dinàmiques estables en l'ocupació o en la prestació de serveis turístics, al contrari de la indústria normalitzada que és la gran generadora d'ocupació i de compromís amb la destinació turística. Així mateix, l'estacionalitat i la concentració geogràfica apareixen com a principals problemes per assolir un desenvolupament

²³ La pèrdua d'ocupació i rendibilitat empresarial produïda el 2004 ha tornat a revifar la necessitat de redefinir el model turístic actual, ja que aquest es considera esgotat per diferents sectors econòmics. Per exemple, gairebé un 73% dels economistes catalans considera que el model turístic de Catalunya, basat en sol i platja i preus baixos, està en crisi (Economista, l', 2004).

turístic sostenible. En termes generals, el repte de la millora de la sostenibilitat ambiental serà crític perquè Espanya pugui recollir els beneficis del desenvolupament turístic a llarg termini i assegurar el creixement del sector d'una manera sostinguda en un context cada cop més competitiu (WEF, 2009).

Capítol 3.

Competències i finançament del municipi turístic

3. Competències i finançament del municipi turístic

Els municipis tenen reconeguts per la Constitució Espanyola dos principis bàsics. El primer és el principi d'autonomia per a la gestió dels seus respectius interessos (articles 137 i 140) i el segon és el principi de suficiència financera pel desenvolupament de les funcions que la Llei atribueix als municipis (article 142), quina funció és permetre que aquesta autonomia sigui real i efectiva.

Aquests principis també tenen cabuda en la Carta Europea d'autonomia local, subscripta per Espanya l'any 1985. Així, a l'article 3.1 es defineix el concepte d'autonomia local. Mentre que l'article 9 està dedicat al principi de suficiència.

Pel que fa a l'àmbit econòmic, en l'autonomia que gaudeixen els ens locals es distingeixen clarament dos aspectes: el dels ingressos i el de les despeses. Encara que constitucionalment només es fa referència a la suficiència de mitjans és evident que l'autonomia dels ens locals no s'esgota amb aquesta. Implícitament, i en connexió amb l'article 137, la Constitució espanyola configura, a més a més del principi de suficiència financera, l'autonomia en la vessant de la despesa pública, entenent per aquesta la capacitat genèrica de determinar i ordenar, sota la seva pròpia responsabilitat, les despeses necessàries per a l'exercici de les seves competències²⁴.

El principi de suficiència és, per definició, de contingut relatiu ja que depèn de les competències i funcions que s'atorguin a les entitats locals i del nivell estàndard de prestacions de serveis que s'estableixi. Així, els municipis estan obligats a la gestió d'un conjunt de serveis públics i, com a contrapartida, han de disposar de recursos suficients per atendre els

²⁴ Sentència del Tribunal Constitucional 48/2004, de 25 de març

mateixos. Per tant, dins del contingut de cada competència està la capacitat de disposar dels mitjans financers necessaris i suficients per a la seva execució material. És a dir, per a l'efectivitat de l'autonomia dels ens locals en la gestió dels seus interessos, resulta essencial la suficiència de mitjans.

Aquest és el sentit (Casado, 2002), com s'ha d'interpretar el mandat de suficiència financera fixat en la Constitució espanyola i la previsió que, a l'efecte, conté l'article 9.2. de la Carta Europea d'autonomia local: *els recursos financers de les entitats locals han de ser proporcionals a les competències previstes per la Constitució o per la Llei.*

En aquest marc de connexió entre les competències locals (necessitats de despesa) i les competències financeres (capacitat d'obtenció de recursos financers), ens proposem analitzar en aquest apartat l'àmbit de les competències materials dels municipis i, posteriorment, el sistema de finançament previst normativament. És a dir, primer veurem que han de fer, i en segon lloc farem una anàlisi dels recursos financers dels que disposen.

En ambdós casos començarem estudiant el sistema de règim comú, per passar posteriorment a analitzar les peculiaritats del règim del municipi turístic. Alhora, de la revisió de la normativa, s'estudiarà la possible existència d'un règim especial d'aquests municipis.

a) El sistema de competències municipals

Llevat dels preceptes assenyalats, a la Constitució espanyola no trobem més referències directes relatives a les entitats locals. Seguint a Mir (1991), l'absència d'un àmbit concret de competències locals garantides a la Constitució espanyola, a diferència del que succeeix amb l'Estat i les Comunitats autònomes, ha de posar-se en relació amb la manca de potestat

legislativa dels municipis. La regulació de competències d'aquestes entitats serà, doncs, el producte de l'activitat legislativa concurrent de l'Estat i de les Comunitats autònomes, en funció de les seves competències respectives i, lògicament, estarà condicionat pel repartiment competencial d'aquestes.

Per tant, la delimitació última de les competències municipals no la trobarem en la norma bàsica de règim local, sinó que és la Llei sectorial la que està cridada a determinar les competències locals en cada sector d'activitat pública, i així s'estableix en l'article 2 de la Llei 7/1985, de 2 d'abril, reguladora de les bases del règim local (a partir d'ara LBRL). Per tant, les encarregades de la regulació de les competències locals, en virtut del repartiment competencial realitzat per la Constitució i els Estatuts d'autonomia, normalment seran les Comunitats autònomes.

Per això, amb l'objecte de conèixer l'estatut atorgat al municipi turístic, que és el que aquí ens interessa, examinarem, en primer lloc, la regulació general establerta en la norma bàsica en matèria de règim local, que aspira a fer efectiu el principi d'autonomia establert en la Constitució espanyola, i seguidament l'establerta pel legislador autonòmic en funció de les seves competències en matèria de règim local i d'ordenació turística.

El marc competencial bàsic de les entitats locals està definit en els articles 25 a 28 de la LBRL²⁵. El punt 1 de l'article 25 atribueix al municipi una ampla capacitat genèrica, anomenada clàusula de competència general, per a la gestió dels seus interessos i els faculta per promoure tota mena d'activitats i prestar tots els serveis públics que contribueixin a satisfer les necessitats i les aspiracions dels seus ciutadans. En aquest sentit, les disponibilitats financeres funcionaran com a sostre real per l'exercici d'unes competències, en principi, inacabables.

²⁵ L'actual fase de revisió d'alguns estatuts d'autonomia està recollint en els nous texts les competències locals. Per exemple, l'article 84 de l'estatut de Catalunya.

El punt 2 del mateix article 25 concreta les competències, també anomenades pròpies, entre les que s'inclou el turisme, lletra m), que operen com un mínim i no com una llista tancada i que el municipi exercirà, en els termes de la legislació de l'Estat i de les Comunitats autònomes, en les següents matèries:

- a) Seguretat en llocs públics
- b) Ordenació del trànsit de vehicles i persones en les vies públiques
- c) Protecció civil, prevenció i extinció d'incendis
- d) Ordenació, gestió, execució i disciplina urbanística; promoció i gestió d'habitatges; parcs i jardins, pavimentació de vies públiques urbanes i conservació de camins i vies rurals
- e) Patrimoni històrico-artístic
- f) Protecció del medi ambient
- g) Abastaments, escorxadors, fires, mercats i defensa d'usuaris i consumidors
- h) Protecció de la salubritat pública
- i) Participació en la gestió de l'atenció primària de la salut
- j) Cementiris i serveis funeraris
- k) Prestació de serveis socials i de promoció i inserció social
- l) Subministrament d'aigua i enllumenat públic; serveis de neteja viària, de recollida i tractament de residus, clavegueram i depuració d'aigües residuals
- ll) Transport públic de viatgers
- m) *Activitats o instal·lacions culturals i esportives; ocupació del temps lliure; turisme*
- n) Participar en la programació de l'ensenyament i cooperar amb l'administració educativa en la creació, construcció i sosteniment dels centres docents públics; intervenir en els seus òrgans de gestió i participar en la vigilància del compliment de l'escolaritat obligatòria

L'article 26 delimita l'obligatorietat dels serveis que han d'exercir els municipis atenent el seu nombre d'habitants (quadre 8). Encara que el seu objectiu no sigui tant definir competències, com garantir el dret dels ciutadans a la prestació d'un mínim de serveis pels ajuntaments respectius, és evident que té com a conseqüència la definició precisa i efectiva de competències municipals (Mir, 1991).

Quadre 8. Serveis mínims a prestar pels Ajuntaments

MUNICIPI	SERVEIS MÍNIMS
Tots els municipis	Enllumenat públic
	Cementiri
	Recollida de residus
	Neteja viària
	Abastament domiciliari d'aigua potable
	Clavegueram
	Accés als nuclis de població
	Pavimentació de les vies públiques
	Control d'aliments i begudes
Municipis amb més de 5.000 habitants	Tots els indicats anteriorment i a més: Parc públic
	Biblioteca pública
	Mercat
	Tractament de residus
Municipis amb més de 20.000 habitants	Tots els indicats anteriorment i a més: Protecció civil
	Prestació de serveis socials
	Prevenició i extinció d'incendis
	Instal·lacions esportives d'ús públic
Municipis amb més de 50.000 habitants	Tots els indicats anteriorment i a més: Transport urbà de viatgers
	Protecció del medi ambient

Font: Llei de Bases de règim local

La possibilitat d'assumir competències delegades per part de l'Estat i de les Comunitats autònomes queda recollida a l'article 27. Serà l'acord de delegació el que determinarà l'abast, condicions i durada d'aquestes. Finalment, l'article 28 amplia les possibilitats d'actuació municipal amb les anomenades competències complementàries que permeten als municipis

suplementar les seves activitats amb d'altres pròpies de la resta d'administracions públiques i, en particular, les relatives a: educació, cultura, promoció de la dona, habitatge, sanitat i protecció del medi ambient.

Aquesta distribució de competències realitzada per la legislació espanyola, s'identifica raonablement bé amb la distribució teòrica de les funcions musgravianes d'assignació, distribució i estabilització. Segons l'opinió més generalitzada dels teòrics del federalisme fiscal, per exemple Oates (1999), les funcions de distribució i estabilització han de reservar-se, per motius d'eficiència, quasi en exclusivitat als governs centrals, en tant que la funció d'assignació, quin principal objectiu és la prestació de serveis públics, ha d'atribuir-se entre tots els nivells, utilitzant com a criteri de descentralització el de la correspondència entre la difusió dels efectes del servei prestat i la grandària del col·lectiu al que es dirigeixen.

D'aquesta forma es pretén minimitzar els costos de presa de decisions, per un costat, i respondre millor a la demanda dels ciutadans, en permetre adaptar l'oferta de serveis als gustos de cada col·lectiu, per altra (Carpio, 2000). Ara bé, el sistema financer establert no ha estat suficient per dotar al sector local, que segueix sense superar el 13% del conjunt total de despesa pública²⁶, d'un nucli de competències pròpies i coherents amb l'autonomia de caràcter polític.

²⁶ En aquest sentit, cal remarcar que, tot i l'important procés de descentralització del govern central als governs autonòmics, que ha suposat que la despesa d'aquests darrers suposi avui aproximadament un 30% del total de la despesa pública, l'any 2002 les hisendes locals van suposar únicament el 12,9%. Un percentatge no gaire diferent de l'existent fa 20 anys, 10%, i molt inferior al d'altres països occidentals de caràcter federal (Vilalta, 2003). Suècia, altres països nòrdics, o el Regne unit aconsegueixen doblar o triplicar el pes relatiu del sector local espanyol. No obstant, això es deu a que disposen d'un paquet major de competències, especialment les relatives a educació, i a una estructura territorial més concentrada (Solé, 2001).

D'aquesta normativa, no es desprèn una clara delimitació de les competències locals, sinó, d'acord amb Vilalta i Mas (2006), de manera molt esquemàtica: que hi ha un conjunt de serveis que han de ser obligatòriament prestats pels municipis, que aquests serveis obligatoris varien segons la grandària de cada municipi, i que, a més d'aquests serveis obligatoris, els municipis poden prestar d'altres.

La realitat diària, la seva proximitat al ciutadà, el principi de subsidiarietat, o simplement, la inoperància o incapacitat d'altres administracions, ha comportat un increment continuat de les activitats a prestar pels municipis, encara que per Llei no els pertoqui, com per exemple, l'assistència a la gent gran, l'atenció a la immigració, l'educació infantil, o la gestió del cadastre, entre d'altres.

Aquesta activitat municipal de complementar o suplir serveis de la competència d'altres administracions públiques és i ha estat molt important en els darrers anys (Mir, 1991). Segons un estudi sobre la despesa de caràcter discrecional dels ajuntaments catalans (Vilalta i Mas, 2006), del total de la despesa liquidada el 2003 per aquests municipis, el 29% es dedica al finançament de serveis de caràcter supletori o complementari dels propis d'altres administracions públiques²⁷.

b) L'estatut del municipi turístic en la legislació autonòmica

A l'empara de la previsió legal prevista en l'article 30 de la LBRL, que contempla la possibilitat d'establir règims municipals especials quan concorrin determinades circumstàncies, i dintre d'elles, *el predomini en el seu terme d'activitats turístiques*, les Comunitats autònomes de Catalunya,

²⁷ La despesa extraordinària que fan els ajuntaments per oferir serveis que no són de la seva competència i que la ciutadania reclama, ha suposat comprometre l'exercici 2003 uns 251,94€ per habitant, que s'han destinat majoritàriament a activitats culturals, a seguretat i protecció civil i a educació i a promoció social (Vilalta i Mas, 2006)

Galícia i Múrcia han desenvolupat aquest règim especial en la seva legislació de règim local.

Així mateix, en estar la promoció i ordenació del turisme plenament descentralitzades per mandat constitucional (art. 148.1.18^a), les Comunitats autònomes han anat assumit les competències plenes en matèria d'ordenació i planificació turística a través dels seus Estatuts, i, a pesar, que l'Estat, conforme amb la doctrina de diverses sentències del Tribunal constitucional, manté una certa activitat en la promoció exterior i en la coordinació de les polítiques autonòmiques en el marc de la direcció general de l'economia, les Comunitats s'han anat dotant de Lleis de turisme pròpies que tracten d'ordenar l'activitat turística en el context autonòmic.

Actualment totes les Comunitats autònomes han exercit la seva competència en aquesta matèria i han aprovat una Llei d'ordenació del turisme en els seus respectius àmbits territorials (quadre 9). Malgrat això, la legislació autonòmica sobre turisme destaca per prestar poca atenció a la figura del municipi turístic. Llevat de les relatives a València, Andalusia i Catalunya i amb menor intensitat de les de Canàries, Galícia, Cantàbria i Aragó, on el municipi turístic queda relegat a un sol article, en la resta de lleis sectorials no apareix cap previsió sobre el municipi turístic²⁸.

A continuació, farem un repàs dels trets més importants d'aquestes normatives amb l'objecte de conèixer les previsions relatives al municipi turístic, que és el que aquí ens interessa.

²⁸ Les Lleis corresponents a les Comunitats autònomes de Múrcia i Navarra remetent al futur desenvolupament reglamentari per a la determinació del règim d'aquests municipis.

Quadre 9. Lleis d'ordenació del turisme

Llei 6/1994, de 16 de març, d'ordenació del Turisme del País Basc
Llei 7/1995, de 6 d'abril, d'ordenació del Turisme de Canàries
Llei 2/1997, de 20 de març, de Turisme d'Extremadura
Llei 9/1997, de 21 d'agost, d'ordenació i promoció del Turisme de Galícia
Llei 11/1997, de 12 de desembre, de Turisme de la regió de Múrcia
Llei 10/1997, de 19 de desembre, d'ordenació i promoció del Turisme de Castella – Lleó
Llei 3/1998, de 21 de maig, de Turisme en la Comunitat Valenciana
Llei 5/1999, de 24 de març, d'ordenació general del Turisme de Cantàbria
Llei 2/1999, de 24 de març, general turística de les Illes Balears
Llei 12/1999, de 15 de desembre, del Turisme d'Andalusia
Llei 8/1999, de 26 de maig, d'ordenació del Turisme de Castella – La Manxa
Llei 1/1999, de 12 de març, d'ordenació del Turisme de la Comunitat de Madrid
Llei 2/2001, de 31 de maig, de Turisme de la Comunitat de la Rioja
Llei 7/2001, de 22 de juny, de Turisme del Principat d'Astúries
Llei 13/2002, de 21 de juny, de Turisme de Catalunya
Llei 7/2003, de 14 de febrer, d'ordenació del Turisme de Navarra
Llei 6/2003, de 27 de febrer, d'ordenació del Turisme d'Aragó

Font: <http://www.mesadelturismo.com/>

Catalunya

Tot i la brevetat esmerçada per la Llei catalana de règim local, la primera d'aquest tipus que es va dictar per una Comunitat autònoma, només en dedica un article, és la més completa de les que s'han promulgat fins ara. El text refós de la indicada Llei, aprovat pel Decret legislatiu 2/2003, de 28 d'abril de 2003, modifica, però, aquest article i desplaça la resta de previsions (serveis mínims, drets,...) a la norma sectorial sobre turisme (Llei 13/2002, de 21 de juny, de turisme de Catalunya).

D'acord amb el nou redactat d'aquesta Llei, poden tenir la consideració de municipi turístic, els municipis que compleixin almenys una de les condicions següents:

- a) Que la mitjana ponderada anual de població turística sigui superior al nombre de veïns i el nombre de places d'allotjament turístic i de places de segona residència sigui superior al nombre de veïns
- b) Que el terme municipal inclogui una àrea territorial que tingui la qualificació de recurs turístic essencial

La Llei catalana de turisme també ha tractat el règim del municipi turístic amb una certa extensió en el capítol III del títol II de la Llei. Actualment aquesta Llei defineix el municipi turístic de forma unificada amb el text refós de la Llei catalana de règim local.

L'article 19.1 d'aquesta Llei obliga a aquests municipis a prestar uns serveis mínims, de forma addicional als ja previstos per la legislació de règim local²⁹. Són els següents:

- a) La protecció de la salubritat pública i de la higiene en tot el terme municipal, incloses les platges i les costes
- b) La protecció civil i la seguretat ciutadana
- c) La promoció i la protecció dels recursos turístics del terme municipal
- d) La senyalització turística i d'informació general, d'acord amb els criteris d'homogeneïtzació que siguin determinats per reglament
- e) L'atenció i l'orientació als usuaris turístics, mitjançant una oficina d'informació adherida a la Xarxa d'oficines de turisme de Catalunya, amb els serveis i el règim horari mínim que siguin determinats per reglament
- f) La posada a disposició dels usuaris turístics d'un servei d'accés a internet, d'utilització puntual, en l'oficina d'informació turística o en altres llocs de consulta oberts al públic

²⁹ En la redacció inicial de la Llei catalana de règim local de 1987, només s'establien com obligatoris els dos primers.

g) Les funcions ambientals que els corresponguin, d'acord amb la normativa sectorial.

Seguidament, l'article 19.2 estableix que els municipis turístics han de prestar, a banda dels serveis indicats, els serveis mínims que corresponguin al volum de població resultant de sumar el nombre de residents amb la mitjana ponderada anual de població turística. També podran establir, en funció de llurs necessitats, altres serveis complementaris, que poden prestar temporalment, o amb intensitats diverses, en funció de l'afluència turística.

Respecte al finançament, la Llei només dedica dues breus referències: la primera, per considerar prioritaris aquests serveis als efectes del Pla director d'inversions locals, i la segona que remet a la legislació de finances locals per a l'establiment de tributs o recàrrecs específics per part dels municipis turístics.

Galícia

L'article 90 de la Llei de règim local de Galícia, Llei 5/1997, de 22 de juliol, estableix que podran ser declarats municipis turístics aquells que, per l'afluència periòdica o estacional, la mitjana ponderada anual de població turística sigui superior al 25% del nombre de veïns o quan el nombre d'allotjaments turístics i de segones residències sigui superior al 50% del nombre d'habitatges de residència primària.

També podran declarar-se municipis turístics els que acreditin comptar, dintre del seu territori, amb algun servei susceptible de produir una atracció turística de visitants en una quantitat cinc vegades superior a la seva població, computada al llarg d'un any i repartida en més de trenta dies.

D'acord amb l'article 91, els municipis turístics i la Xunta de Galícia podran celebrar convenis per establir les fórmules d'assistència i coordinació destinades a garantir la prestació dels seus serveis més característics i, especialment, la protecció de la salubritat i higiene en el mitjà urbà i natural i en les platges i costes, així com també la protecció civil i la seguretat ciutadana. Així mateix, la Comunitat autònoma fomentará la constitució de mancomunitats de municipis turístics per finalitats d'aquesta naturalesa i coordinará, a petició dels propis ajuntaments, les campanyes i activitats municipals de difusió i promoció turística. Tots els municipis mancomunats tindran la consideració de municipis turístics.

Finalment, segons l'article 92, els municipis turístics podran establir tributs o recàrrecs específics, d'acord amb la legislació d'hisendes locals.

Per la seva part, la Llei d'ordenació i promoció del turisme d'aquesta Comunitat autònoma preveu que per a la declaració del municipi turístic es tindrà en compte l'actuació municipal en els serveis de clavegueram i tractament d'aigües residuals, recollida i tractament de residus, protecció de la salubritat pública, seguretat en llocs públics, protecció civil, planejament urbanístic, oficina d'informació turística, almenys, durant l'època de major afluència turística, així com l'existència de mesures eficaces de protecció i recuperació de l'entorn natural, el paisatge i el medi ambient en general.

Les conseqüències d'aquesta declaració seran la inclusió del municipi, amb caràcter preferent, en els plans provincials de cooperació d'obres i serveis de caràcter obligatori, així com un criteri específic de prioritat en els beneficis que puguin derivar-se dels plans de desenvolupament i millora del sector turístic que escometi la Xunta de Galícia.

Múrcia

L'article 46 de Llei 6/1988, de 25 d'agost, de règim local de la regió de Múrcia estableix una definició del municipi turístic en termes molt similars als exposats per la Llei catalana: tindran la consideració de municipis turístics aquells que, per la seva aflluència estacional, superin àmpliament la mitjana de població anual resident i el nombre d'allotjaments turístics i de segona residència sigui superior al d'habitatges habituals.

La Comunitat autònoma col·laborarà de manera especial amb aquests municipis, a petició dels mateixos, per a la solució dels seus problemes de temporada turística, mitjançant el seu assessorament, coordinació i aportació de mitjans materials, personals i econòmics. Així mateix, la Comunitat autònoma fomentarà la constitució de Mancomunitats de municipis turístics i coordinarà les campanyes i activitats municipals de promoció turística. Especialment, l'administració prestarà el seu suport als municipis que tinguin declarades festes d'interès turístic o celebrin fires o festivals de transcendència per a la regió.

Per atendre a les necessitats extraordinàries derivades de l'aflluència turística en determinades èpoques de l'any i en cas d'insuficiència de la pròpia plantilla, els Ajuntaments podran sol·licitar, d'acord amb l'article 47 d'aquesta Llei, la col·laboració d'altres municipis de la regió. Així mateix podran contractar personal en règim de dret laboral per aquests períodes.

València

Sens dubte, la Llei de turisme la Comunitat Valenciana ha estat la que més ha desenvolupat la figura del municipi turístic, dedicant el títol III, a la seva regulació. En el seu preàmbul adverteix:

El producte turístic té un gran component municipal ja que els serveis, l'escena urbana, la comunicació de la imatge de marca i altres aspectes de forta incidència en la competitivitat i comercialització del sector depenen en gran manera del grau d'eficàcia i compromís assumits pels ajuntaments.

La disputada competència per aconseguir quotes de mercat els obliga a haver d'assumir uns costos per als quals no disposen de mitjans específics compensatoris ni figures de recaptació alternativa, el que els duu a contreure unes obligacions pressupostàries en les seves despeses molt superiors a les seves possibilitats d'ingressos. Així doncs, mentre que la riquesa generada per l'activitat turística pot repercutir-se en totes les hisendes públiques locals a través dels mecanismes de redistribució existents, els costos que suporten els ajuntaments per les funcions i els serveis extraordinaris que han de prestar a causa de la seva condició turística, no reben aportacions financeres compensatòries.

L'article 25 classifica els diferents tipus de municipis turístics:

- a) *Destinació turística: aquells que al llarg de tot l'any mantenen una afluència de visitants, pernoctant en els mateixos, superior al nombre d'inscrits en el seu padró municipal de residents, suposant aquesta activitat la base de la seva economia i en els quals la capacitat dels seus allotjaments turístics resulti superior a la dels seus habitatges de primera residència.*

- b) *Destinació vacacional: aquells que en algun moment de l'any tenen una afluència de visitants, pernoctant en els mateixos, superior al nombre de persones inscrites en el seu padró municipal de residents, podent tenir com a complement per a la seva economia altres activitats i que la capacitat dels seus allotjaments turístics, afegida a la dels habitatges de segona residència, resulti superior a la dels seus habitatges de*

primera residència. En dit còmput, el nombre de places en allotjaments turístics deurà representar almenys l'1% de la seva oferta.

- c) Destinació d'atracció turística: aquells que pels seus atractius naturals, monumentals, socioculturals o per la seva rellevància en algun mercat turístic específic, reben en un determinat moment de l'any un nombre significatiu de visitants en relació a la seva població de dret, sense que els mateixos pernoctin necessàriament en ells.*

L'article 30 estableix les bases del règim especial dels municipis turístics sota els següents principis: els serveis públics tindran una orientació turística preferent; els plans urbanístics municipals requeriran d'informe preceptiu de l'Agència valenciana de turisme; es prestarà especial atenció a la identificació dels seus nuclis turístics i a la conservació i diversificació dels seus atractius, naturals o urbans i els municipis turístics podran subscriure convenis amb la Comunitat autònoma per determinar les formes de cooperació i coordinació.

Però potser el més rellevant per la seva singularitat, i pel que aquí analitzem, és que aquesta Llei va més enllà d'una referència general a la cooperació entre administracions i concreta els instruments financers que, sota la modalitat de convenis, podran subscriure els municipis turístics amb la Generalitat Valenciana. Concretament s'estableixen tres modalitats:

- a) El conveni per a la compensació financera, quan la finalitat perseguida sigui compensar l'esforç financer addicional realitzat pels ajuntaments turístics en aquelles partides que sofreixin increments que no puguin ser repercutits a través de tributs.

- b) El conveni per a l'adaptació dels municipis turístics, quan l'objectiu sigui cofinançar la millora d'espais d'ús turístic o dels serveis adreçats a configurar un producte turístic més competitiu.
- c) El conveni per a la competitivitat i la comunicació, quan la finalitat perseguida sigui la promoció i comercialització, tant a nivell nacional com internacional, dels municipis turístics de la Comunitat Valenciana, amb la finalitat de millorar la seva competitivitat.

Tot i això, el que posa de manifest el caràcter innovador d'aquesta normativa amb relació a la problemàtica estudiada, el trobem en el desenvolupament normatiu d'aquesta Llei. Així, el Decret 71/2000, de 22 de maig de 2000, del Govern Valencià, aprova el Reglament regulador dels convenis previstos en l'esmentada Llei. En relació al conveni per a la compensació financera, l'article 6 d'aquest Decret determina les partides que poden ser compensades³⁰. Per la seva part, l'article 7 estableix que anualment es fixaran els indicadors mínims a partir dels quals es podrà obtenir el component addicional a subvencionar cada exercici. El percentatge a aplicar sobre la quantia del component addicional es determinarà per la Llei de pressupostos o d'acompanyament anual³¹.

³⁰ Les despeses a compensar són: els serveis propis de les oficines de turisme, el manteniment i conservació de recursos turístics de tipus ecològic i mediambiental, així com els de tipus històric artístic i cultural, les de policia i seguretat ciutadana i les actuacions extraordinàries en matèria de neteja viària i del mobiliari urbà.

³¹ Per resolució de 22 de maig de 2002, del president executiu de l'Agència Valenciana del turisme, es fixen els indicadors mínims a partir dels quals es pot obtenir el component addicional a estimar de cada una de les partides susceptibles de ser compensades. Aquests indicadors, que s'estableixen per trams de població, fixen per a cada una d'aquestes partides la despesa per habitant a partir de la qual cada municipi turístic pot determinar el component addicional o despesa suplementària realitzada i que, prèvia justificació, serà objecte de subvenció per part de la Comunitat. D'acord amb la disposició addicional cinquena de la Llei 10/2001, de 27 de desembre, de Pressupostos de la Generalitat Valenciana per l'exercici de 2002, el percentatge a aplicar sobre la quantia del component addicional serà del 21%.

Andalusia

La Llei d'ordenació del turisme de la Comunitat autònoma d'Andalusia s'ha ocupat de forma breu del municipi turístic aportant com a novetat el concepte de població assistida. Així, l'article 6.3 d'aquesta Llei considera població assistida la constituïda per les persones que no ostentin la condició de veïns del municipi, però tinguin estança temporal en el mateix per raons de visita turística, segona residència o allotjament turístic.

El Decret 158/2002 de la Junta d'Andalusia concreta els requisits i el procediment per a la declaració de municipi turístic i estableix quines són les seves conseqüències. Per accedir a la condició de municipi turístic s'haurà d'acreditar, en funció del tipus de destinació que es tracti, alguns dels següents requisits: que el número de pernoctacions en allotjaments turístics sigui superior al 10% del nombre de veïns del municipi; que el nombre d'habitatges de segona residència superi al d'habitatges principals del municipi, sempre que aquests últims siguin més de 500; o que el nombre de visitants sigui, almenys, cinc vegades superior al de veïns.

La declaració de municipi turístic podrà donar lloc a la celebració de convenis amb la Junta d'Andalusia. Aquests convenis aniran encaminats a compensar la major onerositat en la prestació dels serveis i específicament a millorar les condicions de salubritat pública i protecció civil, protegir els valors tradicionals i culturals, salvaguardar el medi ambient i a diversificar i augmentar l'oferta turística complementària.

Canàries

La Llei del turisme de Canàries estableix quatre competències o serveis addicionals als municipis turístics: les relatives al servei de vigilància ambiental (ordenances específiques de medi ambient, reforçament del

servei de neteja i salubritat i control de fresses i olors), la col·laboració en el reforçament de la seguretat ciutadana, els serveis de vigilància de les platges i els centres d'informació turística.

La disposició addicional segona d'aquesta Llei preveu l'elaboració, en el termini de sis mesos a partir de la seva entrada en vigor, d'un estatut del municipi turístic sobre la base que el domini públic i els serveis públics tindran una orientació turística expressa, que es reconeixeran les mesures fiscals i de finançament que permetin la prestació de serveis amb la qualitat suficient i que es prestarà especial atenció a la identificació dels seus nuclis turístics i a la conservació i diversificació dels seus atractius, siguin de tipus natural o urbà

Cantàbria

Encara que, segons la Llei càntabra d'ordenació general del turisme, el procediment per a la concessió de la categoria de municipi turístic s'haurà de determinar reglamentàriament, les previsions incloses en la Llei estableixen que podran aconseguir la consideració de municipis turístics de Cantàbria aquells que puguin acreditar:

- a) Una aflluència considerable de visitants i pernoctacions, l'existència d'un nombre significatiu d'allotjaments turístics de segona residència i en els quals l'activitat turística representi la base de la seva economia o, com a mínim, una part important d'aquesta
- b) Un programa de promoció i foment del turisme sostenible. La qualitat i la innovació seran aspectes de la màxima importància en la formulació d'aquest programa

En l'elaboració i execució de dit programa, els municipis turístics podran rebre la col·laboració tècnica i financera del Govern de Cantàbria i estaran

específicament contemplats en el Pla de turisme de la Comunitat autònoma, en les ajudes que en el mateix es contemplin, així com en les actuacions dels diferents òrgans de l'administració autonòmica en matèria d'infraestructures necessàries per a la qualitat turística.

Aragó

Finalment, l'article 15 de la Llei d'ordenació turística de la comunitat d'Aragó estableix que podran sol·licitar la declaració de municipis turístics aquells en els quals concorrin, almenys, dos dels següents requisits:

- a) Que es tracti de municipis quina població de fet, com a mínim, dupliqui la població de dret en les temporades turístiques
- b) Que es tracti de termes municipals en els quals el cens d'habitatges sigui superior al doble dels habitatges habitats pels seus habitants de dret
- c) Que es tracti de poblacions en les quals el nombre de places turístiques hoteleres o extrahoteleres dupliqui, almenys, la població de dret

Per a la declaració de municipi turístic es tindran en compte, entre altres, els següents elements: l'existència de planejament urbanístic, amb especial valoració del sistema d'espais lliures; l'existència de zones verdes i espais lliures que serveixin de protecció del nucli històric edificat; l'esforç pressupostari realitzat pel municipi en relació amb la prestació dels serveis municipals obligatoris i de tots aquells serveis amb especial repercussió en el turisme; l'adopció de mesures de protecció i recuperació de l'entorn natural i del paisatge; l'adopció de mesures de defensa i restauració del patrimoni cultural i urbà i la rellevància dels recursos turístics existents en el terme municipal.

La declaració tindrà com a conseqüència la incorporació de criteris de qualitat a la gestió de les empreses i els serveis turístics i l'accés preferent a les mesures de foment previstes en els plans i programes del Departament responsable de turisme.

Corresponen als municipis les següents competències sobre turisme: la protecció i conservació dels seus recursos turístics, en particular del patrimoni natural i cultural, l'adopció de mesures dirigides a la seva efectiva utilització i gaudi, la promoció dels recursos turístics existents en el terme municipal i el foment de les activitats turístiques d'interès municipal.

c) El sistema general de finançament dels municipis

Com s'ha dit abans, el principi de suficiència és, per definició, de contingut relatiu ja que depèn de les competències i funcions que s'atorguin a les entitats locals i del nivell estàndard de prestació de serveis que s'estableixi. El punt de partida per a qualsevol anàlisi dels instruments de finançament passa per l'estudi previ i la quantificació de les competències locals (necessitats de despesa), ja que els recursos financers constitueixen únicament el mitjà per satisfer les necessitats que tenen els ciutadans de gaudir de béns i serveis públics en la quantitat i qualitat adequada. Una tasca prèvia no realitzada fins ara i que no ha permès tancar d'una forma definitiva el problema de la suficiència financera local (Suárez, 2000)

Tot i que a priori els principis d'autonomia per a la gestió dels seus interessos i el de suficiència financera reconeguts per la Constitució espanyola a favor dels municipis semblen molt amplis, han estat objecte d'interpretacions restrictives per part del legislador estatal i el Tribunal Constitucional³² amb fonament en l'article 133 de la Constitució espanyola

³² Per exemple, les sentències del Tribunal Constitucional 185/1995 i 233/1999.

que estableix la primàcia absoluta del principi de reserva de Llei per l'establiment de tributs, al mateix temps que atorga la potestat originària pel seu establiment i ordenació a l'Estat.

A resultes d'aquests principis, és precís assenyalar que mentre l'autonomia financera en matèria de despesa ha estat concebuda en termes molt amplis, la relativa als ingressos és certament limitada ja que, sense negar la capacitat legislativa i tributària de les Comunitats autònomes, l'ordenament del sistema tributari s'atribueix a l'Estat (Casado, 2002).

Així, en el sistema tributari local l'Estat té competències exclusives. Per tant, les Comunitats autònomes, que estan limitades per la Constitució espanyola i les normes que dicti l'Estat en el marc constitucional, no poden crear tributs locals, ni configurar els seus elements essencials, ni emparar el seu establiment per part de les entitats locals. Les entitats locals, per la seva banda, no disposen de competències legislatives per crear els seus propis tributs, sinó d'un cert àmbit d'intervenció en la seva implantació i quanties exigibles, dintre dels límits que puguin dictar tant l'Estat, com les Comunitats autònomes en el marc constitucional (Pagès, 2006)

Sobre la base d'aquestes competències, l'Estat va aprovar la Llei 39/1988, de 28 de desembre, reguladora de les hisendes locals, avui refosa mitjançant el Reial decret legislatiu 2/2004, de 5 de març (LRHL). Amb aquesta Llei es dota de contingut els principis constitucionals d'autonomia i de suficiència financera i els articula entre si de manera que ambdós se supediten mútuament.

Així, segons l'exposició de motius de la LRHL, el principi d'autonomia coadjuva a la realització material de la suficiència financera en la mesura que aquesta depèn en gran part de l'ús que les corporacions locals facin de la seva capacitat per governar les seves respectives hisendes i, en

particular, de la seva capacitat per determinar, dintre de certs límits, el nivell del volum dels seus recursos propis. Per la seva banda, la suficiència financera emmarca les possibilitats reals de l'autonomia local, doncs, sense mitjans econòmics suficients, el principi d'autonomia no passa de ser una mera declaració formal.

Per complir el principi de suficiència financera, la LRHL posa a la disposició de les entitats locals dues vies fonamentals i independents de finançament: els tributs propis i la participació en els tributs de l'Estat. Aquest funcionen conjuntament amb l'objectiu de proporcionar el volum de recursos econòmics necessaris per garantir l'efectivitat de dit principi. Com podem veure al quadre 10, aquestes dos instruments bàsics del sistema de finançament local suposaven quasi el 83% dels ingressos no financers dels municipis catalans de l'exercici 2004.

En definitiva, el sistema dissenyat busca que els propis poders locals assumeixin la responsabilitat per fer efectius aquests dos principis, dins dels límits de la Llei, deixant el problema de la mesura efectiva d'aquesta suficiència sense resoldre.

A partir de l'estructura del finançament local, regulada en el títol II de la LRHL, i les dades del quadre 10, on es mostra l'estructura d'ingressos dels municipis catalans relativa a l'exercici 2004, seguidament analitzarem la seva naturalesa, importància i característiques principals.

Impostos

En conjunt, amb una participació de quasi el 40% sobre els ingressos no financers, els impostos representen la principal font de finançament dels municipis catalans. Els impostos estan configurats per una cistella formada per cinc figures, tres de les quals són obligatòries: l'impost sobre béns

immobles (IBI), l'impost sobre activitats econòmiques (IAE) i l'impost sobre vehicles de tracció mecànica (IVTM); i dues potestatives: l'impost sobre construccions, instal·lacions i obres (ICIO) i l'impost sobre increment de valor dels terrenys (IIVTNU).

Quadre 10. Estructura dels ingressos dels municipis catalans 2004 (milers €)

CONCEPTE	IMPORT	% s/ingressos tributaris	% s/ingressos no financers	% s/ingressos totals
Impost sobre béns immobles	1.317.909	32,83%	19,70%	18,19%
Impost sobre activitats econòmiques	306.389	7,63%	4,58%	4,23%
Impost sobre vehicles de tracció mecànica	359.228	8,95%	5,37%	4,96%
Impost sobre increment de valors de terrenys	270.076	6,73%	4,04%	3,73%
Impost sobre construccions	278.542	6,94%	4,16%	3,84%
Participacions impostos estatals i altres	141.435	3,52%	2,11%	1,95%
Total impostos	2.673.579	66,60%	39,96%	36,90%
Taxes per prestació de serveis	606.522	15,11%	9,06%	8,37%
Taxes per utilització privativa domini públic	127.346	3,17%	1,90%	1,76%
Contribucions especials	106.026	2,64%	1,58%	1,46%
Altres ingressos	501.151	12,48%	7,49%	6,92%
Taxes i altres ingressos	1.341.045	33,40%	20,04%	18,51%
Total ingressos tributaris	4.014.624	100,00%	60,00%	55,42%
De l'Estat	1.525.579		22,80%	21,06%
De Comunitats autònomes	275.135		4,11%	3,80%
Altres transferències corrents	130.248		1,95%	1,80%
Transferències corrents	1.930.962		28,86%	26,65%
Ingressos patrimonials	145.591		2,18%	2,01%
Ingressos corrents	6.091.177		91,04%	84,08%
Alienació d'inversions reals	244.344		3,65%	3,37%
Transferències de capital	355.412		5,31%	4,91%
Ingressos de capital	599.756		8,96%	8,28%
INGRESSOS NO FINANCERS	6.690.933		100,00%	92,36%
Actius financers	5.286			0,07%
Passius financers	548.344			7,57%
Ingressos financers	553.630			7,64%
TOTAL INGRESSOS	7.244.563			100,00%

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de Ministerio de Hacienda

<http://serviciosweb.meh.es/apps/EntidadesLocales/>

L'eix de la fiscalitat local descansa sobre les figures de tipus immobiliari. L'import obtingut pels impostos vinculats directament a aquestes activitats

(IBI, IIVTNU i ICIO), signifiquen el 46,50% dels ingressos tributaris i el 27,90% dels ingressos no financers.

De totes formes, l'exposició dels municipis a l'evolució del mercat immobiliari és relativa perquè l'IBI, que significa més de dues terceres parts d'aquests ingressos, assegura a l'hisenda local una ampla i estable capacitat recaptatòria al llarg del temps, en front de l'IIVTNU i ICIO que graven activitats més dependents conjunturalment del dinamisme del sector immobiliari.

L'impost sobre béns immobles (IBI) grava la titularitat dels béns immobles en funció del seu valor cadastral. La seva gestió està compartida entre l'Estat i els ajuntaments. Mentre que a l'Estat, a través de l'òrgan de gestió cadastral, li corresponen les competències de gestionar l'anomenat *padró cadastral*, és a dir la incorporació, modificació i inspecció dels béns immobles subjectes a l'impost, així com la determinació del seu valor cadastral; els municipis són competents per la liquidació, recaptació i revisió dels actes dictats en via de gestió tributaria, així com per establir els tipus impositius dintre dels límits que fixa la Llei.

L'IBI, que s'ha convertit en el principal ingrés dels municipis, suposa el 32,83% dels ingressos tributaris i el 19,70% dels ingressos no financers.

És un impost fàcilment identificable, no evadible, que afecta a un gran nombre de contribuents i per tant disposa d'una ampla base fiscal, cosa que permet considerar-lo com una mena de taxa general pels serveis públics prestats pels ajuntaments a la propietat immobiliària (neteja, enllumenat públic, parcs,...), en base al principi del benefici (Solé, 2003). Addicionalment, l'impost també es justifica en base a la capacitat de pagament que la propietat immobiliària atorga als seus titulars (Costa et al, 2003). La majoria d'experts creuen que l'IBI és una figura a potenciar i a

millorar, especialment pel que fa als aspectes relacionats amb la gestió i valoració cadastral. Els seus avantatges són la seva generalitat i la no exportabilitat de la càrrega tributària fora del terme municipal (Suárez, 2000).

L'impost sobre activitats econòmiques (IAE) grava el simple exercici d'una activitat empresarial, professional o artística en funció d'uns indicadors o mòduls establerts en funció de les característiques dels sectors econòmics i activitats subjectes. Amb l'objecte de ponderar la situació física del local dins de cada terme municipal, els municipis poden establir, dins dels límits marcats legalment, uns coeficients d'increment sobre les quotes bàsiques de les tarifes en funció de la localització de les activitats en el terme municipal.

De forma semblant a l'IBI, l'impost es gestiona de forma compartida entre l'administració tributària de l'Estat, responsable de la *gestió censal*, que comprèn la formació de la matrícula, la qualificació de les activitats econòmiques i la fixació de les quotes, entre d'altres; i els ajuntaments que són competents per a la liquidació i la recaptació a partir d'aquest cens, així com per a la revisió dels actes derivats d'aquesta gestió. L'exercici 2004, el rendiment d'aquest impost va significar el 7,63% dels ingressos tributaris i el 4,58% dels ingressos no financers.

La reforma realitzada l'any 2002, eximint del seu pagament a totes les persones físiques, així com a tots aquells altres subjectes passius de l'impost amb una xifra de negocis anual inferior a 1.000.000 d'euros, ha representat, a banda de d'una pèrdua d'autonomia financera local, disminuir aproximadament un 80% d'aquests i el 35% de la seva recaptació. Aquesta pèrdua de recaptació ha estat compensada amb transferències suplementàries de l'Estat. La solució, respectuosa amb el principi de

suficiència, no ho ha estat tant des del principi d'autonomia (Suárez, et al, 2008)

L'opinió generalitzada era que l'impost era manifestament millorable, però la seva reforma ha malmès l'equitat impositiva local en deixar pràcticament sense contraprestació els serveis de caràcter general que presten els municipis a les empreses i altres activitats de naturalesa econòmica. Precisament l'IAE tenia el seu fonament teòric original en el principi del benefici, presumint l'existència d'una certa proporcionalitat entre el volum de serveis públics que afavoreixen als negocis i l'activitat productiva (Suárez, 2000).

L'impost sobre vehicles de tracció mecànica (IVTM) grava la titularitat de vehicles en funció de la potència de cavalls fiscals dels vehicles. Les tarifes es poden fitxar discrecionalment pels municipis dins d'unes bandes de màxims i mínims fixades legalment.

En el seu origen, aquest impost troba el seu fonament tant en el principi del benefici, ja que els usuaris dels vehicles es beneficien especialment d'una sèrie de despeses concretes que han de realitzar els municipis en matèria de vialitat, com en funció de la capacitat de pagament que presumiblement atorga la propietat d'un vehicle i, fins i tot, com una modalitat *sui generis* d'impostos *pigouviens* (Suárez, 2000). La recaptació de l'IVTM suposa el 8,95% i el 5,37%, respectivament, sobre els ingressos tributaris i els ingressos no financers dels municipis catalans.

L'impost sobre increment de valor dels terrenys (IIVTNU) grava l'increment de valor generat des de la darrera transmissió i que presumptament es posa de manifest en el moment de la transmissió de la propietat dels terrenys urbans. Es justifica sobre la base de la capacitat de pagament, gravant una forma especial dels guanys de capital, com són els derivats de

les plusvàlues immobiliàries. D'alguna forma, serveix perquè els municipis participin en els rendiments d'aquest tipus que es generen en el seu territori (Suárez, 2000). El tipus de gravamen es fixa per cada Ajuntament amb un límit del 30% sobre l'increment teòric del valor dels terrenys.

Aquest impost és, en termes financers, el de menor pes recaptatori de tots els impostos locals, amb una participació dels 6,73% sobre els ingressos tributaris i un 4,04% sobre els no financers.

L'impost sobre construccions, instal·lacions i obres (ICIO) grava la realització de qualsevol construcció, instal·lació o obra dintre del terme municipal, sempre que sigui obligatòria l'obtenció de la llicència municipal d'obres. És l'únic dels actuals impostos que va representar una novetat en la legislació d'hisendes locals donat que no disposava d'antecedents anteriors. De la configuració actual d'aquest tribut potestatiu es pot deduir que la seva justificació respon a raons essencialment recaptatòries, fonamentades en el pes que té la construcció en l'activitat econòmica dels municipis (Suárez, 2000).

En termes financers, aquest impost significa el 6,94% dels ingressos tributaris i el 4,16% dels ingressos no financers. El tipus de gravamen el determina lliurament el municipi sense que pugui excedir del 4% sobre el cost real de les obres.

Finalment, dins del capítol impositiu trobem **la participació d'impostos estatals**, que ha estat introduïda per la reforma de la LRHL (Llei 51/2002), pels municipis capitals de província i els majors de 75.000 habitants. Aquest nou sistema de participacions està basat en la cessió parcial del rendiment de determinats tributs estatals (IRPF, IVA i impostos especials sobre alcohol, hidrocarburs i llavors del tabac). En total, 84 municipis i un 43,4% de la població nacional estan afectats per aquest nou model. Els

percentatges de cessió oscil·len entre un 1,6875% i un 2,0454%, en funció de l'impost (MEH, 2006b).

L'exercici 2004, primer any d'aplicació del nou sistema, aquestes cessions van representar el 3,52% dels ingressos tributaris i el 2,11% dels ingressos no financers.

Taxes i altres ingressos per prestació de serveis

Conjuntament amb els impostos, les taxes i altres ingressos per la prestació de serveis públics constitueixen els anomenats tributs propis. Essencialment es caracteritzen per la utilització privativa del domini públic (ocupació del subsòl, via pública,...), per l'activitat corrent de prestació de serveis de les entitats locals, ja sigui per la prestació d'un servei públic (recollida de residus, clavegueram,...), o per la realització d'activitats administratives de competència municipal (tramitacions administratives, llicències,...).

S'instrumenten a través de taxes, sempre que no siguin susceptibles de ser prestats pel sector privat i que la seva demanda sigui de recepció obligatòria (subministrament d'aigua o la recollida de residus, per exemple), o per preus públics, amb un comportament similar als preus de mercat, en la resta de casos.

També figuren dins d'aquest capítol les contribucions especials, quina finalitat és gravar l'obtenció, per part d'un subjecte passiu, d'un benefici o d'un increment del valor dels seus béns, com a conseqüència de la realització d'obres públiques o de l'establiment o ampliació de serveis públics locals. La recaptació realitzada només podrà ser utilitzada per cobrir, fins a un màxim del 90%, les despeses de l'obra o servei per al qual

s'han exigit (asfaltar un carrer o construir una xarxa de clavegueram, per exemple).

Com es pot apreciar, en tots els casos analitzats la idea fonamental d'aquests ingressos és, a diferència dels impostos, l'existència d'una contraprestació o d'un benefici individualitzable. La caracterització de les entitats locals com a entitats prestadores de serveis fa que aquest àmbit territorial sigui especialment indicat per a la utilització del principi del benefici. En la mesura que els serveis siguin divisibles i no disposin de components redistributius importants, l'ús d'aquestes figures és la forma més adequada per aportar els recursos necessaris per finançar els mateixos (Suárez, 2001).

Les entitats locals poden establir taxes, en els termes previstos en l'article 20 de la LRHL, sempre que la utilització privativa del domini públic, la prestació d'un servei públic o la realització d'una activitat administrativa de competència municipal afectin o beneficiïn d'una forma particular al subjecte passiu i particularment en els supòsits indicats en l'article 20.3 i 20.4 d'aquesta Llei. Per la seva part, l'article 21 d'aquesta Llei prohibeix exigir taxes pels serveis de proveïment d'aigua en fonts públiques, enllumenat públic, vigilància pública en general, protecció civil, neteja de la via pública i ensenyament en els nivells d'educació obligatòria.

La utilització de les diverses figures de taxes i preus públics suposa el 33,40% dels ingressos tributaris locals i el 20,04% dels ingressos no financers. Les taxes per prestació de serveis és la figura més important d'aquest capítol.

Transferències corrents

Aquest concepte recull els ingressos de naturalesa no tributària rebuts sense contraprestació, destinats al finançament d'operacions corrents. Les transferències corrents representen una important font de finançament municipal ja que signifiquen el 28,86% dels ingressos no financers.

Les transferències de l'Estat, essencialment configurades per la participació en els ingressos de l'Estat (PIE), és la partida més important d'aquest capítol i representen el 79% d'aquests ingressos i un 22,80% dels ingressos no financers. La PIE funciona com una subvenció general no condicionada que, conjuntament amb la imposició pròpia, serveix per al compliment del principi de suficiència financera estipulat en la Constitució espanyola. Està constituïda per un percentatge sobre la recaptació líquida dels ingressos tributaris estatals, que, partint d'un finançament inicialment fixat, s'incrementa cada any, com a mínim, en la mateixa mesura que incrementin els ingressos de l'Estat.

La reforma de la LRHL modifica, amb efectes de l'1 de gener de 2004, els criteris establerts, introduint un nou sistema de naturalesa dual. Per un costat, un model de cessió parcial de tributs estatals, aplicable als municipis capitals de província i als majors de 75.000 habitants i, per altra, un model aplicable a la resta de municipis, definit a partir de les variables de població, esforç fiscal i capacitat tributària, que, garantint els imports de l'exercici 2003, s'actualitza amb l'índex d'evolució dels ingressos tributaris de l'Estat.

Amb la reforma, a més de la correcció dels trams de població, per adaptar-los a la prestació de serveis obligatoris establerta en la LBRL, el sistema de càlcul pondera la població de dret (75%), corregida per un coeficient multiplicador en funció del nombre d'habitants, l'esforç fiscal per habitant

de dret (12,5%) i la capacitat tributaria (12,5%). Així mateix, després de diferents reclamacions de les entitats municipalistes, la PIE ha integrat la compensació per la pèrdua d'ingressos derivada de la supressió parcial de l'IAE.

Adicionalment, com a complement del finançament dels municipis capitals de província i els majors de 75.000 habitants, es crea un fons complementari, que evolucionarà d'acord amb els ingressos tributaris de l'Estat i que es defineix com la diferència entre la PIE que correspondria per a l'exercici 2004 i els ingressos derivats de la cessió de les diferents figures financeres.

Com podem veure, l'import de les transferències procedents de les Comunitats autònomes suposa únicament el 14,25% d'aquest apartat. Xoca comprovar (Suárez, 2001) que mentre la regulació competencial dels ens locals prové fonamentalment de les Comunitats autònomes, la garantia de la seva suficiència financera depèn bàsicament de l'Estat, cosa que contradiu el principi de subsidiarietat que hauria de regir en un Estat fortament descentralitzat.

Ingressos patrimonials

Aquests ingressos corresponen al rendiment dels actius reals i financers que disposa el sector públic (arrendaments, interessos de comptes bancaris, concessions,...). Representen el 2,18% dels ingressos no financers.

Ingressos de capital

Dins d'aquest bloc, trobem l'alienació d'inversions reals i les transferències de capital. L'alienació d'inversions reals són ingressos procedents de la

venda de terrenys o edificis propietat de l'administració local. Llevat de casos puntuals, no poden destinar-se al finançament de despeses corrents. Els ingressos derivats de l'alienació d'inversions reals representen el 3,65% dels ingressos no financers.

Les transferències de capital provenen fonamentalment del propi sector públic i solen estar condicionades a l'execució de determinades despeses d'inversió, com per exemple les relatives al Pla únic d'obres i serveis de Catalunya. En termes financers, les transferències de capital representen el 5,31% dels ingressos no financers.

Ingressos financers

Finalment, els municipis compten amb la possibilitat d'accedir al producte de les operacions de crèdit per al finançament d'inversions reals, així com per a la substitució d'operacions preexistents. L'endeutament funciona també com un instrument d'equitat intergeneracional en permetre que les generacions futures participin en el finançament dels projectes d'inversió que, per definició, tenen un període de maduració que s'estén al llarg dels exercicis futurs.

Les operacions de crèdit són objecte d'una àmplia regulació legal que imposa determinats controls i autoritzacions prèvies a la seva concertació. Les operacions d'endeutament (passius financers) signifiquen el 7,57% dels ingressos totals. Per la seva part, el reemborsament de préstecs concedits (actius financers) únicament representa el 0,07% dels ingressos totals.

Del que hem vist fins ara es pot concloure que, malgrat que les entitats locals es caracteritzen per ser una administració prestadora de serveis, en el cas espanyol no compten amb un clar catàleg competencial a partir del qual es pugui establir amb major o menor precisió una relació de

correspondència entre competències i recursos financers. D'acord amb Suárez (2001), en la mesura que qualsevol sistema financer no constitueix altra cosa que un conjunt de mitjans per aconseguir la satisfacció de les necessitats dels ciutadans, la manca de concreció d'aquestes necessitats tendeix a dificultar la correcta avaluació del sistema i, en darrera instància, la suficiència que genera el mateix.

Rubio (2002b), esbossa una possible aproximació a la funció que han de complir els principals components del sistema de finançament local. La realitat de la hisenda municipal està constituïda per dos elements complexos: per un costat, una despesa pública generada per l'exercici d'una diversitat de competències difícils d'acotar; i, per altre, un sistema de recursos financers limitats i compost fonamentalment pels tributs (impostos i taxes) i per les transferències d'altres administracions.

En aquest marc de connexió entre les competències locals, com a principal factor determinant de les necessitats de despesa local, i el sistema de finançament local, i partint de la premissa que tot el conjunt de despesa pública local s'ha de cobrir amb els recursos que disposen els municipis, és possible enfocar la funció que han de complir els principals components del sistema de finançament local:

- a) En primer lloc, les participacions en els tributs de l'Estat i de les Comunitats autònomes, en sentit ampli transferències corrents, que, conjuntament amb els impostos locals, han de finançar la despesa municipal amb destinació general i no divisible
- b) En segon lloc, les taxes que han de finançar determinats serveis públics propis, sempre que els seus costos i beneficis siguin clarament individualitzables

D'aquesta forma, atenent a la naturalesa i destinació de la despesa, podem observar (quadre 11) que l'exercici 2004 el 77,44% dels recursos dels municipis catalans (impostos + transferències) es dedicava al finançament de despesa general, mentre que el 22,56% restant es destinava al finançament de serveis individualitzables.

Quadre 11. Relació entre tipus de despesa i sistema de finançament local

Destinació de la despesa	Sistema de finançament	% recursos financers	
General	Impostos	44,97%	77,44%
	Transferències	32,48%	
Individualitzable	Taxes	22,56%	22,56%

Font: Elaboració pròpia

Uns resultats que no casen bé ni amb les teories del federalisme fiscal, per l'elevada dependència que té el finançament local de les transferències, ni amb els postulats teòrics que defensen que el finançament dels serveis municipals ha de descansar en bona mesura en les taxes, en permetre aplicar raonablement el principi del benefici, reservant el principi de la capacitat de pagament per al finançament de béns públics purs, la provisió dels quals sol recaure sobre el Govern central (Carpio, 2000). D'aquesta situació es dedueix una limitada autonomia tributària local, així com una desequilibrada dependència de l'administració central (Solé, 2003).

d) El finançament específic del municipi turístic

L'establiment dels criteris de primacia absoluta del principi de reserva de Llei per l'establiment de tributs, així com l'atorgament de la potestat originària pel seu establiment i ordenació a l'Estat, ha comportat que en la regulació del règim local i concretament del seu sistema financer hagi

imperat un tractament excessivament homogeni per a un conjunt plural i heterogeni de municipis, siguin grans, petits, rurals, industrials o turístics, cosa que demostra la poca flexibilitat d'aquest sistema per tractar adequadament situacions específiques. Una d'elles, però no l'única, és la que afecta als municipis turístics (Fluvià et al, 2001). Veiem a continuació si els municipis turístics disposen d'alguna figura financera relacionada amb la seva orientació turística.

Impostos

La LRHL regula exhaustivament els impostos, deixant un estret marge de maniobra a les ordenances fiscals municipals. Actualment, aquest marge es concreta bàsicament en la fixació dels tipus impositius fins a un determinat límit que opera independentment de la grandària de la població.

A part d'aquest recorregut, la vigent LRHL no permet cap marge de maniobra pels municipis, siguin turístics o no, que es tradueixi en una autonomia impositiva efectiva. Existeix, però, la possibilitat d'establir un recàrrec que podrien aplicar aquells municipis que, com en el cas dels municipis turístics, prestin més serveis dels que hi estan obligats per la LBRL, fixat en un 0,06% adicional sobre l'IBI. Tot i això, el possible recorregut del tipus impositiu i la seva aplicació al conjunt dels immobles del municipi, siguin principals o de segona residència, comporta que els seus efectes pràctics siguin pràcticament nuls.

Com hem vist abans, el gruix de la imposició local està constituïda pels impostos immobiliaris (IBI, ICIO i IIVTNU). És evident la importància d'aquests tributs en els municipis turístics, especialment en aquells que s'ha desenvolupat un turisme residencial. Les segones residències causen importants conseqüències territorials i elevades despeses d'inversió i conservació d'infraestructures i serveis, però també generen un increment

de la recaptació impositiva de caràcter estable a través de l'IBI i de forma més conjuntural en funció de l'activitat de caràcter immobiliari del municipi mitjançant l'ICIO i l'IIVTNU.

No succeeix el mateix en el cas dels dos impostos restants (IVTM i IAE), ja que la seva recaptació no incrementa a causa de la major activitat econòmica del municipi. En el primer cas, perquè el tribut se satisfà en el municipi de residència habitual del contribuent i en el segon, perquè l'actual configuració de l'impost ha significat una limitació important de la seva recaptació en quedar exempts la gran majoria dels contribuents actuals o futurs.

Taxes i altres ingressos

La naturalesa de les taxes i altres ingressos, presenta en general una major possibilitat d'adaptació a l'activitat econòmica del municipi, encara en la configuració de les mateixes, tampoc no s'hagi introduït cap singularitat específica a favor dels municipis turístics.

L'aspecte positiu d'aquesta figura financera és que permet a tots els municipis, inclosos els turístics, a més a més de gestionar la demanda i aplicar raonablement el principi del benefici, recuperar els costos de determinats serveis en funció del seu nivell de prestació real. Per tant, la gestió dels serveis finançats amb taxes, no hauria de comportar problemes addicionals de finançament als municipis turístics, ja que els majors costos suportats per la seva orientació turística poden ser compensats amb la major base fiscal existent.

Transferències corrents

L'altre gran font de recursos municipals són les transferències d'altres administracions, de les quals la PIE és el concepte més important. D'acord amb la literatura sobre descentralització fiscal, són diverses les raons que justifiquen aquestes subvencions: corregir externalitats interjurisdiccionals, cobrir desequilibris verticals i proporcionar suficiència a les hisendes subcentrals amb una vocació d'anivellament (Pedraja i Suárez, 2002).

La teoria ens diu que aquestes subvencions s'haurien de distribuir amb criteris que tinguin en compte les necessitats de despesa dels ens locals, l'anivellament de les diferències en capacitat fiscal pròpia, a més d'incorporar, si així es considera desitjable, alguna mesura d'esforç fiscal (Suárez, 2001). Estem d'acord amb aquest autor, que, en un marc tant heterogeni com el dels municipis espanyols, a ningú se li escapa la dificultat d'avaluar correctament les necessitats de despesa dels mateixos, que en última instància dependrà de les competències assumides, de l'estoc de capital públic existent i de les diferències relatives en costos de prestació de serveis.

Per tot això, segueix Suárez, escollir la població com a indicador principal de les necessitats de despesa és una decisió encertada, ja que constitueix un bon mínim comú denominador dels factors esmentats, encara que hi ha molts d'altres. El mateix autor, en un estudi sobre les necessitats de despesa dels petits municipis (Suárez, 1988) identifica fins a 26 variables que resumeixen les necessitats de despesa i que es poden agrupar en 6 grans grups: urbanització, estructura de la població, població, dispersió, inactivitat i atractiu turístic i que expliquen respectivament el 37%, 17%, 15%, 15%, 8% i 8% de les necessitats de despesa.

Amb la reforma de la Llei d'hisendes locals de 2002, a més de la correcció dels trams de població per adaptar-los a la prestació de serveis obligatoris establerta en la LBRL, el sistema de repartiment de la PIE té en compte la població de dret (75%), l'esforç fiscal (12,5%) i la capacitat fiscal (12,5%). Com podem veure, l'actual model de distribució de la PIE es basa fonamentalment en el nombre d'habitants de dret, esbiaixat en favor de la grandària dels municipis. L'article 124.a) de la LRHL estableix que el 75% de la participació dels municipis en els tributs de l'Estat es distribuirà en funció del nombre d'habitants de cada municipi, segons les xifres de població que figurin en el darrer padró municipal vigent, ponderades amb els següents coeficients multiplicadors: més de 50.000 habitants, 1,40; de 20.001 a 50.000, 1,30; de 5.001 a 20.000, 1,17 i fins a 5.000, 1.

Aquest model perjudica clarament als municipis turístics³³, ja que aquests solen ser municipis petits que en determinades èpoques multipliquen la seva població real, derivat dels desplaçaments a la segona residència o directament pels turistes, sense que per això aquests municipis incrementin la seva participació en els tributs de l'Estat. Aquesta situació converteix el cens de població en un instrument obsolet com a indicador de necessitats de despesa (Solé, 2003).

La reforma de les hisendes locals (Llei 51/2002, de 27 de desembre) configura per primer cop un finançament específic a favor del municipi turístic reconeixent implícitament aquesta problemàtica. Així, l'article 115 quater d'aquesta Llei es dedica als municipis turístics. El punt 1 del mateix defineix *ad hoc* el municipi turístic. Als seus efectes, es consideraran municipis turístics, aquells que, trobant-se compresos en l'àmbit subjectiu que es defineix en l'article 115, és a dir, que no siguin ni capitals de

³³ En els treballs de Solé (2000) i Suárez (1988) queda palès que la població no resident influeix sobre la despesa municipal.

província o Comunitat autònoma, ni tinguin més de 75.000 habitants, compleixin a més a més dues condicions:

- a) Que tinguin una població de dret superior a 20.000 habitants
- b) Que el nombre d'habitatges de segona residència superi al nombre d'habitatges principals, d'acord amb les dades oficials del darrer cens d'edificis i habitatges

El punt 2 d'aquest article regula la participació d'aquests municipis en els tributs de l'Estat. Els municipis turístics participaran en el repartiment de la PIE en les mateixes condicions que la resta de municipis menors de 75.000 habitants, excloses les capitals de província, rebent al mateix temps, una participació del 2,0454% dels rendiments dels impostos sobre hidrocarburs i sobre les llavors del tabac que no hagin estat objecte de cessió a les Comunitats autònomes.

Un cop efectuat el repartiment de la PIE, la participació individual de cada municipi turístic es reduirà en la quantia resultant d'evolucionar, amb l'índex d'evolució dels ingressos tributaris de l'Estat, l'import de la cessió de la recaptació dels impostos sobre hidrocarburs i sobre les llavors del tabac calculada en l'any base 2004 per a cada municipi. La participació en els tributs de l'Estat, reduïda en la forma descrita en el paràgraf anterior, s'incrementarà en la quantia calculada de la cessió de la recaptació dels impostos sobre hidrocarburs i sobre les llavors del tabac que correspongui per a l'any que es tracti.

Les conseqüències d'aquest nou sistema de participació en els tributs de l'Estat han estat molt limitades i per sota de les expectatives inicials. Això ho manifestem per les següents raons:

- a) La restrictiva delimitació establerta per la Llei per considerar-se municipi turístic fa que afecti a un nombre molt reduït. Només 15 municipis en tot el territori nacional compleixen les condicions requerides i per tant, a efectes d'aquesta Llei, es consideren turístics (MEH, 2008). En l'àmbit català només és consideren turístics els municipis d'El Vendrell i Cambrils. La normativa no té en compte que, com s'ha dit anteriorment, els municipis turístics són essencialment de petita dimensió.
- b) D'altra banda, per determinar si un municipi és turístic o no, només es pren en consideració els habitatges de segona residència. S'exclou, per tant, l'oferta d'allotjament turístic de la indústria normalitzada (hotels, càmpings i turisme rural) que es correspon justament amb la que genera una major ocupació i riquesa i té un major compromís amb la destinació turística.
- c) El nou sistema de participació només comportarà majors ingressos i per tant serà favorable als ajuntaments que, d'acord amb la Llei, es considerin turístics, sempre que la taxa de creixement dels impostos cedits (hidrocarburs i tabac) sigui superior a l'evolució dels ingressos tributaris estatals. En cas contrari, la fórmula de càlcul utilitzada pot comportar que l'efecte de la cessió sigui nul, i fins i tot, menors ingressos que un municipi no turístic.

Les dades de la liquidació definitiva de l'exercici 2006 (MEC, 2008) confirmen aquestes sospites. Un cop fets els càlculs descrits anteriorment, en tots els casos la cessió d'impostos resulta ser negativa, en ser superior la quantitat a restar que la quantia a incrementar. En conseqüència, s'aplica la clàusula de garantia, establerta per l'article 82.6 de la Llei 30/2005, de 29 de desembre, de pressupostos generals de l'Estat per 2006, per evitar

que el resultat d'aquesta cessió signifiqui una minoració de la PIE a percebre.

Altres transferències

Finalment, en els darrers anys s'ha utilitzat una subvenció específica i condicionada, a través dels anomenats Plans d'excel·lència turística i Plans de dinamització turística³⁴. Aquesta ha estat una de les poques polítiques dissenyades singularment pels municipis turístics des de l'administració central, però amb una clara limitació econòmica i temporal.

Els Plans d'excel·lència turística, dirigits a destins turístics madurs, tenen una durada de tres anualitats, i s'han centrat en la millora i condicionament de platges, la dotació d'equipaments, la diversificació de l'oferta turística, en actuacions mediambientals i en la recuperació urbanística i del patrimoni.

Els Plans de dinamització turística, en canvi, estan dirigits a destins turístics emergents amb recursos naturals i culturals que presentin un fort potencial d'atracció turística. Els seus objectius són la posada en valor i ús turístic d'aquests recursos, la creació de nous productes, la recuperació del medi ambient, el reforçament de l'oferta i de l'estructura empresarial i l'animació de la destinació. Fins al 2002 s'havien signat un total de 52 actuacions.

³⁴ <http://www.mcx.es/turismo/dgtur/Default.htm>

Capítol 4.

Plantejament del problema i
metodologia

4. Plantejament del problema i metodologia

a) Plantejament del problema

Com hem vist en el capítol 2, el producte fonamental en el turisme és l'experiència turística. Per això, en gran part la competitivitat en turisme està centrada en la destinació. Encara que la competència es produeix entre línies aèries, operadors, hotels i altres empreses del sector turístic, aquesta competició interempresa és completament dependent de l'elecció que fan els turistes entre destinacions alternatives (Ritchie i Crougt, 2000).

En aquest procés de formació del producte turístic, s'assigna a l'administració local una multitud de competències que afecten decisivament al mateix³⁵, sense que a priori disposi de l'adequada capacitat financera. L'escassa elasticitat-renda dels ingressos locals (Bosch i Sánchez, 2003) i la seva manca de flexibilitat per adaptar-se a la conjuntura econòmica, comporta que els municipis turístics hagin de proveir bona part dels béns i serveis públics que formen part del producte turístic sense que el sistema de finançament els permeti participar de les rendes generades per l'activitat turística local, ni gaudir d'uns ingressos suplementaris respecte d'altres poblacions no turístiques.

Per la seva banda, de la normativa examinada al capítol 3, relativa a la regulació de les competències locals (necessitats de despesa) i de les competències financeres (capacitat d'obtenció de recursos financers), podem concloure que, fins ara, a l'Estat espanyol no s'ha establert un veritable estatut del municipi turístic que reconegui les seves singularitats,

³⁵ La provisió de béns públics i infraestructures, així com la planificació i l'ordenació del territori associat a la destinació turística corresponen típicament, encara que no exclusivament, a les administracions locals.

a pesar de les possibilitats previstes en la normativa vigent de règim local, sinó que s'ha tendit a establir un model uniforme.

El més rellevant per aquesta investigació el podem resumir així:

- a) La delimitació conceptual del municipi turístic es realitza habitualment a partir de dues característiques quantitatives:
 - 1) La relació entre la població turística i el nombre de residents. Normalment, es considera com a turístic un municipi quan la mitjana ponderada anual de població turística és superior al nombre de residents
 - 2) La relació entre el nombre d'allotjaments turístics i el nombre d'habitatges principals. Un municipi es considera turístic quan la capacitat dels seus allotjaments turístics i de segones residències és superior a la dels seus habitatges de residència habitual
- b) Malgrat la inexistència d'una clara delimitació de les competències locals, siguin pels municipis de règim general o pels turístics, constatem que la normativa sectorial sol imposar als municipis declarats turístics competències específiques i addicionals a les dels municipis de règim comú, així com, en alguns casos, l'obligació de prestar els serveis mínims que els corresponen en funció de la població assistida i no d'acord amb la seva població de dret³⁶.

³⁶ Aquesta contradicció comporta que els municipis considerats turístics poden saltar a un tram de serveis obligatoris superior al que estan obligats per la seva població de dret, sense obtenir a canvi el finançament necessari. Així, per exemple, el municipi de Roses (Girona) el 2003 tenia una població de dret de 14.719 habitants, però, segons l'Idescat, la seva població assistida era de 28.859. Això li suposaria l'obligació de prestar obligatòriament els serveis corresponents als municipis del tram de població superior (20.000-50.000), es a dir: protecció civil, serveis socials, prevenció i extinció d'incendis, instal·lacions esportives i escorxador que, d'acord amb la seva població de dret, no hauria de prestar.

- c) Les competències resultants del municipi turístic les podem agrupar en tres grans apartats:
- 1) Els serveis i infraestructures bàsiques que, encara que comuns amb la resta de municipis, pels turístics esdevenen d'una extraordinària importància ja que en les mateixes radica bona part de la seva competitivitat turística: ordenació del territori i urbanisme, enllumenat públic, subministrament d'aigua potable, sanejament, neteja viària, recollida i tractament de residus, zones verdes, pavimentació vies públiques, així com les derivades de la seguretat ciutadana.
 - 2) Els serveis específicament derivats del caràcter turístic del municipi: promoció de la marca turística municipal, senyalització turística, atenció i orientació als usuaris turístics, protecció i manteniment dels recursos turístics i culturals, així com la protecció i conservació de l'entorn natural, incloses platges i costes.
 - 3) La resta de serveis ordinaris, que fonamentalment tenen com a destinatària la població resident: prestació de serveis socials, cementiris i serveis funeraris, activitats i equipaments culturals, de lleure i esportius, mercats i defensa d'usuaris i consumidors, així com la participació en la programació de l'ensenyament i en l'atenció primària de la salut.
- d) Sembla difícil que, a partir dels mecanismes de finançament previstos normativament, l'increment de competències i de despeses que suposa l'obligació d'assumir la demanda de serveis públics turístic d'aquests municipis, pugui finançar-se adequadament, perquè el model de

finançament municipal no està dissenyat per finançar el fenomen turístic.

És cert que el turisme és un dels principals actius de l'economia espanyola i que la concentració de visitants en determinats municipis suposa un estímul important per a l'activitat hostelera i pels negocis locals en general. Però, al contrari de l'opinió generalment estesa que argumenta que *el turisme genera beneficis als municipis turístics i, per tant, és normal que aquests municipis hagin de fer front als majors costos derivats de la major activitat econòmica*, aquests municipis no tenen la capacitat de revertir en els béns públics locals els recursos generats per l'activitat econòmica del municipi (Rigall, 2004).

Per tant, a priori, les despeses que han d'abordar els municipis turístics superen àmpliament les seves possibilitats de finançament. A diferència del model de finançament de l'administració central, que aprofita els recursos que genera la fiscalitat sobre el sector turístic, el sistema de finançament autonòmic i local ignora aquest fenomen i les necessitats que la prestació de serveis turístics comporta per aquestes administracions (Solé, 2004).

D'acord amb Fluvià et al (2001), no hi ha alternatives respecte a la provisió d'aquests serveis. Per això, la incapacitat dels municipis turístics per atendre adequadament, en quantitat o en qualitat, la provisió de serveis i béns públics que defineixen el producte turístic, empobreix de manera directa l'atractiu del mateix i la satisfacció del visitant, que no veurà complertes les seves expectatives, perjudicant la viabilitat econòmica de l'activitat i la competitivitat de la destinació turística. Ens trobem així amb una activitat econòmica on el grau d'intervenció pública condiona l'èxit o fracàs de la mateixa i per tant la insuficiència financera del municipi turístic resultaria especialment greu.

b) Definició de les hipòtesis i metodologia utilitzada

Un cop plantejat el problema, el present apartat es dedica a explicitar les hipòtesis que es deriven del mateix, així com la metodologia de treball de la investigació que se centra, com s'ha dit anteriorment, en l'estudi del cas dels municipis de Catalunya.

El primer objectiu del treball ha de ser lògicament la classificació dels municipis de Catalunya entre turístics i no turístics, determinant les característiques que permeten realitzar aquesta delimitació.

Una de les primeres qüestions a resoldre és determinar quines són les variables a seleccionar per realitzar aquest estudi. Com hem vist, no existeix un veritable estatut del municipi turístic que ens defineixi d'una forma homogènia aquesta qüestió. De fet, una de les majors dificultats és trobar consens sobre els factors que defineixen a un municipi turístic. Malgrat això, del marc teòric analitzat es desprèn que el municipi turístic s'identifica, més enllà de les seves característiques qualitatives, com una realitat de fet a través de dues singularitats quantitatives: l'existència de dos tipus de població, la població censada o de dret i la població estacional, així com una elevada concentració de segones residències i d'allotjament turístic en el terme municipal.

Per realitzar la classificació i analitzar les característiques dels grups resultants, s'ha creat una base de dades (annex 1) que inclou la població, ja sigui de dret o estacional, els habitatges, tant principals com secundaris, i les places d'allotjament turístic (hotels, càmpings i turisme rural). Per sintetitzar aquesta informació i mesurar la importància relativa que tenen per a cada municipi la població estacional, les segones residències i les places d'allotjament turístic, i determinar així el seu grau d'especialització turística, s'han creat, a partir de la idea de la taxa de funció turística

residencial (Fraguell, 1994), que mesura el pes que té per a cada municipi la segona residència respecte als habitatges principals, tres indicadors relatius:

I_1 = Indicador de població estacional
(població estacional / habitants de dret)

I_2 = Indicador de segones residències
(segones residències / habitatges principals)

I_3 = Indicador d'allotjament turístic
(places d'allotjament turístic / habitants de dret)

A continuació s'estudiarà l'agrupació d'aquestes tres variables en un sol factor mitjançant una anàlisi factorial. La finalitat principal d'aquest mètode d'anàlisi multivariant és trobar una forma de condensar la informació continguda en les variables originals en un nombre més petit de variables o factors, amb una mínima pèrdua d'informació (Hair et al, 1999).

En el nostre cas, donades les característiques de les variables seleccionades, ens plantegem identificar un únic factor explicatiu que sintetitzi el millor possible la condició turística dels municipis amb l'objecte de la seva classificació en grups homogenis. Atès que l'objectiu és resumir la majoria de la informació original en una quantitat mínima de factors amb un propòsit predictiu, utilitzarem el mètode d'extracció de components principals (Hair et al, 1999).

Posteriorment, per conèixer la constitució interna dels grups s'analitzaran els centroides dels mateixos, conjuntament amb les desviacions i el coeficient de variació, per verificar la seva homogeneïtat. Finalment, per contrastar la hipòtesi nul·la que les mitjanes dels diferents grups són iguals

i pertanyen a la mateixa població es realitza l'anàlisi de variància d'un factor (ANOVA).

Les dades relatives a població censada i estacional provenen de l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat)³⁷. Les dades de població censada utilitzades en aquesta base de dades són les corresponents a l'exercici 2004. Com és lògic, el càlcul de les dades de població estacional és el que ofereix més dificultats i un recompte menys sistemàtic ja que, en funció de la metodologia utilitzada, poden presentar resultats diferents. A Catalunya, l'Idescat realitza una estimació de població estacional que s'ofereix en una unitat de mesura que té en compte el nombre de persones a temps complet a l'any i es defineix com *població equivalent a temps complet per any*. La darrera estimació realitzada (2003) únicament està disponible pels municipis de més de 5.000 habitants i les capitals comarcals. Per aquest motiu, tenint en compte alhora que els petits municipis tenen una problemàtica específica, hem analitzat exclusivament les dades corresponents a tots els municipis catalans majors de 5.000 habitants, exclòs el municipi de Barcelona, és a dir, 179 municipis.

Les dades d'habitatges utilitzades corresponen al darrer cens desenal de població i habitatges (2001) realitzat per l'Institut nacional de estadística (INE)³⁸. Les dades corresponents als allotjaments turístics també són de fàcil contrast i obtenció ja que les comunitats autònomes tenen l'obligació de realitzar periòdicament els oportuns censos³⁹.

Identificats els municipis turístics, es procedirà a realitzar un repàs de les principals característiques dels mateixos. Per això, realitzarem una anàlisi gràfica de la seva concentració geogràfica, així com dels tres índex

³⁷ <http://www.idescat.es/>

³⁸ <http://www.ine.es/censo2001/difucen.htm>

³⁹ http://www.gencat.es/turisme/dades/t2002/allotj_02.xls

d'especialització turística creats. A continuació, s'estudiaran les variacions anuals de població i habitatges durant el període 1981-2001, així com els nivells de renda i atur dels diferents grups, amb l'objectiu de contrastar els efectes de l'especialització turística comentats en el capítol 2.

Per realitzar aquest estudi, completarem la base de dades creada anteriorment amb les xifres de població i habitatges, principals i secundaris, de tots els municipis analitzats relatives als exercicis 1981 i 2001 segons les dades de l'INE i les dades corresponents al nivell econòmic i atur, extretes de l'Anuari econòmic de España (La Caixa, 2005).

El següent objectiu de l'estudi és analitzar la possible existència d'un desequilibri financer en els municipis turístics. Per aquest motiu es realitzarà una anàlisi descriptiva de les principals magnituds pressupostaries i fiscals, comparant els resultats obtinguts amb els que presenta el grup dels municipis no turístics per explorar les possibles diferències.

Prèviament, s'estudiarà l'indicador pressupostari que, a efectes comparatius, ofereixi una major robustesa per sintetitzar tant les necessitats de despesa, com els recursos dels municipis, especialment quan dins d'aquests trobem municipis turístics.

De l'evidència empírica disponible es desprèn que per facilitar les comparacions de les dades a estudiar, l'anàlisi de pressupostos, impostos, rendes o d'altres magnituds econòmiques de base territorial, s'expressen normalment en termes *per càpita* (despeses corrents per habitant, pressió fiscal per habitant, renda per càpita, vehicles per habitant,...), utilitzant els habitants de dret com a element homogeneïtzador.

Quan es parla de la població d'un municipi, generalment, s'accepta que escollir la variable *habitants de dret*, és a dir els habitants que hi estan empadronats, es pot considerar encertat. Això és lògic si tenim en compte que aquesta dada s'ofereix de forma sistemàtica, compta amb l'oficialitat dels seus resultats i gaudeix d'una metodologia contrastada al llarg del temps.

Malgrat això, quan s'analitzen dades relatives a municipis turístics es poden produir resultats esbiaixats al no tenir en compte que aquests municipis disposen d'un cert volum de població estacional que no està censada⁴⁰. Per això, quan estudiem aquests municipis, el valor de l'indicador realitzat amb els habitants de dret pot esdevenir obsolet, doncs perd la capacitat de mesurar realment el fenomen que es pretén estudiar.

Per tant, la primera cosa a comprovar és la capacitat de l'esmentat indicador *per càpita* per explicar les necessitats de despesa i els recursos financers que disposen els municipis i contrastar-la amb la que alternativament gaudiria un indicador construït amb la població assistida, que és la resultant del sumatori dels habitants de dret i la població estacional, promitjada a temps complet per any, amb l'objecte de comprovar quin dels dos indicadors ofereix major robustesa.

Per analitzar en quina mesura estan correlacionats els habitants censats i la població assistida amb les estructures pressupostàries utilitzarem el

⁴⁰ És corrent veure estudis que situen als municipis turístics al damunt de determinats rànquings sense tenir en compte l'efecte de la població estacional. Per exemple: *els municipis turístics encapçalen la taula de pressió fiscal per habitant* (estudi realitzat per Daniel Carrasco de la Universitat de Màlaga, Diari de Girona, 25/02/07). *El municipi de Roses supera en un 210% la mitjana dels ingressos corrents per habitant dels municipis catalans* (enquesta de l'observatori de Govern Local 2005, realitzada per la Fundació Carles Pi i Sunyer). *El cos de Policia Local de Pals és el millor dotat de tota la demarcació de Girona amb 5,42 policies per cada 1.000 habitants* (Diari de Girona, 4/08/07).

coeficient lineal de Pearson, que analitza el grau de dependència mútua entre dues variables (Martín-Guzmán i Martín, 1985).

Conclusa aquesta anàlisi, es continuarà amb la presentació dels resultats de l'estudi descriptiu realitzat amb l'objectiu de contrastar les hipòtesis objectes d'investigació. D'acord amb Sarabia (1999), una hipòtesi és una suposició teòrica no contrastada que amb universalitat i generalitat pretén explicar o descriure una part de la realitat. Com s'ha dit, aquestes hipòtesis, que pretenen explicar, de forma general, aquesta problemàtica, s'han definit així:

- ➡ H1. L'orientació turística dels municipis turístics, i l'increment de la població que això suposa, es tradueix en una major necessitat de despesa

- ➡ H2. Els municipis turístics no disposen de figures financeres compensatòries per atendre aquestes necessitats

- ➡ H3. Aquest increment de la demanda de serveis es tradueix en:
 - ➡ H3.1 L'existència de dèficits pressupostaris

 - ➡ H3.2 Un increment de la pressió fiscal del municipi

 - ➡ H3.3 Una subprovisió de serveis públics

La hipòtesis H1 es deriva d'un plantejament bàsic: els municipis amb majors nivells de població turística tenen una major demanda de serveis i, per tant una major necessitat de despesa. Aquesta major demanda està

directament relacionada amb l'arribada massiva de turistes, ja sigui per turisme en allotjaments reglats, en segones residències o visitants de dia.

Així mateix, a part d'aquest increment poblacional, els municipis turístics solen presentar altres elements que, segons Suárez (1988), poden explicar una major necessitat de despesa: major grau d'urbanització, dispersió territorial i, molt especialment, una important estacionalitat que provoca la congestió de serveis durant un breu període de temps.

Per la seva part, abans hem destacat que el municipi turístic ha d'exercir unes competències específiques derivades del caràcter turístic del municipi, sense que el sistema de finançament local hagi previst instruments per compensar econòmicament aquestes. Aquest és l'objectiu de l'anàlisi de la hipòtesi H2.

Per examinar com afecta l'orientació turística a les finances d'aquests municipis i verificar les hipòtesis H1 i H2, l'estudi començarà amb una anàlisi comparativa de l'estructura dels pressupostos de despeses i d'ingressos no financers de l'exercici 2004, així com de la seva evolució durant el període 2001-2004, entre els municipis turístics i els no turístics per contrastar si les liquidacions pressupostaries presenten diferències substancials.

Les hipòtesis H3.1 a H3.3, que estarien eventualment relacionades amb les anteriors, pretenen verificar si la situació plantejada genera un dèficit o desequilibri pressupostari (H3.1), un increment de la pressió fiscal en aquests municipis que actuï com a mecanisme compensador (H3.2) o una subprovisió de serveis públics (H3.3).

L'anàlisi de la hipòtesi H3.1 es realitzarà dedicant una especial atenció als principals indicadors del compte financer: l'estalvi brut, l'estalvi net,

l'autofinançament i la capacitat o necessitat de finançament. Així mateix, s'analitzaran els nivells d'endeutament a llarg termini i la càrrega financera de l'exercici 2004, i la seva evolució 2001-2004, per veure si la situació financera dels municipis turístics condueix a l'existència de dèficits pressupostaris.

L'anàlisi comparativa de les dades pressupostàries es realitzarà amb dades agregades, és a dir, amb els valors que mostren la mitjana de cada grup. Amb tota seguretat, una anàlisi individualitzada oferiria unes dades més heterogènies. Per aquest motiu prèviament es calcularà el grau de representativitat de la mitjana dels diferents conceptes de despeses i ingressos.

Les dades pressupostàries necessàries per a la realització d'aquest estudi s'han obtingut de la informació subministrada en format informàtic per la Federación Española de Municipios y Provincias. Aquestes dades comptaven, a diferència de les publicades en la web del Ministerio de Economía y Hacienda, amb el nivell de desagregació necessària per escometre aquest treball, encara que, sens dubte, ha estat feixuga la tasca d'adaptació de les mateixes al format necessari per realitzar l'estudi. Per la seva banda, l'endeutament a llarg termini dels municipis s'ha extret dels balanços de situació publicats per la Sindicatura de comptes (Sindicatura de comptes, 2003 i 2007).

L'estudi continua analitzant si aquesta situació es tradueixi en un increment de la pressió fiscal en els municipis turístics (hipòtesi H3.2). Com sabem, les variacions de càrrega fiscal es poden deure a l'existència d'un major nombre de rebuts o uns valors mitjans superiors (capacitat fiscal), a uns tipus impositius superiors (esforç fiscal) o a una barreja de les dues coses, la qual cosa intentarem destriar, amb una anàlisi particularitzada de les principals magnituds dels impostos locals. En aquest cas, que es realitza

amb dades individualitzades, per contrastar la representativitat dels resultats, a la mitjana s'afegirà el coeficient de variació, definit com el quocient entre la desviació estàndard i la mitjana aritmètica (Lobez i Casa, 1981), per a cada grup de municipis.

Les dades relatives als tipus impositius dels cinc impostos analitzats provenen de la pàgina web del ministeri d'hisenda⁴¹. Per la seva part, les dades corresponents a l'any de revisió, valor i unitats cadastrals, s'han obtingut de la web corresponent a la Direcció general del cadastre⁴², mentre que les corresponents al nombre d'activitats comercials i nombre de vehicles s'han obtingut de l'anuari econòmic d'Espanya (La Caixa, 2005).

Finalment, s'analitza si la situació financera dels municipis turístics porta a una subprovisió de serveis públics (hipòtesi H3.3). Això seria especialment preocupant pel desenvolupament de la competitivitat de la destinació turística, ja que, com s'ha dit abans, el producte turístic es compon per una oferta de béns i serveis privats, però també per un conjunt de béns i serveis prestats pels municipis turístics. Als nostres efectes, el que ens interessa analitzar en aquest apartat és si existeix aquesta subprovisió i, en el seu cas, quins són els serveis públics afectats. És evident que una subprovisió de serveis relacionats amb el producte turístic limitaria la satisfacció dels visitants i per tant seria perjudicial per a la competitivitat de la destinació.

D'acord amb Suárez (1988), donat un determinat nivell competencial, seria possible conèixer, o al menys intuir, la demanda de béns i serveis públics locals, la qual coincidiria amb les necessitats de despesa dels municipis. Segons aquest autor, es poden resumir en dos els grups d'opcions

⁴¹ <http://www.meh.es/Portal/Administracion+Electronica/OVEntidadesLocales.htm>

⁴² <http://www.catastro.meh.es/esp/estadistica/estadisticas2.asp>.

metodològiques encaminats a la determinació o mesura d'aquestes necessitats. El primer comprendria l'estimació de les necessitats locals a partir de les estructures de costos dels serveis a proveir, ja sigui sobre la base dels actualment proveïts, o bé mitjançant l'aplicació d'alguns indicadors estàndards, mentre que el segon partiria de la utilització de tècniques econòmiques a través de les quals es tractaria d'identificar les variables determinats de la despesa local.

La inexistència d'un sistema de comptabilitat de costos limita clarament les possibilitats d'estimar objectivament les necessitats de despesa en base a una anàlisi de costos dels serveis prestats. La normativa vigent únicament obliga a les entitats locals amb més de 50.000 habitants determinar el cost dels serveis prestats. Tanmateix, el model comptable establert per la instrucció de comptabilitat per a l'administració local no inclou un sistema de comptabilitat analítica, la qual cosa impedeix la valoració objectiva del cost dels serveis i, molt menys, la seva comparació intermunicipal.

Pel mateix motiu, tot i que serien de gran utilitat per mesurar l'eficiència i eficàcia de la prestació dels serveis públics, a l'Estat espanyol, al contrari que en altres països, no existeixen dades públiques sobre indicadors de costos i rendiments amb els que es puguin establir comparacions sobre la situació relativa de cada municipi o grup de municipis.

Per la seva part, són diversos els treballs que pretenen estudiar mitjançant tècniques estadístiques els determinants de les despeses dels municipis. Sense ànim d'exhaustivitat podem citar els estudis de Gramlich (1977), Inman (1987) i Ladd i Yinger (1989), per una revisió de la literatura, i Suárez (1988), Monasterio i Suárez (1989), Castells (1991), Bosch i Suárez (1994) i Solé (2000), a nivell nacional.

En el nostre cas, més que pretendre analitzar les necessitats de despesa dels municipis, que són, per definició, quasi il·limitades, volem valorar si existeixen diferències en els costos de provisió dels serveis entre els municipis turístics i els no turístics. Davant la impossibilitat d'avaluar objectivament les necessitats de despesa amb base a una anàlisi de costos dels serveis (Suárez et al, 2008), un mètode de càlcul podria consistir en definir una despesa estàndard per habitant sobre la base dels costos realitzats pels municipis considerats no turístics i posats de manifest en la liquidació pressupostaria de l'exercici 2004.

Aquesta despesa estàndard es confeccionarà considerant els valors que mostren les mitjanes agrupades de cada grup de municipis, que recordem no són una mostra sinó tot el conjunt de població a analitzar. Prèviament realitzarem una anàlisi dels valors extrems mitjançant el gràfic de caixes o boxplot (Hair et al, 1999).

Obtingut així el cost estàndard per càpita, el compararem amb el resultat del grup de municipis turístics per veure si es produeixen diferències significatives en els costos per càpita dels serveis que presten els municipis no turístics, en la mesura que aquests se separin dels indicadors establerts com a estàndard.

Per realitzar aquesta anàlisi es partirà de la informació disponible que subministra el sistema comptable local. Específicament, s'analitzarà la informació derivada de la liquidació del pressupost donat que és l'únic estat en què és preceptiva la classificació econòmica de les despeses i, a la vegada, també la classificació funcional, de la qual pot extreure's dades agrupades per funcions amb les que establir una certa equivalència amb els serveis prestats.

D'aquesta forma, la classificació funcional de la despesa municipal, tot i les seves limitacions, ja que el seu objectiu no és mostrar els costos dels diferents serveis sinó el destí de la despesa municipal, esdevé l'únic indicador de tipologia de despesa regulat normativament amb un caràcter obligatori per a tots els municipis.

L'ordre 20/09/1989 d'aprovació de l'estructura dels pressupostos de les entitats locals, estableix que els crèdits de despesa s'ordenaran, segons la finalitat i objectius que es pretenen assolir, d'acord amb la codificació funcional de les despeses detallada en la mateixa. Aquesta codificació té caràcter tancat i obligatori en els nivells de grup de funció (2 dígits) i en determinades subfuncions (3 dígits).

Les dades utilitzades faran referència a les obligacions reconegudes de l'exercici 2004 corresponents als capítols I, II, i IV (Personal, compres de béns corrents i serveis i transferències corrents). És a dir, aquelles despeses que formarien el cost operatiu dels serveis. No s'inclouran les despeses corresponents al pagament d'interessos i a la devolució del deute (capítols III i IX), ja que, tot i tractar-se d'una despesa de naturalesa corrent, el seu import està directament vinculat a l'execució d'inversions i a la seva forma de finançament.

La informació comptable no permet la construcció d'un sistema d'indicadors que mesurin els nivells de quantitat, qualitat o eficiència del servei, que haurem de considerar de contingut equivalent. A la pràctica, únicament podrem avaluar un indicador d'economia bàsica, com és el cost de 27 funcions establertes obligatòriament i amb caràcter tancat per a totes les entitats locals posat en relació amb nombre d'usuaris (població). Malgrat la seva senzillesa, hem de destacar que l'indicador analitzat reuneix les qualitats imprescindibles de rellevància, pertinença, objectivitat i accessibilitat (AECA, 1997).

Prèviament, com es va fer amb els ingressos i despeses corrents, s'estudiarà, per a cada grup de funció a analitzar, si l'indicador basat en la població assistida ofereix més robustesa que el basat en la població censada, utilitzant el coeficient lineal de Pearson. Aquesta anàlisi es completarà mesurant el grau de representativitat de la mitjana, calculant el coeficient de variació per a cada grup de municipis.

Avaluat l'indicador més representatiu, continuarem amb la presentació dels resultats de l'estudi realitzat. Per a una millor anàlisi de la possible subprovisió de serveis públics s'agruparan els diferents indicadors de cost estàndard en dos grans apartats: els vinculats fortament amb el turisme i els de baixa vinculació. Amb aquesta finalitat es relacionaran les competències del municipi turístic amb la classificació funcional de la despesa per extreure les funcions que, derivades del seu caràcter turístic, presenten una vinculació més intensa amb el turisme, així com la resta de serveis ordinaris que tindrien una baixa vinculació, en estar relacionades bàsicament amb els habitants residents al municipi.

Finalment, per completar l'anàlisi descriptiva realitzada en aquest darrer apartat, es realitzarà una anàlisi economètrica que servirà per quantificar la magnitud de les diferències, per a cada categoria de despesa, en funció de la grandària dels municipis, així com per generalitzar els resultats obtinguts.

Per la seva part, el capítol 6, es dedica, a la vista dels resultats obtinguts, a discutir possibles solucions alternatives, abordant quantitativament, en la mesura que la informació disponible ho permet, la simulació econòmica d'aquestes.

Capítol 5.

Estudi empíric: el cas dels municipis
catalans

5. Estudi empíric: el cas dels municipis catalans

a) Delimitació del municipi turístic

Un cop plantejades les bases metodològiques de la investigació, en aquest apartat es descriuran els resultats obtinguts. Començarem l'estudi amb la classificació dels municipis de Catalunya entre turístics i no turístics, analitzant quin són els indicadors o característiques que permeten realitzar aquesta delimitació. L'objectiu d'aquesta classificació és agrupar els municipis en conjunts que siguin el més homogenis possible amb l'objectiu de realitzar la comparació de les seves estructures pressupostaries.

Com s'ha dit en el capítol anterior, s'utilitzarà la tècnica de l'anàlisi factorial, a través del mètode de components principals, amb la finalitat de trobar un únic factor capaç d'explicar el màxim de la informació continguda en els tres indicadors creats sobre el grau d'especialitat turística dels municipis i que són els següents:

I_1 = Indicador de població estacional
(població estacional / habitants de dret)

I_2 = Indicador de segones residències
(segones residències / habitatges principals)

I_3 = Indicador d'allotjament turístic
(places d'allotjament turístic / habitants de dret)

L'anàlisi factorial és un mètode d'anàlisi multivariant que té com a principal propòsit definir l'estructura subjacent en una matriu de dades amb la definició d'una sèrie de dimensions comunes, conegudes com a factors,

mitjançant les quals és pot descriure el fenomen estudiat de forma simplificada (Hair et al, 1999).

En el nostre cas, l'anàlisi factorial és apropiat per resumir la majoria de la informació continguda en els indicadors del grau d'especialització turística dels municipis en un únic factor amb la finalitat de realitzar la discriminació entre municipis turístics i no turístics.

A continuació, presentem els resultats d'aquesta anàlisi, que s'ha realitzat amb el programa estadístic SPSS 15. En primer lloc es comprovarà l'adequació de l'anàlisi factorial, contrastant la hipòtesi nul·la relativa a la no correlació entre les variables a analitzar. Seguidament, un cop assolit un contrast favorable a la realització d'aquesta anàlisi, s'estudiarà la qualitat dels resultats, observant les comunalitats i el percentatge de la variància explicada. A continuació, s'interpretarà el significat dels factors a partir de la matriu de càrregues factorials. Per últim, es calcularan les puntuacions factorials.

El quadre 12 mostra els descriptius estadístics principals. El coeficient de variació de totes les variables és força alt, cosa que ens fa presumir que les dades no són homogènies.

En el quadre 13 apareixen els coeficients de correlació de Pearson de totes les variables analitzades amb la finalitat de facilitar la seva interpretació. En la part superior de la matriu figuren les correlacions de cada parella de variables on podem observar uns coeficients amb alta correlació. Per la seva banda, a la part baixa de la matriu podem veure que els nivells de significació són zero i per tant podem rebutjar la hipòtesi que la relació lineal entre aquestes variables sigui nul·la. El valor del determinant d'aquesta matriu és 0,042, proper a zero, cosa que indica que les variables

estan altament correlacionades entre elles, la qual cosa és un bon símptoma de cares a la idoneïtat de l'anàlisi factorial.

Quadre 12. Estadístics descriptius

	Mitjana	Desviació típica	Coefficient de variació
Indicador de població estacional	0,0541	0,2703	4,9937
Indicador de segones residències	0,3692	0,6779	1,8360
Indicador d'allotjament turístic	0,1125	0,3053	2,7134

Font: Elaboració pròpia (SPSS 15)

Quadre 13. Matriu de correlacions (a)

		Indicador de població estacional	Indicador de segones residències	Indicador d'allotjament turístic
Correlació	Indicador de població estacional	1,0000	0,8179	0,9260
	Indicador de segones residències	0,8179	1,0000	0,6884
	Indicador d'allotjament turístic	0,9260	0,6884	1,0000
Sig. (Unilateral)	Indicador de població estacional	-	0,000	0,000
	Indicador de segones residències	0,000	-	0,000
	Indicador d'allotjament turístic	0,000	0,000	-

a. Determinant = ,042

Font: Elaboració pròpia (SPSS 15)

En el quadre 14 s'estudia l'índex d'adequació mostral de Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) i el contrast d'esfericitat de Barlett, que són habituals a l'hora de provar si la matriu de correlacions és la identitat. Així, mentre que l'índex KMO està en la franja d'acceptació, ja que supera el 0,6, la prova d'esfericitat dona valors chi-quadrats alts i significacions nul·les, cosa que ens permet descartar que la matriu de correlacions sigui igual a la matriu identitat.

El quadre 15 presenta la matriu anti-imatge de covariàncies i correlacions entre totes les variables. La matriu de covariàncies anti-imatge conté els negatius de les covariàncies parcials i, per tant, en aquest context, donat

que els factors únics són independents entre si, les correlacions parcials han de ser properes a zero.

Quadre 14. Índex de KMO i prova de Bartlett

Mesura d'adequació mostral de Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)		0,608
Prova d'esfericitat de Bartlett	Chi-cuadrado aprox	556,501
	gl	3
	Sig.	0,000

Font: Elaboració pròpia (SPSS 15)

Quadre 15. Matrius anti-imatge

		Indicador de població estacional	Indicador de segones residències	Indicador d'allotjament turístic
Covarianza anti-imatge	Indicador de població estacional	0,081	-0,102	-0,088
	Indicador de segones residències	-0,102	0,298	0,062
	Indicador d'allotjament turístic	-0,088	0,062	0,128
Correlació anti-imatge	Indicador de població estacional	,562(a)	-0,659	-0,870
	Indicador de segones residències	-0,659	,681(a)	0,317
	Indicador d'allotjament turístic	-0,870	0,317	,608(a)

(a) Mesura d'adequació mostral

Font: Elaboració pròpia (SPSS 15)

Per la seva banda, la matriu de correlacions anti-imatge és el negatiu de la correlació parcial entre dues variables. En la diagonal d'aquesta darrera matriu trobem els coeficients d'adequació mostral, que venen a ser els KMO per a cada variable individualment considerada. En conseqüència, de cares a la idoneïtat de l'anàlisi interessa que els valors diagonals siguin alts, mentre que la resta de coeficients quan més petits siguin, millor.

En resum, totes les dades anteriors, uns coeficients de correlació de Pearson amb valors significatius en la majoria de casos, un determinant proper a zero en la matriu de correlacions, un índex KMO acceptable, un contrast de Bartlett favorable i uns valors adequats en la matriu de correlacions anti-imatge, indiquen que el conjunt reduït de variables és

pertinent per a l'anàlisi factorial i que les següents passes a realitzar poden oferir conclusions satisfactòries.

El quadre 16 ens indica la proporció de la variància de cada variable que pot explicar el model factorial obtingut. Unes comunalitats altes, com les que s'obtenen en aquest cas, indiquen que les variables que intervenen en l'anàlisi estan ben explicades pels factors resultants.

Quadre 16. Comunalitats

	Inicial	Extracció
Indicador de població estacional	1,000	0,961
Indicador de segones residències	1,000	0,791
Indicador d'allotjament turístic	1,000	0,874

Mètode d'extracció: Anàlisi de components principals

Font: Elaboració pròpia (SPSS 15)

Quadre 17. Variància total explicada

Component	Autovalors inicials			Sumes de les saturacions al quadrat de l'extracció		
	Total	% de la variància	% acumulat	Total	% de la variància	% acumulat
1	2,625	87,511	87,511	2,625	87,511	87,511
2	0,325	10,829	98,340			
3	0,050	1,660	100,000			

Mètode d'extracció: Anàlisi de components principals

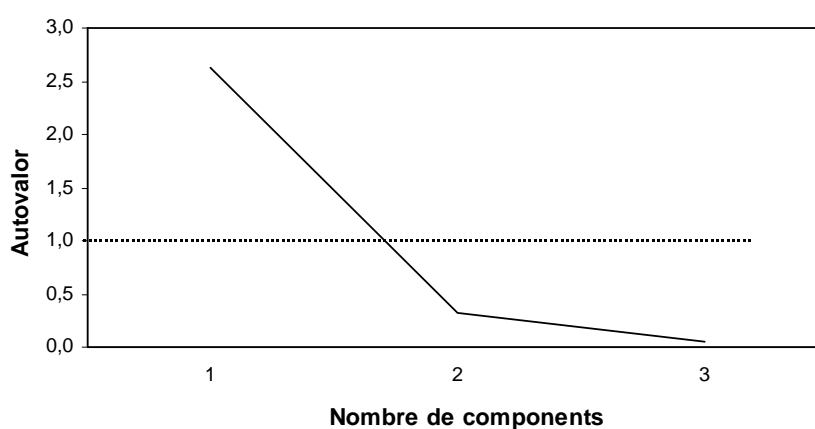
Font: Elaboració pròpia (SPSS 15)

Per la seva part, el quadre 17 mostra tots els factors que s'obtenen amb el mètode de components principals. Els autovalors expressen la quantitat de la variància total que està explicada per cada factor. Per defecte, d'acord amb el criteri d'arrel latent, s'extreuen tants factors com autovalors majors que 1 té la matriu analitzada. En el nostre cas, només hi ha un factor amb un valor propi inicial superior a la unitat, i per tant es mantindrà un únic

factor que aconsegueix explicar el 87,51% de la variància de les dades originals, cosa que podem considerar acceptable.

En el quadre 18 tenim la representació gràfica dels resultats de la sedimentació dels factors. La seva clara inflexió a partir del segon component també apunta a l'extracció d'un únic factor.

Quadre 18. Gràfic de sedimentació

Font: Elaboració pròpia

Quadre 19. Matriu de components (a)

	Component 1
Indicador de població estacional	0,980
Indicador de segones residències	0,889
Indicador d'allotjament turístic	0,935

Mètode d'extracció: Anàlisi de components principals
a. 1 component extret

Font: Elaboració pròpia (SPSS 15)

Així mateix, el quadre 19 conté les correlacions entre les variables originals o saturacions i el factor obtingut com a solució factorial, configurat amb totes les variables del model pràcticament saturades.

El quadre 20 mostra la matriu de correlacions reproduïdes i els residus existents entre les correlacions observades i les reproduïdes. Aquestes correlacions es calculen utilitzant exclusivament la informació continguda en la solució factorial (quadre 19). Per la seva part, els residus expressen la diferència existent entre les correlacions observades entre dues variables (quadre 13) i la correlació reproduïda per l'estructura factorial entre aquestes dues variables.

Quadre 20. Correlacions reproduïdes

		Indicador de població estacional	Indicador de segones residències	Indicador d'allotjament turístic
Correlació reproduïda	Indicador de població estacional	,961(b)	0,871	0,916
	Indicador de segones residències	0,871	,791(b)	0,831
	Indicador d'allotjament turístic	0,916	0,831	,874(b)
Residual(a)	Indicador de població estacional	-	-0,054	0,010
	Indicador de segones residències	-0,054	-	-0,143
	Indicador d'allotjament turístic	0,010	-0,143	-

Mètode d'extracció: Anàlisi de components principals

a. Els residus es calculen entre les correlacions observades i reproduïdes. Hi ha 2 (66,0%) residus no redundants amb valors absoluts majors que 0,05

b. Comunalitats reproduïdes

Font: Elaboració pròpia (SPSS 15)

Com es pot observar la majoria de correlacions reproduïdes són molt semblats a les correlacions observades, mentre que els residus presenten valors reduïts, la qual cosa indica que l'anàlisi ha estat fructífer. Per aquest motiu, el factor obtingut com a solució factorial constitueix l'única variable explicativa del model i serà clarament útil a l'hora de fer la discriminació entre municipis turístics i no turístics. En aquest cas, a l'extreure únicament un sol component la solució no pot ser rotada.

Finalment, el quadre 21 mostra la matriu de coeficients que permet, pel mètode de regressió, obtenir les puntuacions factorials dels subjectes en cada un dels factors resultants de l'extracció amb l'objecte de valorar la seva situació relativa. Com es pot veure, les tres variables contribueixen

d'una forma similar a la formació del nou component, encara que la corresponent a la població estacional té un pes superior.

Quadre 21. Matriu de coeficients pel càlcul de les puntuacions en els components

	Component 1
Indicador de població estacional	0,373
Indicador de segones residències	0,339
Indicador d'allotjament turístic	0,356
Mètode d'extracció: Anàlisi de components principals	
Puntuacions de components	
Font: Elaboració pròpia (SPSS 15)	

Combinant cada variable amb els seus respectius coeficients no estandarditzats del model de regressió, es pot construir l'equació lineal en la que es basa el càlcul de les puntuacions factorials, que en el nostre cas és:

$$Y_1 = - 0,390 + 1,381 \text{ IPE} + 0,500 \text{ ISR} + 1,166 \text{ IAT}$$

Les puntuacions factorials obtingudes per a cada municipi estudiat es troben a l'annex 2. Aquestes puntuacions es troben en format diferencial, pel que una puntuació de zero es correspon amb una puntuació igual a la mitjana, amb una desviació típica igual a 1. Les puntuacions positives són puntuacions majors a la mitjana i les puntuacions negatives són puntuacions menors que la mitjana.

Després d'estudiar les puntuacions factorials obtingudes, podem apreciar que el primer municipi de l'ordenació és el de Castell-Platja d'Aro amb una puntuació màxima de 5,2921. Per la seva banda, la puntuació mínima l'obté el municipi de Santa Maria de Montbui amb -0,6083. El municipi de Polinyà, obté el número 33 i es troba situat entorn de la mitjana. Per tant, més del 80% dels municipis analitzats es troben per sota de la mitjana.

Als nostres efectes, s'ha considerat que els municipis ordenats de l'1 al 26 presenten un elevat grau d'especialització turística, donat que la seva puntuació és, com a mínim, un 30% superior a la mitjana, i, per tant, clarament podem considerar-los com a turístics.

S'ha d'indicar que no existeix cap municipi turístic amb una població de dret superior als 50.000 habitants. Per aquest motiu, als nostres efectes comparatius, classificarem la resta de municipis amb els mateixos criteris, cosa que suposarà l'exclusió de l'estudi de 22 municipis no turístics amb una població superior als 50.000 habitants.

Tanmateix, atenent la població de dret d'aquests municipis, així com els criteris d'assignació de competències i finançament establerts normativament, podem agrupar els municipis resultants en dos grans grups: els municipis petits, formats pels municipis amb una població de dret entre els 5.001 i els 20.000 habitants, i els municipis grans, amb una població de dret entre els 20.001 i els 50.000 habitants.

D'aquesta forma, els 157 municipis restants han quedat distribuïts en quatre perfils homogenis en funció de la seva naturalesa turística i nivell competencial:

- a) Els municipis turístics petits, amb 20 municipis
- b) Els municipis turístics grans, amb 6
- c) Els municipis no turístics petits, amb 105, i
- d) Els municipis no turístics grans, amb 26

Els municipis que integren cadascun dels quatre grups es detallen en el quadre 22. El quadre 23 mostra els valors mitjans del conjunt de variables per a cada un dels grups obtinguts, el nombre de municipis de cada grup, les desviacions típiques i els valors màxims i mínims. Aquests valors mitjans són d'utilitat per conèixer quines són les variables en les que més

es diferencien els grups i per tant ajuden a conèixer la seva constitució interna.

Quadre 22. Distribució dels municipis per grups

Població	Municipis turístics	Municipis no turístics		
De 5.001 a 20.000 habitants	Alcanar	Abrera	Deltebre	Sant Fost de Campsentelles
	Ametlla de Mar, l'	Agramunt	Franqueses del Vallès, les	Sant Fruitós de Bages
	Calafell	Alella	Garriga, la	Sant Hilari Sacalm
	Calella	Almacelles	Llagosta, la	Sant Joan de Vilatorrada
	Calonge	Ametlla del Vallès, l'	Llagostera	Sant Just Desvern
	Castelló d'Empúries	Amposta	Lliçà d'Amunt	Sant Quirze del Vallès
	Castell-Platja d'Aro	Anglès	Lliçà de Vall	Sant Sadurní d'Anoia
	Cunit	Arbúcies	Llinars del Vallès	Sant Vicenç de Castellet
	Escala, l'	Arenys de Mar	Manlleu	Santa Coloma de Cervelló
	Malgrat de Mar	Arenys de Munt	Masquefa	Santa Coloma de Farners
	Mont-roig del Camp	Argentona	Matadepera	Santa Eulàlia de Ronçana
	Palafrugell	Badia del Vallès	Mollerussa	Santa Margarida de Montbui
	Palamós	Balaguer	Montblanc	Santa Margarida i els Monjos
	Puigcerdà	Banyoles	Montgat	Santa Maria de Palautordera
	Roses	Begues	Montmeló	Santpedor
	Salou	Berga	Montornès del Vallès	Sènia, la
	Sant Feliu de Guíxols	Bigues i Riells	Navarces	Sentmenat
	Torredembarra	Bisbal d'Empordà, la	Navàs	Seu d'Urgell, la
	Torroella de Montgrí	Borges Blanques, les	Palafolls	Solsona
	Vila-seca	Cabrils	Palau de Plegamans	Súria
		Caldes de Montbui	Pallejà	Taradell
		Canet de Mar	Parets del Vallès	Tàrraga
		Canovelles	Piera	Teià
		Capellades	Polinyà	Tiana
		Cardedeu	Premià de Dalt	Tona
		Cardona	Ripoll	Tordera
		Cassà de la Selva	Riudoms	Torelló
		Castellar del Vallès	Roca del Vallès, la	Tremp
		Castellbisbal	Roda de Ter	Ulldecona
		Centelles	Roquetes	Vallirana
		Cervelló	Sallent	Vidreles
		Cervera	Sant Andreu de Llavaneres	Viladecavalls
		Constantí	Sant Carles de la Ràpita	Vilanova del Camí
	Corbera de Llobregat	Sant Celoni	Vilassar de Dalt	
	Cubelles	Sant Esteve Sesrovires	Vilassar de Mar	
De 20.001 a 50.000 habitants	Blanes	Barberà del Vallès	Montcada i Reixac	Sant Joan Despí
	Cambrils	Esparreguera	Olesa de Montserrat	Sant Pere de Ribes
	Lloret de Mar	Esplugues de Llobregat	Olot	Sant Vicenç dels Horts
	Pineda de Mar	Figueres	Premià de Mar	Santa Perpètua de Mogoda
	Sitges	Gavà	Ripollet	Tortosa
	Vendrell, el	Igualada	Salt	Valls
		Martorell	Sant Adrià de Besòs	Vic
		Masnou, el	Sant Andreu de la Barca	Vilafraanca del Penedès
		Molins de Rei	Sant Feliu de Llobregat	

Font: Elaboració pròpia

Quadre 23. Estadístics descriptius dels grups

Grup	Descriptius	Població estacional	Habitants de dret	Indicador de població estacional	Segones residències	Habitatges principals	Indicador de segones residències	Places allotjament turístic	Indicador allotjament turístic
1	Mitjana	7.132	12.366	60,91%	6.813	4.083	181,34%	8.193	71,13%
	N	20	20	20	20	20	20	20	20
	Dev. típ.	5.718	4.628	45,22%	4.469	1.508	113,51%	6.920	56,78%
	Mínim	777	6.032	9,28%	1.312	1.956	25,57%	733	9,0651%
	Màxim	25.322	19.813	155,22%	16.822	6.652	411,99%	29.310	169,79%
2	Mitjana	10.350	26.933	38,25%	9.285	8.547	109,17%	13.368	49,82%
	N	6	6	6	6	6	6	6	6
	Dev. típ.	8.890	4.635	33,39%	4.935	1.420	59,69%	11.024	41,34%
	Mínim	3.337	23.172	14,18%	3.543	7.515	46,21%	4.779	16,98%
	Màxim	27.316	35.577	102,86%	15.173	11.247	194,74%	34.317	129,22%
3	Mitjana	-274	9.342	-2,87%	537	3.012	18,33%	201	2,14%
	N	105	105	105	105	105	105	105	105
	Dev. típ.	625	3.739	6,78%	552	1.307	16,57%	410	4,28%
	Mínim	-2.488	5.096	-17,38%	0	1.524	0,00%	0	0,00%
	Màxim	1.583	19.475	27,04%	3.411	8.177	97,62%	2.353	23,19%
4	Mitjana	-937	29.714	-3,07%	792	9.748	8,42%	304	0,94%
	N	26	26	26	26	26	26	26	26
	Dev. típ.	1.908	7.306	6,47%	631	2.484	7,15%	378	1,05%
	Mínim	-4.333	20.163	-10,81%	109	6.209	1,01%	0	0,00%
	Màxim	4.239	45.915	16,95%	2.455	15.642	30,33%	1.450	3,92%

Font: Elaboració pròpia (SPSS 15)

Quadre 24. Taula resum de l'ANOVA

		Suma de quadrats	gl	Mitjana quadràtica	R ²	F	Sig.
Població estacional	Inter-grups	1544225458	3	514741819,4	0,573597	68,605	0,000
	Intra-grups	1147953905	153	7502966,699			
	Total	2692179363	156				
Habitants de dret	Inter-grups	9747272437	3	3249090812	0,746933	150,528	0,000
	Intra-grups	3302452210	153	21584654,97			
	Total	13049724647	156				
Indicador de població estacional	Inter-grups	76845,81345	3	25615,27115	0,60454	77,964	0,000
	Intra-grups	50268,65527	153	328,5533024			
	Total	127114,4687	156				
Segones residències	Inter-grups	1031564287	3	343854762,2	0,655197	96,910	0,000
	Intra-grups	542870084,8	153	3548170,489			
	Total	1574434371	156				
Habitatges principals	Inter-grups	1050418436	3	350139478,8	0,731739	139,114	0,000
	Intra-grups	385090491,4	153	2516931,317			
	Total	1435508928	156				
Indicador de segones residències	Inter-grups	503352,9298	3	167784,3099	0,632509	87,779	0,000
	Intra-grups	292450,0767	153	1911,43841			
	Total	795803,0065	156				
Places d'allotjament turístic	Inter-grups	1946592034	3	648864011,2	0,558535	64,525	0,000
	Intra-grups	1538580555	153	10056082,06			
	Total	3485172588	156				
Indicador d'allotjament turístic	Inter-grups	91847,22858	3	30615,74286	0,561454	65,293	0,000
	Intra-grups	71741,04018	153	468,8956874			
	Total	163588,2688	156				

Font: Elaboració pròpia (SPSS 15)

Finalment, per contrastar la hipòtesi nul·la que les mitjanes dels diferents grups són iguals i pertanyen a la mateixa població es realitza l'anàlisi de variància d'un factor (ANOVA). Aquesta anàlisi és d'utilitat per comprovar si existeixen diferències significatives entre els valors mitjans dels grups obtinguts. Com sigui que tots els estadístics F tenen associats nivells crítics nuls, podem pensar que les diferències entre els diferents grups són significatives i per tant que les variables utilitzades en l'anàlisi són rellevants des del punt de vista de la classificació dels grups (quadre 24).

Grup 1 (municipis turístic petits)

Formen part d'aquest grup 20 municipis amb tradició turística localitzats majoritàriament al litoral turístic de les demarcacions de Girona i Tarragona. La seva població mitjana és d'uns 12.300 habitants. Presenten uns valors relatius molt elevats de població estacional (60,91%), places d'allotjament turístic (71,13%) i segones residències (181,34%). La importància relativa i absoluta de les segones residències, que superen en nombre les de residència habitual, permet intuir una certa desproporció del seu model de desenvolupament territorial.

Grup 2 (municipis turístics grans)

Aquest grup està format per 6 destinacions turístiques madures del litoral, que compten amb una població de dret d'uns 27.000 habitants de mitjana. Presenten unes xifres absolutes de població, allotjament turístic i segones residències superiors a les del grup anterior, encara que els valors relatius són més baixos (38,25%, 49,82% i 109,17%, respectivament). Les dades absolutes posen de manifest la importància del turisme en aquests municipis i molt especialment del turisme normalitzat.

Grup 3 (municipis no turístics petits)

El tercer grup està format per 105 municipis que compten amb una població mitjana d'uns 9.300 habitants i que mostren uns nivells molt reduïts de població estacional (-2,87%), allotjament turístic (2,14%) i segones residències (18,33%). Està format, per tant, per municipis no turístics o amb una incidència turística molt baixa.

Grup 4 (municipis no turístics grans)

El darrer grup està format per 26 municipis de naturalesa no turística, amb una població mitjana d'uns 29.700 habitants. Els indicadors de població estacional (-3,07%), allotjament turístic (0,94%) i segones residències (8,42%) són inferiors als del grup anterior.

Els grups 3 i 4, presenten uns saldos de població estacional negativa, cosa que cal interpretar com una major sortida de població resident respecte les entrades de població no resident. Els motius de sortida de la població resident són per mobilitat obligada (estudi o laboral) i per turisme (segones residències, hotels, càmpings,...). D'acord amb Ajenjo et al. (1994), els municipis que tenen poca població censada, però que disposen de moltes segones residències atreuen els habitants dels grans municipis que els utilitzen d'esbarjo els caps de setmana. Per la seva banda, les grans ciutats, a causa que són centres de treball i d'estudi importants, atreuen la població ocupada i l'escolar. Els municipis analitzats en aquests grups no tenen ni els allotjaments turístics, ni la dimensió necessària per atreure població flotant i per això aquest flux és negatiu.

b) Característiques del municipi turístic

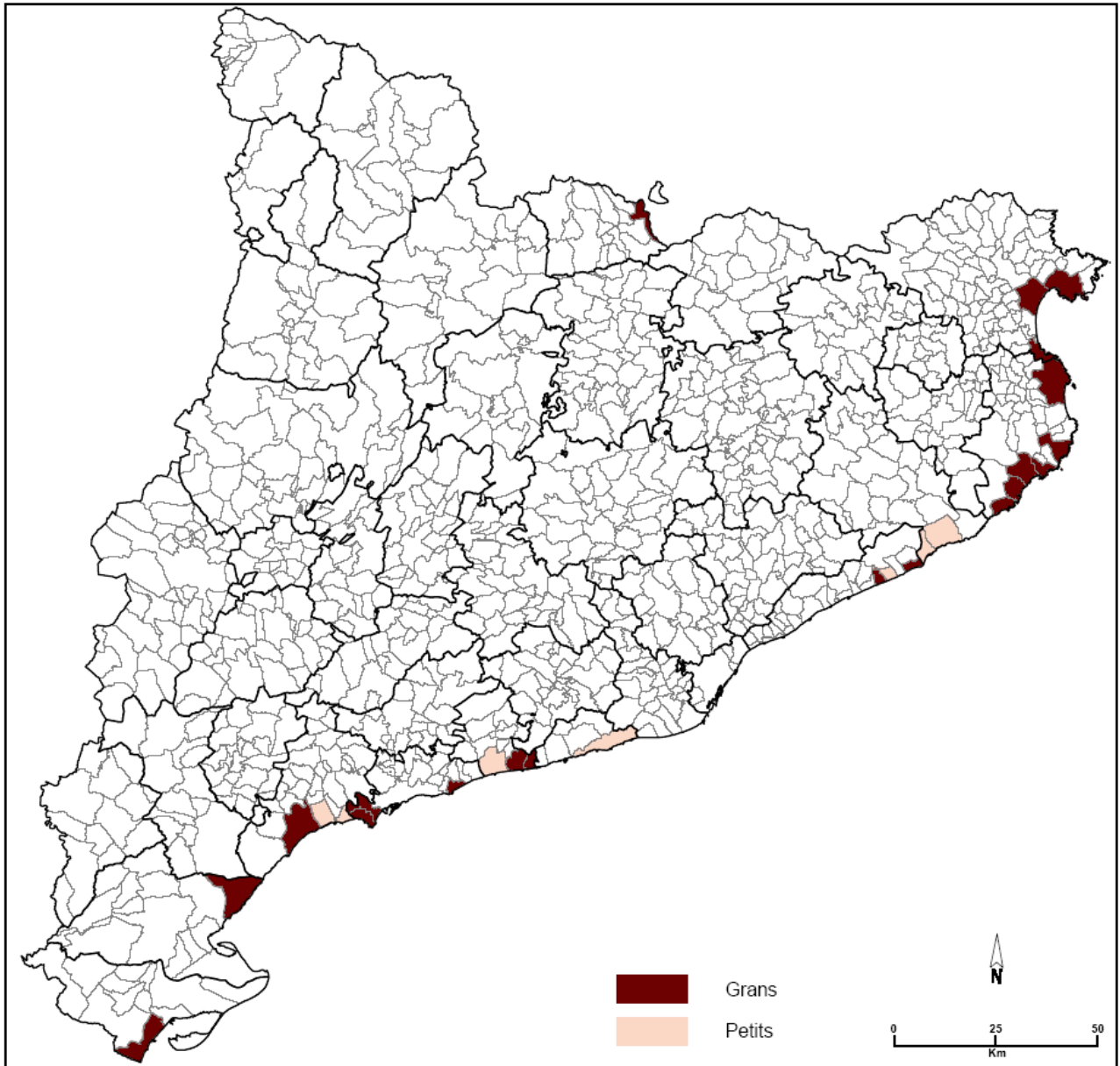
Una de les primeres característiques observables és que el municipi turístic és, sobre tot, un municipi petit per població censada. Només trobem 6 municipis turístics que superin la barrera dels 20.000 habitants.

La segona característica a destacar, és l'elevat grau de concentració geogràfica d'aquests municipis. Segons podem veure en el quadre 25, que mostra la distribució geogràfica dels municipis turístics, tots els municipis, excepte un, es concentren al litoral. Per demarcacions, el fenomen turístic té una concentració més elevada a les demarcacions de Girona i Tarragona, amb 12 i 10 municipis, respectivament, que a les altres dues, que compten únicament amb 4 la de Barcelona i cap la de Lleida.

Als mapes reproduïts als quadres 26, 27 i 28 s'analitza la distribució municipal de l'índex de població estacional, de segones residències i d'allotjament turístic, respectivament. Aquests mapes representen la importància relativa que té la població estacional, les segones residències i l'allotjament turístic respecte els habitants de dret, els habitatges principals i, altre cop, els habitants de dret, respectivament.

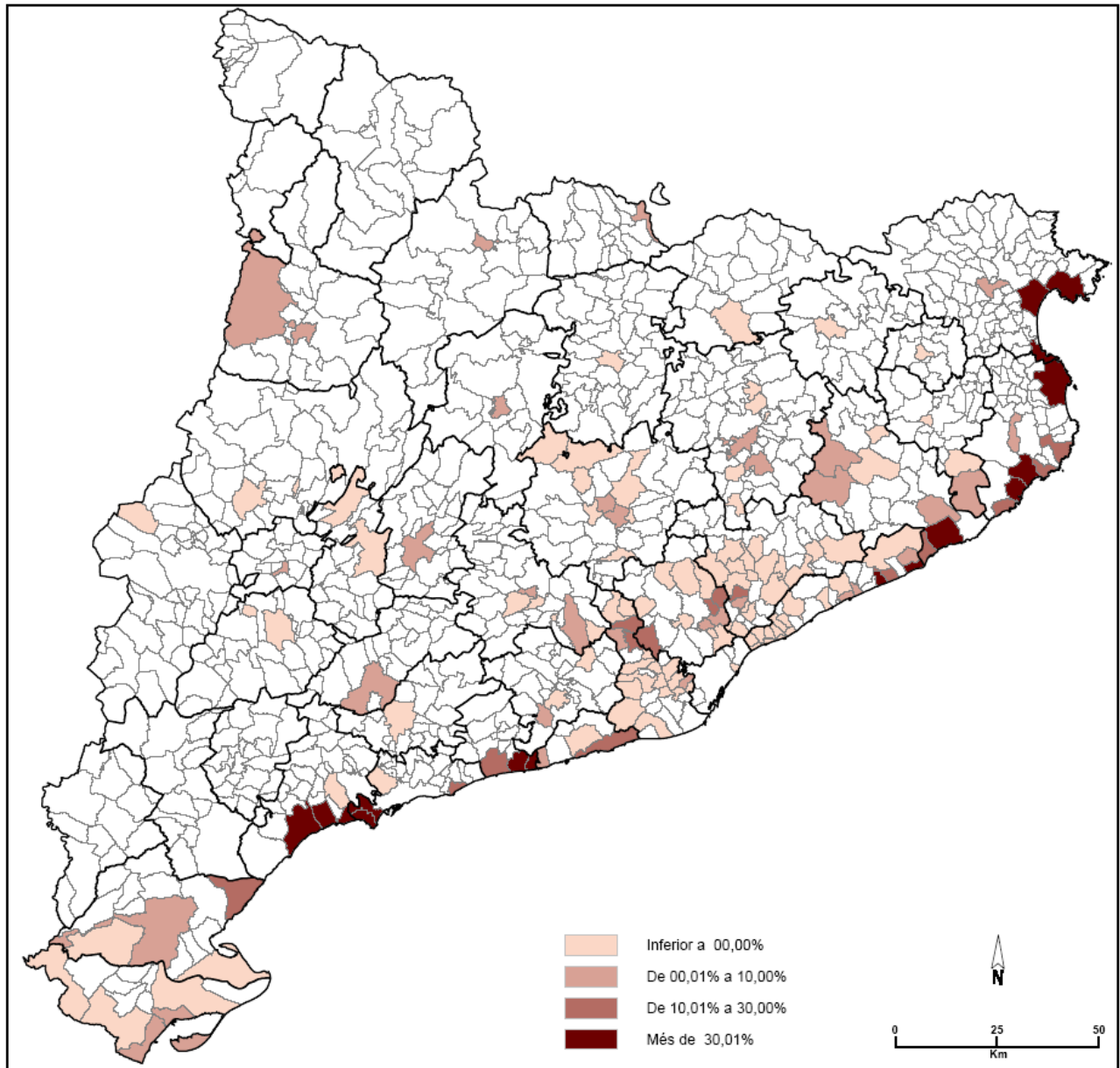
El resultat del conjunt d'aquesta informació gràfica és força clar. En general, les taques fosques, que indiquen municipis amb alta intensitat turística, estan situades sobre la línia litoral, mentre que les taques clares, que indiquen municipis amb baixa intensitat turística, es corresponen essencialment a municipis situats en zones properes a la línia litoral i en zones d'interior. Finalment, podem veure que les taques blanques, dominants en els mapes, corresponen a l'important nombre existent de municipis amb menys de 5.000 habitants i que, conjuntament amb el municipi de Barcelona i els 22 municipis majors de 50.000 habitants, no han estat objecte d'estudi.

Quadre 25. Distribució geogràfica dels municipis turístics

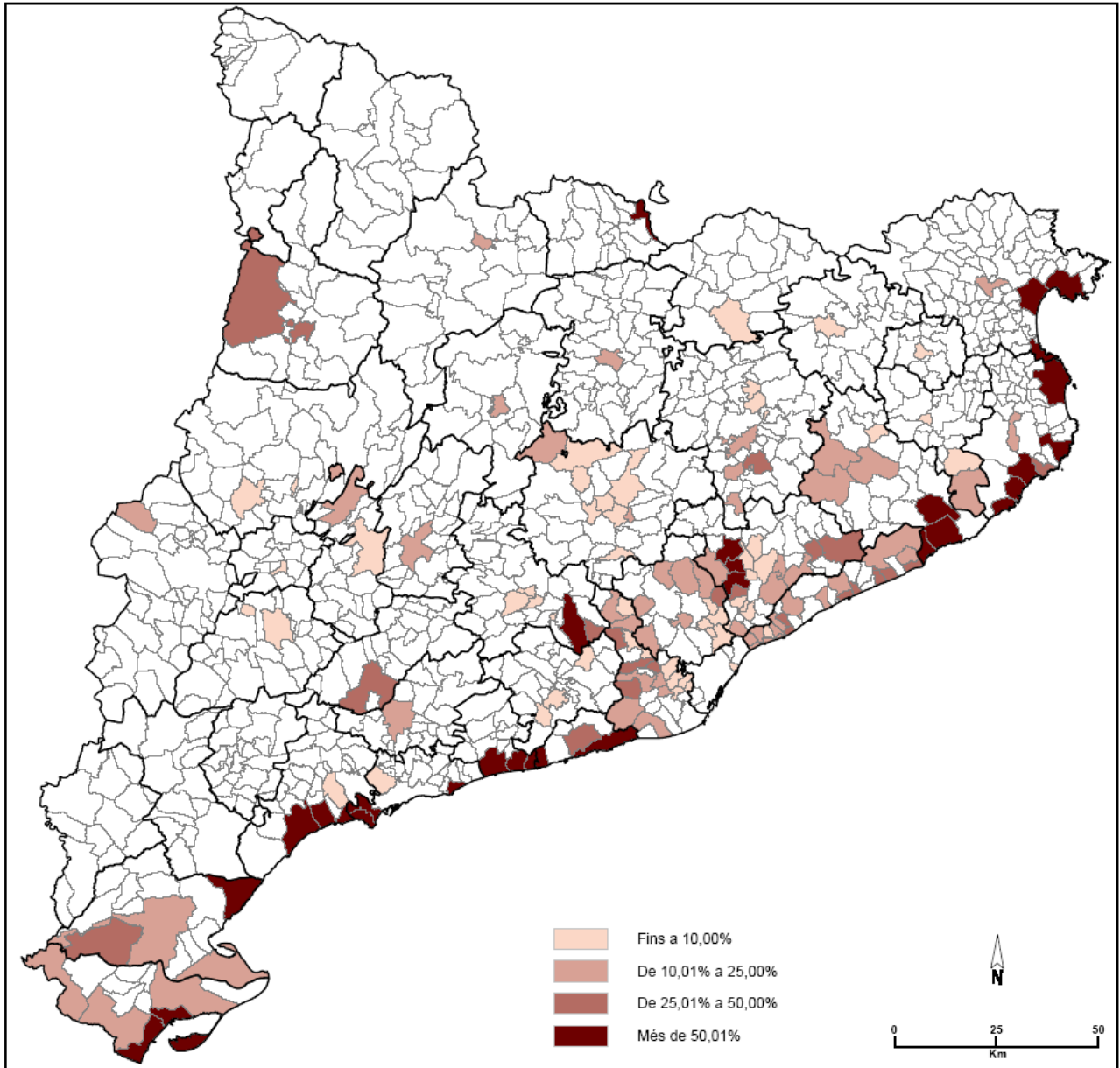
Font: Elaboració pròpia

Quadre 26. Distribució municipal de l'índex de població estacional

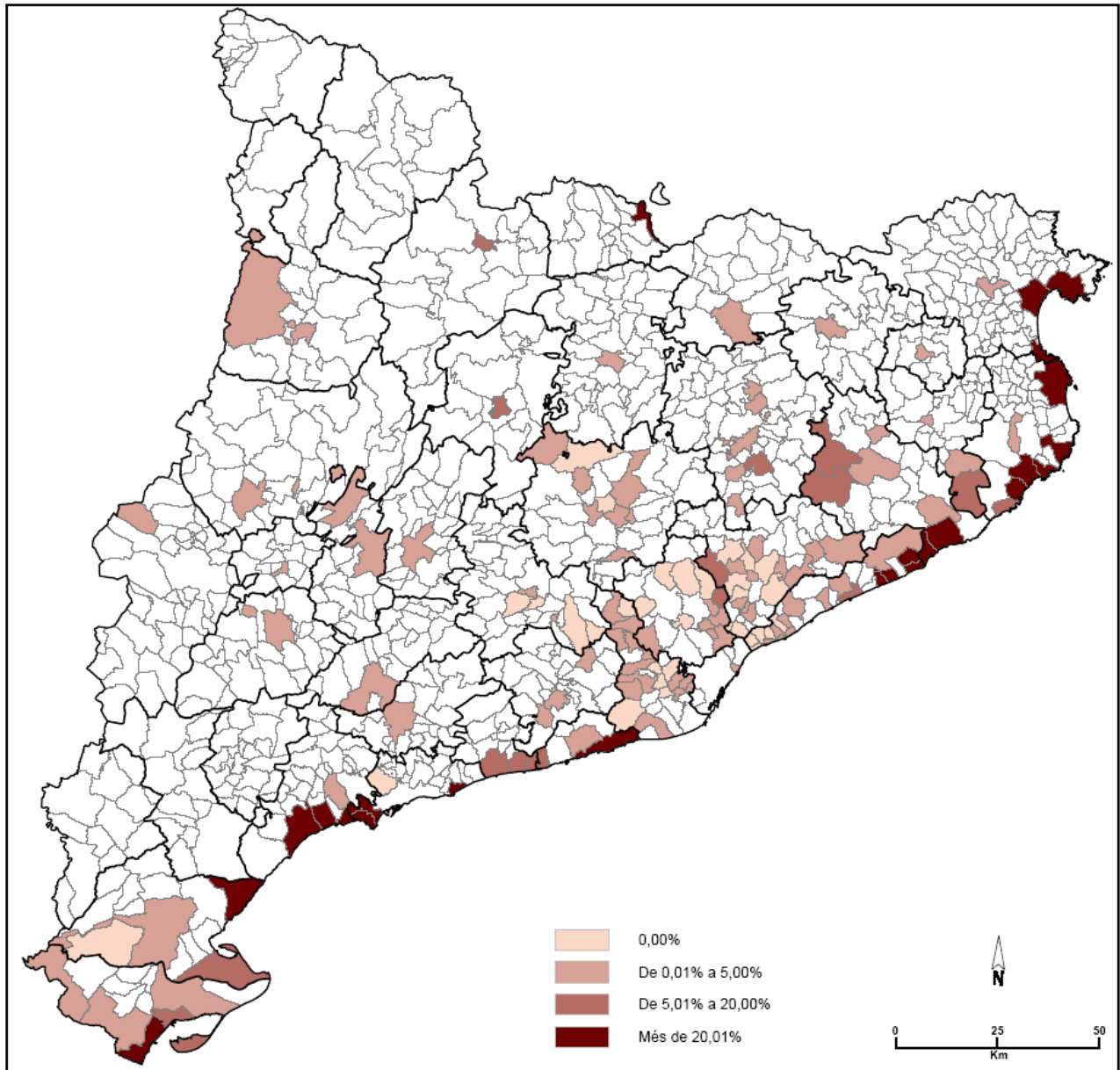
Font: Elaboració pròpia

Quadre 27. Distribució municipal de l'índex de segones residències

Font: Elaboració pròpia

Quadre 28. Distribució municipal de l'índex d'allotjament turístic

Font: Elaboració pròpia

Aquesta situació es deu a la superespecialització turística de Catalunya en el producte predominant de sol i platja. A més, condicionat per la localització de l'oferta, una gran part d'aquesta concentració geogràfica, s'aplega en ben pocs municipis. Si analitzem el quadre 29 podem observar que la població censada dels 26 municipis considerats turístics només representa el 6% del total català, mentre que, en canvi, en aquests municipis es concentra el 68,11% de la població estacional. Així mateix, en els municipis turístics es concentren 244.075 places d'allotjament específicament turístic (hotels, càmpings i turisme rural), quasi el 50% de l'oferta catalana i 191.971 segones residències, un 38% del conjunt català. Això vol dir que els municipis turístics disposen aproximadament de tres segones residències per cada cinc habitatges, mentre que en el conjunt català per cada cinc habitatges només un és segona residència.

Quadre 29. Població, allotjament turístic i habitatges dels municipis turístics

	Catalunya	Grup 1	Grup 2	Suma Grup 1 i 2	% sobre Catalunya
Habitants	6.813.319	247.323	161.596	408.919	6,00%
Població estacional	300.591	142.635	62.097	204.732	68,11%
Places d'allotjam. turístic	493.766	163.867	80.208	244.075	49,43%
Habitatges principals	2.332.751	81.666	51.279	132.945	5,70%
Habitatges secundaris	505.194	136.263	55.708	191.971	38,00%
Total Habitatges	2.837.945	217.929	106.987	324.916	11,45%

Font: Elaboració pròpia

Al quadre 30 s'analitzen els efectes d'aquesta superespecialització turística sobre el creixement de la població i els habitatges al llarg període 1981-2001. Com es pot veure, la taxa anual de variació que enregistra la població dels municipis turístics (grups 1 i 2) al llarg de l'esmentat període és superior a l'enregistrada per Catalunya i a la resta dels grups. En el cas dels habitatges, la taxa anual de creixement també presenta valors superiors en relació al conjunt de Catalunya i a la resta de grups, excepte la relativa al creixement de segones residències que és superior

l'enregistrada pel grup 4, si bé s'ha de tenir compte que el seu valor de sortida era molt reduït.

Quadre 30. Variació anual de la població i els habitatges (1981-2001)

	Catalunya	Grup 1		Grup 2		Grup 3		Grup 4	
		Mitjana	D. típ.	Mitjana	D. típ.	Mitjana	D. típ.	Mitjana	D. típ.
% variació habitants	0,32%	2,68%	2,27%	3,07%	0,56%	2,01%	2,05%	0,99%	0,96%
% variació habitatges principals	1,43%	4,07%	2,48%	4,36%	0,52%	3,25%	2,11%	2,27%	1,13%
% variació segones residències	2,12%	2,96%	2,45%	1,99%	2,55%	1,09%	11,64%	3,96%	7,03%
% variació total habitatges	1,55%	3,10%	1,71%	3,17%	1,33%	2,48%	1,25%	2,04%	0,82%

Font: Elaboració pròpia

Quadre 31. Nivell renda familiar i atur (2004)

	Catalunya	Grup 1		Grup 2		Grup 3		Grup 4	
		Mitjana	D. típ.	Mitjana	D. típ.	Mitjana	D. típ.	Mitjana	D. típ.
Renda familiar anual	12.700	13.060	1,54	12.836	1,47	12.184	1,22	12.174	0,91
% atur sobre població total	2,90%	1,92%	0,52%	2,38%	0,69%	2,81%	0,85%	3,15%	0,60%
% atur sobre població activa	10,20%	11,94%	3,89%	13,88%	4,50%	8,26%	1,99%	9,98%	1,72%
Taxa d'activitat	28,43%	17,18%	5,87%	18,64%	6,72%	34,14%	7,19%	31,77%	5,09%

Font: Elaboració pròpia

Finalment, al quadre 31 podem veure que l'especialització turística també afecta als respectius nivells de renda i d'atur. Com veiem, la renda familiar disponible mitjana dels municipis turístics (grups 1 i 2) és superior tant a la dels municipis no turístics (grups 3 i 4), com a la del conjunt de Catalunya.

Pel que fa a l'atur, i malgrat el que es podia suposar, la dada mitjana d'atur sobre població total dels municipis turístics és inferior a la que enregistren tant els municipis no turístics, com Catalunya en el seu conjunt. Ara bé, si relacionem aquesta dada amb la població activa, que com sabem determina d'una forma més efectiva el volum d'atur existent, en prendre com a mesura únicament aquella part de la població que està en edat de treballar, veiem que en els municipis turístics l'atur sobre població activa és superior a l'enregistrat per la resta de grups.

Com dèiem, es podia suposar que el caràcter estacional de l'ocupació, la sobrecàrrega de treball que es produeix durant l'estació alta i algunes condicions desfavorables relatives al temps i al lloc de treball, juntament amb uns ingressos poc constants, pogués determinar certes debilitats en el mercat laboral, fent difícil atreure i mantenir la mà d'obra, així com causar certes dificultats als treballadors ja emprats. Això queda palès amb aquesta dada, però també amb una taxa d'activitat (relació entre la població activa i la població total) inferior, segurament a causa de l'existència d'un nombre important de persones, ja siguin d'origen nacional o estranger, que han pres l'opció de residir en aquests municipis un cop acabada la seva vida laboral.

Per tant, l'anàlisi de les dades anteriors permet confirmar que, com s'havia afirmat en el capítol 2 d'aquest treball, la gran concentració geogràfica del turisme comporta importants repercussions sobre el territori de la destinació turística i molt especialment:

- a) Un ràpid creixement demogràfic
- b) Un important augment dels habitatges principals, derivat d'aquesta pressió humana addicional
- c) La creació d'un nombre important d'allotjaments secundaris
- d) Una renda per càpita superior a la dels municipis no turístics
- e) Un nivell d'atur superior al dels municipis no turístics

c) Anàlisi de l'indicador pressupostari més representatiu

Identificats els municipis amb major intensitat turística, el següent objectiu és estudiar la possible existència d'un desequilibri financer en aquests. Amb aquests efectes, es realitzarà una anàlisi descriptiva de les diferents magnituds pressupostaries i fiscals dels quatre grups de municipis

obtinguts anteriorment amb l'objecte de contrastar les diferents hipòtesis de la investigació⁴³.

Abans, però, estudiarem, utilitzant el coeficient de correlació de Pearson, l'indicador pressupostari (habitants de dret o població assistida) que, a efectes comparatius, sintetitza millor tant les necessitats de despesa, com els recursos dels municipis, especialment quan dins d'aquests trobem municipis turístics. Com hem comentat anteriorment, encara que és habitual utilitzar els habitants de dret per realitzar comparacions de base territorial, quan tractem dades de municipis turístics, on la població assistida pot arribar a tenir un pes molt important, pensem que es poden produir resultats esbiaixats i per això volem contrastar la robustesa d'aquests indicadors.

Al quadre 32 figura el valor de l'intensitat d'aquesta relació entre les variables indicades i els diferents capítols d'ingressos corrents (impostos directes -IDIR-, impostos indirectes -IIND-, taxes i altres ingressos -TX-, transferències corrents -ITCOR- i el total d'ingressos corrents -ICORR-); així com els relatius a les despeses corrents (despeses de personal -DPER-, compra de béns serveis i corrents -DBENS-, despeses financeres -DFIN-, transferències corrents -DTCOR- i el total de despeses corrents -DCORR-), considerant per separat els municipis no turístics i els turístics, així com els municipis en conjunt (turístics i no turístics)⁴⁴.

Els resultats obtinguts posen de manifest que pràcticament tots els indicadors presenten una alta correlació, amb un interval de confiança del

⁴³ Del grup 3 s'han hagut d'excloure 2 municipis (Montgat i Sant Vicenç de Castellet) per manca de dades.

⁴⁴ Atenent la seva poca significació quantitativa, així com la seva naturalesa conjuntural, en el sumatori d'ingressos corrents no s'ha tingut en compte l'import corresponent al capítol V relatiu als ingressos patrimonials (concessions, interessos bancaris, rendes de béns immobles,...).

99%. Tanmateix, es pot comprovar com la intuïció es confirma i la intensitat de la correlació presenta una relació més estreta amb la població assistida que amb els habitants censats en tots els valors estudiats, excepte en els casos dels ingressos per transferències corrents (en tots els grups), les despeses per transferències corrents (conjunt de municipis) i despeses financeres (municipis no turístics). La diferència que es produeix a favor dels habitants censats en el cas dels ingressos per transferències corrents es deu a què el sistema de repartiment de la PIE està basat fonamentalment en aquest criteri.

Quadre 32. Correlació entre les dades pressupostaries i els habitants censats i la població assistida

Grup	Variable	IDIR	IIND	TX	ITCOR	ICORR	DPER	DBENS	DFIN	DTCOR	DCORR
Municipis no turístics (grups 3 i 4)	Habitants censats	0,928	0,405	0,630	0,976	0,944	0,919	0,901	0,773	0,745	0,952
	Població assistida	0,946	0,416	0,647	0,972	0,957	0,929	0,916	0,785	0,747	0,963
Municipis turístics (grups 1 i 2)	Habitants censats	0,763	0,521	0,665	0,928	0,805	0,825	0,809	0,601	0,231*	0,845
	Població assistida	0,777	0,610	0,759	0,755	0,820	0,827	0,867	0,524	0,258*	0,878
Conjunt de municipis	Habitants censats	0,865	0,427	0,604	0,970	0,882	0,890	0,791	0,682	0,671	0,890
	Població assistida	0,921	0,509	0,726	0,893	0,936	0,909	0,911	0,730	0,643	0,952

Font: Elaboració pròpia. Correlació significanita al nivell 0,01. * No existeix relació significativa

Quadre 33. Representativitat de la mitjana del grup

Grup	Variable	IDIR	IIND	TX	ITCOR	ICORR	DPER	DBENS	DFIN	DTCOR	DCORR
Municipis no turístics (grups 3 i 4)	Habitants censats	0,336	0,911	0,679	0,176	0,287	0,281	0,295	0,563	0,616	0,227
	Població assistida	0,301	0,875	0,668	0,195	0,259	0,263	0,281	0,551	0,607	0,205
Municipis turístics (grups 1 i 2)	Habitants censats	0,359	0,413	0,454	0,188	0,306	0,291	0,315	0,682	1,464	0,280
	Població assistida	0,286	0,397	0,352	0,314	0,239	0,265	0,290	0,613	1,399	0,229
Conjunt de municipis	Habitants censats	0,411	0,818	0,678	0,184	0,354	0,319	0,395	0,711	1,122	0,321
	Població assistida	0,298	0,812	0,617	0,232	0,255	0,265	0,285	0,571	0,828	0,209

Font: Elaboració pròpia.

Així mateix, és remarcable la relació més significativa existent entre les taxes i altres ingressos i les despeses per compres de béns i serveis i la població assistida, ja que en ambdós casos es tracta de conceptes que

d'alguna manera estan indicant el volum de l'activitat prestadora de serveis que realitzen les entitats locals.

En qualsevol cas, i als nostres efectes, interessa assenyalar que tant els ingressos, com les despeses corrents totals de tots els grups de municipis presenten una major correlació amb la població assistida que amb els habitants censats.

Per completar aquesta anàlisi i verificar l'indicador més robust, es mesura, per a cadascuna de les variables analitzades, el grau de representativitat de la mitjana, calculant el coeficient de variació, definit com el quocient entre la desviació estàndard i la mitjana aritmètica, per a cada grup de municipis. Al quadre 33 figura el valor d'aquest coeficient. Quan més s'apropin aquests valors a zero, més representativa serà la mitjana de cada grup.

En general, podem observar que, amb un grau de representativitat força elevat, els resultats condueixen a una interpretació similar a l'anterior, ja que en tots els conjunts de municipis les mitjanes més representatives corresponen a la població assistida. Només s'ha d'exceptuar, pels motius explicats anteriorment, el cas dels ingressos per transferències corrents

En resum, els resultats assolits posen de relleu l'existència d'una correlació més intensa entre les variables pressupostaries i la població assistida, així com una major representativitat de la mitjana. Aquests resultats són significatius, ja que a l'hora d'efectuar comparacions pressupostaries entre municipis l'elecció de la variable pot fer variar substancialment els resultats de l'estudi. I és què, com es deia abans, escollir l'indicador basat en la població censada comporta desconèixer que els municipis turístics es caracteritzen per l'existència d'una població estacional que en determinades èpoques supera la seva població real.

d) Resultats de la investigació

Un cop avaluat l'indicador pressupostari més representatiu i, per tant, utilitzant com a variable homogeneïtzadora la població assistida, en els següents apartats es presenten els resultats de l'estudi realitzat amb l'objectiu de contrastar les hipòtesis de la investigació.

Per a cada variable analitzada, l'estudi realitat presenta les mitjanes de cadascun dels quatre grups de municipis. D'aquesta manera, podrem veure tant la significació per tipus de municipi (turístic/no turístic), com per la seva dimensió (petit/gran). Aquesta anàlisi comparativa s'ha realitzat amb dades agregades, és a dir, amb els valors que mostren la mitjana de cada grup. Si aquesta anàlisi la féssim de forma individualitzada obtindríem unes dades més heterogènies, encara que, segons els càlculs realitzats a l'apartat anterior, el grau de representativitat de la mitjana dels diferents conceptes de despeses i ingressos és força elevat.

1) Contrast de la hipòtesi H1: L'orientació turística dels municipis turístics, i l'increment de població que això suposa, es tradueix en una major necessitat de despesa.

La primera qüestió a verificar és comprovar si existeixen diferències significatives en l'estructura del pressupost de despeses dels municipis turístics respecte als no turístics.

Com podem veure en el quadre 34, relatiu als municipis entre 5.001 i 20.000 habitants, les despeses no financeres agregades d'aquest conjunt de municipis pugen a 903,19 € per habitant. Un 75,19% d'aquestes es destinen a fer front a les despeses corrents i el 24,81% restant a les despeses de capital.

De l'anàlisi comparativa entre els municipis turístics i els no turístics podem destacar en primer lloc que els municipis turístics tenen una despesa no financera per càpita un 7,46% inferior a la dels municipis no turístics (854,53 € contra 923,44 €). En gran part, això es deu a una menor despesa de capital (190,12 € contra 238,22 €, un 20,19% menys) derivat fonamentalment per la realització d'una menor despesa d'inversió (185,94 € contra 233,66 €), ja que la despesa corrent es manté en un nivell força similar (664,41 € contra 685,22 €).

Quadre 34. Despeses de l'exercici 2004 dels municipis de 5.001 a 20.000 habitants (€/habitant)

Capítol	Total (Grups 1 i 3)		Mun turístics (G1)		Mun no turístics (G3)		% var MT/MNT
	Import	%	Import	%	Import	%	
1 Despeses de personal	306,59	33,95%	272,94	31,94%	320,59	34,72%	-14,86%
2 Béns corrents i serveis	317,62	35,17%	334,55	39,15%	310,58	33,63%	7,72%
3 Interessos	12,37	1,37%	12,77	1,49%	12,20	1,32%	4,71%
4 Transferències corrents	42,53	4,71%	44,15	5,17%	41,86	4,53%	5,48%
Despeses corrents	679,11	75,19%	664,41	77,75%	685,22	74,20%	-3,04%
6 Inversions reals	219,64	24,32%	185,94	21,76%	233,66	25,30%	-20,42%
7 Transferències capital	4,45	0,49%	4,18	0,49%	4,56	0,49%	-8,31%
Despeses de capital	224,08	24,81%	190,12	22,25%	238,22	25,80%	-20,19%
Total despeses no financeres	903,19	100,00%	854,53	100,00%	923,44	100,00%	-7,46%

Font: Elaboració pròpia

Tanmateix, de l'anàlisi particularitzada de les despeses corrents es pot veure que la seva estructura no varia significativament, llevat de les despeses de personal, que en els municipis turístics són un 14,86% inferiors a la dels municipis no turístics.

Respecte al grup de municipis de 20.001 a 50.000 habitants (quadre 35), la primera qüestió a constatar és que, malgrat l'increment de competències que suposa el major nombre de població, la despesa no financera per habitant és inferior a la del grup anterior, tant en el cas de la despesa corrent, com en la de capital. Les despeses no financeres d'aquest conjunt de municipis pugen a 808,38 € per habitant. Un 81,98% d'aquestes despeses corresponen a despeses corrents i la resta, el 18,02%, a

despeses de capital. Per grups, aquesta despesa no presenta una diferència significativa (810,92 € contra 807,82 €), tot i que els municipis turístics presenten, com en el cas anterior una menor despesa d'inversió (128,57 € contra 139,31 €).

Quadre 35. Despeses de l'exercici 2004 dels municipis de 20.001 a 50.000 habitants (€/habitant)

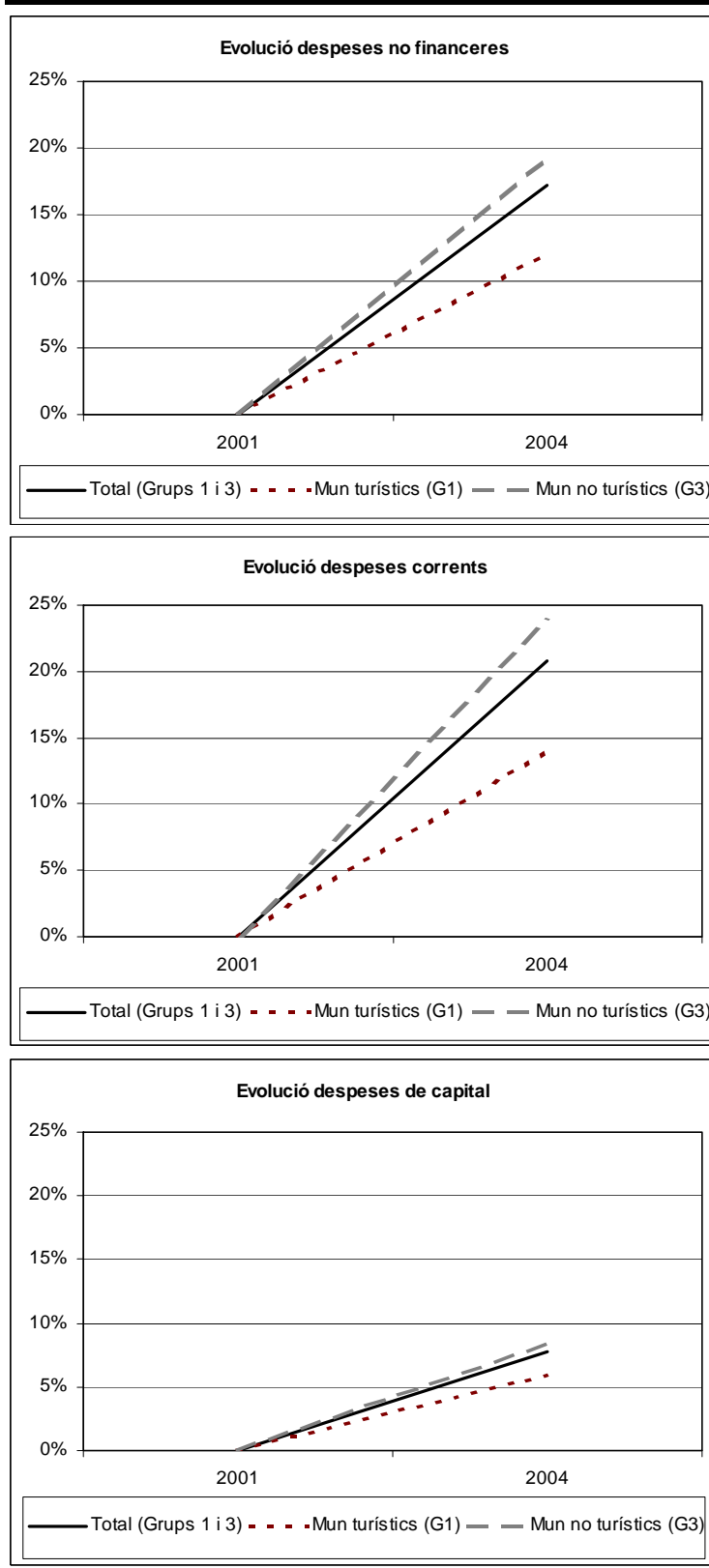
Capítol	Total (Grups 2 i 4)		Mun turístics (G2)		Mun no turístics (G4)		% var MT/MNT
	Import	%	Import	%	Import	%	
1 Despeses de personal	301,36	37,28%	272,86	33,65%	309,88	38,37%	-11,94%
2 Béns corrents i serveis	283,52	35,07%	331,94	40,93%	269,04	33,31%	23,38%
3 Interessos	14,28	1,77%	17,99	2,22%	13,17	1,63%	36,56%
4 Transferències corrents	63,56	7,86%	50,34	6,21%	67,51	8,36%	-25,44%
Despeses corrents	662,72	81,98%	673,13	83,01%	659,60	81,67%	2,05%
6 Inversions reals	136,84	16,93%	128,57	15,86%	139,31	17,25%	-7,71%
7 Transferències capital	8,83	1,09%	9,22	1,14%	8,71	1,08%	5,82%
Despeses de capital	145,66	18,02%	137,79	16,99%	148,02	18,33%	-6,91%
Total despeses no financeres	808,38	100,00%	810,92	100,00%	807,62	100,00%	0,41%

Font: Elaboració pròpia

Així mateix, la despesa corrent dels municipis turístics no revela una diferència significativa respecte als no turístics, al contrari de la seva estructura interna que presenta variacions importants en tots els capítols. Des d'un punt de vista quantitatiu, s'ha de destacar la menor despesa de personal (-11,94%) i la major despesa de béns corrents i serveis (+ 23,38%) dels municipis turístics.

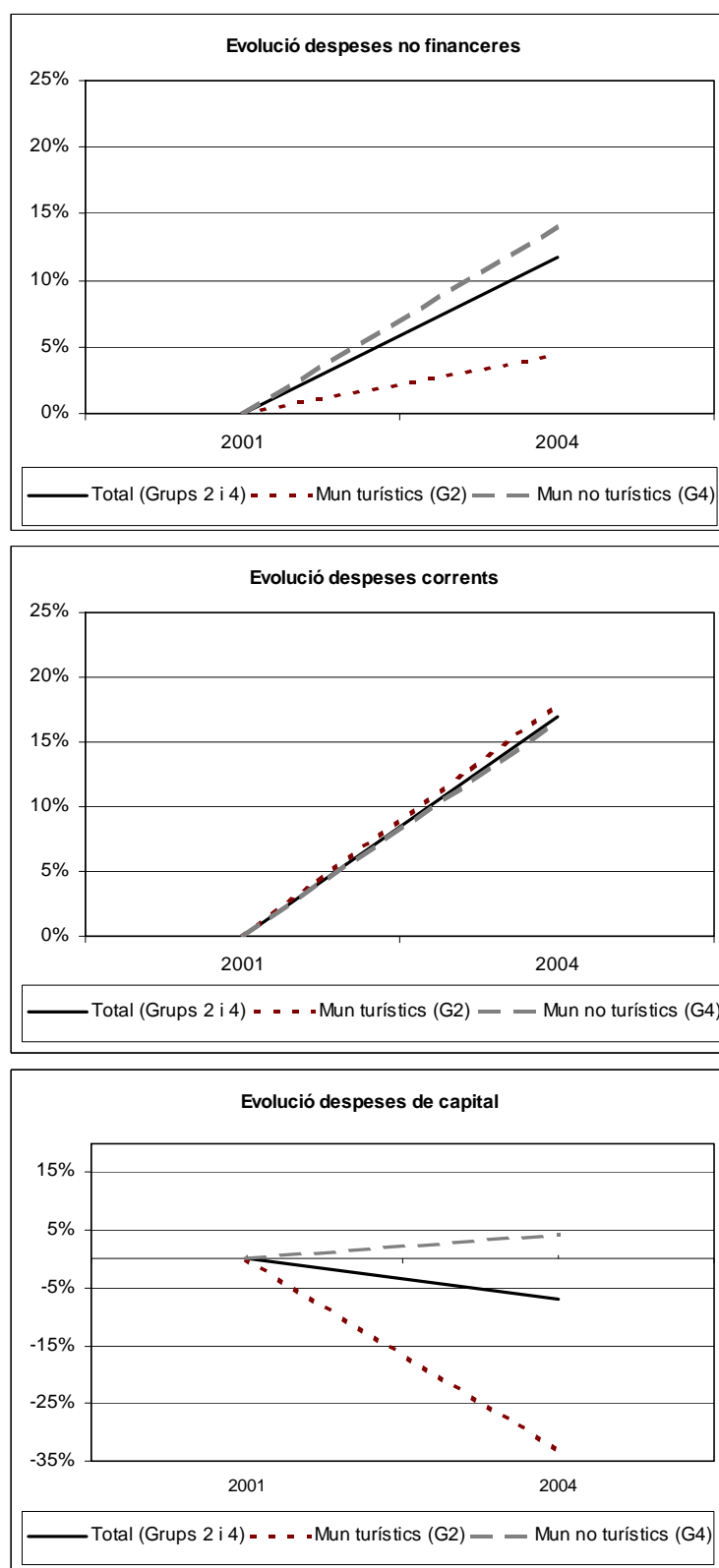
Observant l'evolució de les despeses no financeres durant el període 2001-2004 dels municipis compresos entre els 5.001 i els 20.000 habitants (quadre 36), constatem un increment de les despeses no financeres per càpita (17,24%). Per grups de municipis, aquesta dinàmica presenta diferències significatives. Així, mentre la variació total en els municipis turístics ha estat d'un 12,11%, en els municipis no turístics l'increment ha suposat el 19,33%. Aquest menor increment de la despesa per càpita en els municipis turístics es verifica tant en el cas de les despeses corrents com en les de capital.

Quadre 36. Evolució de les despeses entre 2001 i 2004 dels municipis entre 5.001 i 20.000 habitants

Font: Elaboració pròpia

Quadre 37. Evolució de les despeses entre 2001 i 2004 dels municipis entre 20.001 i 50.000 habitants

Font: Elaboració pròpia

Pel que fa als municipis entre 20.001 a 50.000 habitants (quadre 37), es verifica la mateixa relació, és a dir, durant aquest període les despeses no financeres dels municipis no turístics tenen un creixement superior que les dels municipis turístics. A diferència del grup anterior, això només es verifica en l'apartat corresponent a despesa de capital, ja que les despeses corrents dels municipis turístics tenen, en aquest cas, un comportament molt similar a les dels no turístics.

En resum, de l'estructura del pressupost de despeses analitzada, es desprèn que els municipis turístics compresos entre els 5.001 a 20.000 habitants tenen una despesa no financera per càpita inferior a la dels municipis no turístics. En canvi, en ambdós grups de municipis, és significativa la menor despesa realitzada pels municipis turístics en l'apartat d'inversions. Així mateix, en relació a l'estructura de les despeses corrents dels municipis turístics, s'ha de destacar la menor despesa de personal i el major pes del capítol de compra de béns serveis i corrents.

Pel que fa a l'anàlisi dinàmica, observem que l'increment de les despeses no financeres en el període 2001-2004 ha estat superior en els municipis no turístics que en els turístics. En ambdós grups de municipis turístics és especialment significativa la menor variació registrada en el capítol d'inversions.

2) Contrast de la hipòtesi H2: Els municipis turístics no disposen de figures financeres compensatòries per atendre aquestes necessitats.

A continuació analitzarem el pressupost d'ingressos dels municipis turístics respecte als no turístics. A partir del quadre 38, que conté les principals magnituds pressupostàries corresponents a l'exercici 2004 dels municipis de 5.001 a 20.000 habitants, podem veure que els ingressos no financers

d'aquest conjunt de municipis pugen a 926,83 € per habitant. Un 90,34% d'aquests, corresponen a ingressos corrents i el 9,66% restant a ingressos de capital.

Quadre 38. Ingressos de l'exercici 2004 dels municipis de 5.001 a 20.000 habitants (€/habitant)

Capítol	Total (Grups 1 i 3)		Mun turístics (G1)		Mun no turístics (G3)		% var MT/MNT
	Import	%	Import	%	Import	%	
1 Impostos directes	331,24	35,74%	338,44	38,00%	328,24	34,85%	3,11%
2 Impostos indirectes	57,46	6,20%	56,27	6,32%	57,96	6,15%	-2,92%
3 Taxes i altres ingressos	235,59	25,42%	252,55	28,35%	228,53	24,26%	10,51%
4 Transferències corrents	192,35	20,75%	147,00	16,50%	211,22	22,43%	-30,40%
5 Ingressos patrimonials	20,68	2,23%	33,64	3,78%	15,29	1,62%	119,99%
Ingressos corrents	837,32	90,34%	827,90	92,95%	841,24	89,32%	-1,58%
6 Alienació inversions reals	33,94	3,66%	38,59	4,33%	32,01	3,40%	20,58%
7 Tranferències de capital	55,56	6,00%	24,21	2,72%	68,61	7,28%	-64,71%
Ingressos de capital	89,51	9,66%	62,81	7,05%	100,62	10,68%	-37,58%
Total ingressos no financers	926,83	100,00%	890,71	100,00%	941,85	100,00%	-5,43%

Font: Elaboració pròpia

De l'anàlisi comparativa entre els municipis turístics i els no turístics, podem destacar que els primers tenen uns ingressos no financers per càpita un 5,43% inferiors (890,71 € contra 941,85 €). Essencialment, això es deu a uns menors ingressos de capital, ja que els ingressos corrents totals no varien significativament.

En canvi, els ingressos de capital, que com sabem es destinen, conjuntament amb els ingressos financers, de forma finalista al finançament d'inversions, són un 37,58% menors (62,81 € contra 100,62 €). Dins de l'apartat d'ingressos de capital, les transferències de capital dels municipis turístics són significativament inferiors (un 64,71% menys), mentre que els ingressos derivats de l'alienació d'inversions reals són més elevats (un 20,58% més).

Hem dit que l'import per càpita dels ingressos corrents no varia significativament, però la seva composició interna presenta dues diferències a explorar. En primer lloc, podem veure que les transferències corrents per habitant, que tenen un paper molt important en el finançament

local i suposen el 20,75% dels ingressos totals en el conjunt d'aquest grup de municipis, són força inferiors en els municipis turístics (147,00 € contra 211,22 €, un 30,40% menys). Com ja s'ha explicat anteriorment, aquesta menor participació de les transferències corrents es deriva del model actual de distribució de la PIE, que es reparteix amb un sistema de càlcul que prima bàsicament els habitants de dret.

Aquesta menor recaptació per càpita es compensa parcialment amb un major pes dels ingressos derivats de taxes i altres ingressos, destinades com sabem al finançament de serveis locals (+ 10,51%), dels ingressos patrimonials (+ 119,99%) i dels impostos directes (+ 3,11%).

Quadre 39. Detall ingressos de l'exercici 2004 dels municipis de 5.001 a 20.000 habitants (€/habitant)

Concepte	Total (Grups 1 i 3)		Mun turístics (G1)		Mun no turístics (G3)		% var MT/MNT
	Import	%	Import	%	Import	%	
112 IBI	203,87	61,55%	249,24	73,64%	184,99	56,36%	34,74%
113 IVTM	51,09	15,43%	30,39	8,98%	59,71	18,19%	-49,11%
114 IIVTNU	38,33	11,57%	41,81	12,35%	36,88	11,24%	13,36%
13 IAE	37,95	11,46%	17,01	5,03%	46,66	14,22%	-63,55%
1 Impostos directes	331,24	100,00%	338,44	100,00%	328,24	100,00%	3,11%
31 Taxes per prestació de serveis	124,84	60,83%	158,57	62,79%	110,81	48,49%	43,10%
36 Contribucions especials	30,16	14,70%	24,74	9,79%	32,42	14,19%	-23,71%
Altres taxes i ingressos	50,21	24,47%	69,25	27,42%	85,30	37,33%	-18,82%
3 Taxes i altres ingressos	205,22	100,00%	252,55	100,00%	228,53	100,00%	10,51%
42 Transferències de l'Estat	135,77	70,58%	105,26	71,60%	148,46	70,29%	-29,10%
45 Transferències de la Generalitat	36,87	19,17%	23,34	15,87%	42,50	20,12%	-45,09%
461 Transferències de la Diputació	6,00	3,12%	3,45	2,34%	7,07	3,35%	-51,25%
Altres transferències	13,71	7,13%	14,96	10,18%	13,19	6,25%	13,42%
4 Transferències corrents	192,35	100,00%	147,00	100,00%	211,22	100,00%	-30,40%

Font: Elaboració pròpia

Per a una millor anàlisi, el quadre 39 presenta desagregadament tres dels principals conceptes dels ingressos corrents: els impostos directes, les taxes i altres ingressos i les transferències corrents.

En relació als impostos directes, que en ambdós casos són la principal font de recursos totals, destaca amb diferència l'IBI, que aporta el major volum

dels impostos directes (73,64% i 56,36%, respectivament). Malgrat això, l'IBI per càpita dels municipis turístics és notablement més alt que el dels no turístics (249,24 € contra 184,99 €, un 34,74% superior)

Tanmateix, l'IVTM i l'IAE presenten diferències substancials entre municipis turístics i no turístics. Els municipis turístics tenen una recaptació inferior en un 49,11% en el primer cas i del 63,55% en el segon.

Pel que fa al capítol de taxes, podem veure la importància de les relatives a prestació de serveis i que en el cas dels municipis turístics representa un 62,79% d'aquests ingressos, per un 48,49% en els municipis no turístics. Això suposa que els municipis turístics ingressin un 43,10% més que els no turístics en aquest concepte. En canvi, les contribucions especials, que es destinen de forma afectada al finançament de determinades inversions locals, tenen un pes superior en els municipis no turístics (24,74 € contra 32,42 €, un 23,71% superior).

Finalment, de l'anàlisi de les transferències corrents és significatiu el pes de la participació en els ingressos de l'Estat (PIE), que arriba en conjunt al 70,58% d'aquests ingressos. Un percentatge que es manté similar en ambdós grups de municipis i que confirma, com es va dir en el capítol anterior, la importància d'aquests ingressos en relació al conjunt de les transferències corrents. També es mantenen sense diferències significatives les participacions relatives de la resta de transferències, encara que les xifres absolutes posen de manifest una menor participació per habitant per part dels municipis turístics.

Respecte al grup de municipis de 20.001 a 50.000 habitants (quadre 40) podem destacar que, a diferència del grup de municipis anterior, els ingressos no financers per càpita dels municipis turístics superen

lleugerament els dels no turístics (901,52 € contra 871,13 €, un 3,59% superiors).

Això es deu a uns majors ingressos de capital (120,70 € contra 68,99 €), ja que, com en el cas anterior, els ingressos corrents no varien significativament (780,81 € contra 802,14 €). Tot i així, el capítol que fa decantar la balança a favor dels municipis turístics és la major recaptació per l'alienació d'inversions reals (+390,63%), mentre que el relatiu a les transferències de capital és manté en un nivell força inferior als no turístics (-50,15%).

Quadre 40. Ingressos de l'exercici 2004 dels municipis de 20.001 a 50.000 habitants (€/habitant)

Capítol	Total (Grups 2 i 4)		Mun turístics (G2)		Mun no turístics (G4)		% var MT/MNT
	Import	%	Import	%	Import	%	
1 Impostos directes	324,43	36,95%	307,11	34,07%	329,60	37,84%	-6,82%
2 Impostos indirectes	41,10	4,68%	45,98	5,10%	39,64	4,55%	15,99%
3 Taxes i altres ingressos	205,22	23,37%	250,45	27,78%	191,69	22,01%	30,65%
4 Transferències corrents	209,90	23,90%	157,74	17,50%	225,50	25,89%	-30,05%
5 Ingressos patrimonials	16,59	1,89%	19,53	2,17%	15,71	1,80%	24,32%
Ingressos corrents	797,23	90,79%	780,81	86,61%	802,14	92,08%	-2,66%
6 Alienació inversions reals	37,19	4,23%	96,07	10,66%	19,58	2,25%	390,63%
7 Tranferències de capital	43,70	4,98%	24,63	2,73%	49,41	5,67%	-50,15%
Ingressos de capital	80,89	9,21%	120,70	13,39%	68,99	7,92%	74,96%
Total ingressos no financers	878,12	100,00%	901,52	100,00%	871,13	100,00%	3,49%

Font: Elaboració pròpia

Les diferències en la composició interna dels ingressos corrents es mantenen de forma similar al grup de municipis petits. És a dir, les transferències corrents són significativament menors (-30,05%), cosa que queda compensat, en part, per les taxes (+30,65%) i els ingressos patrimonials (+24,32%). En canvi, en aquest grup de municipis, els municipis turístics presenten una recaptació d'impostos directes per habitant inferior a la dels municipis no turístics (-6,82%), mentre que la d'impostos indirectes, que com sabem estan formats per l'ICIO, és superior (+15,99%).

D'acord amb les dades del quadre 41, que desglossa els principals conceptes dels ingressos corrents, podem veure que els impostos directes segueixen una tendència similar a la indicada en el grup anterior, és a dir, els municipis turístics tenen una participació molt superior en l'IBI (+25,21%) i menor en l'IIVTNU (-21,12%), l'IVTM (-37,41%) i l'IAE (-69,28%).

En el capítol de taxes, també segueix la tònica indicada en el grup anterior (+50,74%), excepte pel que fa a les contribucions especials que, en aquest cas, tenen una participació superior (+44,62%). Recordem que donada l'afecció d'aquest tribut al finançament de determinades obres d'inversió, aquests ingressos tenen un caràcter conjuntural.

Quadre 41. Detall ingressos de l'exercici 2004 dels municipis de 20.001 a 50.000 habitants (€/habitant)

Concepte	Total (Grups 2 i 4)		Mun turístics (G2)		Mun no turístics (G4)		% var MT/MNT
	Import	%	Import	%	Import	%	
112 IBI	188,32	58,05%	222,85	72,56%	177,99	54,00%	25,21%
113 IVTM	51,58	15,90%	35,33	11,50%	56,44	17,12%	-37,41%
114 IIVTNU	38,91	11,99%	32,26	10,50%	40,89	12,41%	-21,12%
13 IAE	45,62	14,06%	16,67	5,43%	54,28	16,47%	-69,28%
1 Impostos directes	324,43	100,00%	307,11	100,00%	329,60	100,00%	-6,82%
31 Taxes per prestació de serveis	111,71	54,43%	150,78	60,20%	100,03	52,18%	50,74%
36 Contribucions especials	30,79	15,01%	40,39	16,13%	27,93	14,57%	44,62%
Altres taxes i ingressos	62,72	30,56%	59,28	23,67%	63,74	33,25%	-7,00%
3 Taxes i altres ingressos	205,22	100,00%	250,45	100,00%	191,69	100,00%	30,65%
42 Transferències de l'Estat	158,62	75,57%	122,91	77,92%	169,29	75,07%	-27,39%
45 Transferències de la Generalitat	36,81	17,54%	28,32	17,95%	39,35	17,45%	-28,03%
461 Transferències de la Diputació	5,79	2,76%	2,23	1,42%	6,85	3,04%	-67,37%
Altres transferències	8,69	4,14%	4,27	2,71%	10,01	4,44%	-57,29%
4 Transferències corrents	209,90	100,00%	157,74	100,00%	225,50	100,00%	-30,05%

Font: Elaboració pròpia

Pel que fa a les transferències corrents, també es mantenen sense diferències significatives les participacions, però les xifres absolutes per habitant són força inferiors en els municipis turístics.

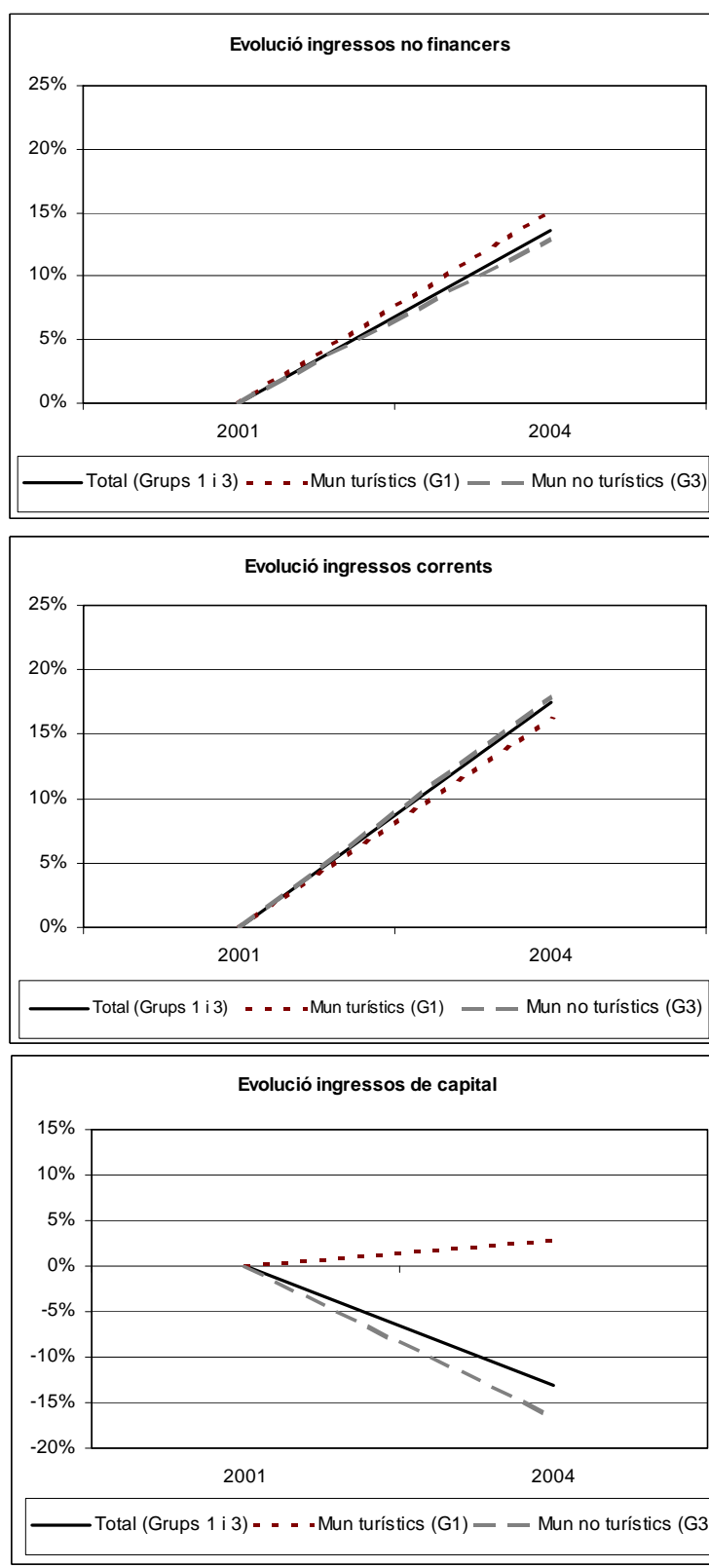
L'evolució dels ingressos no financers enregistrada en el període 2001-2004 pels municipis compresos entre 5.001 i 20.000 habitants (quadres 42 i 43) mostra que l'import el total d'ingressos no financers per càpita s'incrementa en el conjunt de municipis (13,65%). Aquesta variació relativa es manté en uns termes similars en ambdós grups de municipis (15,24% en els municipis turístics i 13,00% en els no turístics). Tanmateix, la variació d'ingressos corrents es manté sense variacions molt significatives (16,31% contra 18,01%), però, en canvi, podem apreciar una diferent evolució dels ingressos de capital en els dos grups de municipis estudiats, a causa d'una major evolució de l'apartat d'alienació d'inversions reals en els municipis turístics.

Així mateix, es pot constatar com la reducció d'ingressos de l'IAE, derivada de la modificació legal de l'any 2002, ha tingut una major incidència en els municipis turístics (quadre 43).

Pel que fa a l'evolució dels ingressos no financers entre els exercicis 2001 i 2004 dels municipis entre 20.001 a 50.000 habitants (quadres 44 i 45), l'anàlisi gràfica arriba a uns resultats molt semblants.

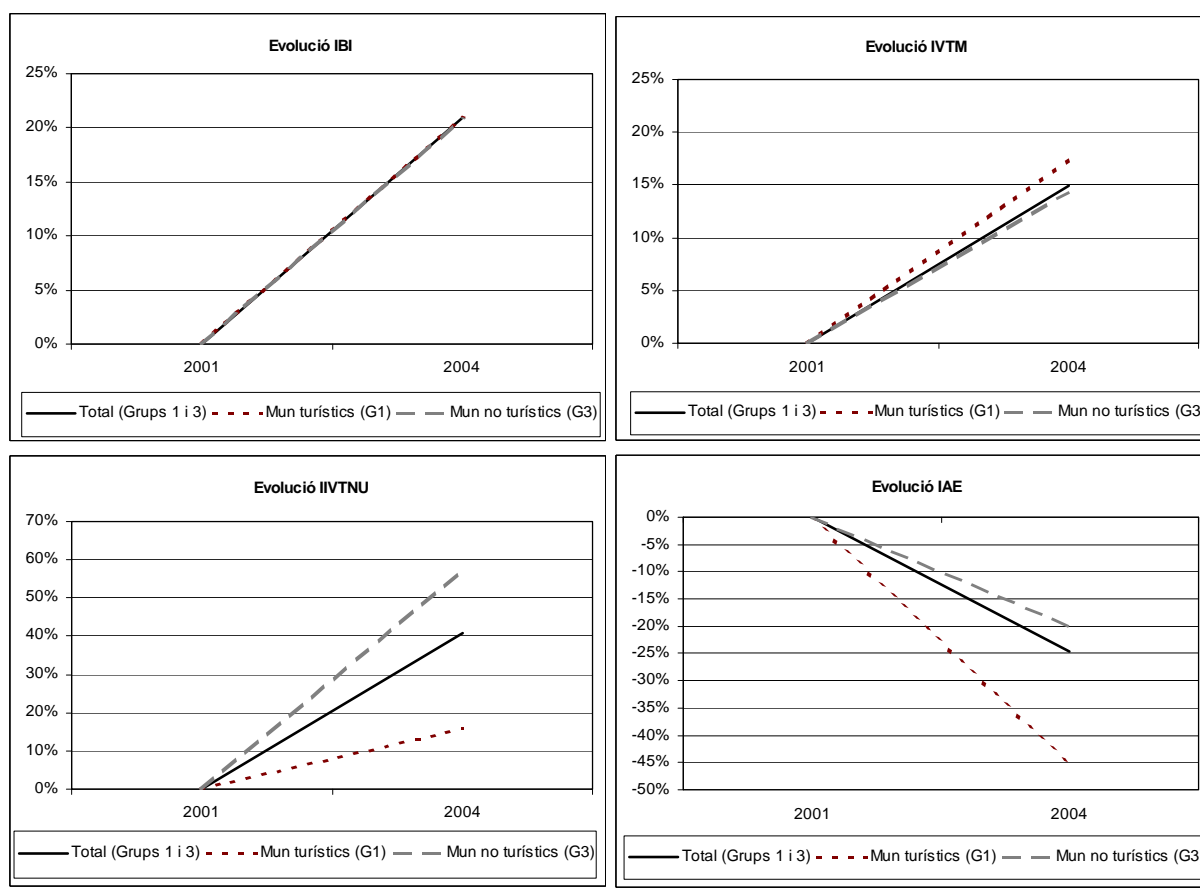
En resum, de l'anàlisi dels pressupostos de l'exercici 2004 podem veure que el volum d'ingressos corrents no varia significativament, però sí que ho fa la seva composició interna. Els ingressos per transferències corrents per càpita són força inferiors, mentre que els capítols de taxes i el d'ingressos patrimonials compensen, en part, aquesta menor recaptació. Tanmateix, dins del grup d'impostos directes destaca la major participació de l'IBI, mentre que la de IIVTM i l'IAE és inferior. Pel que fa als ingressos de capital, els municipis turístics presenten una menor recaptació per càpita, degut fonamentalment a unes menors transferències de capital. Aquesta menor recaptació per càpita, es compensa parcialment amb uns majors ingressos en concepte d'alienació d'inversions.

Quadre 42. Evolució dels ingressos entre 2001 i 2004 dels municipis entre 5.001 i 20.000 habitants

Font: Elaboració pròpia

Quadre 43. Evolució dels impostos directes entre 2001 i 2004 dels municipis entre 5.001 i 20.000 habitants

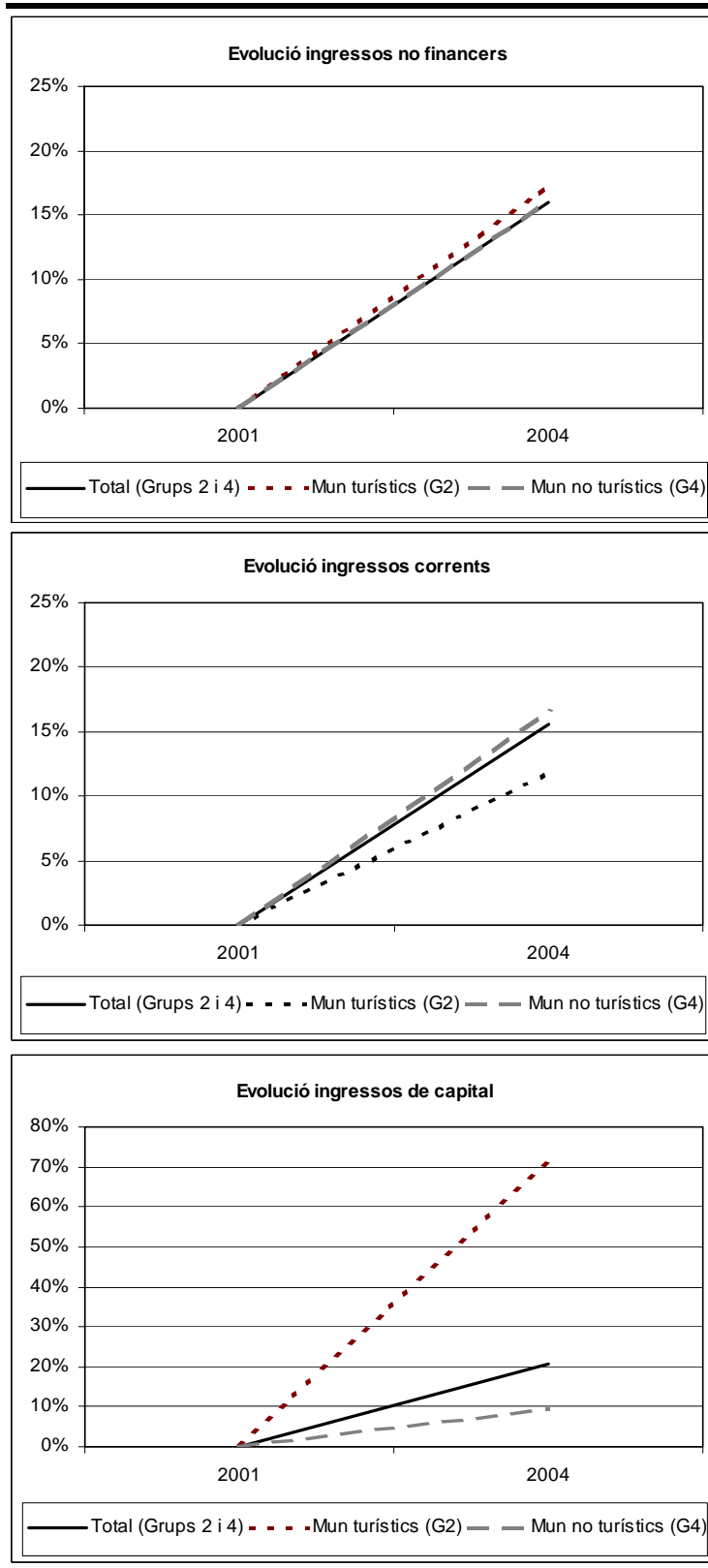

Font: Elaboració pròpia

Tanmateix, les dades dels quadres 39 i 41 permeten confirmar que, com s'havia dit en el capítol 3, és paradoxal que, tot i que la regulació competencial dels ens locals prové fonamentalment de les Comunitats autònomes, les transferències corrents que reben els municipis d'aquestes no arribin al 20% del total, mentre que les que provenen de l'Estat superin el 70%.

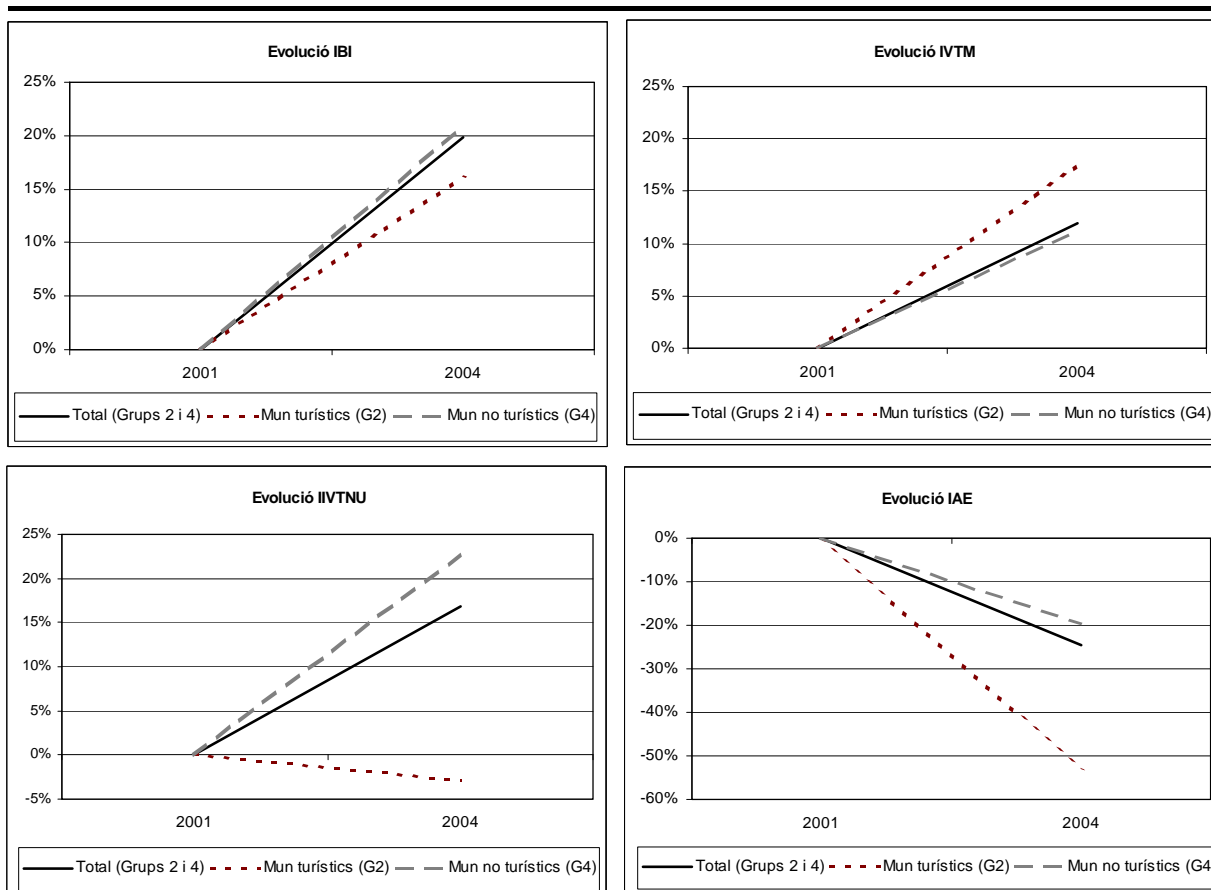
En relació a l'anàlisi dinàmica, observem que l'increment dels ingressos no financers en el període 2001-2004 ha estat força homogènia en ambdós grups de municipis, malgrat que aquest equilibri s'assoleix gràcies a una evolució superior dels ingressos derivats de l'alienació de les inversions reals (venda de terrenys) en els municipis turístics.

Quadre 44. Evolució dels ingressos entre 2001 i 2004 dels municipis entre 20.001 i 50.000 habitants

Font: Elaboració pròpia

Quadre 45. Evolució dels impostos directes entre 2001 i 2004 dels municipis entre 20.001 i 50.000 habitants

Font: Elaboració pròpia

3) Contrast de la hipòtesi H3.1: Aquesta situació es tradueix en l'existència de dèficits pressupostaris

Aquest apartat es dedica a analitzar la possible existència de dèficits pressupostaris en els municipis turístics. Per estudiar la situació financera global dels municipis utilitzarem el compte financer. Aquest compte ofereix una visió integral del pressupost, considerant conjuntament els ingressos i les despeses ja siguin corrents, de capital o financeres.

Els principals indicadors analitzats són: l'estalvi brut, l'estalvi net, l'autofinançament i la capacitat o necessitat de finançament.

L'estalvi brut mostra la part dels ingressos del període que queda disponible una vegada cobertes les despeses corrents. Les despeses corrents dels municipis estan formades pel conjunt de despeses necessàries pel funcionament ordinari de l'administració municipal: personal, compra de béns corrents i serveis, interessos i transferències corrents (capítols 1 a 4 del pressupost de despeses). Per la seva banda, es consideren ingressos corrents els que no estan afectats al finançament de l'activitat inversora: impostos, taxes i altres ingressos, excepte les contribucions especials, les transferències corrents i els ingressos patrimonials (capítols 1 a 5 del pressupost d'ingressos)

L'estalvi net es defineix com la diferència entre l'estalvi brut i l'amortització de passius financers (capítol 9 de l'estat de despeses). L'objectiu és mostrar la part dels ingressos corrents que es pot destinar a finançar la inversió.

Per la seva banda, l'autofinançament es defineix com la suma de l'estalvi net més els ingressos de capital, que són aquells ingressos amb destinació al finançament d'inversions (contribucions especials, alienació d'inversions i transferències de capital), amb excepció de l'endeutament.

Si de l'autofinançament deduïm les despeses de capital (inversions més transferències de capital) obtenim la capacitat (+) o la necessitat de finançament (-), que serà l'import a aconseguir d'operacions financeres amb l'objectiu de finançar les inversions.

Finalment, el superàvit o dèficit d'execució pressupostària, que coincideix amb el resultat pressupostari no ajustat de l'exercici, resulta de la diferència entre la capacitat de finançament i el saldo financer

El quadre 46 presenta el compte financer de l'exercici 2004 dels municipis de 5.001 a 20.000 habitants. Segons aquest compte, podem veure que en tots els casos el volum dels ingressos corrents és superior a les despeses corrents i, per tant, es genera un estalvi brut positiu.

Quadre 46. Compte financer de l'exercici 2004. Municipis de 5.001 a 20.000 habitants (€/habitant)

Concepte	Total (G1 i G3)	Mun turístics (G1)	Mun no turístics (G3)	% var MT/MNT
1 Ingressos corrents	807,16	803,17	808,82	-0,70%
2 Despeses corrents	679,11	664,41	685,22	-3,04%
3 Estalvi brut (1-2)	128,05	138,76	123,59	12,27%
4 Amortització de capital	65,34	49,82	71,79	-30,60%
5 Estalvi net (3-4)	62,71	88,93	51,80	71,68%
Contribucions especials	30,16	24,74	32,42	-23,71%
Alienació d'inversions	33,94	38,59	32,01	20,58%
Transferències de capital	55,56	24,21	68,61	-64,71%
6 Ingressos de capital no financers	119,67	87,54	133,04	-34,20%
7 Autofinançament (5+6)	182,38	176,48	184,84	-4,52%
Inversions	219,64	185,94	233,66	-20,42%
Transferències de capital	4,45	4,18	4,56	-8,31%
8 Despeses de capital	224,08	190,12	238,22	-20,19%
9 Capacitat o necessitat de finançament (7-8)	-41,70	-13,64	-53,38	-74,44%
10 Variació neta d'actius financers	-0,13	-0,60	0,07	-945,11%
11 Endeutament	97,50	60,50	112,89	-46,41%
12 Saldo financer (10+11)	97,37	59,90	112,97	-46,97%
13 Superàvit o dèficit pressupostari (9+12)	55,67	46,26	59,59	-22,37%

Font: Elaboració pròpia

L'estalvi net del conjunt també és positiu, encara que l'obtingut pels municipis turístics és major que el dels no turístics, degut majoritàriament una menor amortització de capital (88,93 € contra 51,80 €).

L'autofinançament és força similar en ambdós grups de municipis (176,48 € contra 184,84 €). Malgrat això, s'ha de destacar la menor quantia ingressada pels municipis turístics en concepte de transferències de capital (24,81 € contra 68,61 €)

Lògicament, en realitzar un menor volum de despeses d'inversió (185,94 € contra 233,66 €), la necessitat de finançament i l'endeutament dels municipis turístics és menor.

Finalment, el superàvit o dèficit d'execució pressupostària presenta en tots els casos valors positius, encara que l'assolit pels municipis no turístics és inferior (46,26 € contra 59,59 €).

El quadre 47 presenta el mateix compte financer, però relatiu als municipis entre 20.001 a 50.000 habitants. Tot i que l'estalvi, tant el brut com el net, és positiu en tots els casos, a diferència dels municipis petits, el dels municipis turístics és inferior (3,67 € contra 48,60 €).

Així mateix, l'autofinançament, és superior en el cas dels municipis turístics 164,76 € contra 145,51 €). En aquest cas, els municipis turístics es destaquen per la major aportació de les contribucions especials (+ 44,62%), així com dels ingressos per alienació d'inversions (+ 390,63%). I és que, com ja hem vist en el punt anterior, en els municipis turístics la venda de patrimoni municipal per al finançament d'inversions es manifesta d'una forma significativa. Així mateix, com en el grup anterior, la quantia recaptada pels municipis turístics en concepte de transferències de capital és inferior (24,63 € contra 49,41 €).

Aquest major autofinançament dels municipis turístics, així com una xifra d'inversió per persona lleugerament inferior, porta a una necessitat de finançament inferior. Tot i així l'endeutament dels municipis turístics és

superior en aquest exercici, probablement derivat d'un desajust temporal en l'execució del pla d'inversions.

Finalment, podem observar que el superàvit o dèficit d'execució pressupostària dels municipis turístics, que recordem coincideix amb el resultat pressupostari no ajustat de l'exercici, supera amb escreix el dels municipis no turístics (112,67 € contra 64,45 €)

Quadre 47. Compte financer de l'exercici 2004, Municipis de 20.001 a 50.000 habitants (€/habitant)

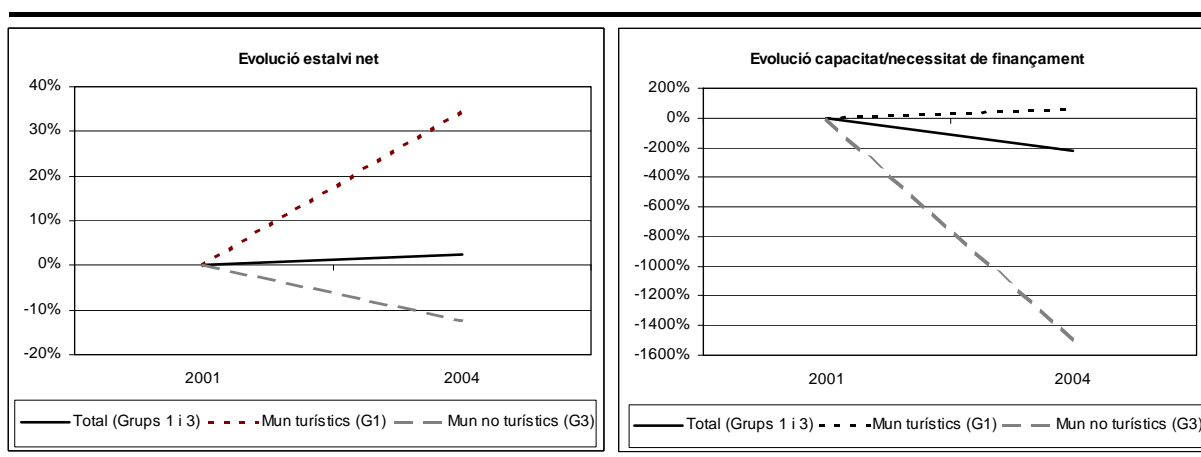
Concepte	Total (G2 i G4)	Mun turístics (G2)	Mun no turístics (G4)	% var MT/MNT
1 Ingressos corrents	766,44	740,43	774,22	-4,36%
2 Despeses corrents	662,72	673,13	659,60	2,05%
3 Estalvi brut (1-2)	103,72	67,30	114,61	-41,28%
4 Amortització de capital	65,47	63,63	66,02	-3,61%
5 Estalvi net (3-4)	38,26	3,67	48,60	-92,45%
Contribucions especials	30,79	40,39	27,93	44,62%
Alienació d'inversions	37,19	96,07	19,58	390,63%
Transferències de capital	43,70	24,63	49,41	-50,15%
6 Ingressos de capital no financers	111,69	161,09	96,92	66,22%
7 Autofinançament (5+6)	149,94	164,76	145,51	13,22%
Inversions	136,84	128,57	139,31	-7,71%
Transferències de capital	8,83	9,22	8,71	5,82%
8 Despeses de capital	145,66	137,79	148,02	-6,91%
9 Capacitat o necessitat de finançament (7-8)	4,28	26,97	-2,50	-1177,03%
10 Variació neta d'actius financers	-0,90	0,00	-1,17	-100,15%
11 Endeutament	72,17	85,70	68,12	25,81%
12 Saldo financer (10+11)	71,27	85,71	66,95	28,02%
13 Superàvit o dèficit pressupostari (9+12)	75,55	112,67	64,45	74,83%

D'acord amb els quadres 48 i 49, que mostren l'evolució dels principals components del compte financer al llarg del període 2001-2004, podem deduir una diferent dinàmica financera dels diferents grups de municipis, tant pel que fa a la seva grandària, com a la seva tipologia.

Així, mentre en el grup format pels municipis compresos entre els 5.001 i els 20.000 habitants, l'evolució de l'estalvi net i de la capacitat de

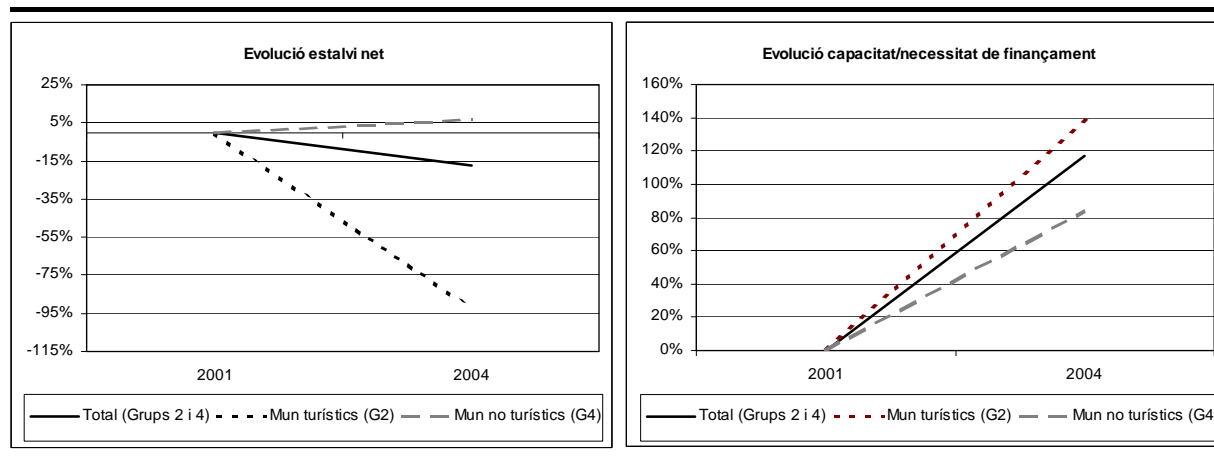
finançament dels municipis turístics és positiva, no succeeix el mateix amb el grup format pels municipis no turístics. En canvi, en el grup format pels municipis grans, l'evolució de l'estalvi net és negativa en el cas dels municipis turístics i positiva en el grup dels municipis no turístics. Així mateix, tot i que la capacitat de finançament evoluciona favorablement en els dos grups, l'enregistrada pels municipis turístics presenta una evolució superior.

Quadre 48. Evolució indicadors compte financer exercicis 2001 i 2004. Municipis 5.001 a 20.000 habitants

Font: Elaboració pròpia

Quadre 49. Evolució indicadors compte financer exercicis 2001 i 2004. Municipis 20.001 a 50.000 habitants

Font: Elaboració pròpia

Abans s'ha dit que els municipis que presenten uns valors inferiors d'inversió per habitant solen tenir un menor endeutament. A partir d'una anàlisi de correlacions parcials entre el volum d'inversió i l'endeutament podem confirmar aquesta intuïció ja que observem que, amb un coeficient de Pearson de 0,545, sembla existir una relació positiva entre els municipis que realitzen un major esforç inversor i els que tenen un major nivell d'endeutament.

Per confirmar aquestes dades, a continuació analitzarem dues noves magnituds: el volum d'endeutament total i la càrrega financera, conjuntament amb la seva relació amb els recursos ordinaris. Amb efectes comparatius ha estat necessari reduir el nombre de municipis inclosos en aquest estudi d'acord amb les observacions disponibles en els balanços municipals tancats el 31 de desembre.

Els quadres 50 i 51 mostren, en ambdós casos, un major volum d'endeutament a llarg termini per càpita per part dels municipis turístics. Tanmateix, la relació d'aquest endeutament amb els recursos ordinaris és també superior. Aquestes diferències són més significatives en el cas del grup de municipis grans.

Pel que fa a la càrrega financera, que correspon als pagaments per interessos i per l'amortització de les operacions de crèdit a llarg termini, s'observa que els municipis turístics grans enregistren un import superior. En canvi, aquest valor és inferior en el grup de municipis petits. El pes de la càrrega financera també es relaciona amb els recursos ordinaris, per mesurar l'esforç que han de realitzar els municipis per atendre el pagament d'interessos i la devolució del deute. D'acord amb la informació dels quadres 50 i 51, observem que el resultat es correlaciona amb la dada anterior, és a dir, l'esforç dels municipis turístics grans és superior al dels

no turístics, mentre que en el cas dels municipis petits és produeix la relació inversa.

Quadre 50. Endeutament exercici 2004. Municipis de 5.001 a 20.000 habitants (€/habitant)

Concepte	Total (Grups 1 i 3)	Mun turístics (G1)	Mun no turístics (G3)	% var MT/MNT
Endeutament a llarg termini	501,17	517,77	493,91	4,83%
Endeutament / ingressos corrents	62,09%	64,47%	61,07%	5,57%
Amortització de capital	65,34	49,82	71,79	-30,60%
Interessos	12,37	12,77	12,20	4,71%
Import anual càrrega financera	77,70	62,59	83,99	-25,48%
Carrega financera / ingressos corrents	9,63%	7,79%	10,38%	-24,95%

Font: Elaboració pròpia

Quadre 51. Endeutament exercici 2004. Municipis de 20.001 a 50.000 habitants (€/habitant)

Concepte	Total (Grups 2 i 4)	Mun turístics (G2)	Mun no turístics (G4)	% var MT/MNT
Endeutament a llarg termini	499,35	649,90	450,32	44,32%
Endeutament / ingressos corrents	65,15%	87,77%	58,16%	50,90%
Amortització de capital	65,47	63,63	66,02	-3,61%
Interessos	14,28	17,99	13,17	36,56%
Import anual càrrega financera	79,75	81,62	79,19	3,07%
Carrega financera / ingressos corrents	10,41%	11,02%	10,23%	7,78%

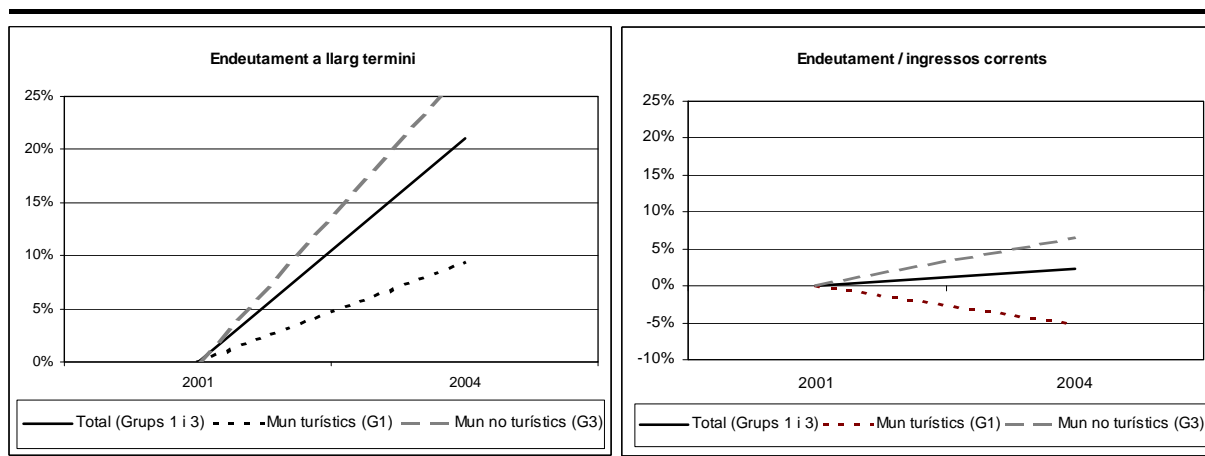
Font: Elaboració pròpia

Els quadres 52 i 53, que mostren l'evolució de l'endeutament a llarg termini i la seva relació amb els ingressos corrents al llarg del període 2001-2004, indiquen clarament que tant l'evolució de l'endeutament, com la de la seva relació amb els ingressos corrents ha estat superior en el cas dels municipis no turístics.

Un cop analitzades les principals característiques del compte financer es pot concloure que, malgrat que tant els municipis turístics com els no turístics presenten una situació de superàvit financer, existeixen algunes diferències significatives entre ambdós grups de municipis, especialment en

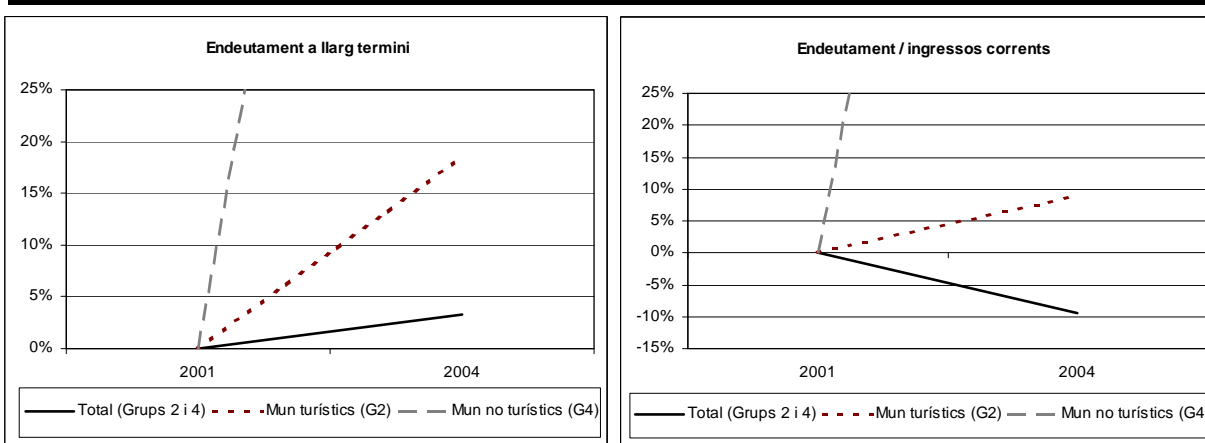
la forma de finançar el conjunt de les inversions, i manifestades en major grau en el conjunt dels municipis compresos entre 20.001 i 50.000 habitants.

Quadre 52. Evolució indicadors endeutament a llarg termini exercicis 2001 i 2004. Municipis 5.001 a 20.000 habitants

Font: Elaboració pròpia

Quadre 53. Evolució indicadors endeutament a llarg termini exercicis 2001 i 2004. Municipis 20.001 a 50.000 habitants

Font: Elaboració pròpia

Així, podem destacar la major utilització de les figures de les contribucions especials i l'alienació d'inversions en el cas dels municipis turístics per compensar els seus menors ingressos per transferències de capital.

Tanmateix, de l'anàlisi del volum total d'endeutament a llarg termini es desprèn que els municipis turístics tenen un major nivell d'endeutament per càpita.

En relació a l'anàlisi dinàmica, destaquem una evolució més positiva de la capacitat de finançament dels municipis turístics. Per la seva banda, l'evolució de l'endeutament a llarg termini i de la seva relació amb els ingressos corrents ha estat superior en el cas dels municipis no turístics.

Del contrast de les hipòtesis H1 i H2, que recordem s'han realitzat utilitzant com a indicador comparatiu les dades de les liquidacions pressupostaries en relació a la població assistida, no es demostra que els municipis turístics tinguin una major necessitat de despesa, ni tampoc que disposin d'uns ingressos suplementaris en comparació amb els no turístics. Tanmateix, de l'anàlisi de la hipòtesi H3 no es desprèn que els municipis turístics tinguin una pitjor situació financera.

Ara bé, si tenim en compte que per normativa pressupostaria els estats de despeses i d'ingressos han d'estar equilibrats, creiem que aquestes dades no són les més indicades per detectar una necessitat superior de despesa. Igualment, tampoc serveixen per indicar si els serveis es presten amb la qualitat i quantitat demandada o necessària.

Conseqüentment, els municipis turístics presenten un volum d'ingressos no financers similar als no turístics i per tant poden gastar més o menys el mateix, però el que no sabem és si aquests ingressos són suficients per atendre les seves necessitats. Per aquest motiu, el possible desequilibri financer en el municipi turístic, si és que existeix, el podríem esperar no tant en un dèficit pressupostari crònic, sinó en una subprovisió de determinats serveis públics, ja sigui en quantitat o qualitat, la qual cosa lògicament no apareixerà reflectida en les magnituds pressupostaries.

Malgrat això, l'esquema plantejat en el capítol anterior (quadre 11) sobre la relació entre el tipus de despesa i el sistema de finançament local ens permet fer una primera reflexió. D'acord amb aquest esquema, que parteix de la premissa que tot el conjunt de despesa pública local s'ha de cobrir amb els recursos que disposen els municipis, s'enfoca la funció que han de complir els principals components del sistema de finançament local.

Els impostos, conjuntament amb les participacions en els tributs de l'Estat i de les Comunitats autònomes, transferències corrents en sentit ampli, han de finançar la despesa municipal genèrica, mentre que les taxes han de finançar determinats serveis públics propis, sempre que els seus costos i beneficis siguin clarament individualitzables.

Salvades les diferències introduïdes per la capacitat fiscal del municipi, a igualtat de competències, el sistema de finançament hauria d'atribuir els fons d'una forma proporcionada a la necessitat de despesa, cosa que, com podem veure en el quadres 54 i 55 no succeeix.

En ambdós casos, els municipis no turístics disposen de més de recursos pel finançament de la despesa general (entre un 4,89% i un 7,55%, segons el grup de municipis). Si, per definició, l'import recaptat en concepte de taxes està relacionat i afectat a la realització d'una determinada despesa individualitzable, està clar que proporcionalment els municipis turístics compten amb menys recursos pel finançament de les competències que, en tenir un caràcter general, s'han de finançar conjuntament amb impostos i transferències, les quals són nombroses i, molt important, sobre les que descansa bona part de la competitivitat del municipi (quadre 56). A aquesta qüestió retornarem en l'apartat dedicat a l'anàlisi de la hipòtesi H3.3.

Quadre 54. Relació entre tipus de despesa i sistema de finançament local. Municipis de 5.001 a 20.000 habitants

Destinació de la despesa	Sistema de finançament	% Recursos financers municipis turístics		% Recursos financers municipis no turístics	
General	Impostos	51,29%	70,40%	48,67%	75,29%
	Transferències	19,10%		26,62%	
Individualitzable	Taxes	29,60%	29,60%	24,71%	24,71%

Font: Elaboració pròpia

Quadre 55. Relació entre tipus de despesa i sistema de finançament local. Municipis de 20.001 a 50.000 habitants

Destinació de la despesa	Sistema de finançament	% Recursos financers municipis turístics		% Recursos financers municipis no turístics	
General	Impostos	48,98%	70,86%	48,68%	78,41%
	Transferències	21,88%		29,73%	
Individualitzable	Taxes	29,14%	29,14%	21,59%	21,59%

Font: Elaboració pròpia

Quadre 56. Competències dels municipis turístics i sistema de finançament

Destinació de la despesa	Serveis i infraestructures	Serveis específicament turístics	Resta de serveis	Sistema de finançament
General	Ordenació del territori	Promoció marca turística	Serveis socials	Impostos i transferències
	Enllumenat públic	Senyalització turística	Consum	
	Neteja viària	Manteniment recursos turístics i culturals	Ensenyament	
	Zones verdes	Platges i costes	Salut	
	Pavimentació vies públiques	Conservació entorn natural		
	Seguretat ciutadana			
Individualitzable	Subministrament d'aigua		Cementiris	Taxes
	Sanejament		Mercats	
	Recollida i tractament de residus		Activitats culturals, de lleure i esportives	

Font: Elaboració pròpia

4) Contrast de la hipòtesi H3.2: Es produeix un increment de la pressió fiscal del municipi.

A l'apartat anterior, s'ha estudiat el volum d'ingressos que generen les diferents fonts d'ingressos no financers. En aquest, ens interessa analitzar si existeixen diferències substancials en la càrrega fiscal, entesa aquesta com el conjunt de recaptació derivada dels ingressos tributaris, entre els grups de municipis estudiats. Els resultats obtinguts, que veiem resumits en els quadres 57 i 58, posen de manifest que la càrrega fiscal per càpita és superior (entre un 5,29% i un 7,60%) en els municipis turístics. No es detecta una gran diferència significativa en la recaptació impositiva, malgrat l'existència de diferències individualitzades, com en el cas de l'impost sobre béns immobles. En canvi, si que l'apartat de taxes i altres ingressos presenta una notable variació entre ambdós grups de municipis.

Com sabem, les variacions de la recaptació tributària depenen bàsicament de dos factors: de la base imposable, és a dir, de la capacitat fiscal del municipi (nombre d'unitats x valors mitjans) i del tipus impositiu, és a dir, de l'esforç fiscal. Per aquest motiu, a continuació intentarem destriar aquesta qüestió amb les dades disponibles. Aquesta anàlisi es limitarà als cinc impostos municipals, ja que en el capítol de taxes existeix tal varietat de conceptes tributaris, amb una casuística tant ampla per a cadascun d'ells, que pràcticament impossibilita la realització d'un estudi comparatiu.

Els quadres 59 i 60 analitzen les principals magnituds de l'impost sobre béns immobles. En aquest cas, la informació disponible ens permet realitzar una anàlisi força detallada de les causes de la major recaptació per càpita en els municipis turístics.

Quadre 57. Càrrega fiscal de l'exercici 2004 dels municipis de 5.001 a 20.000 habitants (€/habitant)

Capítol	Total (Grups 1 i 3)		Mun turístics (G1)		Mun no turístics (G3)		% var MT/MNT
	Import	%	Import	%	Import	%	
112 IBI	203,87	32,66%	249,24	38,51%	184,99	30,09%	34,74%
113 IVTM	51,09	8,18%	30,39	4,69%	59,71	9,71%	-49,11%
114 IIVTNU	38,33	6,14%	41,81	6,46%	36,88	6,00%	13,36%
13 IAE	37,95	6,08%	17,01	2,63%	46,66	7,59%	-63,55%
1 Impostos directes	331,24	53,06%	338,44	52,29%	328,24	53,40%	3,11%
2 Impostos indirectes (ICIO)	57,46	9,20%	56,27	8,69%	57,96	9,43%	-2,92%
Total impostos	388,70	62,26%	394,71	60,98%	386,20	62,82%	2,20%
3 Taxes i altres ingressos	235,59	37,74%	252,55	39,02%	228,53	37,18%	10,51%
Càrrega fiscal total	624,29	100,00%	647,26	100,00%	614,73	100,00%	5,29%

Font: Elaboració pròpia

Quadre 58. Càrrega fiscal de l'exercici 2004 dels municipis de 20.001 a 50.000 habitants (€/habitant)

Capítol	Total (Grups 2 i 4)		Mun turístics (G2)		Mun no turístics (G4)		% var MT/MNT
	Import	%	Import	%	Import	%	
112 IBI	188,32	33,00%	222,85	36,92%	177,99	31,73%	25,21%
113 IVTM	51,58	9,04%	35,33	5,85%	56,44	10,06%	-37,41%
114 IIVTNU	38,91	6,82%	32,26	5,34%	40,89	7,29%	-21,12%
13 IAE	45,62	7,99%	16,67	2,76%	54,28	9,68%	-69,28%
1 Impostos directes	324,43	56,84%	307,11	50,89%	329,60	58,76%	-6,82%
2 Impostos indirectes (ICIO)	41,10	7,20%	45,98	7,62%	39,64	7,07%	15,99%
Total impostos	365,52	58,55%	353,09	54,55%	369,24	60,07%	-4,37%
3 Taxes i altres ingressos	205,22	35,96%	250,45	41,50%	191,69	34,17%	30,65%
Càrrega fiscal total	570,74	100,00%	603,54	100,00%	560,94	100,00%	7,60%

Font: Elaboració pròpia

En primer lloc observem que l'any mitjà de la revisió cadastral, tema cabdal per disposar d'uns valors propers al mercat, és similar en el cas dels municipis petits, però, en canvi, està quelcom més desfasat en el cas dels grans. Per tant, si només utilitzéssim els tipus impositius aplicats a cada municipi, és produirien importants desviacions en la interpretació de la informació.

En ambdós casos, el valor cadastral, que, recordem es determina mitjançant valoracions periòdiques fetes per l'Estat, ens mostra una major capacitat dels municipis turístics sobre els no turístics. No obstant això, si relacionem el valor cadastral amb les unitats cadastrals, podem mesurar la capacitat fiscal per unitat cadastral i veure que l'obtinguda pels municipis turístics presenta un valor inferior que és situa en ambdós casos al voltant d'un 20%. La base liquidable per unitat també és inferior en els municipis turístics.

Quadre 59. Principals magnituds de l'IBI 2004. Municipis de 5.001 a 20.000 habitants

	Total (Grups 1 i 3)	Coefficient variació	Mun turíst (G1)	Coefficient variació	Mun no turíst (G3)	Coefficient variació	% var MT/MNT
Any de revisió	1.994	0,003	1.995	0,003	1.993	0,003	0,07%
Valor cadastral	340.497.504	0,810	663.525.800	0,540	277.773.563	0,744	138,87%
Unitats cadastrals (rebutos)	8.191	0,807	18.383	0,481	6.213	0,590	195,90%
Valor cadastral per unitat	42.912	0,477	35.590	0,210	44.333	0,493	-19,72%
Base liquidable	278.065.642	0,791	576.600.750	0,490	220.097.660	0,675	161,97%
Base liquidable per unitat	41.325	0,477	34.760	0,211	42.599	0,495	-18,40%
Tipus general	0,7958	0,193	0,8317	0,171	0,7889	0,197	5,43%
Quota líquida	2.198.588	0,818	4.730.999	0,505	1.706.858	0,668	177,18%
Quota líquida per unitat	272,49	0,339	253,78	0,185	276,12	0,357	-8,09%

Font: Elaboració pròpia

Quadre 60. Principals magnituds de l'IBI 2004. Municipis de 20.001 a 50.000 habitants

	Total (Grups 2 i 4)	Coefficient variació	Mun turíst (G2)	Coefficient variació	Mun no turíst (G4)	Coefficient variació	% var MT/MNT
Any de revisió	1.995	0,002	1.992	0,002	1.996	0,002	-0,18%
Valor cadastral	869.618.250	0,368	1.098.906.167	0,313	816.705.654	0,363	34,55%
Unitats cadastrals (rebutos)	20.738	0,356	30.989	0,228	18.373	0,281	68,66%
Valor cadastral per unitat	43.330	0,297	35.063	0,234	45.237	0,289	-22,49%
Base liquidable	771.437.719	0,383	1.081.717.667	0,310	699.834.654	0,342	54,57%
Base liquidable per unitat	41.562	0,296	34.523	0,233	43.186	0,293	-20,06%
Tipus general	0,7620	0,294	0,7933	0,206	0,7547	0,315	5,11%
Quota líquida	5.493.362	0,377	8.068.639	0,250	4.899.068	0,325	64,70%
Quota líquida per unitat	267,98	0,212	263,75	0,234	268,96	0,211	-1,94%

Font: Elaboració pròpia

La competència municipal en aquest tribut es manifesta en la possibilitat de determinar el tipus de gravamen dins d'uns límits establert per la Llei. Com veiem en els quadres de referència, aquest tipus de gravamen, que és el

percentatge que aplicat a la base liquidable determina la quota íntegra, és superior en els municipis turístics.

Finalment, observem que la quota líquida per rebut és inferior en els municipis turístics. Per això, si tenim en compte que, més enllà de quin sigui el tipus o les bases aplicables, el que percep el ciutadà és la quantitat concreta que ha de pagar per l'impost (Suárez, 2000), podem concloure que, en el cas de l'impost sobre béns immobles, la càrrega fiscal per habitant, en aquest cas per unitat urbana, és inferior en els municipis turístics. És a dir, que, encara que els municipis turístics apliquen un tipus impositiu superior, el motiu principal per comptar amb una major recaptació per aquest impost és l'existència d'un major nombre d'unitats cadastrals.

A continuació, analitzarem els ingressos per l'impost sobre vehicles de tracció mecànica. Segons les dades dels quadres 57 i 58 els municipis turístics tenen una menor recaptació per habitant. Com en el cas anterior, la informació disponible ens permet comparar la recaptació mitjana per vehicle per realitzar acuradament l'estudi comparatiu.

Els quadres 61 i 62 presenten les principals magnituds d'aquest impost. En primer lloc observem que mentre els municipis turístics petits mostren un major nombre mitjà de vehicles, cosa que els atorga una major capacitat fiscal (ingressos base), no succeeix el mateix amb els municipis turístics grans.

Com s'ha dit abans, l'autonomia dels governs locals sobre aquest impost radica en la potestat d'establir uns coeficients multiplicadors sobre les tarifes mínimes aprovades per l'Estat, amb un límit establert legalment. Com veiem, els municipis turístics han aplicat un coeficient d'increment inferior que oscil·la entre el 5,78% i el 10,78%. Tanmateix, i en això

existeix concordança en ambdós grups de municipis, s'observa que els ingressos per vehicle són inferiors en els municipis turístics.

Quadre 61. Principals magnituds de l'IVTM 2004. Municipis de 5.001 a 20.000 habitants

	Total (Grups 1 i 3)	Coefficient variació	Mun turíst (G1)	Coefficient variació	Mun no turíst (G3)	Coefficient variació	% var MT/MNT
Nombre de vehicles	6.631	0,390	8.266	0,363	6.313	0,378	30,93%
Ingressos base	336.897	0,378	393.176	0,343	325.969	0,379	20,62%
Coefficient d'increment	1,6248	0,099	1,4755	0,116	1,6538	0,086	-10,78%
Ingressos totals	551.297	0,408	592.479	0,405	543.300	0,409	9,05%
Ingressos per vehicle	83,04	0,126	70,68	0,120	85,44	0,106	-17,27%

Font: Elaboració pròpia

Quadre 62. Principals magnituds de l'IVTM 2004. Municipis de 20.001 a 50.000 habitants

	Total (Grups 2 i 4)	Coefficient variació	Mun turíst (G2)	Coefficient variació	Mun no turíst (G4)	Coefficient variació	% var MT/MNT
Nombre de vehicles	17.876	0,227	16.223	0,186	18.257	0,231	-11,14%
Ingressos base	887.164	0,232	781.252	0,201	911.605	0,231	-14,30%
Coefficient d'increment	1,7589	0,072	1,6753	0,077	1,7782	0,067	-5,78%
Ingressos totals	1.566.665	0,260	1.317.166	0,251	1.624.241	0,251	-18,91%
Ingressos per vehicle	87,15	0,078	80,58	0,108	88,67	0,061	-9,12%

Font: Elaboració pròpia

La informació disponible no ens permet un desglossament per rebut, com s'ha fet en els casos anteriors, per poder realitzar l'anàlisi dels tres impostos restants,. Per aquest motiu, per estudiar les variacions de recaptació hem afegit informació que pot ser útil per la seva relació amb aquests ingressos. Així en el cas de l'IAE, hem relacionat els ingressos amb el nombre d'activitats comercials i industrials subjectes a l'impost, que constitueixen una bona aproximació del nombre d'establiments comercials i industrials existents a cada municipi. Pel que fa a l'IIVTNU i a l'ICIO hem afegit els ingressos per unitat cadastral amb l'objectiu de mesurar la recaptació d'aquests ingressos en relació al parc d'habitatges i altres construccions del terme municipal.

Per contrastar la robustesa d'aquestes relacions, hem calculat les correlacions entre els ingressos per IAE amb el nombre d'activitats comercials i industrials subjectes a l'impost i els ingressos per IIVTNU i ICIO amb les unitats cadastrals, obtenint uns coeficients de Pearson de 0,519, 0,731 i 0,519, respectivament, i, per tant, l'evidència d'una relació positiva entre les mateixes.

A partir de les dades dels quadres 63 i 64, intentarem esbrinar les causes d'una menor recaptació per càpita de l'impost sobre activitats econòmiques. Hem de recordar que la materialització de l'autonomia local en l'àmbit d'aquest impost es concreta en la possibilitat d'establir l'índex de situació als efectes de discriminar les activitats en funció de la seva localització en el municipi. La casuística en aquesta matèria és molt ampla i per això les comparacions se centren exclusivament en l'índex màxim i mínim. Aquest índex multiplicador s'aplica sobre unes tarifes mínimes aprovades per l'Estat en funció de la naturalesa i característiques de cada activitat.

Quadre 63. Principals magnituds de l'IAE 2004. Municipis de 5.001 a 20.000 habitants

	Total (Grups 1 i 3)	Coefficient variació	Mun turíst (G1)	Coefficient variació	Mun no turíst (G3)	Coefficient variació	% var MT/MNT
Ingressos mitjans per municipi	409.447	1,2195	331.621	0,8909	424.559	0,4797	-21,89%
Coefficient màxim	2,004	0,3830	1,714	0,4209	2,061	0,3311	-16,83%
Coefficient mínim	1,577	0,3979	1,309	0,3945	1,629	0,3577	-19,65%
Nombre d'activitats	673	0,4952	1,088	0,3144	593	0,4492	83,53%
Ingressos IAE per activitat	637,56	1,1334	308,39	0,9309	701,47	1,0893	-56,04%

Font: Elaboració pròpia

Quadre 64. Principals magnituds de l'IAE 2004. Municipis de 20.001 a 50.000 habitants

	Total (Grups 2 i 4)	Coefficient variació	Mun turíst (G2)	Coefficient variació	Mun no turíst (G4)	Coefficient variació	% var MT/MNT
Ingressos mitjans per municipi	1.385.585	0,7111	621.560	0,4797	1.561.899	0,6446	-60,20%
Coefficient màxim	2,633	0,2612	2,013	0,3311	2,776	0,2234	-27,47%
Coefficient mínim	1,826	0,3323	1,220	0,3577	1,965	0,2833	-37,93%
Nombre d'activitats	485	0,3113	1,927	0,1561	1.690	0,3412	14,01%
Ingressos IAE per activitat	832,93	0,7415	315,06	0,3736	952,44	0,6566	-66,92%

Font: Elaboració pròpia

Com veiem, en ambdós grups de municipis, els ingressos totals dels municipis turístics són inferiors. Tanmateix, podem comprovar que els municipis turístics han establert coeficients de situació inferiors als dels municipis no turístics. Així mateix, fruit d'aquesta situació, els ingressos recaptats per activitat són inferiors en els municipis turístics però també, si ens fixem que el nombre d'activitats és superior en els municipis turístics, d'una tipologia d'activitats amb una menor capacitat tributaria.

Seguirem amb l'anàlisi dels ingressos relatius a l'impost sobre l'increment de valor dels terrenys de naturalesa urbana. Hem vist als quadres 57 i 58 que els municipis turístics petits tenen una major recaptació per càpita, mentre en els grans es produeix la situació inversa.

Els quadres 65 i 66 resumeixen les principals magnituds d'aquest impost. En primer lloc, destaquem que, en ambdós grups de municipis, els turístics tenen uns ingressos mitjans per municipi superiors.

En aquest cas, els Ajuntaments tenen la possibilitat d'establir lliurement els coeficients d'increment i els tipus impositius dins d'una banda fixada legalment. En aquest sentit, podem comprovar que els municipis turístics han optat per uns tipus inferiors i per uns coeficients similars (municipis turístics petits) o més baixos (municipis turístics grans).

Aquestes diferències d'actuació municipal explicarien una part de les variacions de recaptació. Com s'ha dit anteriorment, aquest tribut grava l'increment de valor generat per les transmissions de la propietat dels terrenys urbans. Per aquest motiu, l'existència d'un major estoc d'unitats cadastrals, encara que siguin d'un valor cadastral inferior (veure quadres 59 i 60) és determinant per a l'obtenció d'una major recaptació total, encara que els ingressos per unitat cadastral siguin inferiors en ambdós casos.

Quadre 65. Principals magnituds de l'IIVTNU 2004. Municipis de 5.001 a 20.000 habitants

	Total (Grups 1 i 3)	Coefficient variació	Mun turíst (G1)	Coefficient variació	Mun no turíst (G3)	Coefficient variació	% var MT/MNT
Ingressos mitjans per municipi	416.939	0,8842	815.135	0,5731	338.862	0,8563	140,55%
% coeficient fins 5 anys	3,0284	0,1653	3,0740	0,1671	3,0195	0,1656	1,80%
% coeficient fins 10 anys	2,8060	0,1696	2,8430	0,1835	2,7988	0,1675	1,58%
% coeficient fins 15 anys	2,6866	0,1454	2,6975	0,1538	2,6845	0,1445	0,49%
% coeficient fins 20 anys	2,6420	0,1327	2,6205	0,1377	2,6461	0,1323	-0,97%
Tipus general (%)	25,5691	0,1733	25,1555	0,1923	25,6494	0,1703	-1,93%
Ingressos IIVTNU per ut cadastral	53,9748	0,9111	44,4069	0,4511	55,8326	0,9472	-20,46%

Font: Elaboració pròpia

Quadre 66. Principals magnituds de l'IIVTNU 2004. Municipis de 20.001 a 50.000 habitants

	Total (Grups 2 i 4)	Coefficient variació	Mun turíst (G2)	Coefficient variació	Mun no turíst (G4)	Coefficient variació	% var MT/MNT
Ingressos mitjans per municipi	1.181.631	0,4244	1.202.609	0,4333	1.176.790	0,4311	2,19%
% coeficient fins 5 anys	3,2184	0,1217	3,0817	0,1533	3,2500	0,1152	-5,18%
% coeficient fins 10 anys	2,9075	0,1391	2,7383	0,1846	2,9465	0,1284	-7,07%
% coeficient fins 15 anys	2,7416	0,1170	2,5783	0,1582	2,7792	0,1058	-7,23%
% coeficient fins 20 anys	2,6853	0,1010	2,5283	0,1655	2,7215	0,0812	-7,10%
Tipus general (%)	28,3719	0,0783	26,6267	0,1403	28,7746	0,0542	-7,46%
Ingressos IIVTNU per ut cadastral	59,2861	0,4038	37,9687	0,4011	64,2054	0,3586	-40,86%

Font: Elaboració pròpia

Finalment, s'analitza si existeix una major utilització dels ingressos urbanístics en els municipis turístics amb l'objectiu d'esbrinar la robustesa d'una qüestió present sistemàticament en mitjans de comunicació i fòrums turístics: *la dificultat dels municipis turístics pel manteniment dels serveis públics provoca una espiral de massificació de la urbanització, amb l'objectiu d'assolir un increment de finançament municipal.*

Tot i que als quadres 57 i 58 podem observar una menor recaptació per càpita en els municipis turístics petits, els ingressos totals per municipi, quadres 67 i 68, són superiors en ambdós casos.

Cal assenyalar que les competències municipals se centren, com és habitual, en la possibilitat d'establir el tipus impositiu de l'impost amb un límit fixat per Llei. Com podem veure, els municipis turístics han establert

uns tipus impositius similars als municipis no turístics. Per tant, tota vegada que la base imposable de l'impost és molt similar, en formar-se a partir del cost real de la construcció, sense que intervingui el sòl, la major recaptació es deu essencialment a l'existència d'una major activitat en aquests municipis, encara que si relacionem els ingressos per ICIO amb les unitats cadastrals, veiem que la recaptació per unitat és inferior en els municipis turístics.

Quadre 67. Principals magnituds de l'ICIO 2004. Municipis de 5.001 a 20.000 habitants

	Total (Grups 1 i 3)	Coefficient variació	Mun turíst (G1)	Coefficient variació	Mun no turíst (G3)	Coefficient variació	% var MT/MNT
Ingressos mitjans per municipi	620.031	0,7980	1.097.111	0,5531	527.394	0,7840	108,02%
Tipus (%)	3,03	0,1618	3,22	0,1800	2,99	0,1553	7,70%
Ingressos ICIO per ut cadastral	85,45	0,8556	59,47	0,2697	90,49	0,8692	-34,28%

Font: Elaboració pròpia

Quadre 68. Principals magnituds de l'ICIO 2004. Municipis de 20.001 a 50.000 habitants

	Total (Grups 2 i 4)	Coefficient variació	Mun turíst (G2)	Coefficient variació	Mun no turíst (G4)	Coefficient variació	% var MT/MNT
Ingressos mitjans per municipi	1.248.219	0,9675	1.714.101	0,3772	1.140.708	1,1297	50,27%
Tipus (%)	3,25	0,1366	3,14	0,1264	3,27	0,1396	-4,23%
Ingressos ICIO per ut cadastral	61,49	1,0918	54,27	0,2573	63,16	1,1779	-14,08%

Font: Elaboració pròpia

Tanmateix, en termes financers (quadres 38 i 40) la proporció dels ingressos per ICIO sobre el total dels ingressos no financers no presenta diferències significatives en els grups de municipis estudiats, ja siguin o no turístics, pel que sembla que hem de descartar aquesta hipòtesi.

De l'anàlisi de la recaptació per càpita en els cinc impostos estudiats es desprèn que els municipis turístics presenten una major recaptació per càpita en els impostos de naturalesa immobiliària (IBI, IIVTNU i ICIO) i menor a la resta (IVTM, IAE). El principal motiu d'aquesta major recaptació per càpita és l'existència d'un major nombre d'unitats cadastrals. Malgrat això, si tenim en compte les quantitats a pagar pel ciutadà per cada una de

les unitats a considerar en cada tipologia d'impostos (unitats cadastrals, vehicles i activitats comercials) podem veure que la càrrega fiscal unitària és inferior en els municipis turístics.

En resum, de la informació analitzada no es detecta que els municipis turístics tinguin un comportament fiscal molt diferent en relació als no turístics.

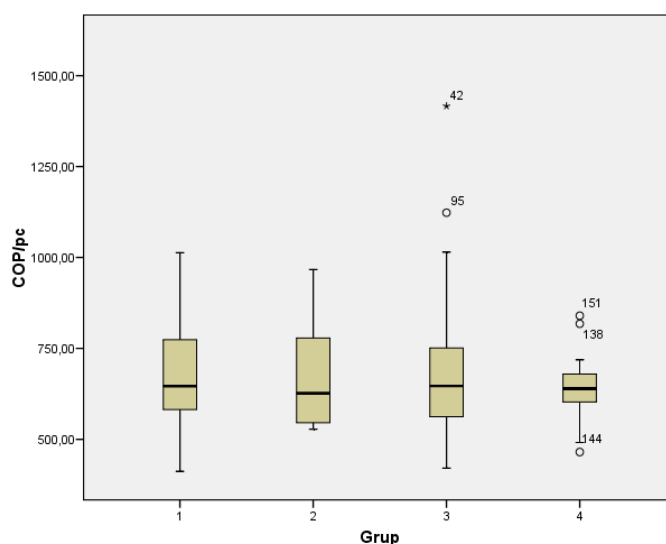
5) Contrast de la hipòtesi H3.3: Es produeix una subprovisió de serveis públics.

Finalment, hem d'analitzar la possible existència d'una subprovisió de serveis públics. Com s'ha dit al capítol 4, a partir dels costos realitzats pels municipis considerats no turístics, que els considerarem com a despesa estàndard, veurem si es produeixen diferències significatives en els costos de provisió dels serveis que presten els municipis turístics, en la mesura que se separin d'aquesta despesa estàndard.

L'estudi se centra en el nivell tancat relatiu a la codificació funcional de les despeses, establert per l'ordre 20/09/1989 que aprova l'estructura dels pressupostos de les entitats locals, ja que és l'únic obligatori per a tots els ens locals (annex 3). Tanmateix, les dades utilitzades fan referència a les obligacions reconegudes de l'exercici 2004 corresponents als capítols I, II, i IV (Personal, compres de béns corrents i serveis i transferències corrents), és a dir, aquelles despeses que formarien el cost operatiu dels serveis. No s'han inclòs les despeses corresponents al pagament d'interessos i a la devolució del deute (capítols III i IX), ja que, tot i que es tracta d'una despesa de naturalesa corrent, el seu import està directament vinculat a l'execució d'inversions i a la seva forma de finançament.

En aquesta ocasió, en tractar d'identificar costos estàndard, es fa una anàlisi dels valors atípics i extrems mitjançant el gràfic de caixes o boxplot (quadre 69). Els quatre grups mostren un conjunt de valors mitjans força similars. Com es pot observar la majoria de les observacions estan dins dels límits dels valors que no arriben a considerar-se atípics. El gràfic del grup 3 indica que existeix un cas atípic i un d'extrem. Per la seva part, el del grup 4 indica que existeixen 3 casos atípics. Examinades aquestes observacions, es decideix retenir els casos atípics i suprimir l'observació relativa al cas extrem ja que es tracta d'una observació extraordinària sense explicació (Hair et al, 1999).

Quadre 69. Diagrames de caixa dels costos operatius per càpita

Font: Elaboració pròpia

A continuació, igualment com es va fer amb els ingressos i despeses corrents a l'apartat b) d'aquest capítol, començarem per estudiar, per a cada grup de funció a analitzar, si l'indicador basat en la població assistida ofereix més robustesa que el basat en la població censada.

Per això, es verificarà, utilitzant el coeficient lineal de Pearson, en quina mesura estan correlacionats les diferents funcions pressupostàries amb els

habitants censats i la població assistida. Aquesta anàlisi es completarà mesurant el grau de representativitat de la mitjana, calculant el coeficient de variació per a cada grup de municipis.

Al quadre 70 figura el valor de la intensitat d'aquesta relació entre les variables indicades considerant per separat els municipis no turístics, els turístics, així com els municipis en conjunt (turístics i no turístics). Dels resultats obtinguts es confirma, com en el cas anterior, que per a la majoria de valors estudiats, existeix una major intensitat de la correlació entre els costos funcionals i la població assistida que entre aquests i els habitants censats. Tanmateix, els costos totals de tots els grups de municipis presenten una major correlació amb la població assistida que amb els habitants censats.

Quadre 70. Correlació entre les dades pressupostaries (classificació funcional) i els habitants censats i la població assistida

Grup	Variable	f1	f2	f3	f4	f5	f6	f7	f9	Costos totals
Municipis no turístics (grups 3 i 4)	Habitants censats	0,670	0,833	0,768	0,927	0,368	0,701	0,322	0,653	0,964
	Població assistida	0,677	0,836	0,777	0,939	0,387	0,696	0,352	0,623	0,975
Municipis turístics (grups 1 i 2)	Habitants censats	0,200 **	0,868	0,516	0,804	0,276 **	0,718	0,473	-0,108 **	0,840
	Població assistida	0,302 **	0,858	0,413	0,814	0,408 *	0,688	0,782	0,030 **	0,878
Conjunt de municipis	Habitants censats	0,599	0,749	0,735	0,853	0,364	0,676	0,338	0,592	0,896
	Població assistida	0,620	0,854	0,705	0,918	0,451	0,737	0,568	0,449	0,960

Font: Elaboració pròpia. Correlació significativa al nivell 0,01. * Correlació significativa al nivell 0,05 ** No existeix relació significativa

Quadre 71. Representativitat de la mitjana del grup

Grup	Variable	f1	f2	f3	f4	f5	f6	f7	f9	Costos totals
Municipis no turístics (grups 3 i 4)	Habitants censats	0,5843	0,4744	0,6237	0,2873	1,0735	0,9129	1,7485	2,4104	0,2066
	Població assistida	0,5398	0,4417	0,6252	0,2576	1,0783	0,9044	1,7213	2,3683	0,1834
Municipis turístics (grups 1 i 2)	Habitants censats	0,8415	0,4735	0,5433	0,3740	0,9481	0,6800	0,5925	3,8302	0,2781
	Població assistida	0,7510	0,6004	0,4893	0,3792	0,9159	0,7401	0,5874	3,9842	0,2219
Conjunt de municipis	Habitants censats	0,6749	0,5655	0,6237	0,3711	1,1231	0,9496	1,5588	2,5791	0,3134
	Població assistida	0,5937	0,4778	0,5989	0,2843	1,0390	0,8692	1,3480	2,6559	0,1914

Font: Elaboració pròpia.

Al quadre 71 figura el valor de la desviació estàndard relativitzat respecte a la mitjana. Quan més s'apropin aquests valors a zero, més representativa serà la mitjana de cada grup. En general, podem observar que, amb un grau de representativitat força elevat, els resultats condueixen a una interpretació similar a l'obtinguda en el punt anterior.

Així doncs, dels resultats obtinguts es torna a dependre que un indicador basat en la població assistida, com a indicador comparatiu, sintetitza més adequadament els costos per funcions per càpita, especialment quan dins d'aquest conjunt existeixen municipis turístics.

Un cop avaluat l'indicador més representatiu, continuarem amb la presentació dels resultats de l'estudi realitzat amb l'objectiu de verificar la possible subprovisió de serveis públics dels municipis turístics, utilitzant, com en el cas anterior, la població assistida, com a variable d'homogeneïtzació. Per a una millor interpretació dels resultats obtinguts intentarem agrupar els diferents costos estàndard en dos grans grups de despesa: els vinculats fortament amb el turisme i els de baixa vinculació.

Com s'ha dit en el primer apartat del capítol anterior, els municipis turístics presten uns serveis específicament derivats del seu caràcter turístic, així com també els serveis ordinaris destinats a la població resident. Relacionant les competències del municipi turístic amb la classificació funcional de la despesa podem extreure unes determinades funcions que eventualment presentarien una vinculació més intensa amb el turisme, mentre que la resta de serveis ordinaris tindrien una baixa vinculació, en estar relacionades bàsicament amb els habitants residents al municipi (quadre 72).

Quadre 72. Grau de vinculació de les diferents competències municipals amb el turisme

Grup	Funció	Subfunció	Denominació	Vinculació alta	Vinculació baixa
1			Serveis de caràcter general		X
2			Protecció civil i seguretat ciutadana	X	
3			Seguretat, protecció i promoció social		X
	41		Sanitat		X
	42		Educació		X
	43		Habitatge i urbanisme	X	
		441	Sanejament, proveïment i distribució d'aigua	X	
		442	Recollida d'escombraries i neteja viària	X	
		443	Cementeris i serveis funeraris		X
		44a	Altres serveis de benestar social		X
		451	Promoció i difusió de la cultura		X
		452	Educació física, esports i esbarjo		X
		453	Arqueologia i protecció del patrimoni històric-artístic	X	
	46		Altres serveis comunitaris i socials		X
	51		Infraestructures bàsiques i transports	X	
	52		Comunicacions		X
	53		Infraestructures agràries		X
	54		Investigació científica, tècnica i aplicada		X
	55		Informació bàsica i estadística		X
	61		Regulació econòmica		X
	62		Regulació comercial		X
	71		Agricultura, ramaderia i pesca		X
	72		Indústria		X
	73		Energia		X
	74		Mineria		X
	75		Turisme	X	
9			Transferències a administracions públiques		X

Font: Elaboració pròpia

Els quadres 73 i 74 analitzen la despesa operativa total per a cada grup de municipis, així com el seu desglossament en funció de la seva major o menor vinculació amb el turisme. Com podem veure, tant en el grup de municipis petits com en el dels grans, el volum total de la despesa operativa no presenta diferències significatives. En canvi, la seva distribució interna presenta diferències a considerar. Mentre els municipis no turístics dediquen quasi dos tercers parts de la seva despesa a la relacionada amb una baixa vinculació amb el turisme, és a dir a la vinculada fonamentalment amb la població resident, els municipis turístics distribueixen la seva despesa operativa de forma pràcticament homogènia entre les despeses amb alta i baixa vinculació.

Per tant, al contrari del que planteja la hipòtesi a contrastar, no podem apreciar una subprovisió dels serveis i béns públics que defineixen el producte turístic, donat que els municipis turístics destinen comparativament més recursos per càpita que els municipis no turístics als serveis amb alta vinculació amb el turisme. En canvi, i molt probablement per aquesta raó, observem una certa subprovisió dels serveis públics que tenen per destinataris a la població resident, en tant que no s'assoleixen les necessitats de provisió estàndard d'aquests.

Quadre 73. Despesa operativa de l'exercici 2004 dels municipis de 5.001 a 20.000 habitants (€/habitant)

Concepte	Total (Grups 1 i 3)	%	Municipis turístics (G1)	%	Municipis no turístics (G3)	%	Diferència MT - MNT	% var MT/MNT
Despesa operativa amb alta vinculació amb el turisme	259,59	39,46%	301,96	46,34%	241,67	36,58%	60,29	24,95%
Despesa operativa amb baixa vinculació amb el turisme	398,35	60,54%	349,68	53,66%	418,94	63,42%	-69,26	-16,53%
Despesa operativa total	657,95	100,00%	651,64	100,00%	660,61	100,00%	-8,97	-1,36%

Font: Elaboració pròpia

Quadre 74. Despesa operativa de l'exercici 2004 dels municipis de 5.001 a 20.000 habitants (€/habitant)

Concepte	Total (Grups 2 i 4)	%	Municipis turístics (G2)	%	Municipis no turístics (G4)	%	Diferència MT - MNT	% var MT/MNT
Despesa operativa amb alta vinculació amb el turisme	248,98	38,40%	321,58	49,09%	227,27	35,16%	94,31	41,49%
Despesa operativa amb baixa vinculació amb el turisme	399,45	61,60%	333,56	50,91%	419,15	64,84%	-85,60	-20,42%
Despesa operativa total	648,43	100,00%	655,14	100,00%	646,43	100,00%	8,71	1,35%

Font: Elaboració pròpia

A partir dels quadres 75 i 76, que mostren la despesa municipal per funcions i per càpita pels grups de municipis estudiats, podem analitzar detalladament els comportaments d'ambdós grups de municipis.

En relació a la despesa amb alta vinculació amb el turisme, podem destacar que en totes les funcions així considerades, a excepció de la relativa a habitatge i urbanisme, els municipis turístics fan un major esforç per

habitant. S'ha de remarcar com a diferències més significatives les relacionades amb els serveis de sanejament, proveïment i distribució d'aigua, recollida d'escombraries i neteja viària i la relativa a turisme.

Quadre 75. Despeses funcionals exercici 2004 dels municipis de 5.001 a 20.000 habitants (€/habitant) segons la seva vinculació amb el turisme

Grup	Funció	Subfunció	Denominació	Municipis turístics	Municipis no turístics	Diferències	% Var MT/MNT
2			Protecció civil i seguretat ciutadana	57,01	52,80	4,21	7,97%
	43		Habitatge i urbanisme	58,36	74,26	-15,90	-21,41%
		441	Sanejament, proveïment i distribució d'aigua	31,38	17,20	14,18	82,42%
		442	Recollida d'escombraries i neteja viària	87,64	61,94	25,70	41,49%
		453	Arqueologia i protecció del patrimoni històric-artístic	3,05	2,55	0,50	19,43%
	51		Infraestructures bàsiques i transports	41,00	29,31	11,70	39,91%
	75		Turisme	23,52	3,61	19,91	551,32%
			Total despeses amb alta vinculació amb el turisme	301,96	241,67	60,29	24,95%
1			Serveis de caràcter general	119,35	139,20	-19,85	-14,26%
3			Seguretat, protecció i promoció social	68,84	74,59	-5,75	-7,71%
	41		Sanitat	13,09	13,60	-0,51	-3,78%
	42		Educació	33,05	48,00	-14,95	-31,14%
		443	Cementeris i serveis funeraris	1,09	0,92	0,16	17,90%
		44a	Altres serveis de benestar social	9,33	10,14	-0,80	-7,92%
		451	Promoció i difusió de la cultura	32,25	51,09	-18,84	-36,88%
		452	Educació física, esports i esbarjo	26,83	35,23	-8,39	-23,83%
	46		Altres serveis comunitaris i socials	4,53	11,32	-6,79	-59,99%
	52		Comunicacions	1,73	2,32	-0,59	-25,51%
	53		Infraestructures agràries	7,37	5,62	1,75	31,18%
	54		Investigació científica, tècnica i aplicada	0,03	0,04	-0,01	-19,38%
	55		Informació bàsica i estadística	0,00	0,15	-0,15	-100,00%
	61		Regulació econòmica	27,52	19,06	8,46	44,39%
	62		Regulació comercial	3,15	3,42	-0,27	-8,03%
	71		Agricultura, ramaderia i pesca	0,63	0,31	0,32	104,81%
	72		Indústria	0,43	2,04	-1,61	-79,04%
	73		Energia	0,00	0,22	-0,22	-100,00%
	74		Mineria	0,00	0,00	0,00	#DIV/0!
9			Transferències a administracions públiques	0,46	1,67	-1,21	-72,28%
			Total despeses amb baixa vinculació amb el turisme	349,68	418,94	-69,26	-16,53%
			Total despeses operatives	651,64	660,61	-8,97	-1,36%

Font: Elaboració pròpia

Pel que fa a la funció d'habitatge i urbanisme, que recordem recull les despeses relacionades amb l'habitatge, l'urbanisme, així com dels serveis complementaris d'aquests (conservació d'habitatges, planejament urbanístic, enllumenat, parcs i jardins i altres), la diferència significativa es detecta amb major èmfasi en el grup de municipis entre 5.001 i 20.000 habitants.

Tanmateix, en el grup de municipis entre 20.001 i 50.000 habitants s'ha de remarcar com a variació significativa l'enregistrada pels serveis relacionats amb la protecció civil i la seguretat ciutadana.

En conjunt, per aquesta tipologia de despesa, els municipis turístics presenten una despesa per habitant superior als municipis no turístics que oscil·la entre el 24,95% i el 41,49% en funció del grup de municipis analitzat.

Quadre 76. Despeses funcionals exercici 2004 dels municipis de 20.001 a 50.000 habitants (€/habitant) segons la seva vinculació amb el turisme

Grup	Funció	Subfunció	Denominació	Municipis turístics	Municipis no turístics	Diferències	% Var MT/MNT
2			Protecció civil i seguretat ciutadana	78,96	49,65	29,31	59,04%
	43		Habitatge i urbanisme	64,22	66,23	-2,01	-3,03%
		441	Sanejament, proveïment i distribució d'aigua	38,95	12,22	26,72	218,64%
		442	Recollida d'escombraries i neteja viària	85,16	68,37	16,79	24,56%
		453	Arqueologia i protecció del patrimoni històric-artístic	2,42	1,40	1,02	73,13%
	51		Infraestructures bàsiques i transports	31,05	28,01	3,04	10,86%
	75		Turisme	20,82	1,40	19,42	1390,89%
			Total despeses amb alta vinculació amb el turisme	321,58	227,27	94,31	41,49%
1			Serveis de caràcter general	77,36	117,94	-40,58	-34,41%
3			Seguretat, protecció i promoció social	67,07	93,07	-26,00	-27,94%
	41		Sanitat	7,18	6,52	0,66	10,11%
	42		Educació	24,14	37,60	-13,46	-35,79%
		443	Cementiris i serveis funeraris	1,40	1,38	0,02	1,66%
		44a	Altres serveis de benestar social	21,77	9,13	12,64	138,43%
		451	Promoció i difusió de la cultura	36,51	38,13	-1,62	-4,25%
		452	Educació física, esports i esbarjo	44,75	43,22	1,54	3,55%
	46		Altres serveis comunitaris i socials	15,72	17,55	-1,83	-10,41%
	52		Comunicacions	2,37	1,71	0,65	38,01%
	53		Infraestructures agràries	0,42	4,10	-3,68	-89,75%
	54		Investigació científica, tècnica i aplicada	0,00	0,29	-0,29	-100,00%
	55		Informació bàsica i estadística	0,00	0,11	-0,11	-100,00%
	61		Regulació econòmica	28,32	22,35	5,97	26,70%
	62		Regulació comercial	6,36	5,97	0,39	6,56%
	71		Agricultura, ramaderia i pesca	0,00	3,03	-3,03	-100,00%
	72		Indústria	0,00	2,48	-2,48	-99,97%
	73		Energia	0,00	0,47	-0,47	-100,00%
	74		Mineria	0,00	0,00	0,00	#DIV/0!
9			Transferències a administracions públiques	0,17	14,09	-13,92	-98,81%
			Total despeses amb baixa vinculació amb el turisme	333,56	419,15	-85,60	-20,42%
			Total	655,14	646,43	8,71	1,35%

Font: Elaboració pròpia

Pel que fa a la despesa amb baixa vinculació amb el turisme, podem veure que pràcticament en totes les funcions significatives, excepte en la relativa als serveis de regulació econòmica, els municipis turístics tenen una menor despesa per càpita que oscil·la entre el 16,53% i el 20,42% en funció del grup de municipis analitzat.

Com dèiem, cal ressaltar el major volum de despesa per habitant que realitzen els municipis turístics en la funció de regulació econòmica. Aquesta funció es correspon amb les despeses relacionades amb els serveis d'economia i hisenda (planificació, pressupostos i fiscalitat, control intern i comptabilitat, gestió de la tresoreria, del patrimoni, comptabilitat patrimonial, gestió, inspecció i recaptació de tributs, formació i actualització de padrons fiscals,...). Una explicació d'aquest major esforç per càpita podria ser la major complexitat que suposaria per aquests municipis la gestió econòmica d'un pressupost superior, en xifres absolutes, així com un major nombre de rebuts, especialment pel que fa a unitats urbanes (IBI, taxes,...).

En canvi, és remarcable que, en termes absoluts, en ambdós grups de municipis, la principal funció subprovisionada pels municipis turístics siguin els serveis de caràcter general. Aquesta funció comprèn les despeses relatives a les activitats que afectin a tot l'ens local (funcions de govern o de suport administratiu a tota l'organització, oficines generals, informació, registre, arxiu, administració de personal, contractació, serveis jurídics, ...) i, encara que siguin serveis poc visibles al ciutadà, la seva subprovisió és especialment greu perquè mostra una mancança en l'estructura organitzativa, que, en definitiva, és la que dona suport a la direcció i gestió dels serveis municipals.

Com s'ha dit abans, els municipis turístics destinen comparativament més recursos per càpita que els municipis no turístics als serveis amb alta

vinculació amb el turisme. Per tant, de forma general no podríem parlar d'una subprovisió dels serveis inclosos en el producte turístic. Ara bé, dels quadres anteriors, que analitzen les funcions de despesa local dels municipis turístics i no turístic, podem veure que en els municipis turístics es produeix una subprovisió dels serveis de baixa vinculació turística que podem xifrar en una quantia que oscil·la entre els 69,26 € i 85,60 € per càpita, en funció del grup de municipis analitzat.

Completarem l'anàlisi descriptiva realitzada amb un senzill model economètric que servirà per quantificar, més enllà dels valors mitjans dels grups, la magnitud de les diferències en funció de la grandària dels municipis, comparar-ne els resultats amb els obtinguts fins ara, així com també a efectes predictius.

Concretament, a nosaltres ens interessa veure si els municipis turístics presenten comportaments diferenciats respecte als no turístics. Per aquest motiu, plantejarem dos models d'equacions, un pels municipis no turístics i un altre pels municipis turístics que, posteriorment, compararem per analitzar les possibles diferències.

En aquest apartat ja hem contrastat l'alta correlació entre les despeses d'un municipi i la població assistida. Per tant, podem establir que les despeses d'un municipi són una funció de la seva població assistida i que segueixen formalment una funció lineal del tipus: $Y = a + bx$, on a i b són els paràmetres a estimar, representant a el valor de la constant i b la pendent de la recta de regressió.

Prèviament, com s'ha fet en altres apartats d'aquest estudi, hem determinat la major robustesa de l'ajust de les regressions realitzades prenent com a variable independent la població assistida. Tanmateix, les diferents proves realitzades no suggereixen la necessitat de separar la població assistida

(població de dret + població estacional), ni de separar els municipis en funció del seu interval de població de dret mitjançant una variable fictícia.

Per aquest motiu, plantejarem un model de regressió en el qual la variable dependent (Y_i) indicarà la quantitat de costos que realitza un municipi per a la provisió d'una sèrie de serveis públics, mentre que la variable independent o predictora (X_i) serà la població assistida. La informació disponible ens permet realitzar l'anàlisi de forma desagregada per grups de despesa, cosa que facilitarà la interpretació dels resultats. En concret, l'anàlisi es realitzarà per tres categories:

- a) els costos operatius totals (COP)
- b) les despeses amb alta vinculació amb el turisme (DAVT) i
- c) les despeses amb baixa vinculació amb el turisme (DBVT).

Les relacions funcionals a considerar entre les despeses d'un municipi no turístic, amb el subíndex i , i la seva població assistida són les següents:

$$COP_i = B_0 + X_i Pa_i$$

$$DAVT_i = B_0 + X_i Pa_i$$

$$DBVT_i = B_0 + X_i Pa_i$$

On Pa és la població assistida i els termes B_0 i X_i són els paràmetres a estimar.

Per la seva part, les corresponents a un municipi turístic, amb el subíndex t , les podem estimar així:

$$COP_t = B_0 + X_t Pa_t$$

$$DAVT_t = B_0 + X_t Pa_t$$

$$DBVT_t = B_0 + X_t Pa_t$$

El quadre 77 presenta el valor dels estimadors per mínims quadrats de les regressions proposades. En general, mostren un bon ajust del model amb una significació elevada del coeficient R^2 . Així mateix, l'estadístic F , que contrasta la hipòtesi nul·la que el valor poblacional de R és zero, conjuntament amb el seu nivell crític (Sig.= 0,000), indica que és improbable que això succeeix i, en conseqüència, la variable independent explica adequadament la variable dependent.

Quadre 77. Resultats dels models de regressió plantejats

Variables	Municipis no turístics			Municipis turístics		
	COP	DAVT	DBVT	COP	DAVT	DBVT
<i>Constant</i>	145.745 (0,707)	77.207 (0,528)	68.538 (0,389)	2.522.832 (1,586)	-303.472 (-0,331)	2.816.304 (2,430)
<i>Població assistida (Pa)</i>	643,09 (49,662)	229,30 (24,96)	413,78 (37,411)	546,03 (8,984)	321,97 (9,189)	224,06 (5,041)
R^2 corregit	0,951	0,830	0,917	0,761	0,769	0,494
F	2.466,269	622,986	1.399,609	80,705	84,415	25,412
(Sig.) F	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000

Font: Elaboració pròpia. Entre parèntesis els resultats de l'estadístic t

Els quadres 78, 79 i 80 mostren les rectes de les equacions de regressió per a cadascun dels models proposats. A cada gràfic es combinen les estimacions dels models corresponents als municipis no turístics i als turístics per analitzar les possibles diferències.

Els resultats de l'estimació del model COP (quadre 78) mostra, a diferència de l'anàlisi descriptiva, que existeixen diferències significatives entre municipis turístics i no turístics a partir d'una determinada grandària del municipi. Les rectes tallen en el punt 24.490, cosa que significa que per sota d'aquesta xifra de població assistida la despesa operativa dels municipis turístics és superior a la dels no turístics, mentre que per sobre d'aquesta població és inferior. Així, per exemple, un municipi turístic que compti amb 30.000 habitants disposarà de 17,83 € per càpita menys,

mentre que un de 53.000, situat a l'extrem superior de les rectes, de 53,84 € menys.

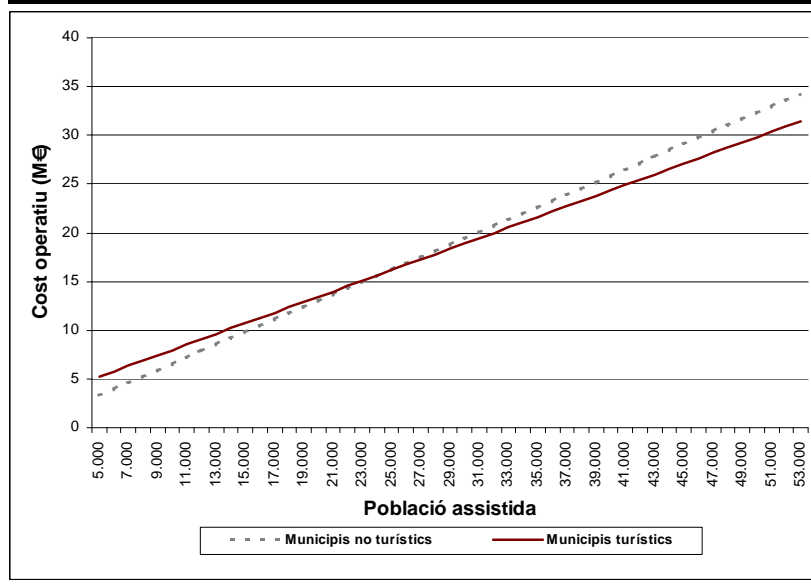
Pel que fa al model DAVT (quadre 79), els resultats indiquen que, en tots els casos, els municipis turístics gasten més que els no turístics en aquesta tipologia de despesa. Per aquest motiu, com ja dèiem en l'anàlisi descriptiva, no podem afirmar que, comparativament, existeixi una subprovisió d'aquests serveis.

Finalment, en el quadre 80 s'analitzen els resultats del model DBVT. En aquest cas, les rectes de regressió es tallen en el punt 14.716, per tant per sota d'aquest nivell de població assistida els municipis turístics presenten un volum de despesa superior a la dels no turístics i inferior per sobre. Posant el mateix exemple anterior, un municipi turístic amb 30.000 habitants disposarà de 97,80 € per càpita menys, mentre que un de 53.000, situat a l'extrem superior de les rectes, de 137,69 €.

En resum, els resultats de l'anàlisi econòmic confirmen els resultats de l'anàlisi descriptiva. Comparativament, els municipis turístics destinen més recursos que els municipis no turístics als serveis amb alta vinculació amb el turisme, però, en canvi, i segurament per aquest motiu, donades les limitacions pressupostàries, destinen menys als serveis amb baixa vinculació, produint-se, en termes comparatius, una subprovisió d'aquests serveis, en tant que, a igual població assistida, destinen un menor volum de despesa per càpita a la prestació d'aquests serveis públics.

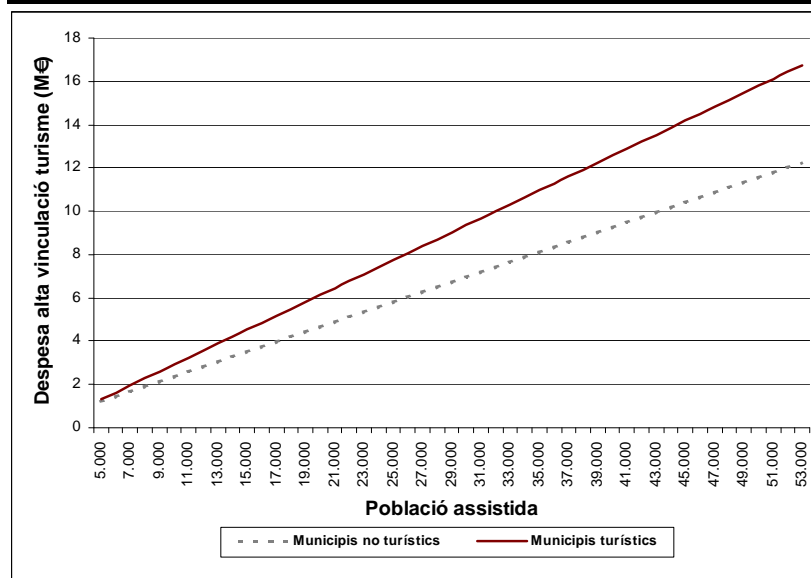
Tanmateix, l'anàlisi econòmic ha ajudat a perfilar que aquesta subprovisió no es produeix en tots els municipis amb la mateixa intensitat, sinó que aquesta es manifesta exclusivament en els municipis d'una certa grandària de població.

Quadre 78. Rectes de regressió lineal del model COP

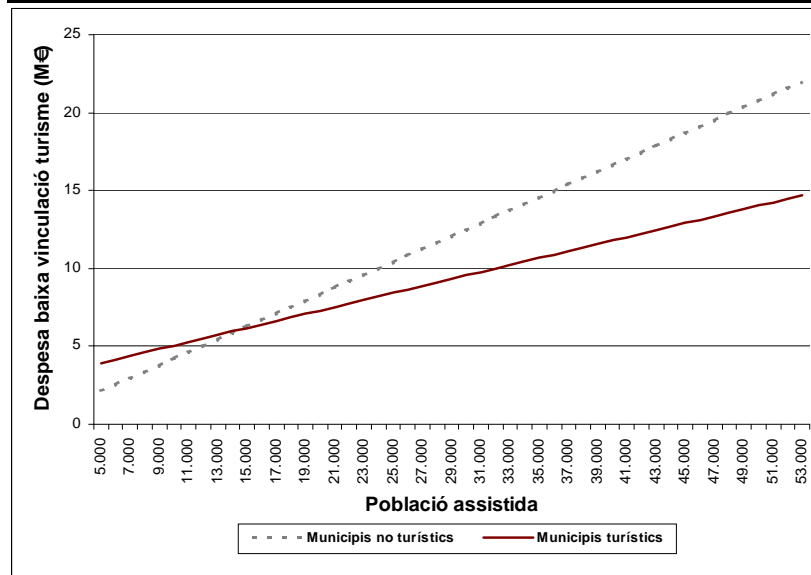
Font: Elaboració pròpia

Quadre 79. Rectes de regressió lineal del model DAVT

Font: Elaboració pròpia

Quadre 80. Rectes de regressió lineal del model DBVT

Font: Elaboració pròpia

Capítol 6.

Discussió i avaluació d'algunes
possibles solucions

6. Discussió i avaluació d'algunes possibles solucions

Els resultats obtinguts en el capítol anterior ens permeten concloure que el sistema de finançament local no està dissenyat per finançar el fenomen turístic. Per tant, l'increment de la necessitat de despesa que suposa l'obligació d'assumir uns costos addicionals generats per l'orientació turística d'aquests municipis provoca que els béns i serveis inclosos en el producte turístic es financin, segurament amb limitacions, a costa d'una subprovisió de serveis destinats a la població resident.

Així mateix, hem vist que algunes de les competències dels municipis turístics presenten una alta vinculació amb el turisme. Es tracta, per exemple, d'actuacions relacionades amb la seguretat ciutadana, l'urbanisme, el sanejament i la distribució d'aigua, la recollida d'escombraries, la protecció del patrimoni artístic, les infraestructures bàsiques i la informació turística. Aquestes activitats beneficien de forma especial a la població estacional, ja siguin turistes en allotjaments reglats, de dia o en segones residències, que no té fixada la seva residència en aquests municipis i que, per tant, no contribueixen a la hisenda local, excepció feta que posseeixin un bé immoble en el municipi, ni, en cap cas, es tenen en compte per determinar l'import de les transferències estatals.

Per tant, els municipis turístics es veuen obligats a mantenir una capacitat productiva de serveis públics molt superior a la que correspondria segons la seva població de dret, sense disposar d'un finançament que compensi aquestes necessitats. Per això, sembla necessari reconèixer les majors necessitats de provisió de béns públics dels municipis turístics i cercar les solucions adequades.

L'objectiu d'aquest apartat és analitzar possibles estratègies de finançament addicional que es poden posar a disposició dels municipis

turístics perquè puguin desplegar adequadament les competències que tenen atribuïdes per satisfer les necessitats dels seus habitants i, alhora, proveir uns serveis de qualitat al turista que arriba a aquests municipis.

D'acord amb la LRHL i les teories del federalisme fiscal (Suárez et al, 2008), els governs locals disposen de dues vies fonamentals i independents de finançament: els tributs propis, sobre els quals els municipis poden exercir la seva autonomia, i la participació en els ingressos de l'Estat, que, a més a més, serveix de complement financer per garantir la suficiència.

Com s'ha dit anteriorment, els tributs propis es poden desglossar en dos apartats. Els impostos, que conjuntament amb les participacions en els ingressos tributs de l'Estat, han de finançar la despesa municipal genèrica, i les taxes que han de finançar determinats serveis públics, sempre que els seus costos i beneficis siguin clarament individualitzables.

Atès el caràcter general de la despesa a finançar, sembla clar que el finançament d'aquesta ha de provenir d'impostos i transferències corrents. Tanmateix, hem de destacar que la pròpia naturalesa de les taxes presenta una major possibilitat d'adaptació a l'activitat econòmica del municipi, cosa que, en principi, comporta que els serveis finançats mitjançant taxes, siguin o no turístics, puguin recuperar el seu cost en funció del seu nivell de prestació real.

Fent un cop d'ull al nostre entorn més immediat (UE-15), podem distingir fins a quatre models de finançament: el model insular, el nòrdic, el federal i el llatí (Suárez et al, 2008). En el model insular (Irlanda i Regne Unit) només existeix una figura impositiva en l'àmbit local, l'impost sobre la propietat immobiliària. En el nòrdic (Dinamarca, Finlàndia i Suècia), la tributació local se centra en la renda individual, que té un gran pes comparat amb els altres impostos. El model dels estats federals (Alemanya,

Àustria i Bèlgica) es caracteritza per ser una combinació dels dos sistemes anteriors, amb impostos tant sobre la propietat, com sobre la renda, encara que aquests darrers són més importants.

Finalment, el model llatí, al que pertanyem, conjuntament amb França, Grècia, Itàlia i Portugal, té una estructura impositiva força diversificada sense que destaquï una figura impositiva sobre les altres. Tot i així, l'estructura d'ingressos de l'hisenda local espanyola s'aproxima a la de la mitjana de la UE-15. Així, a Espanya els impostos representen el 31% del total d'ingressos financers, mentre la mitjana de la UE-15 és del 37%; les subvencions el 45%, contra el 43%; i el pes dels altres ingressos financers és del 24%, en relació a una mitjana del 20%. Igualment, si fem un repàs comparat dels ingressos dels governs locals en el marc de la UE-25 (quadre 81), podem veure que pràcticament no hi ha figures per inventar que proporcionin una recaptació important.

Com hem dit, l'actual sistema financer local espanyol posa a disposició de les entitats locals, en major o menor mesura, unes figures força homologables a les existents a la majoria de països del nostre entorn.

El sistema financer local està basat en la recaptació pròpia. Els municipis disposen d'una cistella d'impostos i taxes diversificada i amb llarga tradició que suposen fins el 60% dels ingressos no financers. Aquestes fonts impositives solen ser molt estables i, excepte les relacionades amb el sector immobiliari, poc vinculades amb l'activitat econòmica. Tanmateix, el model, combina els tributs propis, que permeten exercir una certa autonomia sobre aquests ingressos, amb les transferències incondicionades, com a garantia de la suficiència, que suposen quasi el 23% dels ingressos no financers. Per tant, la pregunta a resoldre és: d'on haurien de sortir els recursos per resoldre el problema que es planteja en aquest estudi?

Quadre 81. Els ingressos locals en la Unió Europea

Imposició sobre béns immobles

Amb molta diferència, aquest impost és el més estès en l'àmbit de la UE, on a tots els països trobem un o diversos impostos territorials. El seu pes sobre els recursos locals és significatiu (més del 50% en una tercera part dels països)

Imposició local sobre les empreses

Està present en onze països i, en general, té un pes significatiu sobre els ingressos fiscals dels municipis

Impost local sobre la renda de les persones físiques

Només està establert a 5 països, però la seva incidència econòmica és elevada

Subvencions o transferències

Distribueixen una part del producte dels impostos nacionals. Establertes a 19 països, representen una part significativa dels ingressos locals.

Una cistella diversa d'altres impostos

El seu pes relatiu és variable, però força reduït en relació als principals impostos. Gran varietat de figures: transmissions immobiliàries, construcció, publicitat, vehicles,... **i impostos turístics.**

Font: DEXIA (2004)

No existeix una solució única. En la mesura que ambdós presenten avantatges i inconvenients relacionats amb els efectes esperats del seu ús, l'estratègia òptima d'ajust entre ambdós blocs d'instruments està lluny de ser un assumpte resolt en la literatura econòmica (Suárez et al, 2008). En qualsevol cas, és convenient que es vinculi amb major mesura el finançament local amb els beneficiaris dels serveis prestats.

La possible existència d'uns beneficiaris individualitzats per la prestació de determinats tipus de serveis públics planteja sovint el dilema de com s'han de finançar els mateixos. Les dues alternatives a considerar són finançar-les pel conjunt dels ingressos derivats del sistema fiscal, o sigui repartit entre tots els contribuents, o, en canvi, a través d'impostos o taxes específiques, de forma que la despesa es financi total o parcialment pels beneficiaris dels serveis públics (Costa et al, 2003).

Per tot això, les possibles mesures correctores de l'actual sistema de finançament local haurien de potenciar les dues vies fonamentals de

finançament, combinant la millora dels tributs propis, introduint en la mesura que sigui possible una major vinculació amb els beneficiaris dels serveis turístics, amb la reforma dels sistemes de transferències intergovernamentals.

Entre d'altres possibles, ens interessa estudiar cinc alternatives:

- a) Un impost sobre l'allotjament turístic que gravaria les activitats econòmiques pels serveis que són beneficiaries
- b) Un impost sobre els béns immobles reformat per permetre, amb certes limitacions, aplicar tipus de gravamen diferenciats en funció de la capacitat de pagament o del benefici
- c) La modificació del criteri de repartiment de la participació en els ingressos de l'Estat
- d) L'establiment de criteris específics en la distribució de la participació en els ingressos de les Comunitats autònomes
- e) La cooperació públicoprivada pera la gestió turística de la destinació

a) La possibilitat d'una fiscalitat municipal sobre el turisme

La justificació d'un impost turístic basat en les característiques d'estada està relacionada amb l'augment de la necessitat de despesa que suposa l'arribada massiva de turistes a una destinació. Els ajuntaments es veuen obligats a incrementar la despesa tant en la dotació d'infraestructures, com en la provisió de serveis amb un cost fiscal net, si l'increment de la despesa no es compensa amb la participació en la recaptació proporcionada per l'activitat turística (Bosch et al, 2003). L'objectiu d'aquest tribut és fer pagar als turistes part de la provisió de béns i serveis públics locals que aquests consumeixen, sense afegir càrregues addicionals als habitants del municipi.

En general, els tributs sobre el turisme s'han establert sota dues modalitats: les taxes d'entrada i sortida i els impostos sobre allotjaments, que sota diferents formes és la figura més utilitzada a nivell europeu. En aquest àmbit trobem exemples d'aplicació d'impostos turístics a diferents països: Àustria, Grècia, Holanda, Xipre, Eslovàquia, Hongria, Eslovenia,... encara que l'exemple més proper, i un dels més antics, el trobem a França (Vives, 2001).

Sota el nom de taxa de séjour, França estableix al 1910 un tribut de competència local i facultativa que els municipis amb vocació turística poden imposar sobre els turistes per no perjudicar la població local. La taxa s'aplica sobre les pernoctacions en hotels, residències de turisme (apartaments turístics, pobles de vacances,...), càmpings i en els ports esportius. La tarifa de la taxa d'estada varia entre els 0,20 € i els 1,50 € per persona i nit en funció de naturalesa i categoria de l'allotjament. El responsable de la seva percepció és el titular de l'establiment, que l'inclourà de forma independent en la factura i posteriorment la liquidarà al municipi (Bouvard, 2001).

Un dels trets característics d'aquesta taxa és la seva afectació. El seu rendiment no és pot confondre amb altres recursos del municipi i només pot finançar les despeses de naturalesa turística establertes per Llei⁴⁵. La modernització de la taxa produïda el 1988 ha moderat considerablement les regles d'afectació, contrapesant tanmateix aquesta flexibilitat amb l'elaboració obligatòria d'un estat, que s'annexarà als comptes locals, relatiu a la recaptació i destinació de la taxa d'estada durant l'exercici.

⁴⁵ El producte de la taxa d'estada està afectat a les despeses produïdes per l'oficina de turisme, les destinades a afavorir la freqüentació turística del municipi o a millorar la protecció i la gestió dels seus espais naturals, sempre que la taxa d'estada s'hagués implantat amb aquesta finalitat.

Durant l'exercici 2003, el producte assolit per aquesta taxa als 2.144 municipis que la tenen implantada ha estat d'uns 128 milions d'euros, és a dir quasi uns 60.000 euros de mitjana per municipi⁴⁶. Com podem veure, l'import de la taxa d'estada és relativament modest, i només pot cobrir una petita part de les despeses que poden suposar les activitats turístiques, més si el comparem amb les dotacions específiques i suplementàries que reben els municipis i agrupacions de municipis turístics francesos directament de l'Estat i que l'any 2000 van suposar 170 milions d'euros (Py, 2002).

Normalment el sector de l'allotjament es posiciona en contra d'aquesta figura específica. L'argument principal és que amb aquests impostos s'incrementa el preu de l'allotjament i per tant es pot esperar un impacte negatiu en la demanda turística i en els ingressos fiscals⁴⁷. Un altre argument utilitzat és la discriminació que suposa una imposició sobre el turisme centrada únicament sobre el sector d'allotjament, deixant a fora tant a l'oferta no reglada, com a d'altres sectors vinculats al turisme (restauració, oci,...). És evident que aquests problemes es podrien amortiguar sempre que aquesta nova imposició fos compensada per la tributació de caràcter estatal.

⁴⁶ S'ha de subratllar però, que aquesta xifra mitjana no reflexa amb exactitud la realitat dels municipis, ja que l'essencial d'aquesta recaptació es realitza pels municipis turístics més importants. Així, els vuit primers, en termes de recaptació, produeixen més d'una tercera part de l'import total i la ciutat de París recapta per si sola uns 23 milions d'euros (<http://www.taxedesejour.net/EnChiffre.asp>).

⁴⁷ Una meta-anàlisi realitzada a partir de 80 estudis de demanda turística indica que la elasticitat preu és negativa en tots els casos considerats i, per tant, es podria esperar un impacte negatiu en la demanda turística (Crouch, 1994). D'acord amb Aguiló et al (2001), l'establiment d'un impost turístic d'1 euro per persona i dia a les Illes balears suposaria aproximadament en termes d'elasticitat un 1%, cosa que significaria el descens d'unes 125.000 entrades internacionals. En canvi, Bonham et al (1992) analitzant els efectes de la Tax Room establerta en Hawaii en 1987, no troba evidències d'un impacte significatiu sobre els ingressos hotelers. Segons Rigall (2004), la magnitud d'aquests canvis dependrà de les condicions del mercat per repartir aquesta càrrega fiscal entre els oferents i els demandants de serveis d'allotjament turístic i, evidentment, de l'import del tribut.

L'aplicació d'una fiscalitat específica se sol justificar sota tres supòsits: la fiscalitat especial, la tributació ecològica o per l'aplicació del principi del benefici.

Tradicionalment, han estat gravats per un impost especial el consum de béns que representen un cost social (begudes alcohòliques, hidrocarburs, tabac,...), esdevenint, a través de l'increment de la seva fiscalitat, una mena d'element dissuasiu del seu consum, la qual cosa és evident que no seria l'objecte d'una possible fiscalitat sobre el turisme.

Per la seva part, la tributació ambiental es fonamenta en els anomenats impostos *pigouvians*, que tenen com a objectiu establir l'incentiu adequat per reduir les conductes contaminants. En conseqüència, aquests impostos estan pensats per corregir errades de mercat i no pas per generar recursos financers (Rigall, 2004).

Per això, en el cas del turisme, la justificació d'una imposició específica s'ha de buscar sota l'empara del principi del benefici⁴⁸. Especialment en supòsits d'explotació turística intensiva com l'actual, és acceptada la idea que la provisió dels serveis turístics requereix l'existència d'infraestructures i d'un entorn natural en òptimes condicions. Una tributació específica sobre el turisme pot constituir una eina interessant, en particular perquè permet millorar les condicions d'acollida dels turistes sense afegir càrregues addicionals als habitants del municipi.

Amb aquesta imposició no es tracta tant de gravar el que s'ha anomenat primera indústria d'algunes regions, sinó d'establir una *taxa general* pels

⁴⁸ D'alguna forma, aquesta justificació és semblant al fonament de la majoria d'impostos locals que poden ser vistos sense problemes, sota el prisma del principi del benefici, com una contraprestació pels serveis prestats, com una manifestació de la capacitat de pagament i, sobretot, amb una finalitat financera.

serveis turístics que l'administració presta a la població no resident (Solé, 2003).

Amb l'aplicació d'aquest principi s'insinua una possible afectació dels ingressos obtinguts per un impost d'aquesta naturalesa. La seva recaptació no s'hauria de destinar a satisfer el conjunt de les despeses públiques, sinó a finançar les despeses addicionals que suposa la provisió dels diferents béns i serveis públics que requereix el turisme (Costa et al, 2003, Rubio, 2002a). Tanmateix, la reinversió del rendiment d'aquest impost en la promoció turística, en la millora de la qualitat de les infraestructures turístiques locals i en el medi ambient per mantenir l'atractiu de la destinació, suggereix la possibilitat d'incentivar la demanda de visitants, especialment d'aquells que cerquen uns serveis de qualitat (Navarro, 2001).

Des d'un punt de vista jurídic, la implantació d'un tribut d'aquesta naturalesa al nostre país es podria enfrontar amb les limitacions establertes per la normativa comunitària i la Constitució espanyola (Bokobo, 1999). La directiva comunitària reguladora de l'IVA prohibeix als Estats membres l'establiment o manteniment d'impostos, drets o taxes que tinguin el caràcter d'impost sobre el volum de negocis. Malgrat això, el Tribunal de Luxemburg ha manifestat que és possible gravar al sector turístic a través d'un tribut sense que això es consideri incompatible amb la sexta directiva comunitària (Lasarte et al, 2001)⁴⁹.

Com s'ha dit anteriorment, d'acord amb la Constitució espanyola, les entitats locals no tenen potestat tributaria. Per això, la possibilitat de

⁴⁹ El sistema comú de l'impost sobre l'IVA estableix la prohibició d'implantar tributs sobre el volum de negocis de les empreses diferents de l'IVA, però la sentència del tribunal europeu de data 8/06/1999 (assumptes acumulats C338/97, C344/97 i C390/97) sobre determinades contribucions destinades a promoure el turisme en Àustria assenyala que aquestes no graven la circulació de béns i serveis i no incideix en les transaccions comercials de manera comparable a la que caracteritza a l'IVA.

l'establiment d'una fiscalitat local sobre el turisme ha de passar necessàriament per la modificació del sistema tributari local, cosa que per ara, el legislador estatal no ha cregut necessària⁵⁰.

Per la seva part, les Comunitats autònomes tampoc han establert cap impost que gravi de forma directa el turisme, llevat de la denominada *ecotaxa* balear, avui ja derogada. Aquest impost⁵¹ va arribar de la mà de la coalició que va governar l'arxipèlag durant la legislatura (1999-2003) i consistia en què les empreses turístiques d'allotjament (essencialment hotels, apartaments i càmpings) cobressin aquest impost, amb un import que oscil·lava entre els 0,25 € i els 2 €/nit, segons la tipologia dels mateixos, als turistes que pernoctessin en aquests. La seva destinació estava afectada a la remodelació i rehabilitació de zones turístiques, l'adquisició i gestió d'espais naturals, o la defensa i recuperació del patrimoni històric i cultural. Els empresaris es varen mostrar majoritàriament en contra d'aquest impost que es va recaptar durant quasi un any. Amb l'arribada al Govern Balear del Partit Popular al maig de 2003, una de les primeres mesures fou la seva supressió.

Justificada econòmicament i jurídicament la possibilitat d'implantar una tributació turística, a continuació, analitzarem el rendiment financer que

⁵⁰ L'any 2001 el grup d'Esquerra republicana de Catalunya al Congrés dels Diputats va presentar una proposició de Llei per a la creació d'un impost local, de caràcter potestatiu, sobre pernoctacions en empreses turístiques d'allotjament. La proposició es justificava per la manca de relació directa de les figures tributaries locals vigents amb l'activitat turística, cosa que provoca que els sobre costos derivats del turisme s'hagin de finançar amb la fiscalitat general, reduint la disponibilitat financera per a altres serveis i inversions i provocant desequilibris importants en els ens locals. La proposició va ser rebutjada, ja que només va comptar amb el suport del Grup Parlamentari Basc (PNB). Malgrat això, cal remarcar que totes les forces polítiques representades a les Corts generals van coincidir en la necessitat de reconèixer les necessitats financeres específiques dels municipis turístics, encara que no en la forma com s'ha de solucionar aquest problema (Boletín Oficial de les Cortes Generales, 29 de juny de 2001).

⁵¹ Ley 7/2001, de 23 de abril, del impuesto sobre las estancias en empresas turísticas de alojamiento, destinado a la dotación del fondo para la mejora de la actividad turística y la preservación del medio ambiente.

podria significar pels municipis turístics catalans, on el turisme és una important indústria, ja que Catalunya compta amb més de 57 milions de pernoctacions reglades anuals (La Caixa, 2005).

Quadre 82. Simulació dels ingressos potencials d'un impost turístic

Grup	Població	Places allotjament turístic	Pernoctacions totals	Ingressos potencials		
				Estimació ingressos potencials	Ingrés per càpita	% sobre ingressos no financers
1	Alcanar	1.776	85.740	85.740	8,81	1,11%
1	Ametlla de Mar, l'	2.069	85.365	85.365	11,19	0,55%
1	Calafell	1.873	194.939	194.939	8,28	0,66%
1	Calella	15.713	1.770.686	1.770.686	69,21	11,10%
1	Calonge	8.881	418.454	418.454	25,55	2,60%
1	Castelló d'Empúries	10.420	473.650	473.650	29,13	3,00%
1	Castell-Platja d'Aro	14.381	894.265	894.265	41,37	4,90%
1	Cunit	733	41.416	41.416	3,82	0,33%
1	Escala, l'	6.241	280.758	280.758	17,89	1,94%
1	Malgrat de Mar	10.394	906.975	906.975	43,12	6,48%
1	Mont-roig del Camp	13.013	480.674	480.674	35,83	4,60%
1	Palafrugell	5.275	291.235	291.235	11,43	1,19%
1	Palamós	6.739	348.082	348.082	16,92	2,41%
1	Puigcerdà	1.703	138.021	138.021	15,09	1,90%
1	Roses	8.867	904.008	904.008	31,36	3,79%
1	Salou	29.310	3.134.077	3.134.077	71,95	7,59%
1	Sant Feliu de Guíxols	3.094	315.268	315.268	13,76	1,58%
1	Torredembarra	2.736	126.906	126.906	8,21	0,76%
1	Torroella de Montgrí	14.769	692.721	692.721	33,67	6,20%
1	Vila-seca	5.880	649.792	649.792	29,95	3,61%
Grup 1		163.867	12.233.032	12.233.032	31,37	3,52%
2	Blanes	13.711	849.353	849.353	18,47	2,80%
2	Cambrils	14.364	961.466	961.466	27,15	1,93%
2	Lloret de Mar	34.317	3.927.061	3.927.061	72,89	11,75%
2	Pineda de Mar	6.661	568.722	568.722	21,16	3,21%
2	Sitges	6.376	568.720	568.720	21,02	2,02%
2	Vendrell, el	4.779	307.736	307.736	8,92	0,73%
Grup 2		80.208	7.183.057	7.183.057	32,11	3,56%
Totals		244.075	19.416.089	19.416.089	31,64	3,54%

Font: Elaboració pròpia

Al quadre 82 podem veure els resultats potencials de l'aplicació d'un impost sobre allotjaments turístics d'1 € per persona i nit als municipis considerats turístics. Per estimar el nombre de pernoctacions per municipi s'ha considerant un període d'obertura de 7 mesos anuals en el cas d'hotels i allotjaments rurals i de 4 en el cas dels càmpings. El grau d'ocupació utilitzat ha estat del 58,21% i 27,30%, respectivament, d'acord amb les dades publicades per l'INE.

L'oferta d'allotjament turístic (hotels, càmpings i turisme rural) als municipis turístics analitzats aplega 244.075 places d'allotjament turístic, amb un volum de pernoctacions estimat que supera els 19 milions anuals. L'aplicació d'un impost turístic sobre aquestes pernoctacions podria suposar uns ingressos addicionals de 19.416.089 €, és a dir quasi 750.000 € anuals de mitjana per municipi. Això suposaria uns 31,64 € per habitant i el 3,54% dels ingressos no financers dels municipis turístics.

b) La reforma de l'impost sobre béns immobles

Quan a la possibilitat de reformar algun dels impostos existents, de forma que es relacioni l'augment de la major necessitat de despesa provocada pels serveis turístics que es presten a la població no resident amb la pròpia activitat turística, si no es replanteja reformar l'IAE perquè de forma millorada compleixi la seva funció originària⁵², probablement la millor opció sigui potenciar el principal recurs financer dels municipis: l'IBI.

Per aquest motiu, plantejarem dues propostes justificades per criteris d'equitat. La primera, sota el principi de la capacitat de pagament, l'aplicació, dintre del límit establert legalment, de tipus de gravamen

⁵² Tot i que reformar l'IAE entraria dins de les propostes objectivament possibles, estimem que difícilment seria acceptat, tant políticament com socialment, després que la reforma aprovada hagi suposat la seva supressió per més del 80% dels subjectes passius.

diferenciats en funció de la tipologia d'habitatges, ja siguin aquests habituals o secundaris. Encara que la posició tradicional de la literatura sobre descentralització fiscal (Suárez et al, 2008) es manifesta majoritàriament partidària de la utilització de tributs basats en el principi del benefici, existeix un cert marge per basar-se en criteris de capacitat de pagament. Per altra banda, la segona proposta, sota el principi del benefici, analitzarà la configuració d'un IBI no residencial.

En principi les segones residències paguen els mateixos impostos que els residents, encara que no demanen exactament el mateix tipus de serveis. En ocasions s'ha plantejat aplicar un tipus de gravamen diferenciat en funció de l'ús residencial o secundari dels immobles en associar-se aquestes a uns serveis específicament turístics. Igualment, el principi de capacitat de pagament justifica raonablement bé l'establiment d'una mena de recàrrec sobre l'habitatge secundari. Presumptament, la capacitat de pagament derivada de la propietat immobiliària no és la mateixa quan es tracta de l'habitatge habitual que quan procedeix d'una segona residència (Costa et al, 2003). D'acord amb aquesta opinió, l'habitatge habitual s'hauria de gravar en menor mesura que la resta de béns immobles.

Aquesta possibilitat no esdevé una novetat ja que la tributació estatal sobre la renda de les persones físiques no considera com a rendiment immobiliari la titularitat de l'immoble que constitueix la residència habitual del contribuent. En canvi, el caràcter progressiu d'aquest impost comporta un major impacte fiscal a major nombre de propietats immobiliàries, tinguin o no rendiments explícits.

Pel que fa a la possible implantació d'un IBI no residencial, sembla interessant la possibilitat prevista a la Llei d'hisendes locals que permet aplicar als béns immobles, exclosos els de caràcter residencial, tipus de gravamen diferenciats atenent els usos establerts en la normativa

cadastral. Ara bé, perquè aquesta previsió tingui una utilitat real caldria eliminar o flexibilitzar la restricció legal que estableix que, com a màxim, aquests tipus només es puguin aplicar al 10% dels béns urbans que, per a cada ús, tinguin major valor cadastral. En certa forma, es tractaria de recuperar el fonament teòric de l'IAE, que presumia l'existència d'una certa proporcionalitat entre els serveis públics que afavoreixen als negocis i l'activitat productiva (Suárez, 2000).

Tanmateix, caldria situar aquestes càrregues fiscals sobre les propietats dels no residents (segones residències) o les dedicades a activitats econòmiques (no residencials) dins d'uns certs límits, amb l'objectiu que els avantatges d'utilització d'aquest impost per les hisendes locals destacades per la literatura relativa a la descentralització fiscal no quedin diluïdes⁵³.

Per altra banda, pensem que l'actual recàrrec sobre habitatges residencials permanents desocupats s'hauria de suprimir, perquè, tal i com està regulat, no pot complir ni amb una suposada funció anti-especulativa, ni amb una funció recaptatòria, donat que a la pràctica resulta inaplicable.

La simulació que estudiem suposa que els municipis podrien aplicar aquest tipus diferenciat a les segones residències i als immobles no residencials. Així mateix, per evitar els efectes adversos indicats, aquest tipus diferenciat quedaria limitat a un percentatge màxim sobre l'establert a l'habitatge habitual. Per fer la simulació suposem que aquest topall és del 10% per les segones residències i del 20% per als immobles no residencials. Tanmateix, es considera que el tipus aplicat als habitatges habituals seria d'un 5% inferior a l'establert l'any 2004 a cada municipi.

⁵³ Els avantatges apuntats són la immobilitat de les seves bases i, per tant, la impossibilitat d'emigració com a resposta a pressions fiscals elevades i la internalització de costos que suposa en general la no exportació de la carrega tributària més enllà dels límits de la jurisdicció beneficiària (Suárez, et al, 2008),

A partir dels imports de valor cadastral per l'ús residencial i no residencial publicats a la web de la Direcció general del cadastre, estimem la base liquidable residencial i no residencial. La distribució de l'import de la base liquidable residencial entre habitatge habitual i segones residències es realitza proporcionalment segons el nombre d'habitatges existents de cada tipus. Segons els nostres càlculs, de mitjana, la distribució de la base liquidable es repartiria aproximadament així: un 28% correspondria a l'habitatge habitual, un 41% a les segones residències i un 31% a l'ús no residencial.

Quadre 83. Simulació dels ingressos potencials per la modificació dels tipus de gravamen de l'IBI

Grup	Població	Tipus de gravamen				Ingressos potencials			
		Habitatges habituals	Segones residències	Ús no residencial	Estimació quota líquida	Quota líquida real	Diferència	Ingrès adicional per càpita	% sobre ingressos no financers
1	Alcanar	0,7695	0,8465	0,9234	1.631.632	1.574.405	57.227	5,88	0,74%
1	Ametlla de Mar, l'	0,5890	0,6479	0,7068	1.872.083	1.779.034	93.049	12,20	0,60%
1	Calafell	0,9880	1,0868	1,1856	10.497.227	10.000.499	496.728	21,09	1,69%
1	Calella	0,9500	1,0450	1,1400	3.567.308	3.392.770	174.538	6,82	1,09%
1	Calonge	0,7125	0,7838	0,8550	4.464.315	4.322.310	142.005	8,67	0,88%
1	Castelló d'Empúries	0,6973	0,7670	0,8368	4.958.836	4.746.595	212.241	13,05	1,34%
1	Castell-Platja d'Aro	0,9358	1,0293	1,1229	7.147.600	6.732.002	415.598	19,23	2,28%
1	Cunit	0,8075	0,8883	0,9690	4.869.697	4.675.094	194.603	17,94	1,55%
1	Escala, l'	0,6555	0,7211	0,7866	4.430.986	4.218.715	212.271	13,52	1,47%
1	Malgrat de Mar	0,8550	0,9405	1,0260	3.996.213	3.837.195	159.018	7,56	1,14%
1	Mont-roig del Camp	0,5130	0,5643	0,6156	2.547.137	2.430.540	116.597	8,69	1,12%
1	Palafrugell	0,8021	0,8823	0,9625	7.215.140	6.998.065	217.075	8,52	0,89%
1	Palamós	1,0450	1,1495	1,2540	4.697.401	4.084.475	612.926	29,79	4,24%
1	Puigcerdà	0,8550	0,9405	1,0260	1.691.160	1.655.244	35.916	3,93	0,50%
1	Roses	0,8075	0,8883	0,9690	6.965.067	6.590.645	374.422	12,99	1,57%
1	Salou	0,6869	0,7555	0,8242	10.681.945	9.800.103	881.842	20,24	2,14%
1	Sant Feliu de Guíxols	0,8170	0,8987	0,9804	6.485.006	6.294.968	190.038	8,30	0,95%
1	Torredembarra	0,8265	0,9092	0,9918	4.243.729	3.950.097	293.632	19,00	1,75%
1	Torroella de Montgrí	0,8427	0,9269	1,0112	3.344.943	3.223.766	121.177	5,89	1,08%
1	Vila-seca	0,6460	0,7106	0,7752	4.727.605	4.313.455	414.150	19,09	2,30%
Grup 1					100.035.028	94.619.977	5.415.051	13,89	1,56%
2	Blanes	0,7477	0,8224	0,8972	8.469.609	8.136.329	333.280	7,25	1,10%
2	Cambrils	0,5320	0,5852	0,6384	8.046.001	7.550.098	495.903	14,00	0,99%
2	Lloret de Mar	0,6584	0,7242	0,7900	9.070.570	8.504.704	565.866	10,50	1,69%
2	Pineda de Mar	0,9975	1,0973	1,1970	4.778.205	4.510.100	268.105	9,98	1,51%
2	Sitges	0,7885	0,8674	0,9462	9.699.217	9.210.500	488.717	18,06	1,74%
2	Vendrell, el	0,7980	0,8778	0,9576	11.359.250	10.500.100	859.150	24,91	2,03%
Grup 2					51.422.852	48.411.831	3.011.021	13,46	1,49%
Totals					151.457.881	143.031.808	8.426.073	13,73	1,53%

Sota aquests criteris, el rendiment financer que suposarien aquests canvis representaria uns ingressos addicionals de 8.426.973 €, és a dir uns 325.000 € de mitjana per municipi. El gruix d'aquest import, provindria de les modificacions dels tipus impositius a l'ús no residencial, ja que en el cas de l'ús residencial, l'increment de la recaptació derivada de les segones residències quedaria pràcticament compensada amb la reducció practicada als habitatges habituals. De mitjana, això suposaria 13,73 € per càpita addicionals i el 1,53% dels ingressos no financers. Com es pot veure, per poder aplicar aquesta opció també seria necessari elevar el tipus màxim establert actualment en el 1,1%, ja que alguns municipis el superarien en el cas dels usos no residencials⁵⁴.

c) La modificació del criteri de repartiment participació en els ingressos de l'Estat

La principal subvenció que reben els municipis és la participació en els ingressos de l'Estat (PIE). Aquests ingressos suposen quasi el 23% dels seus ingressos no financers (quadre 10), encara que en els municipis turístics estudiats aquesta participació no sobrepassa el 14% (quadres 38 i 40).

Això succeeix, perquè el nombre d'habitants de dret és el barem predominant a l'hora de fer el repartiment de la PIE. Aquesta transferència es calcula essencialment en funció del nombre d'habitants de dret, esbiaixada a favor de la grandària dels municipis, cosa que perjudica comparativament als municipis turístics que, com s'ha vist, solen ser municipis petits per població censada. A més a més, com hem dit abans, això és contradictori amb determinades Lleis sectorials que imposen als

⁵⁴ Aquesta proposta no compensa una hipotètica supressió de l'IAE. Perquè l'efecte d'una possible supressió de l'IAE pogués ésser compensat per una modificació de l'IBI no residencial, seria necessari que, sota els criteris anteriors, el tipus d'aquests immobles s'incrementés en un 30% respecte a l'aplicat als habitatges habituals.

municipis turístics l'obligació de prestar els serveis mínims d'acord amb la seva població assistida. Les limitacions de la darrera reforma del sistema de finançament local no ha resolt aquestes contradiccions, malgrat el reconeixement per primer cop de les necessitats específiques dels municipis turístics.

Per aquests motius, la modificació del criteri de repartiment de la PIE enllaça bé amb els arguments que assenyala la literatura econòmica per a la justificació d'aquesta subvenció: correcció d'externalitats interjurisdiccionals i desequilibris verticals i, sobretot, garantir la suficiència financera (Suárez et al, 2008).

En primer lloc, en aquest estudi s'ha justificat que existeix una clara externalitat interjurisdiccional en la despesa realitzada pels municipis turístics. Aquesta despesa no beneficia únicament als veïns d'aquests municipis, sinó, a més a més, als residents de municipis propers, així com a un sector econòmic que s'estén més enllà del territori municipal. Els municipis turístics atreuen més població i activitat econòmica de la que acull de forma habitual el seu terme municipal. Així mateix, existeix un cert grau de desequilibri vertical com a conseqüència de la distribució de determinades competències turístiques als municipis, sense que aquests tinguin cap possibilitat de participar de les rendes generades per aquesta activitat. Finalment, l'estudi detecta la necessitat d'incrementar les transferències als municipis turístics perquè aquests puguin assolir un nivell estàndard de despesa en la prestació dels serveis locals.

El criteri de distribució de la PIE, que hauria de generalitzar-se, deixant el tractament d'excepcions als models de participació en els ingressos de les comunitats autònomes (PICAS), podria continuar amb l'actual sistema dual de participació. Un pels municipis majors de 75.000 habitants i capitals de província i l'altre pels municipis restants.

La darrera reforma de la LRHL va introduir un nou sistema de participacions basat en la cessió parcial del rendiment de tributs estatals (IRPF, IVA i impostos especials sobre alcohols, hidrocarburs i llavors del tabac). Sembla convenient, tant per motius d'eficiència, com d'equitat, que el municipi participi de la renda generada per l'economia local. A més a més, aquest sistema proporciona una major correlació amb el creixement econòmic (Suárez et al, 2008). El problema no resolt d'aquest model és la territorialització d'aquests impostos, donada la dificultat d'assignació municipal d'aquests ingressos. Per aquest motiu, és adient que el sistema continuï vigent únicament per als grans municipis, sempre que es disposi d'indicadors adequats de renda i consum a nivell municipal. Deixem aquí aquest apunt ja que no és l'objectiu d'aquest treball l'anàlisi d'aquest sistema.

En canvi, per la resta de municipis el model es podria definir exclusivament per la població, com a element bàsic de necessitat de despesa. En aquest nivell, les diferències es presenten bàsicament en el volum o quantitat de serveis prestats als habitants, d'acord amb les competències assumides pels municipis. Per tot això, en el sistema estatal l'indicador bàsic de necessitat podria centrar-se exclusivament en la població, ponderat per intervals creixents de forma similar a l'actual, d'acord amb els nivells de competències que obligatòriament han d'assumir els municipis. Un model que simplificaria i faria més transparent la distribució de la PIE, sense perjudici que es pugui complementar amb d'altres indicadors objectius en l'àmbit de les PICAS.

Segurament, establir la població com el principal indicador de les necessitats de despesa local és una decisió encertada, però, per corregir la discriminació que pateixen els municipis turístics sota el sistema actual, la PIE hauria de computar la població estacional per determinar, conjuntament amb la població de dret, la població assistida. L'objectiu d'aquesta

modificació és aproximar-se més fidelment a les seves necessitats de despesa i garantir una major equitat en la distribució dels fons estatals.

Com dèiem, semblaria convenient excloure del model general de participació l'atenció a situacions específiques⁵⁵, com la transferència addicional establerta a favor dels municipis turístics en la darrera reforma de la LRHL, que haurien de reservar-se per als models de participació establerts en l'àmbit de les Comunitats autònomes.

Es pot argumentar que, a part dels municipis turístics, existeixen altres municipis amb necessitats específiques que també haurien de tenir-se en compte a l'hora de determinar quin ha de ser el seu finançament. Això és cert, però l'actual fórmula de distribució de la PIE reconeix explícitament que els municipis amb major població tenen una major necessitat de despesa. Com és sabut, les xifres de població de dret que s'utilitzen en el càlcul de la distribució de la PIE estan ponderades amb coeficients esbiaixats a favor de la grandària dels municipis, la qual cosa comporta que els municipis amb més habitants rebin una major proporció de fons per habitant. Aquest criteri es justifica, especialment, perquè aquests municipis assumeixen, com succeeix en el cas dels municipis turístics, un major nombre de competències. Per això, en absència d'altres consideracions, sembla just que els municipis turístics rebin els fons d'acord amb la població que realment tenen.

El càlcul de la població assistida podria comportar alguns problemes, especialment a l'hora de definir que s'entén per població estacional, però això no hauria de ser una dificultat insalvable, ja que la població estacional

⁵⁵ És el cas de Madrid i Barcelona, les entitats locals de les Illes Canàries, Ceuta i Melilla, els municipis que van integrar les àrees metropolitanes de Madrid i Barcelona, la subvenció específica per serveis de transport col·lectiu a entitats locals majors de 50.000 habitatats.

es pot estimar amb diferents indicadors, per exemple els establerts per l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat) o la Junta d'Andalusia.

L'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat) mesura la població real dels municipis catalans amb una metodologia que ofereix una unitat de mesura que té en compte el nombre de persones equivalents a temps complet a l'any (ETCA). La limitació és que aquesta mesura s'ofereix únicament per a les poblacions majors de 5.000 habitants i les capitals comarcals i amb una periodicitat no establerta.

Per la seva part, la Junta d'Andalusia⁵⁶, a partir de la capacitat d'allotjament dels municipis (pernoctacions anuals i segones residències) ha establert el següent sistema de càlcul simplificat de la població estacional:

$$\text{Població turística assistida} = (\text{nombre de pernoctacions anuals}/365) + (\text{nombre d'habitatges de segona residència} \times 3 \times 51)/365).$$

On 3 és igual al nombre mitja de persones per habitatge de segona residència i 51 és igual al nombre mitja de dies d'ús anual de la segona residència.

Com es pot intuir, les dues variables característiques dels municipis turístics, la població estacional i la capacitat d'allotjament, han d'estar necessàriament relacionades. Segons els nostres càlculs, l'alta correlació que presenten els resultats derivats d'una o altra metodologia, amb un coeficient de Pearson de 0,9558, comporta que la utilització de la mesura publicada per l'Idescat o la calculada amb la metodologia de la Junta d'Andalusia, no mostri una classificació significativament diferent.

⁵⁶ Decret 158/2002, de 28 de maig, del municipi turístic.

Fetes les explicacions oportunes, a continuació analitzarem quantitativament dos possibles solucions:

- a) Com a opció 1 s'analitza repartir la PIE amb els mateixos criteris actuals, és a dir, població (75%), esforç fiscal (12,5%) i capacitat tributària (12,5%), però substituint en els municipis turístics els habitants censats per la població assistida.
- b) Per la seva part, l'opció 2 proposa repartir la PIE exclusivament a través de la població, utilitzant igualment la població assistida en els municipis turístics.

Les simulacions es realitzen a partir dels càlculs publicats per la Direcció General de Coordinación Financiera con las entidades locales (MEH, 2006a) per obtenir la liquidació definitiva del sistema de finançament local per l'exercici 2004 dels municipis de població inferior a 75.000 habitants.

Per manca de les dades necessàries a nivell nacional, no podem realitzar una extrapolació exacta, ja que per fer aquest exercici caldria delimitar prèviament els municipis que podem considerar turístics dels 8.025 inclosos en aquest règim. Això és així, perquè l'actual sistema es basa en el repartiment entre tots els municipis d'un import definit a priori, a partir de determinades variables. Salvant els imports garantits, un major repartiment a determinats municipis implica una menor aportació a la resta.

Tanmateix, amb l'efecte d'evitar una reacció contrària de la resta de municipis, pensem que la possible reforma d'aquesta participació no hauria de suposar únicament una nova forma de repartiment dels fons establerts actualment, sinó un increment real del seu import total.

Per aproximar, *caeteris paribus*, els nous imports de la participació d'aquests municipis en els ingressos de l'Estat que correspondrien si s'optés per l'opció 1, s'ha procedit exclusivament a fer la substitució dels habitants de dret per la població assistida en els municipis considerats turístics, utilitzant els mateixos valors unitaris establerts pel Ministeri d'Economia i Hisenda en el document esmentat per cadascuna de les tres variables considerades, és a dir, població, esforç fiscal i capacitat tributària. Tanmateix, s'ha tingut en compte el canvi de factor multiplicador que es produeix en alguns municipis en afegir la població estacional.

Amb aquesta opció els municipis turístics passarien a rebre una quantitat de 83.755.581 €, en comptes dels 63.217.178 € actuals, cosa que representaria un increment del 32,49% (quadre 84).

Per altra banda, l'opció 2 proposa repartir la PIE exclusivament a través de la població, abandonant per tant les variables d'esforç fiscal i capacitat tributària. Per estimar les noves aportacions, en primer lloc es realitza de nou la distribució de l'import a distribuir entre els 8.025 municipis inclosos en aquest règim exclusivament en base a la població de dret, sense tenir en compte els possibles municipis turístics amb l'objectiu de determinar el nou valor unitari. Un cop fet aquest càlcul, s'utilitza, com en l'opció anterior, el valor unitari resultant per calcular els imports que correspondrien als municipis turístics si, en lloc de la població censada, s'utilitza la població assistida en el repartiment d'aquests fons.

Anteriorment s'ha proposat que, pels municipis inclosos en aquest règim, el repartiment de la participació en els ingressos de l'Estat es realitza exclusivament per la població, com a element bàsic de necessitat de despesa. Tanmateix, s'apunten com a possibles avantatges la seva simplicitat i transparència. Dons bé, observant els resultats de la simulació

realitzada, podem apuntar que, a més a més, els resultats no serien gaire diferents dels actuals, cosa que fa presumir un nivell de rebuig molt baix.

D'acord amb els càlculs realitzats, dels 8.025 municipis inclosos en aquest règim de participació a tot l'Estat, 3.659, el 45,60%, rebrien exactament la mateixa quantia que amb el model de repartiment de tres variables. 3.078 municipis, el 38,35%, tindrien una variació compresa entre -5% i +5%, i la resta, 1.288 municipis, el 16,05%, una variació superior al 5%. Això succeeix, perquè, per sobre de tot, el sistema té en compte un finançament mínim garantit⁵⁷.

Amb aquesta opció, els municipis turístics passarien a rebre una quantitat de 80.398.328 €, o sigui un 27,18% addicional.

El quadre 84 resumeix els càlculs de les dues opcions analitzades, així com la diferència mitjana que suposaria l'aplicació d'aquests models respecte als ingressos rebuts per aquest concepte durant l'exercici 2004. L'augment d'ingressos resultant significaria uns 18.859.777 € addicionals, cosa que representa uns 725.000 € de mitjana per municipi. Això suposaria uns 30,73 € per càpita addicionals i el 3,44% dels ingressos no financers.

D'aquesta forma, els ingressos de la participació en els ingressos de l'Estat per càpita dels municipis turístics situats entre 5.001 i 20.000 habitants passarien dels 105,26 € actuals als 138,22 € i els dels municipis de 20.001 a 50.000 de 122,91 € a 149,76 € (quadre 85). Amb aquestes noves

⁵⁷ Segons aquesta norma, regulada en l'article 124.2 de la LRHL, el finançament de cap municipi, determinat d'acord amb el que disposa aquesta Llei, podrà ser inferior al que resulti de la liquidació definitiva de la PIE de l'any 2003. Aquesta garantia, que podem considerar una mena de peatge per sortir de l'*status quo* existent quan es va canviar de model, obliga a ajustar el finançament dels municipis que obtenen una participació que excedeix del seu mínim garantit destinant una part proporcional d'aquest excés a cobrir la garantia dels municipis que es troben en posició inversa.

aportacions no s'assoliria un import per càpita equivalent al dels municipis no turístics, malgrat que la diferència existent es reduiria sensiblement.

Quadre 84. Simulació dels ingressos potencials per la modificació del criteri de distribució de la PIE

Grup	Població	Ingressos reals PIE	Ingressos potencials				Ingrès addicional per càpita	% sobre ingressos no financers
			Opció 1	Opció 2	Mitjana	Diferència		
1	Alcanar	1.202.540	1.275.994	1.276.392	1.276.193	73.654	7,57	0,96%
1	Ametlla de Mar, l'	863.703	986.748	971.774	979.261	115.558	15,15	0,75%
1	Calafell	2.880.239	3.598.656	3.300.259	3.449.457	569.219	24,17	1,94%
1	Calella	2.225.775	3.250.786	3.203.153	3.226.969	1.001.194	39,13	6,28%
1	Calonge	1.470.892	2.192.519	1.929.847	2.061.183	590.290	36,05	3,67%
1	Castelló d'Empúries	1.466.748	2.174.129	1.918.577	2.046.353	579.605	35,65	3,67%
1	Castell-Platja d'Aro	1.542.779	2.898.332	2.579.518	2.738.925	1.196.146	55,33	6,55%
1	Cunit	1.369.233	1.600.595	1.439.420	1.520.008	150.775	13,90	1,20%
1	Escala, l'	1.287.020	2.051.892	1.799.560	1.925.726	638.706	40,69	4,42%
1	Malgrat de Mar	2.262.675	2.846.039	2.802.226	2.824.132	561.457	26,69	4,01%
1	Mont-roig del Camp	1.148.048	1.582.602	1.557.752	1.570.177	422.129	31,46	4,04%
1	Palafrugell	3.055.594	3.683.315	3.546.556	3.614.935	559.341	21,94	2,29%
1	Palamós	2.362.118	2.883.991	2.819.913	2.851.952	489.834	23,81	3,39%
1	Puigcerdà	1.152.954	1.220.364	1.209.226	1.214.795	61.841	6,76	0,85%
1	Roses	2.527.128	3.979.411	3.631.741	3.805.576	1.278.448	44,35	5,36%
1	Salou	3.282.159	5.902.206	5.268.730	5.585.468	2.303.309	52,88	5,58%
1	Sant Feliu de Guíxols	3.005.939	3.358.864	3.293.521	3.326.193	320.254	13,98	1,60%
1	Torredembarra	1.822.659	2.097.065	1.987.912	2.042.489	219.829	14,23	1,31%
1	Torroella de Montgrí	1.472.964	2.588.480	2.457.037	2.522.759	1.049.794	51,02	9,39%
1	Vila-seca	2.161.603	2.828.177	2.839.111	2.833.644	672.040	30,98	3,73%
Grup 1		38.562.770	53.000.164	49.832.223	51.416.193	12.853.423	32,96	3,70%
2	Blanes	5.241.810	6.205.973	6.276.404	6.241.189	999.378	21,73	3,30%
2	Cambrils	3.645.771	4.650.075	4.680.480	4.665.277	1.019.506	28,79	2,05%
2	Lloret de Mar	4.113.497	6.957.723	6.912.002	6.934.862	2.821.365	52,37	8,44%
2	Pineda de Mar	3.470.757	3.783.732	3.805.188	3.794.460	323.703	12,04	1,83%
2	Sitges	3.782.853	4.155.601	3.984.803	4.070.202	287.349	10,62	1,02%
2	Vendrell, el	4.399.719	5.002.313	4.907.230	4.954.771	555.052	16,09	1,31%
Grup 2		24.654.408	30.755.417	30.566.106	30.660.761	6.006.353	26,85	2,98%
Totals		63.217.178	83.755.581	80.398.328	82.076.955	18.859.777	30,73	3,44%

Font: Elaboració pròpia

No podem calcular amb exactitud el cost total per l'Estat d'aquesta proposta, perquè, com s'ha dit, no tenim les suficients dades per avaluar el nombre de municipis turístics en el conjunt de l'Estat espanyol. Ara bé, extrapolant la proporció de municipis turístics obtinguda en el conjunt

català, que és del 2,75%, a l'Estat espanyol, uns 220 municipis es podrien arribar a considerar turístics. Amb els mateixos criteris analitzats anteriorment, això podria representar una dotació complementària de la PIE d'uns 160 milions d'euros, cosa que suposaria un 5,28% addicional sobre l'import del model de variables, aplicat als municipis de menys de 75.000 habitants, i un 1,54% sobre el total aportat als municipis.

Quadre 85. Comparativa de la participació en els ingressos de l'Estat per càpita

Concepte	Municipis turístics		Municipis no turístics		% var MT/MNT
	Import	% s/INF	Import	% s/INF	
Municipis de 5.001 a 20.000 habitants					
42 Transferenc. de l'Estat	105,26	11,82%	148,46	15,76%	-29,10%
Aportació addicional	32,96	3,70%			
Suma	138,22	15,52%	148,46	15,76%	-6,90%
Municipis de 20.001 a 50.000 habitants					
42 Transferenc. de l'Estat	122,91	13,63%	169,29	19,43%	-27,40%
Aportació addicional	26,85	2,98%			
Suma	149,76	16,61%	169,29	19,43%	-11,54%

Font: Elaboració pròpia

d) L'establiment de criteris específics en la distribució de la participació en els ingressos de les Comunitats autònomes

Encara que, com s'ha dit, la Constitució espanyola preveu la participació de les entitats locals en els ingressos de l'Estat i en els de les Comunitats autònomes, és clar que la segona d'elles pràcticament no ha estat desenvolupada amb la generalitat i intensitat que correspondria a aquest instrument, donada la importància que tenen les Comunitats autònomes en el nostre país (Pedraja i Cordero, 2008). Per aquests motius, pensem que pertocaria, d'una banda, incrementar amb caràcter general les seves reduïdes quanties i, de l'altra, modificar els criteris de repartiment de la participació en els ingressos de les Comunitats autònomes (PICAS),

introduint factors de necessitat més ajustats a les peculiaritats dels municipis de cada comunitat.

Pel que fa als municipis turístics, això es podria assolir introduint el concepte de població assistida, així com implantant criteris de repartiment que donin resposta al finançament de determinades competències addicionals dels municipis turístics respecte a les dels municipis de règim comú.

Actualment, la dotació del fons de participació en els tributs de les Comunitats autònomes és realment petita. A Catalunya, la part del fons de cooperació local destinada l'exercici 2004 als ajuntaments ha significat uns 43 milions d'euros⁵⁸. Això només representa el 0,65% dels ingressos no financers dels municipis catalans i el 2,82% sobre els ingressos rebuts per la participació en els ingressos de l'Estat distribuïts en aquesta comunitat⁵⁹.

Una possibilitat per incrementar aquestes subvencions seria mitjançant la transformació de les transferències corrents que reben els municipis de les Comunitats autònomes de forma condicionada en incondicionades (Suárez et al, 2008). D'acord amb les dades de la liquidació dels pressupostos dels municipis de 2004, la part del fons de cooperació municipal de Catalunya destinada als municipis va suposar únicament el 15,63% del total de

⁵⁸ Llei 6/2004, de 16 de juliol, de pressupostos de la Generalitat de Catalunya per al 2004.

⁵⁹ Val a dir que en els darrers anys la quantia d'aquest fons s'ha anat incrementant de forma notable, tot i que encara resta molt allunyada de la quantia dels fons estatals. Així en 2008, la dotació corresponent als Ajuntaments va suposar 110 milions d'euros (Llei 16/2007, de 21 de desembre, de pressupostos de la Generalitat de Catalunya per al 2008).

transferències corrents procedents de la Generalitat, que van pujar a 275 milions⁶⁰.

Aquesta opció, tot i que no incrementaria la quantitat a rebre pels municipis suposaria, a banda d'un estalvi de gestió considerable tant en els municipis com en les Comunitats autònomes, una millora efectiva de l'autonomia local, així com una garantia d'estabilitat financera. En el mateix sentit es podria actuar des de les diputacions provincials quines transferències corrents als municipis catalans van suposar l'any 2004 uns 69 milions d'euros, la gran majoria d'elles condicionades.

Per altra banda, caldria que el repartiment del fons de cooperació local de Catalunya tingués en compte la població assistida, ja que, com hem discutit en l'apartat anterior, constitueix un clar indicador de la necessitat de despesa.

Aquest fons té el seu encaix legal a l'article 182 de la Llei 8/1987, de 15 d'abril, municipal i de règim local de Catalunya, que estableix que l'import de les participacions, consistents en ingressos estatals i de la Generalitat, integraran el Fons de Cooperació Local de Catalunya. Correspon a la Generalitat, mitjançant la Llei anual de pressupostos, distribuir aquest fons, d'acord amb els criteris que anualment s'estableixin.

Aquest article també estableix que els criteris de distribució d'aquest fons han de tenir en compte les especificitats de l'organització territorial de Catalunya i les modificacions sobre el règim de les competències locals que resulten de la legislació de règim local i de les lleis sectorials.

⁶⁰ Tot i l'increment que ha experimentat la dotació del fons de cooperació, aquesta proporció no té una millora significativa en el temps, ja que a l'exercici 2008 aquesta subvenció incondicionada només va suposar el 20,67% del total de transferències corrents previstes per a les corporacions locals (Llei 16/2007, de 21 de desembre, de pressupostos de la Generalitat de Catalunya per al 2008).

A partir de l'any 1995, la Llei anual de pressupostos de la Generalitat determina una dotació a distribuir entre els municipis, en concepte d'ingressos de la Generalitat integrats en el Fons de cooperació local. Aquesta dotació és de lliure disposició per als municipis. A partir de l'exercici de 2003, a banda d'aquesta dotació, es van afegir sengles dotacions addicionals. Una per a la prestació supramunicipal de serveis i una altra per a les entitats municipals descentralitzades.

Els criteris que s'han anat aplicant fins el 2003 són els següents:

- a) Una quantitat fixa al municipi de Barcelona
- b) Per a la resta de municipis:
 - 1. Una quantitat fixa per a cada municipi
 - 2. Una quantitat repartida en proporció directa a la població
 - 3. Una part distribuïda en funció dels nuclis de població diferenciats, només per a municipis de menys de 50.000 habitants
 - 4. Finalment, una part a repartir entre els municipis capital de comarca

L'exercici 2004 es pot considerar un any de trànsit en el model, consolidant les dotacions anteriors i garantint un increment en funció de la població dels municipis. En resum, la distribució de la dotació del tram de lliure disposició pels municipis es va fer així:

- a) Al municipi de Barcelona, la quantitat de 3.654.861,83 €
- b) Als municipis de menys de 1.000 habitants, l'import de la participació rebuda l'any 2003, llevat del tram corresponent a la prestació supramunicipal de serveis que es va incrementar en el 2%
- c) Als municipis de més de 10.000 habitants, la participació rebuda l'any 2003, excepte el tram corresponent a la prestació supramunicipal de serveis que es va incrementar en un 6%

- d) Als municipis compresos entre els 1.000 i 10.000 habitants, la quantitat resultant d'aplicar la següent fórmula, amb un creixement mínim garantit del 6%: $P = 29.465 + 1,15 (H - 1.000) + N + C$

En la qual:

P = participació del municipi per a l'any 2004

H = nombre d'habitants segons el padró de l'any 2003

N = import que li va correspondre en concepte de nuclis de població l'any 2003

C = import que li va correspondre l'any 2003 pel fet de ser capital de comarca

A diferència dels càlculs realitzats per obtenir la participació en els ingressos de l'Estat, no estan disponibles els càlculs relatius a la distribució del Fons de cooperació local de Catalunya. Per aquest motiu, per realitzar la simulació del que podria suposar la utilització de la població assistida, en substitució dels habitants de dret, en primer lloc hem de determinar les quanties del fons que corresponen a les variables de població i a la resta de variables⁶¹.

A partir d'aquesta estimació i amb la finalitat d'obtenir *caeteris paribus* l'import dels nous imports de la participació dels municipis turístics en el fons de cooperació, substituïm les dades de població censada per l'assistida i utilitzem els mateixos valors unitaris resultants de la variable població, per calcular l'import del fons que correspondria per població, addicionant la mateixa quantia rebuda per a la resta de variables

⁶¹ Els càlculs es realitzen a partir dels criteris establerts en la Llei 6/2004, de 16 de juliol de pressupostos de la Generalitat de Catalunya per al 2004 i la Resolució GAP/2132/2004, de 28 de juliol, de distribució als municipis de Catalunya de la participació en els ingressos de la Generalitat, integrada en el Fons de cooperació local de Catalunya, any 2004.

Quadre 86. Simulació dels ingressos potencials per la modificació del criteri de distribució de la PICAs

Grup	Població	Participació ingressos Generalitat			Ingressos potencials			
		Variable població	Altres variables	Total participació	Participació estimada	Diferència	Ingrès adicional per càpita	% sobre ingressos no financers
1	Alcanar	38.364	7.227	45.590	49.778	4.188	0,43	0,05%
1	Ametlla de Mar, l'	35.025	0	35.025	46.320	11.295	1,48	0,07%
1	Calafell	50.382	7.852	58.234	84.107	25.873	1,10	0,09%
1	Calella	53.332	2.906	56.238	95.366	39.128	1,53	0,25%
1	Calonge	37.839	14.181	52.021	94.524	42.503	2,60	0,26%
1	Castelló d'Empúries	37.705	2.991	40.696	91.729	51.033	3,14	0,32%
1	Castell-Platja d'Aro	37.406	5.983	43.388	116.919	73.531	3,40	0,40%
1	Cunit	36.755	0	36.755	53.818	17.063	1,57	0,14%
1	Escala, l'	36.362	2.329	38.690	86.368	47.678	3,04	0,33%
1	Malgrat de Mar	55.559	38	55.598	75.380	19.782	0,94	0,14%
1	Mont-roig del Camp	37.397	12.624	50.020	79.157	29.137	2,17	0,28%
1	Palafrugell	71.327	7.239	78.566	100.867	22.301	0,87	0,09%
1	Palamós	60.052	3.818	63.870	81.296	17.427	0,85	0,12%
1	Puigcerdà	37.554	8.357	45.911	50.139	4.228	0,46	0,06%
1	Roses	52.634	14.505	67.139	125.025	57.886	2,01	0,24%
1	Salou	53.346	38	53.385	156.826	103.441	2,37	0,25%
1	Sant Feliu de Guíxols	72.206	3.338	75.544	88.158	12.614	0,55	0,06%
1	Torredembarra	44.601	38	44.640	57.172	12.532	0,81	0,07%
1	Torroella de Montgrí	39.117	4.091	43.207	93.462	50.254	2,44	0,45%
1	Vila-seca	53.608	5.149	58.756	86.085	27.328	1,26	0,15%
Grup 1		940.570	102.703	1.043.273	1.712.497	669.223	1,72	0,19%
2	Blanes	114.689	38	114.727	153.948	39.221	0,85	0,13%
2	Cambrils	77.637	11.672	89.310	131.387	42.077	1,19	0,08%
2	Lloret de Mar	78.001	10.399	88.400	194.694	106.294	1,97	0,32%
2	Pineda de Mar	78.043	38	78.081	91.066	12.984	0,48	0,07%
2	Sitges	75.894	6.278	82.172	97.325	15.153	0,56	0,05%
2	Vendrell, el	86.816	16.413	103.229	127.657	24.428	0,71	0,06%
Grup 2		511.080	44.839	555.919	796.076	240.157	1,07	0,12%
Totals		1.451.650	147.543	1.599.192	2.508.572	909.380	1,48	0,17%

Font: Elaboració pròpia

Els resultats d'aquesta simulació els podem veure al quadre 86. Amb aquesta opció els municipis turístics passarien a rebre una quantitat de 2.508.572 €, en comptes dels 1.599.192 € actuals, cosa que representaria un increment del 56,92%. Aquest increment d'ingressos suposaria uns 35.000 € addicionals per municipi. De mitjana, això suposaria 1,48 € per càpita addicionals i el 0,17 % dels ingressos no financers.

Com s'ha vist abans, els municipis turístics han de gestionar determinades competències addicionals a les dels municipis de règim comú, derivades directament del seu caràcter turístic. Fins ara els municipis turístics han assumit en solitari la despesa suplementària que això representa i per tant sembla lògic establir els mecanismes financers adequats per a la seva compensació.

En l'apartat anterior s'ha plantejat que el criteri de repartiment de la PIE se centri exclusivament en la població, com a element bàsic de necessitat de despesa, deixant a l'àmbit de les PICAS la possibilitat que es pugui complementar aquest amb d'altres indicadors objectius. En aquest sentit, els criteris de repartiment del vigent Fons de cooperació municipal de Catalunya⁶² incorporen, a banda de la població, com a indicador bàsic de despesa, el criteri de plurinuclearitat (nuclis de població diferenciats), la superfície del municipi i la capitalitat comarcal, atenent la seva major despesa associada, però no té en compte la major necessitat de despesa del municipi turístic.

El mecanisme establert a la Llei de turisme de la Comunitat Valenciana podria ser un model a tenir en compte per trobar una solució al problema plantejat. Aquest model de compensació financera reconeix el gran component municipal del producte turístic i concreta els instruments financers que, sota la modalitat de convenis, podran subscriure els municipis turístics amb la Generalitat Valenciana: el conveni per a la compensació financera, el conveni per a l'adaptació dels municipis turístics i el conveni per a la competitivitat i la comunicació.

La finalitat del primer conveni és compensar l'esforç financer addicional realitzat pels ajuntaments turístics en aquelles partides que sofreixin increments que no puguin ser repercutits a través de tributs. Concretament

⁶² Llei 15/2008, del 23 de desembre dels pressupostos de la Generalitat de Catalunya per al 2009

les despeses que poden ser compensades són les derivades de les oficines de turisme, del manteniment de recursos turístics mediambientals i els de tipus històric i cultural, de la policia i seguretat ciutadana i de les actuacions extraordinàries en matèria de neteja viària i del mobiliari urbà. Anualment es fixen els indicadors mínims a partir dels quals es pot obtenir el component addicional a subvencionar, així com el percentatge a aplicar sobre la quantia del component addicional⁶³.

Aquests indicadors, que s'estableixen per trams de població, fixen per a cada una de les partides compensables la despesa per habitant a partir de la qual cada municipi turístic pot estimar el component addicional o despesa suplementària realitzada i que, prèvia justificació, serà objecte de subvenció per part de la Comunitat⁶⁴.

En el nostre cas, per fer la simulació d'una possible aplicació d'aquest model als municipis turístics de Catalunya prèviament hem de determinar les partides de despesa a compensar, els indicadors mínims a utilitzar per obtenir el component addicional a subvencionar i, finalment, el percentatge a aplicar sobre aquesta quantia.

Suposem que les partides que poden ser compensades seran les relatives a les despeses amb una alta vinculació amb el turisme (quadre 72), excepte les relatives a sanejament, proveïment i distribució d'aigua, perquè aquestes despeses poden repercutir-se mitjançant la taxa corresponent.

⁶³ D'acord amb la disposició addicional cinquena de la Llei 10/2001, de 27 de desembre, de Pressupostos de la Generalitat Valenciana per l'exercici de 2002, el percentatge a aplicar sobre la quantia del component addicional dels convenis per a la compensació financera és el 21%.

⁶⁴ Un total de 93 municipis es van beneficiar l'any 2008 d'aquests convenis i es van repartir 5.807.917,63 €, cosa que suposa uns 62.450,72 € per municipi. Els municipis amb una major dotació són Benidorm, Santa Pola i Gandia amb 924.101,67 €, 245.700,48 € i 237.780,60 €, respectivament (Resolució de 15 de desembre de 2008 de la Consellera de turisme).

Per tant, les despeses a compensar serien les corresponents a: protecció civil i seguretat ciutadana, habitatge i urbanisme, recollida d'escombraries i neteja viària, arqueologia i protecció del patrimoni històric-artístic, infraestructures bàsiques i transports i turisme.

Quadre 87. Simulació dels ingressos potencials per l'aplicació d'un model de compensació financera als municipis turístics en l'àmbit de la CA

Grup	Població	Subvencions per a cada tipologia de despeses a compensar						Ingressos potencials		
		Prot civil i seg ciutadana	Habitatge i urbanisme	Recollida d'escomb.i neteja	Patrimoni històric	Infraestruct.	Turisme	Total subvenció estimada	Ingrès adicional per càpita	% sobre ingressos no financers
1	Alcanar	1.929	0	0	0	139.239	14.457	155.626	16,00	2,02%
1	Ametlla de Mar, l'	0	0	29.423	0	0	29.383	58.806	7,71	0,38%
1	Calafell	335.935	146.430	124.602	0	94.673	126.175	827.815	35,15	2,82%
1	Calella	31.917	0	1.089	0	79.454	106.737	219.198	8,57	1,37%
1	Calonge	0	0	0	0	134.774	72.466	207.240	12,66	1,29%
1	Castelló d'Empúries	59.416	0	21.711	9.996	296.197	59.726	447.046	27,50	2,83%
1	Castell-Platja d'Aro	0	0	57.614	0	0	151.592	209.206	9,68	1,15%
1	Cunit	59.878	210	191.365	0	66.327	13.762	331.542	30,57	2,64%
1	Escala, l'	3.685	0	54.187	0	0	64.254	122.126	7,78	0,85%
1	Malgrat de Mar	140.509	32.786	54.985	0	0	28.037	256.318	12,19	1,83%
1	Mont-roig del Camp	0	94.274	108.467	0	0	42.514	245.254	18,28	2,35%
1	Palafrugell	107.536	0	85.629	27.595	112.120	71.291	404.171	15,86	1,65%
1	Palamós	0	0	39.959	0	100.029	76.346	216.334	10,52	1,50%
1	Puigcerdà	0	0	8.560	12.765	146.670	59.912	227.907	24,92	3,14%
1	Roses	0	0	0	55.780	53.255	32.917	141.951	4,92	0,59%
1	Salou	165.925	0	66.294	0	34.896	284.232	551.347	12,66	1,34%
1	Sant Feliu de Guíxols	0	0	136.823	56.773	1.775	24.379	219.749	9,59	1,10%
1	Torredembarra	63.871	0	40.422	0	154.155	54.807	313.255	20,27	1,87%
1	Torroella de Montgrí	0	0	44.704	5.671	38.028	76.797	165.200	8,03	1,48%
1	Vila-seca	6.920	84.981	55.224	0	0	163.202	310.328	14,31	1,72%
Grup 1		977.522	358.682	1.121.058	168.580	1.451.592	1.552.985	5.630.420	14,44	1,62%
2	Blanes	283.780	0	23.785	20.823	49.836	127.303	505.526	10,99	1,67%
2	Cambrils	42.431	112.240	130.179	57.535	14.878	157.532	514.795	14,54	1,03%
2	Lloret de Mar	231.161	0	149.874	0	176.940	300.910	858.885	15,94	2,57%
2	Pineda de Mar	244.410	5.286	22.796	0	0	11.300	283.793	10,56	1,60%
2	Sitges	237.052	55.670	10.865	0	68.361	135.047	506.994	18,74	1,80%
2	Vendrell, el	272.468	125.121	38.111	0	0	136.864	572.564	16,60	1,35%
Grup 2		1.311.302	298.317	375.610	78.357	310.014	868.956	3.242.557	14,50	1,61%
Totals		2.288.823	656.999	1.496.668	246.937	1.761.606	2.421.942	8.872.976	14,46	1,62%

Font: Elaboració pròpia

Pel que fa als indicadors mínims aplicables a aquestes despeses, utilitzarem les ràtios calculades en els quadres 75 i 76 com a despesa estàndard per càpita dels municipis no turístics. Multiplicant aquesta despesa estàndard per càpita per la població assistida obtenim la despesa mínima a partir de la qual cada municipi turístic, comparant aquesta amb la despesa realment

realitzada, pot estimar el component addicional o despesa suplementària realitzada.

El percentatge proposat per aplicar sobre la quantia d'aquest component addicional serà del 20%, excepte en el cas de la despesa relativa a recollida d'escombraries i neteja viària que aplicarem només el 10%, perquè la despesa relativa a la recollida d'escombraries pot ser repercutida mitjançant la taxa corresponent.

El quadre 87 mostra el resum numèric de l'aplicació d'aquest model. D'acord amb els càlculs realitzats els municipis turístics haurien de rebre una quantitat de 8.872.976 € addicionals. La major part d'aquest import, quasi el 73%, aniria destinat a corregir part del diferencial existent en les funcions de turisme, protecció civil i seguretat ciutadana i infraestructures. De mitjana, això suposaria uns 341.000 € addicionals per municipi, cosa que significaria 14,46 € per càpita addicionals i el 1,62 % dels ingressos no financers.

e) La cooperació públic-privada per a la gestió turística de la destinació

Possiblement, una de les explicacions de la manca de solucions per resoldre la problemàtica analitzada és el poc pes dels municipis turístics dins del total del sector públic local. Tanmateix, constatem que ni els governs, ni les associacions de municipis tenen la sensació de què això sigui un greu problema. Un problema que vist exclusivament des de l'escala local és difícil resoldre i què requeriria l'existència de xarxes o agrupacions de municipis turístics que serveixin de punt de referència per a la defensa dels seus interessos i per aprofitar experiències comunes⁶⁵.

⁶⁵ Per a la defensa dels interessos específics d'aquests municipis, l'any 1930 va néixer a França *l'Association Nationale des maires des stations classées et des communes*

Juntament amb la insuficiència financera, és conegut què un dels factors que més condiona la gestió municipal és la gran diversitat dels municipis. L'existència d'un gran nombre de municipis petits fa impossible per a molts d'ells la prestació, amb la quantitat o qualitat requerida, dels serveis encomanats legalment. Espanya és un dels països de la UE-15 amb més minifundisme municipal. En concret és el tercer país amb un major percentatge de municipis de menys de 5.000 habitants (85%), darrera de França (95%) i Àustria (91%) (Suárez et al, 2008).

A Catalunya, el 80% dels municipis no arriben a aquesta xifra. Per la seva part, el 94% dels 946 municipis catalans no sobrepassen els 20.000 habitants i, per tant, quedarien per sota de la xifra proposada per Solé (1990) com a una mena d'escala mínima eficient. Això comporta evidents distorsions en la prestació de determinats nivells de serveis, ja que els municipis no poden prestar els serveis ni amb la mateixa qualitat, ni al mateix cost. Un cost que després es tradueix sempre en impostos (Solé, 2003).

Actualment, l'organització territorial i el paper dels ens supramunicipals en la gestió d'aquests serveis és una qüestió objecte de debat social i polític, donada la necessitat que tenen la majoria de municipis de comptar amb un nivell de govern supramunicipal que es responsabilitzi d'aquells serveis que en solitari no es poden prestar adequadament. Comptar amb un adequat marc territorial supramunicipal permetria, alhora, dissenyar una participació semiterritorialitzada en determinats impostos estatals, compartint, fins i tot, les bases fiscals entre els diferents nivells

touristiques, Aquesta associació agrupa al conjunt dels municipis turístics del país amb quasi 1.100 membres. Té com a objectiu la defensa dels interessos específics d'aquests municipis davant els poders públics, tant des del punt de vista financer com normatiu, així com ajudar al desenvolupament del potencial turístic dels mateixos (<http://www.communes-touristiques.net/>).

A Espanya, sota el paraigües de la Federación Española de Municipios y Provincias, també trobem xarxes cooperatives de municipis: Xarxa de ciutats de congressos, xarxa de municipis termals, xarxa de ciutats patrimoni de la humanitat,...

d'administració en funció de les competències assumides, salvant així la dificultat d'assignació municipal dels seus ingressos (Solé, 2003). Tanmateix, possibilitaria fomentar la cooperació intermunicipal atribuint directament un cert volum de fons a aquests organismes com a incentiu financer.

En el cas dels municipis turístics, essencialment municipis de petites dimensions i, per tant, amb una limitada capacitat financera i tècnica, compartir competències i recursos, amb la creació d'estructures de cooperació amb personalitat jurídica i mitjans financers propis, per a la gestió d'activitats comunes, podria esdevenir clau, tant per la possible obtenció de recursos financers addicionals, com per a la planificació i aplicació de les diferents mesures a adoptar en la gestió sostenible de la destinació turística.

A banda de les possibilitats de cooperació entre municipis i entre aquests i la Comunitat autònoma corresponent per a la gestió genèrica de serveis públics, sembla oportú analitzar la creació d'organismes de gestió públicoprivada⁶⁶ per a la gestió turística de la destinació.

Uns organismes que poden servir per assegurar la coordinació de les diferents entitats i empreses interessades en el seu desenvolupament i, alhora, per trobar espais de coincidència en la planificació, aplicació i finançament de les diferents mesures a adoptar en la gestió sostenible del territori, amb tots els responsables de la gestió del producte turístic, ja siguin públics o privats, apostant per una nova manera de concebre la

⁶⁶ Tot i que existeixen diferents fórmules jurídiques que permeten la creació d'entitats per a la col·laboració públic privada, destaquem dues figures de caràcter associatiu que poden constituir els ens locals amb altres administracions o amb entitats privades que tinguin finalitats d'interès públic concurrents. Una d'elles és el Consorci. Aquesta figura es troba regulada en els articles 87 de la LBRL i 312 a 324 del Reglament d'obres, activitats i serveis dels ens locals (ROAS). L'altre és la Societat mercantil d'economia mixta, regulada pels articles 85 de la LBRL i 282 a 296 del ROAS.

competitivitat de la destinació, basada en criteris sostenibles de rendibilitat global (privada i pública) a llarg termini i molt més exigents amb la qualitat i el medi ambient.

Està clar que un escenari com l'actual, quan les incerteses en la durada de la crisi econòmica i el seu possible impacte en els ingressos turístics són importants, una associació público-privada pot ajudar a establir un cert marc per al diàleg, la col·laboració i la determinació de les accions a realitzar per a la millora de la competitivitat de la destinació a llarg termini⁶⁷. Tanmateix, a banda d'una unificació de criteris sobre l'estratègia a implementar, aquests organismes permeten obtenir una major eficiència financera, evitant duplicitats en determinades despeses i assolint economies d'escala. Per això, seria convenient que aquests esforços es mancomunessin en una escala territorial supramunicipal, és a dir de destinació turística.

Alguns dels objectius d'aquestes entitats poden ser:

- a) Planificar i executar les accions de promoció necessàries pel desenvolupament turístic de la destinació
- b) Gestionar la xarxa d'oficines d'informació, això com els recursos turístics propis o delegats pels municipis que es considerin convenients
- c) Crear i gestionar la imatge de la destinació turística
- d) Comercialitzar productes i serveis turístics
- e) Actuar com a òrgan de representació de l'organisme davant les diferents entitats públiques i privades en les matèries de la seva competència
- f) Estudiar, impulsar i coordinar les diferents iniciatives turístiques, ja siguin públiques o privades

⁶⁷ Els resultats obtinguts per Girgis (2009), posen de relleu que els països que compten amb una organització nacional de turisme amb participació público-privada obtenen, en terme mig, una puntuació superior en un 20% en l'avaluació del Travel & Tourism Competitiveness Index (TTCI) en relació als països que no en disposen.

El pressupost d'aquestes entitats pot finançar-se per les aportacions dels membres associats, per subvencions ordinàries i extraordinàries, pel rendiment procedent de l'organització i venda de determinats productes i serveis turístics (reserves d'allotjaments, vendes d'entrades d'espectacles, comercialització de productes,...), així com, en el seu cas, pel producte d'una imposició turística, cosa que segurament permetria una major acceptació d'aquest tribut i que podria utilitzar-se pel finançament d'infraestructures i serveis turístics.

La confiança mútua basada en la discussió tranquil·la de tots els assumptes, el consens i pacte, la planificació estratègica sostenible elaborada conjuntament, el repartiment generós del poder en la gestió, amb criteris privats, l'aportació de fons públics i privats, segons els diferents models existents i la responsabilitat conjunta en la gestió, s'assenyalen per Valls (2008) com a factors d'èxit del partenariat públic-privat.

Tot i que existeixen diferents experiències locals⁶⁸, un exemple proper és turisme de Barcelona⁶⁹. Aquest consorci neix l'any 1993 com una iniciativa conjunta de l'Ajuntament de Barcelona, la Cambra oficial de comerç, indústria i navegació de Barcelona i la Fundació Barcelona Promoció. Totes aquestes institucions operaven de forma independent fins que van decidir, un any després dels jocs olímpics de 1992, aplegar esforços per crear una única organització de promoció turística de la ciutat que continués la missió de promoció turística, desenvolupada des de l'any 1981 pel Patronat municipal de turisme (Bonet, 2004).

Aquesta fórmula organitzativa està governada per un Consell general, presidit per l'alcalde de Barcelona, amb tres sots-presidències executives

⁶⁸ San Sebastián Turismo, Turismo de Tenerife, Office de Tourisme et des Congrès de Paris, Visit London, Amsterdam tourist and convention Bureau,.... (Valls, 2008)

⁶⁹ www.barcelonaturisme.com

per a cada una de les institucions fundadores i un Comitè executiu format per empresaris i polítics del ram i presidit pel president de la Cambra de Comerç de Barcelona. Completa l'organigrama l'estructura executiva comandada pel Director general.

En els seus 16 anys d'existència, Turisme de Barcelona ha posat en marxa un seguit de programes encaminats a promoure la ciutat en diversos àmbits turístics: Barcelona ciutat de compres, Barcelona Convention Bureau, Barcelona sports,... que complementa amb els serveis d'atenció al turista mitjançant una completa xarxa d'informació formada per 20 oficines obertes durant tot l'any i el servei de casaques vermelles que treballen a les principals zones turístiques de la ciutat durant la temporada d'estiu.

El pressupost del Consorci es nodreix de les aportacions dels tres socis i dels recursos propis que generen la prestació i comercialització de serveis de Turisme de Barcelona. Entre aquests serveis figuren alguns tant coneguts com el Bus turístic, que s'ha convertit en una de les imatges turístiques de la ciutat, la Barcelona card (un tiquet combinat per a diferents usos, com transport, museus i espectacles), l'optimització de patrimoni ja existent (Mirador de Colom) i recorreguts turístics (Barcelona Walks, Barcelona Bici,...), entre d'altres. Addicionalment, comercialitza diferents productes aliens com reserves hoteleres, entrades a museus i llocs d'interès,...

El primer pressupost del Consorci fou de 4,1 milions d'euros, dels quals un 44% eren recursos propis. L'exercici 2008 va comptar amb un pressupost de 34,6 milions dels quals el 93,40% són recursos propis (TB, 2009). És a dir, en aquests 14 anys el pressupost de Turisme de Barcelona ha crescut en un 844%, tot i mantenir l'aportació de l'Ajuntament de Barcelona en una xifra lleugerament inferior a la dotació realitzada a l'antic Patronat municipal de turisme (1,14 M€).

Encara que la col·laboració entre el sector públic i les empreses no es pot veure com un remei per solucionar els problemes de finançament actuals, constatem que la creació de nous productes i serveis, combinat amb una gestió eficient, permeten obtenir uns ingressos addicionals per contribuir al creixement turístic de la destinació.

En aquest sentit, a continuació analitzem els ingressos addicionals que podrien obtenir els municipis turístics catalans amb la creació d'organismes locals de cooperació públic-privada per a la gestió turística de la destinació. Per fer aquesta simulació es parteix del supòsit que el finançament d'aquests organismes es nodriria un 50% de les aportacions municipals, en una xifra equivalent a les actuals despeses turístiques, mentre que la resta provindria de recursos propis.

Al quadre 88 podem veure els resultats d'aquesta simulació que suposarien uns ingressos addicionals de 13.830.500 €, és a dir, quasi 532.000 € anuals de mitjana per municipi. Això significaria uns 22,54 euros per habitant i el 2,52% dels ingressos no financers dels municipis turístics.

Quadre 88. Simulació dels ingressos potencials per la creació d'organismes de cooperació publico-privada per a la gestió turística

Grup	Població	Estimació pressupost organismes			Ingressos potencials		
		Aportació municipal	Recursos propis	Pressupost total	Diferència	Ingrès adicional per càpita	% sobre ingressos no financers
1	Alcanar	107.422	107.422	214.844	107.422	11,04	1,39%
1	Ametlla de Mar, l'	174.460	174.460	348.921	174.460	22,87	1,13%
1	Calafell	715.937	715.937	1.431.874	715.937	30,40	2,44%
1	Calella	626.097	626.097	1.252.193	626.097	24,47	3,93%
1	Calonge	421.475	421.475	842.951	421.475	25,74	2,62%
1	Castelló d'Empúries	357.351	357.351	714.701	357.351	21,98	2,26%
1	Castell-Platja d'Aro	836.034	836.034	1.672.068	836.034	38,67	4,58%
1	Cunit	107.979	107.979	215.957	107.979	9,96	0,86%
1	Escala, l'	377.958	377.958	755.916	377.958	24,08	2,62%
1	Malgrat de Mar	216.159	216.159	432.317	216.159	10,28	1,54%
1	Mont-roig del Camp	261.024	261.024	522.047	261.024	19,46	2,50%
1	Palafrugell	448.513	448.513	897.026	448.513	17,60	1,83%
1	Palamós	456.032	456.032	912.063	456.032	22,17	3,15%
1	Puigcerdà	332.599	332.599	665.197	332.599	36,36	4,58%
1	Roses	268.697	268.697	537.395	268.697	9,32	1,13%
1	Salou	1.578.486	1.578.486	3.156.972	1.578.486	36,24	3,82%
1	Sant Feliu de Guíxols	204.631	204.631	409.262	204.631	8,93	1,02%
1	Torredembarra	329.839	329.839	659.678	329.839	21,35	1,97%
1	Torroella de Montgrí	458.294	458.294	916.587	458.294	22,27	4,10%
1	Vila-seca	894.359	894.359	1.788.717	894.359	41,23	4,97%
Grup 1		9.173.344	9.173.344	18.346.688	9.173.344	23,52	2,64%
2	Blanes	700.734	700.734	1.401.467	700.734	15,24	2,31%
2	Cambrils	837.113	837.113	1.674.226	837.113	23,64	1,68%
2	Lloret de Mar	1.579.779	1.579.779	3.159.558	1.579.779	29,32	4,73%
2	Pineda de Mar	94.033	94.033	188.065	94.033	3,50	0,53%
2	Sitges	713.015	713.015	1.426.030	713.015	26,35	2,53%
2	Vendrell, el	732.482	732.482	1.464.964	732.482	21,24	1,73%
Grup 2		4.657.156	4.657.156	9.314.312	4.657.156	20,82	2,31%
Totals		13.830.500	13.830.500	27.661.000	13.830.500	22,54	2,52%

Capítol 7.

Conclusions

7. Conclusions

De l'anàlisi del paper municipal en la competitivitat turística de la destinació, constatem que l'activitat turística es desenvolupa en un entorn cada vegada més competitiu en el que la destinació juga d'una forma destacada, tant per la dependència de l'elecció que fan els turistes entre diferents alternatives, com per l'increment del seu nombre i atractiu. Així mateix, destaquem la naturalesa mixta del producte turístic, que es configura essencialment en l'escala municipal i amb una forta presència de béns públics locals.

La competitivitat d'una destinació turística resulta de la combinació i de les sinèrgies entre una ampla gamma de factors, ja siguin de naturalesa comparativa o competitiva, que considerats en un marc coherent, permet identificar les estratègies apropiades per garantir la viabilitat i el manteniment de la quota de mercat d'una destinació turística. A llarg termini, la posició competitiva només serà sostenible si es protegeixen els recursos i l'entorn en els que està fonamentada i, alhora, aquesta sostenibilitat abasta també consideracions socials, culturals, polítiques, i, molt especialment, la creació de benestar pels seus residents.

Per la seva part, el desenvolupament turístic espanyol ha seguit un model quantitatiu, caracteritzat per un creixement continuat de l'oferta i la demanda, amb un fort component immobiliari, i basat en avantatges comparatius (sol i platja) i en preus baixos. L'estacionalitat, la concentració geogràfica i la massificació durant les èpoques d'afluència turística que se'n deriven d'aquest model, apareixen com a principals problemes per assolir un desenvolupament turístic sostenible.

Per tot això, es fa òbvia la importància de concebre el turisme a través de les implicacions territorials que el seu desenvolupament comporta,

distingint clarament l'activitat immobiliària de la turística, protegint els tradicionals avantatges comparatius i potenciant les estratègies competitives. Un creixement sense límits, aliè a la preservació de l'entorn, del paisatge o de determinats recursos, porta al deteriorament dels elements que van constituir el principal actiu de la destinació turística.

De l'estudi de les competències i finançament dels municipis turístics es pot concloure que les entitats locals no compten amb un clar catàleg competencial a partir del qual es pugui establir amb major o menor precisió una relació de correspondència entre aquestes competències i els recursos financers. Així mateix, podem constatar que no s'ha establert un veritable estatut del municipi turístic que reconegui les seves singularitats, sinó que s'ha tendit a establir un model uniformista, a pesar de les possibilitats previstes en la normativa vigent de règim local.

Generalment, la normativa autonòmica delimita al municipi turístic a partir de dues característiques quantitatives: la relació entre la població turística i el nombre de residents i la relació entre el nombre d'allotjaments turístics i el nombre d'habitatges principals. Tanmateix, constatem que la normativa sectorial sol imposar als municipis declarats turístics competències específiques i addicionals a les dels municipis de règim comú, derivades de la seva especificitat turística, així com, en alguns casos, l'obligació de prestar els serveis mínims que els corresponen en funció de la seva població assistida.

Unes competències que sembla difícil que puguin finançar-se adequadament, perquè el sistema de finançament municipal ignora aquest fenomen i les necessitats de despesa que la prestació de serveis turístics comporta per aquests municipis.

L'estudi empíric comença amb la classificació dels municipis de Catalunya entre turístics i no turístics. Per dur a terme la classificació es realitza una anàlisi factorial reduint els tres indicadors creats sobre el grau d'especialitat turística a un únic factor que recull el 87,51% de la variància de les dades inicials.

De l'anàlisi de les puntuacions factorials obtingudes, es consideren municipis turístics a un total de 26 municipis que presenten un elevat grau d'especialització turística. Als efectes comparatius i atenent la població de dret dels 157 municipis resultants, així com els criteris d'assignació de competències i finançament establerts normativament, aquests s'agrupen en quatre perfils homogenis en funció de la seva tipologia (turístic/no turístic) i de la seva dimensió (petit/gran).

D'aquesta classificació es dedueix l'existència d'un petit nombre de municipis turístics a Catalunya, que es caracteritzen per comptar amb una reduïda població censada, uns valors alts de població estacional, places d'allotjament i segona residència i un elevat grau de concentració geogràfica a la regió litoral.

Aquest fet, degut a la superespecialització turística de Catalunya en el producte predominant de sol i platja, comporta que mentre la població censada dels 26 municipis turístics no arriba al 6% del conjunt català, aquests concentren el 68,11% de la població estacional de Catalunya. Així mateix, en aquests municipis es concentra quasi el 50% de l'oferta de places d'allotjament específicament turístiques i el 38% de les segones residències de Catalunya. Això vol dir que els municipis turístics disposen aproximadament de tres segones residències per cada cinc habitatges, mentre que en el conjunt català per cada cinc habitatges només un d'ells és segona residència.

Així mateix, hem pogut constatar que la gran concentració geogràfica del turisme comporta:

- a) Un ràpid creixement demogràfic dels municipis turístics
- b) Un important creixement dels habitatges principals, derivat d'aquesta pressió humana addicional
- c) La creació d'un nombre important d'allotjaments secundaris
- d) Una renda per càpita superior a la dels municipis no turístics
- e) Un nivell d'atur superior al dels municipis no turístics

Abans de realitzar l'anàlisi comparativa entre els diferents grups de municipis amb l'objecte de contrastar les hipòtesis de la investigació, s'analitza la capacitat de l'indicador pressupostari a utilitzar per explicar les necessitats de despesa i els recursos financers que disposen els municipis, comparant la robustesa de l'indicador habitualment utilitzat (habitats censats), amb la que alternativament gaudiria un indicador construït amb la població assistida.

Els resultats assolits posen de relleu l'existència d'una correlació més intensa entre les variables pressupostaries i la població assistida, així com una major representativitat de la mitjana. Aquests resultats són significatius, ja que a l'hora d'efectuar comparacions pressupostaries entre municipis l'elecció de la variable pot fer variar substancialment els resultats de l'estudi. Escollir l'indicador basat en la població censada comporta desconèixer que els municipis turístics es caracteritzen per l'existència d'una població estacional que en determinades èpoques supera la seva població real i, per tant, es poden produir resultats esbiaixats al no tenir en compte el volum de població estacional que no està censada.

La primera hipòtesi que planteja aquesta investigació és que els municipis amb majors nivells de població turística tenen una major demanda de

serveis, directament relacionada amb l'arribada massiva de turistes, i, per tant, una major necessitat de despesa (H1).

Dels pressupostos de despeses analitzats no es pot contrastar positivament aquesta hipòtesi, perquè els municipis turístics tenen una despesa no financera per càpita superior o similar a la dels municipis no turístics, segons el grup de municipis comparats.

Per capítols de despesa, és significativa la menor despesa realitzada pels municipis turístics en l'apartat d'inversions. Així mateix, s'ha de destacar la menor despesa de personal i el major pes del capítol de compra de béns serveis i corrents en els comptes dels municipis turístics.

De l'evolució al llarg del període 2001-2004, constatem que els municipis turístics enregistren una menor evolució de les despeses no financeres per càpita. En ambdós grups de municipis, és especialment significativa la menor evolució detectada en el capítol d'inversions dels municipis turístics.

La segona hipòtesi (H2) planteja que els municipis turístics no disposen de figures financeres compensatòries per atendre aquestes necessitats.

Aquesta hipòtesi, relacionada amb l'anterior, tampoc es pot contrastar positivament. De l'anàlisi dels pressupostos d'ingressos no financers, destaquem que el volum d'ingressos no financers per càpita no té variacions significatives. Així, els ingressos corrents són molt similars, mentre que la menor recaptació per càpita dels ingressos de capital, deguda fonamentalment a uns ingressos per habitant inferiors pel concepte de transferències de capital, es compensa parcialment amb uns majors ingressos en concepte d'alienació d'inversions.

Per capítols, els ingressos corrents presenten dues diferències significatives a valorar. Els ingressos per transferències corrents són força inferiors en els municipis turístics, mentre que els capítols de taxes i el d'ingressos patrimonials compensen, en part, aquesta menor recaptació. Tanmateix, dins del grup d'impostos directes destaca la major participació de l'IBI, mentre que la de IIVTM i l'IAE és inferior.

L'increment dels ingressos no financers en el període 2001-2004 ha estat força homogeni en ambdós grups de municipis, malgrat que aquest equilibri s'assoleix gràcies a una evolució superior del capítol d'alienació de les inversions reals (venda de terrenys) en els municipis turístics.

La hipòtesi H3.1 planteja que un eventual resultat positiu de les dues hipòtesis anteriors es traduiria en l'existència de dèficits pressupostaris.

De l'anàlisi realitzat sobre el compte financer, de la capacitat o necessitat de finançament i del volum d'endeutament per veure si la situació financera dels municipis turístics comporta un dèficit pressupostari, no es desprèn que els municipis turístics tinguin una pitjor situació financera que els no turístics.

Malgrat això, l'anàlisi efectuat posa de manifest algunes diferències significatives entre ambdós grups de municipis, especialment en la forma de finançar el conjunt de les inversions, i manifestades en major grau en el conjunt dels municipis grans. Cal destacar la major utilització pels municipis turístics de les figures de les contribucions especials i l'alienació d'inversions, que compensen els seus menors ingressos per transferències de capital.

Tanmateix, de l'anàlisi del volum total d'endeutament a llarg termini es desprèn que els municipis turístics tenen un major nivell d'endeutament per càpita.

En el període 2001-2004, la capacitat de finançament dels municipis turístics presenta una evolució més positiva que la dels no turístics. En canvi, en el mateix període l'evolució de l'endeutament a llarg termini ha estat superior en el cas dels municipis no turístics.

L'anàlisi realitzada parteix d'una certa limitació derivada de la pròpia normativa pressupostaria que preveu l'equilibri dels estats de despeses i d'ingressos, cosa que, a la pràctica, impossibilita verificar l'existència d'un desequilibri financer a partir d'aquestes dades. Així, considerant aquestes normes i que les necessitats públiques són difícilment assolibles, podem pressuposar que els municipis tendeixen a programar les seves despeses en funció dels seus ingressos, però el que no sabem és si aquests ingressos són suficients, ni si els serveis es presten amb la qualitat i quantitat demandada o necessària.

Per aquest motiu, el possible desequilibri financer en el municipi turístic, cas d'existir, el podríem esperar no tant en un dèficit pressupostari crònic, sinó en una subprovisió de serveis públics, ja sigui en quantitat o qualitat, la qual lògicament no apareixerà reflectida en les magnituds pressupostaries.

Malgrat això, l'estudi detecta que els municipis no turístics disposen uns majors recursos pel finançament de la despesa general que oscil·la entre un 4,89% i un 7,55%, segons el grup de municipis. A priori, això significa que proporcionalment els municipis turístics compten amb menys recursos pel finançament de les competències que, en tenir un caràcter general, s'han de finançar conjuntament amb impostos i transferències, les quals són

nombroses i, molt important, sobre les que descansa bona part de la competitivitat del municipi.

En quart lloc, per contrastar si els municipis turístics tenen una major pressió fiscal, la hipòtesi H3.2 se centra en l'àmbit de la imposició municipal.

De l'anàlisi de la recaptació per càpita en els cinc impostos estudiats es desprèn que els municipis turístics presenten una major recaptació per càpita en els impostos de naturalesa immobiliària (IBI, IIVTNU i ICIO) i menor a la resta (IVTM, IAE).

El principal motiu d'aquesta major recaptació per càpita és l'existència d'un major nombre d'unitats cadastrals. Per això, si tenim en compte que, més enllà de quin sigui el tipus o les bases aplicables, el que percep el ciutadà és la quantitat concreta que ha de pagar per cada tribut, podem concloure que la càrrega fiscal per cada una de les unitats a considerar en cada tipologia impositiva, ja siguin les unitats cadastrals, els vehicles o les activitats comercials), és inferior en els municipis turístics.

Per tant, de la informació estudiada no es detecta que els municipis turístics tinguin una major pressió fiscal per càpita que els no turístics, la qual cosa posa de manifest la injustícia d'atribuir als municipis turístics comportaments fiscals diferenciats respecte als no turístics.

Finalment, la cinquena hipòtesi, l'H3.3, analitza si la situació financera dels municipis turístics porta a una subprovisió de serveis públics.

Prèviament, tal com es va fer amb els ingressos i les despeses corrents, s'analitza, per a cada grup de funció, si l'indicador basat en la població assistida ofereix més robustesa que el basat en la població censada. Els

resultats confirmen que existeix una major intensitat de la correlació entre els costos funcionals i la població assistida i, per tant, la major idoneïtat de l'indicador basat en aquesta.

Relacionant les competències del municipi turístic amb la classificació funcional de la despesa agrupem els diferents costos estàndard en dos grans grups de despesa per analitzar possibles diferències: els vinculats fortament amb el turisme i els de baixa vinculació. Els resultats obtinguts mostren que el volum total de la despesa operativa no presenta diferències significatives. Ara bé, mentre els municipis no turístics dediquen quasi dos tercers parts de la seva despesa a la relacionada amb una baixa vinculació amb el turisme, és a dir a la vinculada fonamentalment amb la població resident, els municipis turístics distribueixen la seva despesa operativa de forma pràcticament homogènia entre les despeses amb alta i baixa vinculació.

En plantejar el problema, consideràvem que semblava difícil que es pugues finançar adequadament l'increment de despeses derivat de la demanda de serveis públics turístics perquè el model de finançament municipal no està dissenyat per finançar aquest fenomen. Així mateix, dèiem que la incapacitat dels municipis turístics per atendre adequadament la provisió de serveis i béns públics que defineixen el producte turístic, empobriria de manera directa l'atractiu del mateix i la satisfacció del visitant.

En canvi, els resultats de la investigació ens porten a una altra consideració. Els municipis turístics destinen comparativament més recursos per càpita que els municipis no turístics als serveis amb alta vinculació amb el turisme. Es tracta d'actuacions relacionades amb la seguretat ciutadana, l'urbanisme, el sanejament i la distribució d'aigua, la recollida d'escombraries, la protecció del patrimoni artístic, les infraestructures bàsiques i la informació turística. Per tant,

comparativament, no podem parlar d'una subprovisió d'aquests serveis, encara que tampoc hem determinat si es presten amb la qualitat necessària.

En canvi, i molt probablement perquè aquesta actuació redueix la disponibilitat de recursos d'aquests municipis, observem una certa subprovisió dels serveis amb una baixa vinculació amb el turisme i que bàsicament tenen per destinataris a la població resident, en tant que no s'assoleixen les necessitats de provisió estàndard d'aquests. Els serveis més perjudicats són els de caràcter general, els d'educació, els serveis de promoció i difusió de la cultura i els de protecció i promoció social.

Els resultats de l'anàlisi economètric confirmen els resultats de l'estudi descriptiu, encara que les diferències significatives únicament es manifesten a partir d'una determinada grandària del municipi. Així, comparativament, els municipis turístics destinen més recursos als serveis amb alta vinculació amb el turisme, però, en canvi, i segurament per aquest motiu, donades les limitacions pressupostàries, destinen menys als serveis amb baixa vinculació, produint-se, en termes comparatius, una subprovisió d'aquests serveis, en tant que, a igual població assistida, destinen un menor volum de despesa per càpita.

Dit d'una altra manera, si, comparativament, els municipis turístics destinessin els mateixos recursos per càpita a les despeses amb baixa vinculació turística que els no turístics, es veurien obligats a reduir proporcionalment els recursos destinats als béns i serveis que formen part del producte turístic i, per tant, aquests s'empobririen, en rebre una menor atenció pressupostària.

Així doncs, sembla necessari reconèixer les majors necessitats de provisió de béns públics dels municipis turístics i cercar les solucions adequades. L'estudi avalua cinc possibles solucions alternatives amb l'objectiu d'assolir

el finançament addicional necessari per satisfer les seves necessitats estàndard de despesa, procurant no afegir noves càrregues als habitants d'aquests municipis.

En el primer apartat es justifica econòmicament i jurídicament la possibilitat d'una fiscalitat municipal sobre el turisme, analitzant les avantatges i desavantatges d'un tribut d'aquesta naturalesa. L'objectiu fonamental d'aquesta imposició és establir una mena de taxa general pels serveis turístics que l'administració local presta a la població no resident. La seva recaptació podria estar afectada directament al finançament de les despeses addicionals que suposa la provisió dels diferents béns i serveis públics que requereix el turisme.

Seguidament, es plantegen dues propostes de reforma de l'impost sobre béns immobles amb l'objectiu de relacionar l'augment de despesa provocada pels serveis turístics amb la població no resident. La primera, aplicant el principi de capacitat de pagament, estudia l'aplicació de tipus de gravamen diferenciats en funció de la tipologia d'habitatges, ja siguin aquests habituals o secundaris, mentre que la segona, sota el principi del benefici, analitza la configuració d'un IBI no residencial.

En tercer lloc es discuteix la modificació del criteri de participació en els tributs de l'Estat, proposant que es computi en els municipis turístics la població estacional per determinar, conjuntament amb la població de dret, la població real o assistida. Actualment, aquesta subvenció es calcula essencialment en funció del nombre d'habitants de dret, corregida a l'alça segons la grandària dels municipis, cosa que perjudica comparativament als municipis turístics que solen ser municipis petits per població censada.

L'estudi planteja dues alternatives, substituint, en ambdós casos, els habitants censats per la població assistida, com a indicador bàsic de

necessitat de despesa. La primera consistiria en repartir la PIE amb els mateixos criteris actuals, mentre la segona proposa el repartiment d'aquesta subvenció en funció exclusivament de la població, abandonant, per tant, les variables d'esforç fiscal i capacitat tributària. En qualsevol cas, la possible reforma d'aquesta participació no hauria de suposar únicament una nova forma de repartiment dels fons establerts actualment, sinó un increment real del seu import total.

Pel que fa a la possible actuació de les Comunitats autònomes, s'analitza la modificació dels criteris en la participació dels seus ingressos, proposant potenciar l'escassa dotació econòmica del fons i introduir el concepte de població assistida en el seu càlcul. Tanmateix, s'estudia el que podria suposar per aquests municipis la implantació d'un mecanisme de compensació financera similar a l'establert per la Llei de turisme de la Comunitat Valenciana. La finalitat d'aquest mecanisme és compensar l'esforç financer addicional realitzat pels ajuntaments turístics en aquelles partides que sofreixin increments que no puguin ser repercutits a través de tributs.

Finalment, s'analitza la possible creació de mecanismes de cooperació públic-privada per a la gestió turística de la destinació, estudiant el model de turisme de Barcelona. Aquests organismes poden servir per assegurar la coordinació de les diferents entitats i empreses interessades en el seu desenvolupament i, alhora, per trobar espais de coincidència en la planificació, aplicació i finançament de les diferents mesures a adoptar en la gestió sostenible del territori, amb tots els responsables de la gestió del producte turístic, ja siguin públics o privats, apostant per una nova manera de concebre la competitivitat de la destinació, basada en criteris sostenibles de rendibilitat global (privada i pública) a llarg termini i molt més exigents amb la qualitat i el medi ambient.

Segons els càlculs realitzats, l'alternativa que permetria l'obtenció d'un major nombre de recursos addicionals és la implantació de tributació turística, seguida de la modificació del criteri de distribució de la participació en els ingressos de l'Estat i la creació d'organismes de cooperació públicoprivada per a la gestió turística de la destinació (quadre 89). Com podem veure, no existeix una solució única per corregir la subprovisió de serveis detectada, tot i que, en conjunt, les mesures analitzades presenten un recorregut suficient per solucionar el problema estudiat.

Quadre 89. Resum dels resultats de les diferents opcions analitzades

Opció	Ingressos addicionals	Rendiment mitjà per municipi	Ingrès addicional per càpita	% sobre ingressos no financers
1 Implantació de la tributació turística	19.416.089	746.773	31,64	3,54%
2 Modificació dels tipus de gravamen de l'IBI	8.426.073	324.080	13,73	1,53%
3 Modificació del criteri de distribució de la PIE	18.859.777	725.376	30,73	3,44%
4 Modificació del criteri de distribució de la PICAs	909.380	34.976	1,48	0,17%
5 Aplicació d'un model de compensació financera	8.872.976	341.268	14,46	1,62%
6 Creació d'organismes de cooperació publicoprivada	13.830.500	531.942	22,54	2,52%

Font: Elaboració pròpia

La present tesi analitza un problema tractat de forma recurrent, encara que, sovint, amb poca base empírica, probablement degut a la relativa contemporaneïtat del fenomen estudiat. Pensem que els resultats obtinguts permeten un coneixement més ampli d'aquestes qüestions, tot i que la naturalesa d'aquest treball ha estat de caràcter exploratori. Per això, és evident que calen futurs treballs, fins i tot des de la mateixa perspectiva, per confirmar aquest resultat, aprofundir en les matèries analitzades i perfeccionar l'anàlisi de la metodologia utilitzada.

Tanmateix, això és especialment important en l'apartat relatiu a la possible subprovisió de serveis inclosos en el producte turístic. Cal afinar més aquesta anàlisi, estudiant, amb l'ajuda d'indicadors construïts *ad-hoc*, si

aquests serveis es presten en la quantitat i qualitat necessària amb l'objectiu d'evitar un impacte negatiu a la competitivitat de la destinació turística.

Una certa debilitat de l'estudi pot ser la generalització dels resultats obtinguts al conjunt nacional partint exclusivament de l'anàlisi dels municipis de Catalunya. Calen, doncs, altres treballs que confirmin aquests resultats amb l'estudi d'altres zones geogràfiques,

Així mateix, un dels aspectes interessants a contrastar per futures investigacions és l'anàlisi de la possible capacitat o llindar de tolerància acceptable pels residents en un municipi turístic en relació als efectes negatius d'un desenvolupament excessiu del turisme. Més enllà dels positius efectes econòmics, el desenvolupament turístic comporta una sèrie d'inconvenients que no han estat estudiats en la seva mateixa intensitat. És evident que les societats receptores poden passar de l'eufòria inicial al malestar generalitzat, màxim si el desenvolupament turístic no permet assolir d'una forma sostenible el benestar dels seus residents.

Capítol 8.

Bibliografia

8. Bibliografia

(AECA) Asociación Española de Contabilidad y Administración de Empresas (1997): *Indicadores de Gestión para las Entidades Públicas*. Documento núm. 16.

AGUILÓ PÉREZ, E.; RIERA FONT, A. I ROSELLÓ NADAL, J. (2001): *Un modelo dinámico para la demanda turística en las Islas Baleares. Una evaluación del efecto precio del Impuesto turístico*. Document de treball 29. Departament d'economia i empresa. Universitat de les Illes Balears.

AJENJO, M.; BLANES, A.; MENDIZÁBAL, E. i SÁNCHEZ, E. (1994): *La població estacional a Catalunya. Una perspectiva mediambiental*. Quadres de medi ambient, núm. 3, desembre 1994. Generalitat de Catalunya. Departament de Medi Ambient.

BOKOBO MOICHE, M.S. (1999): *La fiscalidad de las prestaciones turísticas. La posibilidad de que las Comunidades Autónomas establezcan la tasa turística*. Civitas. Revista Española de derecho financiero, núm. 102, abril-junio 1999, pp. 243-260.

BONET, L. (2004): *La estrategia cultural de turisme de Barcelona, un consorcio público-privado de éxito*. En: FONT SENTIAS, J. (Coord.) *Casos de turismo cultural. De la planificación estratégica a la gestión del producto*. Ariel.

BONHAM, C.; FUJII, E.; IM, E. I MAK, J. (1992): *The impact of the Hotel Room Tax: An interrupted time series approach*. National Tax Journal, Vol. 45, no. 4, Desembre 1992, pp. 433-441.

BOSCH ROCA, N. i SUÁREZ PANDIELLO, J. (1994): *Hacienda local y elección pública: el caso de los municipios españoles*. Fundación BBV.

BOSCH ROCA N. i SÁNCHEZ, G. (2003): *Una nota sobre el finançament de les grans ciutats*. Revista econòmica de Catalunya, núm. 46, juny 2003, pp. 124-131.

BOSCH ROCA, N.; DE GISPERT BROSA, C. i SORRIBAS NAVARRO, P. (2003): *Informe sobre el finançament local a Catalunya*. Institut d'economia de Barcelona. Diputació de Barcelona.

BOTE GÓMEZ, V. i MARCHENA GÓMEZ, M. (1996): *Política turística*. En PEDREÑO MUÑOZ, A. i MONFORT MIR, V.-directors- (1996): *Introducción a la economía del turismo en España*. Civitas.

BOTE GÓMEZ, V; MARCHENA GÓMEZ, M i SANTOS PAVÓN, E. (1999): *La descentralización autonómica y la diversificación de la estrategia de desarrollo turístico (1974-1998)*. En PELLEJERO MARTÍNEZ, C. (director): *Historia de la economía del turismo en España*. Civitas.

BOUVARD, MICHEL (2001): *Rapport d'information de M. Michel Bouvard, déposé en application de l'article 146 du Règlement par la commission des finances, sur la taxe de séjour*. ASSEMBLÉE NATIONALE. Onzième Législature.

BRAVO, S. i GORDO, E. (2003): *Los factores determinantes de la competitividad y sus indicadores para la economía española*. Boletín económico del Banco de España. Septiembre 2003, pp. 73-86.

BRAVO, S. (2004): *La competitividad del sector turístico*. Boletín económico del Banco de España. Septiembre 2004, pp. 3-18.

BULL, A. (1996): *Economía del sector turístico*. Información Comercial Española, núm. 749, enero, pp. 9-15.

BUTLER, R. (1980): *The concep of tourism area cycle of evolution: implications management of resources*. Canadian Geograpfer, núm. 24, pp-5-12.

CAMISÓN ZORNOSA, C. (1996): *La calidad como factor de competitividad en turismo: Análisis del caso español*. Información Comercial Española, núm. 749, pp. 99-122.

CANALS MARGALEF, J. (1994): *La internacionalización de la empresa*. McGraw-Hill. Madrid.

CANDELA, F. *La financiación del municipio turístico*. III Congreso AECIT. La administración turística en el municipio en España: complejidad y diversidad. Gijón, 29 y 30 de noviembre.

CALS, J. (1998): *La sostenibilidad de la economía turística del municipio*. Estudios de Gestión Turística, núm. 3, febrero 1998, ESADE-CEDIT, pp. 42-44.

CARPIO, M. (2000): *El objetivo constitucional de la suficiencia financiera de los Ayuntamientos: Situación y perspectivas*. Revista de Estudios Locales, numero extraordinario, julio 2000.

CASADO OLLERO, G. (2002): *La participación en los tributos del Estado y de las CC.AA. Autonomía. Suficiencia financiera*. Coordinador. Tributos locales, núm. 15, julio 2002, 15-37.

CASTELLS, A. (1991): *Factores explicativos del gasto público: Una aproximación empírica*. Estudios de Hacienda Pública. Instituto de Estudios Fiscales. Madrid.

COOPER, C. (1996): *The life-cycle of tourist resorts*. II Foro Internacional de Turismo de Benidorm, 6-8 noviembre, Fundación Cavanilles de Altos Estudios Turísticos. Benidorm.

COSTA COSTA, A. (2003): *Análisis de la problemática de financiación de los municipios turísticos: aplicación al caso de Baleares*. Paper de treball. Gener 2003. Departament d'Economia Aplicada. Universitat de les Illes Balears.

COSTA, M.; DURAN, J.M.; ESPASA, M.; ESTALLER, A. I MORA, A. (2003): *Teoría básica de los impuestos: un enfoque económico*. Civitas ediciones.

COSTA, A; GOMÀ. C.; I LÓPEZ, X. (2006): *Indicadors de posició competitiva del turisme a Catalunya*. Nota d'economia, num. 83-84, pp. 167-193. Departament d'Economia i Finances. Generalitat de Catalunya.

CROUCH, G.I (1994): *The Study of International Tourism Demand: a Review of Findings*. Journal of Travel Research, pp. 12-23.

DE RUS, G. i LEON, C. (1997): *Economía del turismo. Un panorama*. Revista de Economía aplicada, número 15 (vol. V), pp, 71-109.

DEXIA (2004): *Local finance in the twenty five countries of the European Union*. Dexia Editions.

DWYER, L. i KIM, C. (2003): *Destination Competitiveness: determinants and indicators*. Current Issues in Tourism, 6 (5), pp. 369-414.

FAYOS-SOLÀ, E. (1994): *Competitividad y calidad en la nueva era del turismo*. Estudios turísticos, núm. 123, pp. 5-10.

FAYOS-SOLÀ, E. (1995): *Política turística: Una visió estiuenca?* Revista econòmica de Catalunya, núm. 28, pp. 67-77.

FLUVIÀ, M. i MENA, F.X. (1998): *Política turística: entre la sostenibilidad y el desarrollo económico*. Estudios de Gestión Turística, núm. 3, febrero 1998, ESADE-CEDIT, pp. 34-41.

FLUVIÀ, M.; CARRERAS M.; GARRIGA A. i RIGALL R. (2001): *Les finances dels municipis turístics catalans*. Departament d'economia de la UdG. Diputació de Girona.

FRAGUELL SANSBELLO R.M. (1994): *turisme residencial i territori: la segona residència a la regió de Girona*. Girona. Eix Editorial.

FURIÓ BLASCO, E. (1997): *Turismo, bienes públicos y efectos externos de mercado*. Papers de turisme, núm. 21, pp. 29-61.

GARAU TABERNER, J. (2006): *Propuesta de dos indicadores para la medición de la competitividad de los destinos de sol y playa del mediterráneo: avance de resultadors desde el punto de vista de la demanda*. XV Simposio internacional de turismo y ocio. ESADE. Fira de Barcelona, 3 de maig de 2006.

GIRGIS, A. i IBRAHIM U. (2009): *The importance of Public-Private partnership in the current downturn*. World Economic Forum (2009): *The Travel & Tourism Competitiveness Report 2009. Managing in time of turbulence*. Geneve.

GO, F. (1992): *El paradigma de los nuevos productos turísticos y las ventajas competitivas*. Revista Valenciana d'Estudis Autònòmics, núm. 13, pp. 75-102.

GO, F.M. i GOVERS, R. (2002): *Integrated quality management for tourist destinations: A European perspective on achieving competitiveness*. Tourist Management, 21, pp. 79-88.

GRAMLICH, E. (1977): *Intergovernmental grants: a review of the empirical literature*. A W. Oates, ed, The Political Economy of Fiscal Federalism. Lexington Books.

GRANT, R.M. (1996): *Dirección estratégica*. Civitas.

GROSSMAN, S. i HART, O. (1986): *The costs and benefits of ownership: A theory of vertical and lateral integration*. Journal of Political Economy, núm. 94, pp. 691-719.

GUAL, J. i TORRENS, L. (2004): *La competitivitat de la indústria catalana*. Revista econòmica de Catalunya, núm. 49-50, pp. 83-100.

HAIR, Jr. J.; ANDERSON, R.E.; TATHAM, R.L.; i BLACK W.C. (1999): *Análisis multivariante. 5ª edición*. Prentice Hall Iberia.

HASSAN, S.S. (2000): *Determinants of market competitiveness in a environmentally sustainable tourism industry*. Journal of Travel Research, núm. 38, pp. 239-245.

HIDALGO MORATAL, M. (1996): *Aspectos macroeconómicos del turismo*. En PEDREÑO MUÑOZ, A. i MONFORT MIR, V.-directors- (1996): *Introducción a la economía del turismo en España*. Civitas.

IET (INSTITUTO DE ESTUDIOS TURÍSTICOS) (2002): *El turismo en España durante 2001*. Disponible en: <http://www.iet.tourspain.es/>

IET (INSTITUTO DE ESTUDIOS TURÍSTICOS) (2006): *Balance del turismo en España en 2005*. Disponible en: <http://www.iet.tourspain.es/>

INE (INSTITUTO NACIONAL DE ESTADÍSTICA) (2002): *La Cuenta Satélite del Turismo de España. Metodología y primeras estimaciones (1996-1999)*. Disponible en <http://www.ine.es>

INMAN, R.P. (1987): *Markets, governments, and the “new” political economy*. A A.J. Auerbach i M. Feldstein, Handbook of Public Economics. North-Holland, pp. 647-777.

JIMÉNEZ, J.M. i GORDILLO, A. (2004): *Allotjaments turístics: alguns aspectes estructurals*. Estudis de turisme de Catalunya, núm. 15, desembre 2004, pp. 56-64.

LA CAIXA, (2005): *Anuario economico de España (2005)*. Servicio de estudios de La Caixa. Barcelona.

LADD, H.F. i YINGER, J. (1989): *America's ailing cities: fiscal health and the design of urban policy*. The Johns Hopkins University Press. Baltimore.

LASARTE, J.; ESERVERRI, E.; ADAME, F.; i MARTIN, J. (2001): *Turismo y financiación autonómica y local. Comentarios sobre la llamada ecotasa y otras alternativas de financiación*. Comares.

L'ECONOMISTA, (2004): *Resum enquesta de situació econòmica tardor 2004*, núm. 99, novembre 2004, pp. 30-33. Col·legi d'economistes de Catalunya.

LOBEZ URQUIA, J. i CASA ARUTA, E. (1981): *Estadística intermedia*. Vicens–Vives. Barcelona.

MARTÍN–GUZMÁN, M^a.P. i MARTÍN PLIEGO, F.J. (1985): *Curso básico de estadística económica*. Editorial AC.

MEH (MINISTERIO DE ECONOMIA Y HACIENDA) (2006a): *Financiación de los municipios de menos de 75.000 habitantes, excluidas capitales de provincia o de comunidad autónoma, correspondiente al ejercicio 2004*. Dirección General de coordinación financiera con las entidades locales. Madrid.

MEH (MINISTERIO DE ECONOMIA Y HACIENDA) (2006b): *Financiación de los municipios de más de 75.000 habitantes, capitales de provincia o de comunidad autónoma; y de las provincias y entes asimilados correspondiente al ejercicio 2004*. Dirección General de coordinación financiera con las entidades locales. Madrid.

MEH (MINISTERIO DE ECONOMIA Y HACIENDA) (2008): *Financiación de los municipios de menos de 75.000 habitantes, excluidas capitales de provincia o de comunidad autónoma, correspondiente al ejercicio 2006*. Dirección General de coordinación financiera con las entidades locales. Madrid.

MIR BAGÓ, J. (1991): *El sistema español de competencias municipales*. Marcial Pons.

MONASTERIO ESCUDERO, C. i SUAREZ PANDIELLO, J. (1989): *Una aproximación empírica al gasto municipal*. Revista de economía pública, 3, pp. 10–29.

MONFORT MIR, V. (2000): *Competitividad y factores críticos en la hotelería de litoral*. FITUR.

MONITOR COMPANY (1992): *Reforçament de l'avantatge competitiu del sector turístic a Catalunya*. Generalitat de Catalunya.

MORANT MORA, A.; MONFORT MIR, V. i IVARS BAIDAL, J. (1996): *Oferta turística*. En PEDREÑO MUÑOZ, A. i MONFORT MIR, V.-directors- (1996): *Introducción a la economía del turismo en España*. Civitas.

MURPHY, P., PRITCHARD, M.P. I SMITH, B. (2000): *The destination product and its impact on traveller perceptions*. *Tourism Management*, Vol. 21, pp. 43-52.

NACHER ESCRICHE, J.M. (1999): *Competitividad y política turística*. Boletín ICE económico. Vol. 2.610, pp. 25-34.

NAVARRO PIÑERO, M.Á. (2001): *Estudio sobre las posibles medidas fiscales y de financiación a considerar en el estatuto de los municipios turísticos previsto en la disposición adicional segunda de la Ley 7/1995, de 6 de abril, de Ordenación del Turismo de Canarias*. Hacienda Canaria, núm 2, pp. 127-145.

NOGUÉ FONT, J. (2004): *La transformació del territori i del paisatge de la Costa Brava (1956-2003). Situació actual i propostes d'actuació*. Debat Costa Brava. Congrès: un futur sostenible. Blanes, 2 d'abril 2004.

OATES, W.E. (1999): *An Essay on Fiscal Federalism*. *Journal of Economics Literatur*. Vol. XXXVII, september, pp. 1120-1149.

OMT (ORGANIZACIÓN MUNDIAL DEL TURISMO) (2001): *Cooperación entre sectores público y privado*. Madrid.

OMT (ORGANIZACIÓN MUNDIAL DEL TURISMO) (2002): *Tourism Highlight*. Disponible en: <http://www.world-tourism.org>

OMT (ORGANIZACIÓN MUNDIAL DEL TURISMO) (2006): *Tourism Highlights*. Disponible en: <http://www.world-tourism.org>

PAGÈS GALTÈS, J. (2006): *Las haciendas locales en el nuevo Estatuto de Catalunya*. Tributos locales, núm. 63, junio 2006, pp. 11-41.

PEDRAJA CHAPARRO, F. i SUÁREZ PANDIELLO, J. (2002) : *Subvenciones generales a los municipios: valoración y propuestas de reforma*. Papeles de economía española, núm. 92, pp. 120-129.

PEDRAJA CHAPARRO, F. i CORDERO FERRERA, J.M. (2008) : *Sobre las participaciones locales en los ingresos de la Comunidades autónomas*. Papeles de Economía española, núm. 115, pp. 180-188.

PEDREÑO MUÑOZ, A. i MONFORT MIR, V. (1996): *Introducción a la economía del turismo en España*. Civitas.

PICORNELL, C. (1993): *Los impactos del turismo*. Papers de Tursme, 11, pp. 65-91. Generalitat Valenciana.

POON, A. (1993): *Tourism, Technology and competitive strategies*. Oxford. CAB Internacional.

PORTER, M.E. (1982): *Estrategia competitiva. Técnicas para el análisis de los sectores industriales y de la competencia*. CECSA. México.

PORTER, M.E. (1987): *Ventaja competitiva. Creación y sostenimiento de un desempeño superior*. CECSA. México.

PORTER, M.E. (1991): *La ventaja competitiva de las naciones*. Plaza & Janes. Barcelona.

PRAHALAD, C.K. i HAMEL, G. (1991): *La organización por unidades estratégicas de negocio ya no sirve*. Harvard-Deusto Business Review, núm. 45, 1er. trimestre, pp. 47-64.

PY, P. (2002): *Droit public du tourisme*. Dalloz. Paris.

RIGALL TORRENT, R. (2004): *Hisendes locals i turisme: tres assaigs*. Tesi doctoral. Universitat de Girona.

RITCHIE, J.R.B. i CROUCH, G.I. (1993): *Competitiveness in international tourism. A framework for understanding an analysis*. En: *Competitiveness of long haul tourist destinations*, vol, 35, AIEST, St. Gallen.

RITCHIE, J.R.B. i CROUCH, G.I. (1999): *Tourism, competitiveness and societal prosperity*. Journal of business research, Vol. 44, núm. 3, pp. 137-152.

RITCHIE, J.R.B. i CROUCH, G.I. (2000): *The competitive destination: A sustanaibility perspectiv*. Tourism Management, Vol. 21, pp. 1-7.

ROSS, S. (1973): *The economic theory of agency: the principal's problem*. American Economic Review, núm. 63, pp. 134-139.

RUBIO DE URQUÍA, J.I. (2002a): *La reforma de los tributos locales: posibilidad de una fiscalidad sobre el turismo*. Tributos locales, núm. 17, abril de 2002, pp. 85-93.

RUBIO DE URQUÍA, J.I. (2002b): *Gasto local y recursos tributarios*. Tributos locales, núm. 19, junio de 2002, pp. 7-13.

RUMELT, R.P., SCHENDEL, D., i TEECE, D. (1994): *Strategic management and economics*. Strategic Management Journal, núm. 12, pp. 5-29.

SALAS FUMÁS, V. (1993): *Factores de competitividad empresarial. Consideraciones generales*. Papeles de economía española, núm. 56, pp. 379-396.

SALÓ MAYOLES, A. (2005): *Estudi sobre l'habitatge a la demarcació de Girona: habitatges principals, segones residències i apartaments turístics*. Tesis doctoral. Universitat de Girona.

SALÓ MAYOLES, A. (2007): *El sector turístic a l'economia catalana: repercussions macroeconòmiques i indicadors d'oferta i demanda*. Papers de treball, núm. 7/2007. Departament d'Economia i Finances. Generalitat de Catalunya.

SANCHO PÉREZ, A. (1998): *Competitividad en el turismo*. En: *Introducción al turismo*. Organización Mundial del turismo. Madrid.

SARABIA SÁNCHEZ, F.J. (1999): *Metodología para la investigación en marketing y dirección de empresas*. (coordinador). Pirámide.

SINDICATURA DE COMPTES DE CATALUNYA (2003): *Informe 2/2002: Compte general de les corporacions locals. Exercici 2001*.

SINDICATURA DE COMPTES DE CATALUNYA (2007): *Informe 2/2005: Compte general de les corporacions locals. Exercici 2004.*

SOLÉ OLLÉ, A. (2000): *Determinantes del gasto público local. ¿Necesidades de gasto o capacidad fiscal?.* Centre de recerca en federalisme fiscal i economia regional. Institut d'Economia de Barcelona.

SOLÉ VILANOVA, J. (1990): *La hacienda municipal española ante los años noventa. Análisis y cumplimiento de sus principios económico-constitucionales.* Revista de Economía Pública, núm. 9, pp. 73-112.

SOLÉ VILANOVA, J. (2001): *Evolución de la financiación local en los países de la Unión Europea.* Ideas + Debate sobre financiación territorial. Claves para la reforma de la hacienda local. Alicante.

SOLÉ VILANOVA, J. (2003): *Tendencias futuras de la financiación local en España.* Análisis local, 47, pp. 29-46.

SOLÉ VILANOVA, J. (2004): *El finançament possible de la Generalitat i dels Ajuntaments vers el tursme.* Congrés de turisme de Catalunya (Jornada IV), Barcelona, 2 de novembre de 2004.

SUÁREZ PANDIELLO, J. (1988): *Una estimación de las necesidades de gasto para los municipios de menor dimensión.* Hacienda Pública Española, núm. 113, pp. 119-146.

SUÁREZ PANDIELLO, J. (2000): *La corresponsabilidad fiscal en las entidades locales.* Papeles de economía española, núm. 83, pp. 208-231.

SUÁREZ PANDIELLO, J. (2001): *El futuro de la financiación local en el contexto del estado de las autonomías. Informe de la comisión para el*

estudio y propuesta de medidas para la reforma de la financiación de las haciendas locales. Federación Española de Municipios y Provincias.

SUÁREZ PANDIELLO, J. (Coordinador); BOSCH, N.; PEDRAJA, F.; RUBIO, J.J. i UTRILLA, A. (2008): *La financiación local en España: Radiografía del presente y propuesta de futuro.* Federació española de municipios y provincias. Madrid.

TB (TURISME DE BARCELONA) (2009): *Memòria 2008.* turisme de Barcelona.

TEECE, J.T., PISANO, G, i SHUEN, A. (1997): *Dynamic capabilities and strategic management.* Strategic Management Journal, núm.18:7, pp, 509-533.

TINTORÉ, J., JACOB, M. i DUARTE, C. (2003): *Medi ambient i Sostenibilitat a les Illes Balears: Un repte pel segle 21.* Informe Econòmic i Social de les Illes Balears 2002, Sa Nostra.

VALLS, J.F. (1996): *Claves del mercado turístico. Como competir en el nuevo entorno.* Ediciones Deusto. Bilbao.

VALLS, J.F. (2004): *Gestión de destinos turísticos sostenibles.* Gestió 2000. Barcelona.

VALLS, J.F. (2008): *Apuestas público-privadas para la gestión del turismo.* XVII Simposium Internacional de turisme i Oci d'ESADE. Barcelona, 21 de maig de 2008.

VERA REBOLLO J.F. i MARCHENA GÓMEZ, M (1996): *El modelo turístico español: perspectiva económica y territorial.* En PEDREÑO MUÑOZ, A. i

MONFORT MIR, V.-directors- (1996): *Introducción a la economía del turismo en España*. Civitas.

VILALTA, M. (2003): *Característiques i particularitats de la despesa municipal. Una referència a la despesa no obligatòria*. Revista econòmica de Catalunya, núm. 46, juny 2003, pp. 109-123.

VILALTA, M. i MAS, D. (2006): *La despesa de caràcter discrecional dels ajuntaments i el seu finançament*. DIPUTACIÓ DE BARCELONA. Sèrie papers de polítiques territorials, núm. 23, febrer 2006. Institut d'economia de Barcelona.

VIVES, A. (2001): *La guerra de l'ecotaxa*. Presència, 3-9 d'agost de 2001, pp. 23-27.

WEF (WORLD ECONOMIC FORUM) (2008): *The Global Competitiveness Report 2008-2009*. World Economic Forum. Geneve.

WEF (WORLD ECONOMIC FORUM) (2009): *The Travel & Tourism Competitiveness Report 2009. Managing in time of turbulence*. World Economic Forum. Geneve.

WILLIAMSON, O.E. (1975): *Markets and Hyerarchies*. The Free Press. New York.

WILLIAMSON, O.E. (1985): *The Economic Institutions of Capitalism*. The Free Press. New York.

Annexs

ANNEX 1. BASE DE DADES DE POBLACIÓ, HABITATGES I ALLOTJAMENT TURÍSTIC DELS MUNICIPIS TURÍSTICS CATALANS DE POBLACIÓ SUPERIOR A 5.000 HABITANTS

Població	Població estacional	Habitants de dret	Indicador de població estacional	Segones residències	Habitatges principals	Indicador de segones residències	Places d'allotjament turístic	Indicador d'allotjament turístic
Abrera	1.370	9.422	14,54%	620	3.203	19,36%	31	0,33%
Agramunt	-135	5.212	-2,59%	275	1.524	18,04%	54	1,04%
Alcanar	860	8.868	9,70%	2.261	2.864	78,95%	1.776	20,03%
Alfella	-998	8.831	-11,30%	318	2.651	12,00%	0	0,00%
Almacelles	-490	5.819	-8,42%	193	1.896	10,18%	42	0,72%
Ametlla de Mar, I'	1.595	6.032	26,44%	3.046	1.956	155,73%	2.069	34,30%
Ametlla del Vallès, I'	-513	7.111	-7,21%	191	2.012	9,49%	0	0,00%
Ampostà	-220	18.238	-1,21%	674	5.935	11,36%	543	2,98%
Anglès	-286	5.096	-5,61%	50	1.690	2,96%	64	1,26%
Arbúcies	417	5.775	7,22%	294	1.854	15,86%	312	5,40%
Arenys de Mar	711	13.428	5,29%	2.149	4.620	46,52%	1.359	10,12%
Arenys de Munt	-582	7.190	-8,09%	263	2.362	11,13%	5	0,07%
Argençona	-438	10.403	-4,21%	741	3.295	22,49%	84	0,81%
Badalona	-21.573	214.874	-10,04%	626	73.384	0,85%	289	0,13%
Badia del Vallès	-2.488	14.313	-17,38%	307	5.054	6,07%	0	0,00%
Balaguer	-805	14.540	-5,54%	375	4.726	7,93%	122	0,84%
Banyoles	-131	16.423	-0,80%	598	8.177	7,31%	257	1,56%
Barberà del Vallès	565	27.202	2,08%	109	8.907	1,22%	424	1,56%
Begues	-478	5.284	-9,05%	334	1.549	21,56%	0	0,00%
Berga	-365	15.753	-2,32%	877	5.663	15,49%	737	4,68%
Bigues i Riells	-88	6.636	-1,33%	1.069	1.983	53,91%	0	0,00%
Bisbat d'Empordà, la	18	8.885	0,20%	313	2.882	10,86%	98	1,10%
Blanes	10.410	35.577	29,26%	9.552	11.247	84,93%	13.711	38,54%
Borges Blanques, les	-261	5.425	-4,81%	113	1.835	6,16%	12	0,22%
Cabrils	-329	6.003	-5,48%	688	1.657	41,52%	45	0,75%
Calafell	6.275	17.277	36,32%	15.833	5.461	289,93%	1.873	10,84%
Caldes de Montbui	-594	15.096	-3,93%	971	4.818	20,15%	772	5,11%
Calells	9.578	16.008	59,83%	2.462	5.216	47,20%	15.713	98,16%
Calonge	7.619	8.757	87,00%	6.150	4.333	141,93%	8.881	101,42%
Cambrils	10.808	24.604	43,93%	15.040	7.723	194,74%	14.364	58,38%
Canet de Mar	436	12.047	3,62%	1.351	3.938	34,31%	2.353	19,53%
Canovelles	-1.136	14.001	-8,11%	44	4.249	1,04%	34	0,24%
Capellades	-202	5.143	-3,93%	140	1.645	8,51%	30	0,58%
Cardedeu	-968	14.514	-6,67%	658	4.434	14,84%	56	0,39%
Cardener	-354	5.272	-6,71%	262	1.952	13,42%	184	3,49%

Població	Població estacional	Habitants de diet	Indicador de població estacional	Segones residències	Habitatges principals	Indicador de segones residències	Places d'allotjament turístic	Indicador d'allotjament turístic
Cassà de la Selva	-338	8.325	-4,06%	251	2.758	9,10%	30	0,36%
Castellar del Vallès	-1.320	19.475	-6,78%	1.079	6.240	17,29%	0	0,00%
Castellbisbal	1.437	10.352	13,88%	394	3.093	12,74%	13	0,13%
Castelldefels	-2.795	53.964	-5,18%	5.916	16.696	35,43%	2.770	5,13%
Castelló d'Empúries	8.481	7.777	109,05%	6.440	2.377	270,93%	10.420	133,98%
Castell-Platja d'Aro	13.147	8.470	155,22%	8.925	2.861	311,95%	14.381	169,79%
Centelles	-300	6.304	-4,76%	267	2.067	12,92%	24	0,38%
Cerdanyola del Vallès	-2.704	56.065	-4,82%	823	18.577	4,43%	489	0,87%
Cervelló	-530	6.980	-7,59%	514	2.073	24,79%	49	0,70%
Cervera	78	8.564	0,91%	327	2.721	12,02%	63	0,74%
Constantí	-200	5.462	-3,66%	63	1.693	3,72%	0	0,00%
Corbera de Llobregat	-725	11.278	-6,43%	1.201	3.328	36,09%	45	0,40%
Cornellà de Llobregat	-6.373	83.327	-7,65%	409	29.045	1,41%	477	0,57%
Cubelles	482	9.549	5,05%	1.484	2.924	50,75%	1.144	11,98%
Cunit	2.759	8.086	34,12%	8.627	2.668	323,35%	733	9,07%
Deltebre	-232	10.757	-2,16%	751	3.316	22,65%	1.466	13,63%
Escala, l'	8.241	7.455	110,54%	9.756	2.368	411,99%	6.241	83,72%
Esparraguera	-1.370	20.163	-6,79%	1.231	6.579	18,71%	42	0,21%
Esplugues de Llobregat	-3.931	45.915	-8,56%	436	15.642	2,79%	228	0,50%
Figueres	530	37.032	1,43%	1.338	12.467	10,73%	1.450	3,92%
Franqueses del Vallès, les	-893	14.754	-6,05%	370	4.458	8,30%	0	0,00%
Garriga, la	-363	12.923	-2,81%	359	4.202	8,54%	147	1,14%
Gavà	-1.311	43.242	-3,03%	1.627	13.863	11,74%	1.137	2,63%
Girona	4.793	83.531	5,74%	3.984	28.196	14,13%	1.076	1,29%
Granollers	453	56.456	0,80%	704	18.848	3,74%	628	1,11%
Hospitalet de Llobregat, l'	-22.483	250.536	-8,97%	3.795	88.205	4,30%	300	0,12%
Igualada	986	35.195	2,80%	1.127	11.954	9,43%	294	0,84%
Llagosta, la	-957	12.944	-7,39%	86	4.254	2,02%	0	0,00%
Llagostera	190	6.461	2,94%	597	3.658	16,32%	999	15,46%
Lleida	2.688	119.935	2,24%	6.503	40.692	15,98%	2.710	2,26%
Lliçà d'Amunt	-495	12.009	-4,12%	2.267	3.414	66,40%	0	0,00%
Lliçà de Vall	788	5.696	13,83%	521	1.696	30,72%	0	0,00%
Llinars del Vallès	-201	7.834	-2,57%	583	2.487	23,44%	15	0,19%
Lloret de Mar	27.316	26.557	102,86%	7.170	7.515	95,41%	34.317	129,22%
Malgrat de Mar	4.873	16.162	30,15%	1.312	5.132	25,57%	10.394	64,31%
Manlleu	-1.215	18.748	-6,48%	100	5.911	1,69%	91	0,49%
Manresa	-911	68.505	-1,33%	1.251	24.396	5,13%	571	0,83%
Martorell	4.239	25.010	16,95%	216	8.163	2,65%	105	0,42%

Població	Població estacional	Habitants de diet	Indicador de població estacional	Segones residències	Habitatges principals	Indicador de segones residències	Places d'allotjament turístic	Indicador d'allotjament turístic
Masnou, el	-1.797	21.196	-8,48%	1.242	7.491	16,58%	337	1,59%
Masquefa	-552	6.680	-8,26%	723	1.990	36,33%	0	0,00%
Matadepera	-992	7.711	-12,86%	337	2.083	16,18%	0	0,00%
Mataró	-5.679	114.114	-4,98%	1.059	38.590	2,74%	877	0,77%
Molins de Rei	-818	22.496	-3,64%	438	7.424	5,90%	0	0,00%
Mollerussa	31	11.087	0,28%	219	3.427	6,39%	141	1,27%
Mollet del Vallès	-4.721	50.691	-9,31%	157	17.004	0,92%	0	0,00%
Montblanc	392	6.479	6,05%	561	2.161	25,96%	177	2,73%
Montcada i Reixac	-117	30.953	-0,38%	231	9.983	2,31%	123	0,40%
Montgat	-839	8.844	-9,49%	478	3.081	15,51%	0	0,00%
Montmeló	-627	8.724	-7,19%	50	2.921	1,71%	63	0,72%
Montornès del Vallès	-7	14.065	-0,05%	415	4.466	9,29%	42	0,30%
Mont-roig del Camp	5.207	8.209	63,43%	4.790	2.648	180,89%	13.013	158,52%
Navarresles	-457	5.498	-8,31%	195	1.801	10,83%	65	1,18%
Navàs	-384	5.658	-6,79%	80	1.940	4,12%	0	0,00%
Olesa de Montserrat	-1.871	20.294	-9,22%	287	6.209	4,62%	0	0,00%
Olot	-764	30.306	-2,52%	563	10.460	5,38%	941	3,10%
Palafolls	276	6.631	4,16%	474	2.008	23,61%	1.538	23,19%
Palafugell	5.676	19.813	28,65%	7.382	6.600	111,85%	5.275	26,62%
Palamós	4.341	16.231	26,75%	2.438	5.516	44,20%	6.739	41,52%
Palau de Plegamans	1.266	12.499	10,13%	950	3.691	25,74%	1.116	8,93%
Pallejà	-653	9.746	-6,70%	739	2.902	25,47%	0	0,00%
Parets del Vallès	635	15.912	3,99%	350	5.129	6,82%	41	0,26%
Pera	116	11.452	1,01%	3.411	3.494	97,62%	0	0,00%
Pineda de Mar	3.337	23.539	14,18%	3.543	7.668	46,21%	6.661	28,30%
Polinyà	1.583	5.855	27,04%	51	1.752	2,91%	13	0,22%
Prat de Llobregat, el	-1.279	63.148	-2,03%	177	21.371	0,83%	492	0,78%
Premià de Dalt	-979	9.703	-10,09%	574	2.939	19,53%	15	0,15%
Premià de Mar	-2.969	27.464	-10,81%	1.589	9.178	17,31%	78	0,28%
Puigcerdà	777	8.370	9,29%	1.645	2.696	61,02%	1.703	20,35%
Reus	-3.729	96.642	-3,86%	2.422	31.352	7,73%	750	0,78%
Ripoll	-400	10.717	-3,73%	176	4.014	4,38%	372	3,47%
Ripolllet	-3.216	33.605	-9,57%	174	10.684	1,63%	50	0,15%
Riudoms	-403	5.573	-7,23%	129	1.811	7,12%	56	1,00%
Roca del Vallès, la	-389	8.685	-4,48%	351	2.641	13,29%	0	0,00%
Roda de Ter	-567	5.365	-10,57%	29	1.749	1,66%	41	0,76%
Roquetes	-455	7.017	-6,48%	806	2.328	34,62%	0	0,00%
Roses	14.140	14.687	96,28%	16.822	4.865	345,78%	8.867	60,37%

Població	Població estacional	Habitants de diet	Indicador de població estacional	Segones residències	Habitatges principals	Indicador de segones residències	Places d'allotjament turístic	Indicador d'allotjament turístic
Rubí	-2.569	66.425	-3,87%	2.679	21.231	12,62%	205	0,31%
Sabadell	-11.918	193.338	-6,16%	1.449	65.985	2,20%	837	0,43%
Sallent	-258	7.103	-3,63%	68	2.565	2,65%	20	0,28%
Salou	25.322	18.238	138,84%	13.044	5.661	230,42%	29.310	160,71%
Salt	-2.609	25.912	-10,07%	221	8.018	2,76%	26	0,10%
Sant Adrià de Besòs	-2.363	32.921	-7,18%	113	11.189	1,01%	39	0,12%
Sant Andreu de la Barca	-506	23.675	-2,14%	114	7.877	1,45%	127	0,54%
Sant Andreu de Llavaneres	-572	8.707	-6,57%	568	2.699	21,04%	53	0,61%
Sant Boi de Llobregat	-7.470	80.636	-9,26%	922	26.902	3,43%	85	0,11%
Sant Carles de la Ràpita	993	12.594	7,88%	2.175	4.200	51,79%	1.331	10,57%
Sant Celoni	-143	14.278	-1,00%	1.111	4.360	25,48%	136	0,95%
Sant Cugat del Vallès	-2.434	65.061	-3,74%	4.518	20.010	22,58%	300	0,46%
Sant Esteve Sesrovires	281	5.978	4,70%	563	1.749	32,19%	44	0,74%
Sant Feliu de Guíxols	3.215	19.693	16,33%	4.806	6.652	72,25%	3.094	15,71%
Sant Feliu de Llobregat	-4.333	41.954	-10,33%	466	14.040	3,32%	49	0,12%
Sant Fost de Campsentelles	-594	7.039	-8,44%	305	2.187	13,95%	0	0,00%
Sant Fruitós de Bages	435	6.696	6,50%	56	2.020	2,77%	29	0,43%
Sant Hilari Sacalm	111	5.466	2,03%	271	1.818	14,91%	528	9,66%
Sant Joan de Vilatorrada	-1.177	9.854	-11,94%	60	3.179	1,89%	18	0,18%
Sant Joan Despi	-1.256	30.242	-4,15%	551	10.056	5,48%	605	2,00%
Sant Just Desvern	700	14.910	4,69%	252	4.710	5,35%	300	2,01%
Sant Pere de Ribes	-1.866	25.280	-7,38%	2.455	8.095	30,33%	47	0,19%
Sant Quirze del Vallès	-756	15.729	-4,81%	563	4.317	13,04%	0	0,00%
Sant Sadurní d'Anoia	-278	11.034	-2,52%	62	3.289	1,89%	10	0,09%
Sant Vicenç de Castellet	-531	7.532	-7,05%	0	2.546	0,00%	11	0,15%
Sant Vicenç dels Horts	-2.048	26.477	-7,74%	1.018	8.216	12,39%	0	0,00%
Santa Coloma de Cervelló	-671	6.652	-10,09%	329	1.968	16,72%	0	0,00%
Santa Coloma de Farners	-177	10.036	-1,76%	633	3.283	19,28%	209	2,08%
Santa Coloma de Gramenet	-16.316	116.503	-14,00%	581	39.620	1,47%	65	0,06%
Santa Eulàlia de Ronçana	-384	5.468	-7,02%	880	1.683	52,29%	195	3,57%
Santa Margarida de Montbui	-1.515	9.298	-16,29%	44	3.056	1,44%	0	0,00%
Santa Margarida i els Monjos	230	5.701	4,03%	9	1.697	0,53%	80	1,40%
Santa Maria de Palautordera	-311	7.499	-4,15%	898	2.372	37,86%	14	0,19%
Santa Perpètua de Mogoda	1.263	20.844	6,06%	212	6.962	3,05%	152	0,73%
Sanpedor	28	5.828	0,48%	107	1.804	5,93%	0	0,00%
Sénia, la	-32	5.735	-0,56%	407	1.834	22,19%	31	0,54%
Sentmenat	-8	6.628	-0,12%	325	2.023	16,07%	0	0,00%
Seu d'Urgell, la	48	11.921	0,40%	635	4.074	15,59%	764	6,41%

Població	Població estacional	Habitants de diet	Indicador de població estacional	Segones residències	Habitatges principals	Indicador de segones residències	Places d'allotjament turístic	Indicador d'allotjament turístic
Sitges	3.883	23.172	16,76%	5.230	8.197	63,80%	6.376	27,52%
Solsona	101	8.127	1,24%	391	2.565	15,24%	963	11,85%
Suria	-342	6.193	-5,52%	78	2.117	3,68%	34	0,55%
Taradell	106	5.519	1,92%	542	1.719	31,53%	667	12,09%
Tarragona	4.663	123.584	3,77%	6.254	41.580	15,04%	8.996	7,28%
Tàrrrega	-259	13.999	-1,85%	399	4.633	8,61%	46	0,33%
Teià	-823	5.751	-14,31%	124	1.778	6,97%	0	0,00%
Terrassa	-10.956	189.212	-5,79%	2.055	63.546	3,23%	462	0,24%
Tiana	-773	6.789	-11,39%	297	1.963	15,13%	0	0,00%
Tona	-428	6.725	-6,36%	447	2.052	21,78%	93	1,38%
Tordera	-324	11.719	-2,76%	866	3.985	21,73%	68	0,58%
Torelló	-912	12.768	-7,14%	139	4.329	3,21%	94	0,74%
Torredembarra	2.973	12.478	23,83%	7.349	4.196	175,14%	2.736	21,93%
Torroella de Montgrí	10.861	9.714	111,81%	5.300	3.014	175,85%	14.769	152,04%
Tortosa	342	31.979	1,07%	1.646	10.284	16,01%	677	2,12%
Tremp	212	5.570	3,81%	1.008	2.028	49,70%	236	4,24%
Uldecona	-279	6.056	-4,61%	265	2.044	12,96%	29	0,48%
Valldigna	-586	11.678	-5,02%	1.470	3.297	44,59%	8	0,07%
Valls	-257	22.237	-1,16%	791	7.091	11,15%	156	0,70%
Vendrell, el	6.343	28.147	22,54%	15.173	8.929	169,93%	4.779	16,98%
Vic	2.143	36.571	5,86%	1.465	11.526	12,71%	400	1,09%
Vidres	238	5.762	4,13%	1.082	1.802	60,04%	83	1,44%
Viladecans	-4.998	60.033	-8,33%	403	19.704	2,05%	7.347	12,24%
Viladecavalls	-205	6.838	-3,00%	347	1.947	17,82%	0	0,00%
Vilafranca del Penedès	-1.038	34.409	-3,02%	921	11.098	8,30%	424	1,23%
Vilanova del Camí	-1.455	11.121	-13,08%	3	3.415	0,09%	0	0,00%
Vilanova i la Geltrú	-524	59.409	-0,88%	4.948	20.644	23,97%	4.665	7,85%
Vila-seca	6.695	14.998	44,64%	7.875	4.582	171,87%	5.880	39,21%
Vilassar de Dalt	-451	7.902	-5,71%	318	2.631	12,09%	0	0,00%
Vilassar de Mar	-882	18.558	-4,75%	2.080	6.247	33,30%	10	0,05%

ANNEX 2. CLASSIFICACIÓ DELS MUNICIPIS EN FUNCIÓ DELS SEU GRAU D'ESPECIALITZACIÓ TURÍSTICA

Ordre	Població	Indicador de població estacional	Indicador de segones residències	Indicador d'allotjament turístic	Fact1.1
1	Castell-Platja d'Aro	1,5522	3,1195	1,6979	5,2921
2	Salou	1,3884	2,3042	1,6071	4,5527
3	Escala, l'	1,1054	4,1199	0,8372	4,1710
4	Castelló d'Empúries	1,0905	2,7093	1,3398	4,0320
5	Torroella de Montgrí	1,1181	1,7585	1,5204	3,8055
6	Roses	0,9628	3,4578	0,6037	3,3709
7	Mont-roig del Camp	0,6343	1,8089	1,5852	3,2382
8	Lloret de Mar	1,0286	0,9541	1,2922	3,0139
9	Calonge	0,8700	1,4193	1,0142	2,7031
10	Cambrils	0,4393	1,9474	0,5838	1,8701
11	Calella	0,5983	0,4720	0,9816	1,8166
12	Cunit	0,3412	3,2335	0,0907	1,8020
13	Calafell	0,3632	2,8993	0,1084	1,6861
14	Vila-seca	0,4464	1,7187	0,3921	1,5420
15	Ametlla de Mar, l'	0,2644	1,5573	0,3430	1,1528
16	Torredembarra	0,2383	1,7514	0,2193	1,0693
17	Vendrell, el	0,2254	1,6993	0,1698	0,9678
18	Malgrat de Mar	0,3015	0,2557	0,6431	0,9038
19	Blanes	0,2926	0,8493	0,3854	0,8875
20	Palafrugell	0,2865	1,1185	0,2662	0,8745
21	Palamós	0,2675	0,4420	0,4152	0,6840
22	Sitges	0,1676	0,6380	0,2752	0,4807
23	Sant Feliu de Guíxols	0,1633	0,7225	0,1571	0,3792
24	Alcanar	0,0970	0,7895	0,2003	0,3715
25	Pineda de Mar	0,1418	0,4621	0,2830	0,3662
26	Puigcerdà	0,0928	0,6102	0,2035	0,2799
27	Piera	0,0101	0,9762	0,0000	0,1112
28	Sant Carles de la Ràpita	0,0788	0,5179	0,1057	0,1004
29	Cubelles	0,0505	0,5075	0,1198	0,0725
30	Canet de Mar	0,0362	0,3431	0,1953	0,0587
31	Palafolls	0,0416	0,2361	0,2319	0,0555
32	Arenys de Mar	0,0529	0,4652	0,1012	0,0331
33	Polinyà	0,2704	0,0291	0,0022	0,0001
34	Vidreres	0,0413	0,6004	0,0144	-0,0167
35	Palau de Plegamans	0,1013	0,2574	0,0893	-0,0179
36	Tremp	0,0381	0,4970	0,0424	-0,0402
37	Lliçà de Vall	0,1383	0,3072	0,0000	-0,0459
38	Taradell	0,0192	0,3153	0,1209	-0,0655
39	Llagostera	0,0294	0,1632	0,1546	-0,0880
40	Abrera	0,1454	0,1936	0,0033	-0,0891
41	Lliçà d'Amunt	-0,0412	0,6640	0,0000	-0,1157
42	Castellbisbal	0,1388	0,1274	0,0013	-0,1337
43	Martorell	0,1695	0,0265	0,0042	-0,1383
44	Bigues i Riells	-0,0133	0,5391	0,0000	-0,1395
45	Montblanc	0,0605	0,2596	0,0273	-0,1454
46	Deltebre	-0,0216	0,2265	0,1363	-0,1482
47	Arbúcies	0,0722	0,1586	0,0540	-0,1485
48	Sant Esteve Sesrovires	0,0470	0,3219	0,0074	-0,1562
49	Solsona	0,0124	0,1524	0,1185	-0,1590
50	Sant Hilari Sacalm	0,0203	0,1491	0,0966	-0,1753
51	Tarragona	0,0377	0,1504	0,0728	-0,1783
52	Santa Eulàlia de Ronçana	-0,0702	0,5229	0,0357	-0,1847

Ordre	Població	Indicador de població estacional	Indicador de segones residències	Indicador d'allotjament turístic	Fact1.1
53	Vilanova i la Geltrú	-0,0088	0,2397	0,0785	-0,1913
54	Castelldefels	-0,0518	0,3543	0,0513	-0,2251
55	Girona	0,0574	0,1413	0,0129	-0,2256
56	Seu d'Urgell, la	0,0040	0,1559	0,0641	-0,2323
57	Vic	0,0586	0,1271	0,0109	-0,2333
58	Vallirana	-0,0502	0,4459	0,0007	-0,2362
59	Cabrils	-0,0548	0,4152	0,0075	-0,2500
60	Lleida	0,0224	0,1598	0,0226	-0,2533
61	Santa Maria de Palautordera	-0,0415	0,3786	0,0019	-0,2564
62	Sant Celoni	-0,0100	0,2548	0,0095	-0,2659
63	Tortosa	0,0107	0,1601	0,0212	-0,2711
64	Figueres	0,0143	0,1073	0,0392	-0,2714
65	Sant Just Desvern	0,0469	0,0535	0,0201	-0,2754
66	Sènia, la	-0,0056	0,2219	0,0054	-0,2810
67	Sant Fruitós de Bages	0,0650	0,0277	0,0043	-0,2819
68	Santa Perpètua de Mogoda	0,0606	0,0305	0,0073	-0,2831
69	Caldes de Montbui	-0,0393	0,2015	0,0511	-0,2845
70	Vilassar de Mar	-0,0475	0,3330	0,0005	-0,2891
71	Berga	-0,0232	0,1549	0,0468	-0,2905
72	Santa Coloma de Farners	-0,0176	0,1928	0,0208	-0,2942
73	Corbera de Llobregat	-0,0643	0,3609	0,0040	-0,2943
74	Igualada	0,0280	0,0943	0,0084	-0,2949
75	Parets del Vallès	0,0399	0,0682	0,0026	-0,2983
76	Llinars del Vallès	-0,0257	0,2344	0,0019	-0,3066
77	Roquetes	-0,0648	0,3462	0,0000	-0,3071
78	Cervera	0,0091	0,1202	0,0074	-0,3093
79	Sentmenat	-0,0012	0,1607	0,0000	-0,3119
80	Tordera	-0,0276	0,2173	0,0058	-0,3133
81	Amposta	-0,0121	0,1136	0,0298	-0,3157
82	Santa Margarida i els Monjos	0,0403	0,0053	0,0140	-0,3157
83	Bisbal d'Empordà, la	0,0020	0,1086	0,0110	-0,3206
84	Masquefa	-0,0826	0,3633	0,0000	-0,3231
85	Sant Cugat del Vallès	-0,0374	0,2258	0,0046	-0,3240
86	Agramunt	-0,0259	0,1804	0,0104	-0,3240
87	Argentona	-0,0421	0,2249	0,0081	-0,3269
88	Barberà del Vallès	0,0208	0,0122	0,0156	-0,3375
89	Sant Pere de Ribes	-0,0738	0,3033	0,0019	-0,3387
90	Mollerussa	0,0028	0,0639	0,0127	-0,3399
91	Montornès del Vallès	-0,0005	0,0929	0,0030	-0,3413
92	Valls	-0,0116	0,1115	0,0070	-0,3425
93	Viladecavalls	-0,0300	0,1782	0,0000	-0,3428
94	Gavà	-0,0303	0,1174	0,0263	-0,3431
95	Banyoles	-0,0080	0,0731	0,0156	-0,3467
96	Granollers	0,0080	0,0374	0,0111	-0,3478
97	Viladecans	-0,0833	0,0205	0,1224	-0,3525
98	Tona	-0,0636	0,2178	0,0138	-0,3534
99	Santpedor	0,0048	0,0593	0,0000	-0,3542
100	Pallejà	-0,0670	0,2547	0,0000	-0,3558
101	Olot	-0,0252	0,0538	0,0310	-0,3622
102	Cervelló	-0,0759	0,2479	0,0070	-0,3633
103	Sant Andreu de Llavaneres	-0,0657	0,2104	0,0061	-0,3690
104	Tàrraga	-0,0185	0,0861	0,0033	-0,3692
105	Garriga, la	-0,0281	0,0854	0,0114	-0,3733
106	Manresa	-0,0133	0,0513	0,0083	-0,3735
107	Cardona	-0,0671	0,1342	0,0349	-0,3755

Ordre	Població	Indicador de població estacional	Indicador de segones residències	Indicador d'allotjament turístic	Fact1.1
108	Vilafranca del Penedès	-0,0302	0,0830	0,0123	-0,3763
109	Rubí	-0,0387	0,1262	0,0031	-0,3773
110	Montcada i Reixac	-0,0038	0,0231	0,0040	-0,3795
111	Ripoll	-0,0373	0,0438	0,0347	-0,3796
112	Ulldecona	-0,0461	0,1296	0,0048	-0,3838
113	Roca del Vallès, la	-0,0448	0,1329	0,0000	-0,3859
114	Centelles	-0,0476	0,1292	0,0038	-0,3872
115	Esparreguera	-0,0679	0,1871	0,0021	-0,3884
116	Sant Quirze del Vallès	-0,0481	0,1304	0,0000	-0,3917
117	Capellades	-0,0393	0,0851	0,0058	-0,3954
118	Reus	-0,0386	0,0773	0,0078	-0,3961
119	Cassà de la Selva	-0,0406	0,0910	0,0036	-0,3969
120	Sant Joan Despí	-0,0415	0,0548	0,0200	-0,3971
121	Castellar del Vallès	-0,0678	0,1729	0,0000	-0,3977
122	Cardedeu	-0,0667	0,1484	0,0039	-0,4040
123	Prat de Llobregat, el	-0,0203	0,0083	0,0078	-0,4052
124	Masnou, el	-0,0848	0,1658	0,0159	-0,4062
125	Sant Andreu de la Barca	-0,0214	0,0145	0,0054	-0,4065
126	Begues	-0,0905	0,2156	0,0000	-0,4077
127	Vilassar de Dalt	-0,0571	0,1209	0,0000	-0,4089
128	Molins de Rei	-0,0364	0,0590	0,0000	-0,4112
129	Sant Sadurn d'Anoia	-0,0252	0,0189	0,0009	-0,4148
130	Balaguer	-0,0554	0,0793	0,0084	-0,4175
131	Constantí	-0,0366	0,0372	0,0000	-0,4225
132	Borges Blanques, les	-0,0481	0,0616	0,0022	-0,4236
133	Sallent	-0,0363	0,0265	0,0028	-0,4241
134	Cerdanyola del Vallès	-0,0482	0,0443	0,0087	-0,4248
135	Premià de Dalt	-0,1009	0,1953	0,0015	-0,4305
136	Franqueses del Vallès, les	-0,0605	0,0830	0,0000	-0,4326
137	Sant Vicenç dels Horts	-0,0774	0,1239	0,0000	-0,4354
138	Mataró	-0,0498	0,0274	0,0077	-0,4365
139	Sant Fost de Campsentelles	-0,0844	0,1395	0,0000	-0,4374
140	Navarcles	-0,0831	0,1083	0,0118	-0,4374
141	Anglès	-0,0561	0,0296	0,0126	-0,4386
142	Súria	-0,0552	0,0368	0,0055	-0,4419
143	Ametlla del Vallès, l'	-0,0721	0,0949	0,0000	-0,4427
144	Riudoms	-0,0723	0,0712	0,0100	-0,4430
145	Montgat	-0,0949	0,1551	0,0000	-0,4440
146	Arenys de Munt	-0,0809	0,1113	0,0007	-0,4458
147	Santa Coloma de Cervelló	-0,1009	0,1672	0,0000	-0,4463
148	Almacelles	-0,0842	0,1018	0,0072	-0,4475
149	Premià de Mar	-0,1081	0,1731	0,0028	-0,4500
150	Terrassa	-0,0579	0,0323	0,0024	-0,4514
151	Sabadell	-0,0616	0,0220	0,0043	-0,4596
152	Navàs	-0,0679	0,0412	0,0000	-0,4636
153	Torelló	-0,0714	0,0321	0,0074	-0,4645
154	Manlleu	-0,0648	0,0169	0,0049	-0,4659
155	Tiana	-0,1139	0,1513	0,0000	-0,4722
156	Montmeló	-0,0719	0,0171	0,0072	-0,4728
157	Cornellà de Llobregat	-0,0765	0,0141	0,0057	-0,4824
158	Llagosta, la	-0,0739	0,0202	0,0000	-0,4825
159	Sant Adrià de Besòs	-0,0718	0,0101	0,0012	-0,4832
160	Sant Vicenç de Castellet	-0,0705	0,0000	0,0015	-0,4861
161	Alella	-0,1130	0,1200	0,0000	-0,4866
162	Matadepera	-0,1286	0,1618	0,0000	-0,4873

Ordre	Població	Indicador de població estacional	Indicador de segones residències	Indicador d'allotjament turístic	Fact1.1
163	Esplugues de Llobregat	-0,0856	0,0279	0,0050	-0,4890
164	Hospitalet de Llobregat, l'	-0,0897	0,0430	0,0012	-0,4915
165	Canovelles	-0,0811	0,0104	0,0024	-0,4945
166	Olesa de Montserrat	-0,0922	0,0462	0,0000	-0,4947
167	Sant Boi de Llobregat	-0,0926	0,0343	0,0011	-0,5001
168	Ripollet	-0,0957	0,0163	0,0015	-0,5128
169	Mollet del Vallès	-0,0931	0,0092	0,0000	-0,5145
170	Salt	-0,1007	0,0276	0,0010	-0,5146
171	Sant Feliu de Llobregat	-0,1033	0,0332	0,0012	-0,5152
172	Roda de Ter	-0,1057	0,0166	0,0076	-0,5193
173	Badalona	-0,1004	0,0085	0,0013	-0,5233
174	Sant Joan de Vilatorrada	-0,1194	0,0189	0,0018	-0,5439
175	Teià	-0,1431	0,0697	0,0000	-0,5533
176	Vilanova del Camí	-0,1308	0,0009	0,0000	-0,5707
177	Santa Coloma de Gramenet	-0,1400	0,0147	0,0006	-0,5759
178	Badia del Vallès	-0,1738	0,0607	0,0000	-0,6002
179	Santa Margarida de Montbui	-0,1629	0,0144	0,0000	-0,6083

ANNEX 3. CLASSIFICACIÓ FUNCIONAL DE LA DESPESA MUNICIPAL

Grup	Funció	Subfunció	Denominació	Naturalesa de la despesa
0			Deute públic	Despeses d'interessos i amortització del deute i altres operacions financeres, amb exclusió de les despeses que ocasioni la formalització de les mateixes
1			Serveis de caràcter general	Despeses relatives a activitats que afectin a tot l'ens local (funcions de govern o de suport administratiu a tota l'organització, oficines generals, informació, registre, arxiu, administració de personal, ...)
2			Protecció civil i seguretat ciutadana	Despeses originades pels serveis que tenen al seu càrrec l'ordre i la seguretat pròpies de la policia local (control de tràfic, protecció civil, ...)
3			Seguretat, protecció i promoció social	Despeses i transferències derivades del règim de previsió i seguretat social a càrrec de l'entitat local (pensions de funcionaris, atencions benèfiques i assistencials, atencions a grups amb necessitats especials, ...)
4			Producció de béns públics de caràcter social	
	41		Sanitat	Creació i gestió de hospitals, clíniques, sanatoris, farmàcies d'urgència, laboratoris d'anàlisis, centres psiquiàtrics, així com els seus serveis complementaris (ambulàncies, serveis de salut pública, medicaments, ...)
	42		Educació	Creació, conservació i funcionament de centres i institucions d'ensenyament de tot tipus i els seus serveis complementaris, així com les transferències a altres ens o famílies pel foment de la mateixa
	43		Habitatge i urbanisme	Despeses dels serveis relacionats amb l'habitatge i l'urbanisme, així com dels complementaris d'aquests (conservació d'habitatges, adquisició de terrenys, planejament urbanístic, enllumenat, parcs i jardins i altres)
	441		Sanejament, proveïment i distribució d'aigua	Despeses relatives a serveis de sanejament, proveïment i distribució d'aigua
	442		Recollida d'escombraries i neteja viària	Recollida, eliminació o tractament d'escombraries i neteja viària
	443		Cementiris i serveis funeraris	Cementiris i serveis funeraris
	44a		Altres serveis de benestar social	Altres despeses relatives a la millora de la qualitat de vida en general: oficines d'informació al consumidor, protecció i millora del medi ambient, escorxadors, mercats, fires i exposicions, ...
	451		Promoció i difusió de la cultura	Biblioteques, museus, arxius, cases de cultura, activitats culturals, d'esplai i temps lliure, sales d'exposicions, palaus de congressos, publicacions, emissores de ràdio, ...
	452		Educació física, esports i esbarjo	Festes locals, platges, piscines, instal·lacions esportives de tot tipus, camps de futbol, poliesportius, gimnasos, pistes d'atletisme, ...
	453		Arqueologia i protecció del patrimoni històric-artístic	Patrimoni històric-artístic, ...
46			Altres serveis comunitaris i socials	Despeses per a finalitats religioses, subvencions, ajudes a organitzacions cíviques, mitjans de comunicació social, informació al ciutadà, gabinet de premsa i informació, associacions juvenils, sindicats i partits polítics, ...
5			Producció de béns públics de caràcter econòmic	
	51		Infraestructures bàsiques i transports	Construcció i millora de carreteres i camins, assistència tècnica, captació, conducció i distribució d'aigües, regadiu, adquisició de mitjans de transport de tot tipus, estacions d'autobusos, senyalització, ...
	52		Comunicacions	Despeses de gestió i subministrament de radiodifusió i televisió, construcció o adquisició d'instal·lacions, producció i difusió de programes, així com les transferències a altres agents per al compliment d'aquestes finalitats
	53		Infraestructures agràries	Comprèn les despeses per la creació, millora i manteniment de les infraestructures agràries, conservació i sanejament de sòls, tractament de plagues i, en general, tot el relatiu a la protecció del mitjà rura
	54		Investigació científica, tècnica i aplicada	Comprèn les despeses d'administració, infraestructures, funcionament i suport destinats a la investigació fonamental i aplicada, fins i tot les transferències a altres agents amb aquesta finalitat
	55		Informació bàsica i estadística	Despeses derivades d'activitats relacionades amb l'elaboració d'informació bàsica de caràcter general i sèries estadístiques sobre els diferents serveis de l'entitat local

Grup	Funció	Subfunció	Denominació	Naturalesa de la despesa
6			Regulació econòmica de caràcter general	
	61		Regulació econòmica	Serveis d'economia i hisenda, planificació, pressupostos i fiscalitat, control intern i comptabilitat, gestió de la tresoreria, del patrimoni, comptabilitat patrimonial, gestió, inspecció i recaptació de tributs, formació i actualització de padrons fiscals, ...
	62		Regulació comercial	Despeses de tota classe relacionades amb el comerç o l'activitat comercial (mercats centrals o de minoristes, llotges, actuacions en defensa de la competència, control de pesos i mesures, bàscula municipal, escorxadors i altres)
7			Regulació econòmica de sectors productius	
	71		Agricultura, ramaderia i pesca	Comprèn les despeses de tot tipus destinats a la millora, foment i ordenació de les activitats agrícoles, ramaderes i piscícoles
	72		Indústria	Comprèn les despeses de tot tipus destinats a la promoció, suport i desenvolupament de la indústria en l'àmbit d'acció de l'entitat local
	73		Energia	Despeses relacionades amb la producció, transmissió i distribució d'energia, especialment de gas i electricitat, així com les transferències a altres agents amb aquesta finalitat
	74		Mineria	Despeses relacionades amb el suport a la mineria, investigació, preparació, comercialització i altres activitats de la producció minera
	75		Turisme	Desenvolupament del turisme i prestació dels serveis de suport (establiments hotelers, càmpings, oficines de turisme, edició de fulls, cartells i llibres, promoció, així com transferències a altres agents amb la mateixa finalitat)
9			Transferències a administracions públiques	Transferències genèriques que ordeni l'entitat local cap a l'Estat o la Comunitat Autònoma o a favor d'altres ens locals, tals com participacions en ingressos, quotes de mancomunitats o consorcis i qualsevol altres de naturalesa similar